

Revision: Stöd och behandling

Innehåll

Fakta om rapporten	3
Bakgrund	4
Sammanfattning	6
Checklista: Teknik	9
Checklista: Pedagogik	14
Checklista: Innehåll	20
Kommentarer och rekommendationer: Teknik.....	23
Grundkonstruktion	23
Menyer och navigation	45
Formulär och e-tjänster.....	60
Struktur.....	71
Länkar.....	83
Ljud, bild och andra medieformat	84
Visuell presentation	102
Information och hjälp.....	103
Kommentarer och rekommendationer: Pedagogik.....	109
Intryck.....	109
Logik och begriplighet.....	116
Menyer och navigation	126
Formulär och e-tjänster.....	137
Länkar.....	148
Ljud, bild och andra medieformat	155
Visuell presentation	157
Information och hjälp.....	174
Kommentarer och rekommendationer: Innehåll.....	182
Navigation.....	182
Texter	186
Bilder.....	213
Filmer, animeringar och ljud.....	215
Teckenspråk	219
Lätilläst	220
Om denna granskning.....	221
Koppling till WCAG 2.0 och PTS Vägledning för webbutveckling	223
Funka Nu AB	242

Fakta om rapporten

Beställare:	Stockholms Läns Landsting Elin Åkerblom, elin.akerblom@inera.se
Utförd av:	Sandra Eriksson Raouf Sormunen Linus Ersson Karin Forsell
Vår referens:	Josefin Thörnblom, josefin.thornblom@funka.com 08 555 770 87
Webbplatsens namn:	Stöd och behandling
URL:	https://designverketget.sob.minavardkontakter.se/resident/
Delar som inte ingått:	Pdf-dokument, Tredjepartslösningar
Tidsperiod för undersökningen:	2018-01-15 till 2018-02-21
Utrustning:	Windows 10 Jaws 18 NVDA 2017.4 iPhone 7 med iOS 11.2.1 Voice Over för iOS
Webbläsare som använts:	Internet Explorer 11 Mozilla Firefox (senaste) Google Chrome (senaste) Safari för iOS

Undersökningens omfattning

Teknik:	Revision
Pedagogik:	Revision
Innehåll:	Revision
Pdf:	Nej
Publiceringsverktyg:	Nej

Bakgrund

Funka Nu AB har genomfört en tillgänglighetsgranskning för att bedöma hur väl gränssnittet uppfyller kraven på tillgänglighet. Granskningen består av ett antal kontrollpunkter som vi tagit fram för att mäta alla relevanta tillgänglighetsaspekter i gränssnittet. För varje punkt finns bedömningen:

- **Godkänd.** Webbplatsen följer punkten på ett sätt som gör att inga grupper utestängs. Det kan innebära allt från mycket bra lösningar till acceptabla lösningar. Det kan finnas utrymme till förbättringar även här.
- **Behöver förbättras.** Det innebär när det gäller tekniska punkter att det troligen krävs åtgärder, men att det snarare handlar om ett fåtal avsteg än genomgående fel. För pedagogiska och innehållsmässiga punkter handlar det ofta om att gränssnittet innehåller problem, men att det måste bli en diskussion om något, och i så fall vad, som ska förändras.
- **Underkänd.** Här finns klara tillgänglighetsproblem som måste korrigeras.
- **Inte aktuellt/inte bedömd.** Det innebär att dessa lösningar inte används på webbplatsen idag eller att punkten av annan anledning inte är bedömd. Vi vill dock göra er uppmärksamma på att dessa punkter kan påverka tillgängligheten i gränssnittet.

Funkas metodik är utvecklad i nära samarbete med funktionshinderrörelsen och allt vi rekommenderar är testat i verkligheten. Vår verksamhet bygger på de internationella riktlinjerna för tillgänglighet, Web Content Accessibility Guidelines 2.0 (WCAG 2.0). Funkas långa erfarenhet av tillgänglighetsarbete och tester med användare med olika behov och förutsättningar, med och utan hjälpmedel, visar dock att WCAG 2.0 inte räcker. Vi har därför själva utarbetat testkriterier för punkter som kompletterar det internationella regelverk som offentlig sektor genom EU-beslut ska följa.

Funka har på uppdrag av W3C gjort den auktoriserade översättningen av WCAG 2.0 till svenska. Denna översättning ligger också till grund för E-delegationens Vägledning för webbutveckling som är de officiella riktlinjerna för hur man bör arbeta med webbplatser inom offentlig sektor i Sverige.

- [Web Content Accessibility Guidelines 2.0 \(WCAG 2.0\)](#)
- [Den auktoriserade svenska översättningen av WCAG 2.0](#)
- [World Wide Web Consortium \(W3C\)](#)
- [Web Accessibility Initiative \(WAI\)](#)

Läs mer om Funka under rubriken "[Funka Nu AB](#)" i slutet av detta dokument.

Granskningens omfattning

Vid tekniska tillgänglighetsgranskningar måste vi först ta ställning till vilka tekniker som ska ingå. För att en teknik ska ingå måste den ha stöd för tillgänglighet, det vill säga, den måste gå att använda med olika former av hjälpmedel och den måste gå att använda på ett för besökaren tillgängligt sätt. Flera tekniker kan inkluderas här, exempelvis html, css, pdf och JavaScript. Som standard presenteras information i webbgränssnitt med html, css och JavaScript. Det är dessa tekniker som granskningen i första hand behandlar under rubriken "Checklista Teknik". Det är dock allt vanligare att mer komplexa tekniker som pdf och epub används, men dessa måste tillgänglighetssäkras separat och innan det är gjort kan de inte bedömas som tillgängliga i det aktuella gränssnittet.

En pedagogisk granskning och en granskning av innehållet leder ofta till ett behov av att diskutera om och hur något behöver förändras. Vårt arbete kan beskrivas som problemorienterat. Det betyder att vi tar upp sådant som vi tror kan skapa problem för samtliga eller vissa användare. Det betyder också att vi inte ägnar så mycket plats åt det som fungerar bra. Det finns alltid mycket som fungerar bra i en webbplats men det får inte så stort utrymme i denna typ av rapport.

Sammanfattning

Plattformen för *Stöd och behandling* har potential att erbjuda användare god hjälp. När vi har granskat plattformen och de tjänster som funnits tillgängliga under tiden för granskningen har vi sett att mycket fungerar bra tekniskt, pedagogiskt och innehållsmässigt. Det finns emellertid stora förbättringsmöjligheter, både vad det gäller teknik, pedagogik och språk. Det finns även utrymme att öka tillgängligheten genom att erbjuda fler format än text och grafik.

Tekniskt har vi sett problem som påverkar användare som navigerar med skärmläsare, vilka främst utgörs av användare med dyslexi och gravt nedsatt syn. Skärmläsare är ett uppläsande hjälpmedel som läser upp det som visas på skärmen med syntetiskt tal. Vi har även sett att det finns objekt som inte går att nå med tangentbord och att formulärsobjekt innehåller felaktig kod och ibland saknar ledtexter. Det finns även en del dynamiskt innehåll som inte beskrivs tillräckligt tydligt med tekniken för WAI-ARIA som används för att beskriva element när html inte räcker till.

Tangentbordsnavigation och tydlig återkoppling är områden där vi har sett problem i den pedagogiska delen av denna revision. Otydliga fokus- och hovereffekter för att visa vilket objekt som har fokus vid navigation med tangentbord respektive mus påverkar användare med kognitiva funktionsnedsättningar och nedsatt syn och deras möjligheter att navigera i gränssnittet. Vissa objekt ger otydlig återkoppling när användaren interagerar med dem. Vi har även sett att textrader ibland övergår 100 tecken per rad.

När det gäller språket behöver texterna framför allt bli mer mottagaranpassade. För att nå fram till användarna bör ni ha ett användarperspektiv snarare än det nuvarande interna perspektivet. Vissa texter har också en relativt pratig ton vilket medför att meningarna blir långa och att de innehåller onödiga ord. Skriv kortare och mer koncist! Inled också gärna med en sammanfattande ingress vid längre texter. Ni använder även en del interna och svåra ord, även i menyer. Det skapar troligen problem redan innan användaren ens har påbörjat en behandling.

Förslag till prioriterade åtgärder

Teknik

1. Justera gränssnittet så att alla interagerbara objekt kan styras med tangentbordsnavigation.
2. Använd tekniken med wai-aria för att beskriva dynamiskt innehåll som inte kan beskrivas med html, exempelvis utfällbara områden.
3. Se till att användare som navigerar med skärmläsare får fokus i nya områden, exempelvis modala fönster.
4. Använd label-element för att sätta ledtexter till formulärsobjekt och koppla dessa till respektive formulärsfält med attributet for.
5. Koda felmeddelanden som en del av formulärsobjektens ledtexter.
6. Placera grupper av formulärsobjekt som hör ihop inom fieldset-element och inled dessa med elementet legend.
7. Komplettera bilder som innehåller mycket text med en textbaserad beskrivning.
8. Komplettera bilder med beskrivande alt-texter.
9. Loopa tabbordningen i modala fönster och dölj bakgrunden för hjälpmedel för att undvika att användare kan navigera ut ur modaler utan att först stänga dem.
10. Gör det möjligt att använda plattformen även utan skript aktiverade.

Pedagogik

1. Förstärk visuella fokuseffekter vid tangentbordsnavigation.
2. Komplettera plattformen med en sökfunktion.
3. Förtydliga plattformens syfte och förenkla informationen i behandlingarna översiktssidor.
4. Ge användare tydlig och relevant återkoppling vid interaktion med objekt.
5. Framhäv objekt när användaren hovrar med musmarkören över klickbara objekt.
6. Låt användaren läsa en sammanfattning av viktiga formulär innan de skickas.
7. Visa en lista med fel i formulär överst i formuläret.
8. Förtydliga länkars mål, både i och utanför deras sammanhang.
9. Gör innehåll som presenteras i listor tydligare och lättare att urskilja.
10. Förkorta textrader att inte överstiga 70 tecken per rad.

Innehåll

1. Mottagaranpassa tjänsterna mer. Utgå från det användaren behöver veta och från att användaren inte kan någonting om ämnet när hen börjar.
2. Skapa en varmare och mer motiverande ton i tjänsterna.
3. Använd vedertagna ord och begrepp, med användarens perspektiv.
4. Skriv kortare och mer koncist, undvik den pratiga tonen.
5. Blanda inte begrepp, varken inom eller mellan tjänsterna.
6. Lägg till bilder, illustrationer, fler filmer och teckenspråkstolkad information.

7. Lägg till ingresser, underrubriker och punktlister för att ge användaren mer läsvänliga sidor.
8. Skriv beskrivande, korta alt-texter till alla bilder/illustrationer.
9. Texta alla filmer.
10. När ni publicerar en film; lägg till motsvarande information i text.

Funka Nu AB, Stockholm 2018-02-21.

Checklista: Teknik

Grundkonstruktion

T1. Tillgängliga tekniker

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell /bedömd
a) Använd tekniker som går att använda på ett tillgängligt sätt	✓			
b) Tekniker används på ett tillgängligt sätt		!		
c) Html-koden innehåller inga allvarliga fel	✓			
d) Html-koden följer angiven standard fullt ut	✓			
e) Css-koden följer standard korrekt		!		
f) Teckenuppsättning är korrekt angiven	✓			

T2. Separation av innehåll och design

a) Css används för all presentation	✓			
b) Layouttabeller används inte	✓			
c) Innehållets läsordning är logisk	✓			
d) Innehållet är organiserat så att det är läsbart utan css	✓			

T3. Gränssnittets flexibilitet

a) All information och funktionalitet ska vara möjlig att nå och använda oberoende av skärmstorlek	✓			
b) Webbplatsen är fullt användbar och läsbar vid förstoring upp till och med 200 procent	✓			
c) Webbplatsen är användbar och läsbar vid en förstoring på mer än 200 procent	✓			
d) Bilder bör redan på servern anpassas efter olika skärmbredder		!		

T4. Ramar

a) Minimera användandet av ramar	✓			
b) Varje rams syfte är beskrivet i attributet title		!		
c) Det finns information till webbläsare som inte stöder ramar om varför det uppstått ett problem och vad man kan göra istället		!		

T5. Skript och dynamiskt innehåll

a) Använd skript för att öka användarnyttan	✓			
b) Använd wai-aria för att förmedla information som inte kan förmedlas med html och som ökar användarnyttan			✗	
c) Grundläggande funktioner som menyer och sök fungerar även utan skript			✗	
d) Det finns information till användare vars utrustning blockerar skript			✗	
e) När nya element läggs in i sidan placeras de på rätt plats både visuellt och strukturellt	✓			
f) När nytt innehåll eller nya områden öppnas får användaren direkt fokus på detta			✗	
g) När ett modalt fönster visas ska fokus stanna i modalen tills den är stängd			✗	
h) Använd aria-expanded för områden som kan fällas ut och ihop			✗	

Menyer och navigation

T6. Navigation

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Gränssnittet kan styras med enbart tangentbordet både på mobil och stor skärm			✗	
b) Gränssnittet kan styras med pekarskärm både på mobil och stor skärm	✓			
c) Tangentbordsnavigationen följer en logisk ordning	✓			
d) Klickbara ytor är enkla att träffa			✗	
e) Länkgrupper och informationsområden är grupperade		!		
f) Det finns genvägar för att underlätta navigering med tangentbord			✗	
g) Snabbkommandon bör användas				—

T7. Automatiska händelser

a) Automatiska uppdateringar av sidor används bara om det ökar användarnyttan	✓			
b) Nya fönster och täckande lager öppnas inte utan att användaren valt att göra det			✗	
c) Automatisk vidareklickning av besökare sker inte på klientsidan	✓			

d) Tidsgränser används bara om det finns särskilda skäl	✓			
e) Om automatiska händelser eller tidsgränser används förvarnas användaren om detta	✓			
f) Om automatiska händelser eller tidsgränser används finns det en möjlighet att pausa eller förlänga tidsintervallet	✓			
g) Om automatiska utloggningar används ska i möjligaste mån data som användaren fyllt i sparas och finnas kvar när användaren loggar in nästa gång		!		
h) Om ett område uppdateras utan att sidan laddas om ska detta vara uppmärkt med WAI-ARIA attributet aria-live				▬

Formulär och e-tjänster

T8. Kodning av formulär

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Formulärsobjekt är kodade med korrekt formulärskod			✗	
b) Ledtexter är knutna till respektive formulärobjekt			✗	
c) Delar i formulären är grupperade			✗	
d) Utökade beskrivningar av ett specifikt formulärsobjekt är kopplat till detta formulärsobjekt			✗	
e) Felmeddelanden knyts till respektive formulärsobjekt			✗	

Struktur

T9. Användning av strukturelement

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / Ej bedömd
a) Text som visuellt fungerar som rubriker är också kodade som rubriker		!		
b) Rubrikstrukturen inleds med innehållets huvudrubrik			✗	
c) Rubrikstrukturen inleds med en huvudrubrik och hoppar inte över nivåer		!		
d) Rubrikstrukturen är logisk och återger innehållets hierarki		!		
e) Listor är korrekt kodade och används på rätt sätt			✗	
f) Stycken är skapade med elementet p och används på rätt sätt	✓			
g) Citat är markerade med q eller blockquote				▬
h) Förkortningar är förklarade med abbr		!		

T10. Datatabellers konstruktion

a) Tabelldata är kodat med korrekt tabellkod	☒	☐	☐	☐
b) Överskrifter till tabeller är kodade med elementet caption	☐	☒	☐	☐
c) Rad- och kolumnrubriker kodas med elementet th	☒	☐	☐	☐
d) Attributet scope används för att anger riktning för samtliga rad- och kolumnrubriker	☐	☒	☐	☐
e) Tabellceller används enbart för tabelldata	☒	☐	☐	☐
f) Komplexa tabeller kompletteras med relevant kod	☐	☐	☐	☒

Länkar

T11. Länkars funktion och beskrivning

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Understrykning av länkar bestäms av css-koden, inte av inställningar i webbläsaren	☒	☐	☐	☐

Ljud, bild och andra medieformat

T12. Text

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Text presenteras som text, inte som bilder av text	☐	☐	☒	☐

T13. Beskrivningar av bilder

a) Likvärdiga textbeskrivningar finns för alla meningsbärande grafiska element på webbplatsen	☐	☐	☒	☐
b) Klientbaserade bildkartor har textbeskrivningar för både länkar och bilder	☐	☐	☐	☒
c) Serverbaserade bildkartor används enbart när det ökar användarnyttan och då erbjuds alternativa vägar att få fram motsvarande information på	☐	☐	☐	☒

T14. Hantering av ljud

a) Bakgrundsljud kan enkelt stängas av manuellt eller avslutas automatiskt inom 3 sekunder	☐	☐	☐	☒
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	-------------------------------------

T15. Hantering av dokument och andra medieformat

a) Det finns en lämplig textbeskrivning av material i komplexa format i anslutning till materialet	☒	☐	☐	☐
--	-------------------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

b) Ljudinformation i förinspelad video och i ljudklipp återges genom textning				
c) Ljudinformation i livesändningar återges genom textning				
d) Visuell information i video förklaras med ljud				
e) Användaren kan välja mellan minst två olika kvalitetslägen när media strömmas				
f) Video erbjuds med en relevant bildkvalité				
g) Material som presenteras i andra format än video och vanliga webbsidor har tillgänglighetssäkrats				

Visuell presentation

T16. Färger & kontraster

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Webbplatsen tillåter att användaren gör egna inställningar av färg och teckensnitt i webbläsaren och inställningarna slår igenom på ett bra sätt				

T17. Rörelser i gränssnittet

a) Webbplatsen presenteras utan störande skärmflimmer och utan rörliga och blinkande element som inte går att stänga av				
---	--	--	--	--

Information och hjälp

T18. Beskrivning av sidor

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Sidorna har unika och relevanta sidtitlar				
b) Sidors adresser bör vara beskrivande				
c) Sidors adresser ska matcha sidans innehåll när de är läsbart utformade				
d) Metadata ger information som har betydelse för sidan och webbplatsen				
e) Sidans huvudsakliga språk är angivet i koden				
f) Språk som avviker från sidans huvudsakliga språk anges				
g) Om en förklaring finns för hur en användare med hjälpmedel ska hantera en viss funktion ska förklaringen och funktionen vara sammankopplade				

Checklista: Pedagogik

Intryck

P1. Start sida

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Webbplatsens övergripande syfte är lätt att förstå		!		
b) Startsidan hjälper användaren att förstå vad som är viktigt		!		

P2. Generellt

a) Webbplatsens avsändare är lätt att identifiera	✓			
b) Webbplatsen känns inte rörig		!		
c) Intrycket bekräftar användarens förväntning av hur "det borde se ut och fungera"	✓			

Logik och begriplighet

P3. Logik

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Utformning och placering av objekt hjälper användaren att tillgodogöra sig innehållet		!		
b) Olika tjänster och avdelningar på webbplatsen är sinsemellan konsekventa i sin interaktion med användaren	✓			
c) När användaren upplever sig göra samma sak blir resultatet också detsamma		!		
d) Sidor och funktioner beskrivs konsekvent i länkar, hänvisningar och rubriker	✓			

P4. Begriplighet

a) Webbplatsens information förmedlas i olika format (exempelvis bilder, filmer, lättläst) med utgångspunkt i användarnas skiftande behov och förmåga		!		
b) Rubriker används för att beskriva viktiga områden på sidorna med undantag för sidhuvudet och menyer		!		
c) Begripligheten av instruktioner och hänvisningar är inte beroende av användarens förmåga att se och höra		!		

P5. Återkoppling

a) Användaren får relevant återkoppling			✗	
---	--	--	---	--

b) Det framgår var i tjänsten eller på webbplatsen användaren befinner sig	✓			
c) Användaren uppmärksammas när en förändring sker				⊖
d) Uppdateringar och ändringar av innehåll sker så långt som möjligt efter den plats användaren befinner sig på	✓			

Menyer och navigation

P6. Navigation

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Det går intuitivt att förstå hur man navigerar på webbplatsen		!		
b) Aktiv sida har aldrig aktiv länk till samma sida om det inte ändrar kontexten			✗	
c) Nya fönster används enbart om det ökar användarnytan	✓			

P7. Menystruktur

a) Antalet val i huvudmenyn är väl avvägt	✓			
b) Förhållandet mellan djup och bredd i strukturen är välbalanserat	✓			
c) Menystrukturen speglar enbart informationsstrukturen	✓			
d) Menystrukturen speglar användarnas förväntningar av hur innehållet borde vara strukturerat	✓			
e) Menyer har ställts upp enligt en uttänkt sorteringsordning	✓			
f) Menyobjekt konkurrerar inte med varandra		!		
g) När samma meny eller länksamling visas på olika sidor ska sorteringen vara konsekvent om det inte skulle uppfattas som ologiskt av användarna				⊖

P8. Sökfunktion

a) Sökfunktion finns om det inte finns särskilda skäl			✗	
b) Sökning ger relevanta träffar				⊖
c) Sökfunktionen är placerad högt upp på sidan				⊖
d) Den första sökningen är enkel att utföra				⊖
e) Den första sökningen gör en sökning som omfattar allt material på webbplatsen				⊖
f) Användaren kan förfina sin sökning med en utökad sökfunktion				⊖
g) Användaren kan påverka hur träffar presenteras				⊖

P9. Webbkartor

a) Webbkartor finns om det finns behov av en sådan funktion	✓			
b) Webbkartan innehåller hela menystrukturen	✓			

P10. A till Ö-funktion

a) A till Ö används om det finns ett behov av en sådan funktion				⊖
b) A till Ö innehåller begrepp som riktar sig till besökaren och som tydliggör vilken information som finns på sidan det länkas till				⊖
c) A till Ö används för att styra användaren till rätt del av webbplatsen				⊖

Formulär och e-tjänster

P11. Formulär

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Formulär har en tydlig utformning	✓			
b) Det finns ledtexter och instruktioner som beskriver för användaren hur och vad denne ska fylla i formuläret		!		
c) Formulär är konsekvent utformade genom hela webbplatsen	✓			
d) Formulär underlättar ifyllning av uppgifter		!		
e) Viktiga formulär ger användarna möjlighet att läsa en sammanställning av informationen som ska skickas innan de bekräftar och skickar formuläret			✗	

P12. Knappar

a) Knappar är tydligt urskiljbara och ser klickbara ut		!		
b) Knappars funktion framgår tydligt		!		
c) Knappar är konsekvent placerade på hela webbplatsen	✓			

P13. Felhantering

a) När fel uppstår meddelas det tydligt för användaren		!		
b) Ge en förteckning av vilka formulärsobjekt som innehåller fel överst i formuläret			✗	
c) Alla fel beskrivs med text	✓			
d) När det är möjligt ska det framgå hur felen kan åtgärdas	✓			
e) Om fel uppstår finns korrekt ifyllda uppgifter kvar	✓			

Länkar

P14. Beskrivning av länkar

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Länkars mål framgår tydligt i sitt sammanhang		!		
b) Länkars mål framgår tydligt utanför sitt sammanhang		!		
c) Länk som öppnar nytt fönster är tydligt urskiljbar		!		
d) Länk som leder till extern webbplats är tydligt urskiljbar		!		
e) Länk som leder till dokument är tydligt urskiljbar				▬
f) Länk som leder till andra format är tydligt urskiljbar				▬

Ljud, bild och andra medieformat

P15. Komplexa format

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Komplexa format (exempelvis pdf) används bara när det är lämpligt och ökar användarnyttan	✓			

P16. Kopplingar till kompletterande innehåll

a) Det är tydligt för användarna var de kan hitta alternativ till information som ges på annat sätt än med text			✗	
---	--	--	---	--

Visuell presentation

P17. Interaktivitet

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Gränssnittet fungerar väl i olika skärmbredder	✓			
b) Klickbara objekt och länkar är tydligt urskiljbara			✗	
c) Fokus visas visuellt tydligt när användaren navigerar med tangentbordet			✗	
d) Klickbara objekt framhävs visuellt när muspekaren hovrar över dem			✗	

P18. Färger och kontraster

a) Begripligheten är inte beroende av användarens förmåga att uppfatta olika färger		!		
b) Texters förgrunds- och bakgrundsfärger ger tillsammans tillräckliga kontraster		!		

c) Grafiska objekt som förmedlar information, och texter som förekommer i bilder, illustrationer och filmer har tillräckliga kontraster		!		
d) Text bör inte presenteras mot en bakgrund som skiftar i färg eller nyans	✓			

P19. Typografi

a) Rubriker är tydligt urskiljbara och läsbara		!		
b) Ingresser är tydligt urskiljbara och läsbara		!		
c) Brödtexter är tydligt urskiljbara och läsbara	✓			
d) Bildtexter är tydligt urskiljbara och läsbara				–
e) Listor är tydligt urskiljbara och läsbara			✗	
f) Citat är tydligt urskiljbara och läsbara				–
g) Text i video är tydligt urskiljbar och läsbar		!		
h) Radlängder överstiger inte 70 tecken per rad inklusive mellanslag			✗	

P20. Tabeller

a) Tabeller har en visuell utformning som underlättar förståelsen av det data som presenteras		!		
b) Tabeller är designade att fungera väl i liten skärm			✗	

Information och hjälp

P21. Om webbplatsen

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Det finns en sektion som kallas "Om webbplatsen"	✓			
b) "Om webbplatsen" innehåller information om hur webbplatsen fungerar	✓			
c) "Om webbplatsen" innehåller information som beskriver vilket stöd som finns för användare med särskilda behov			✗	
d) "Om webbplatsen" bör erbjuda information om hur användaren anpassar presentationen av webbplatsen direkt i webbläsaren eller operativsystemet			✗	

P22. Hjälp och övergång till manuell service

a) Komplexa funktioner och tjänster är försedda med någon form av hjälp-funktion				–
b) Om det finns alternativa vägar att göra det som en komplex funktion är skapad för finns det även tydlig information om detta till användaren				–

c) Om det krävs särskilda kunskaper för att hantera gränssnittet med någon form av hjälpmedel finns tydlig information om detta till användare med dessa hjälpmedel				—
d) Det är lätt att hitta kontaktuppgifter i form av telefonnummer och e-postadresser	✓			

P23. Lyssna-funktion

a) Webbplatsen erbjuder användaren en möjlighet att lyssna på textinnehållet			✗	
b) Användaren kan påverka uppläsningen av texterna				—
c) Vid uppläsning markeras det ord som läses				—

P24. Teckenspråk

a) Webbplatsen erbjuder viktig information på teckenspråk			▨	—
---	--	--	---	---

P25. Andra språk

a) Språk hanteras på ett genomtänkt och konsekvent sätt på webbplatsen		!		
--	--	---	--	--

Checklista: Innehåll

Navigation

S1. Meny

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Menyformuleringar är lagom precisa		!		
b) Menyformuleringar innehåller inte interna ord och begrepp			✗	

S2. Länkar

a) Länktexter är begripliga	✓			
b) Länktexter inleds med nyckelord		!		

Texter

S3. Texters innehåll och relevans

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Texter har relevant innehåll			✗	
b) Texter är formulerade ur läsarens perspektiv			✗	
c) Komplicerad information är förtydligad med pedagogiska exempel			✗	
d) Texter är lagom långa	✓			

S4. Texters svårighetsgrad

a) Texter är skrivna så enkelt som möjligt			✗	
b) Tilltalet till läsaren är "du"			✗	
c) Texter är skrivna med aktiva verb	✓			
d) Förkortningar och akronymer undviks		!		
e) Ord och begrepp som kan vara svåra för användaren är förklarade			✗	
f) Samma ord eller begrepp används genomgående för att beskriva samma sak			✗	
g) Grammatiska fel och stavfel finns inte eller är få			✗	

S5. Struktur i texter

a) Det viktigaste i texterna kommer först		!		
b) Rubriker används för att strukturera texten			✗	
c) Innehållsrubriker har täckning i texterna och lockar till läsning			✗	

d) Områdesrubriker beskriver områdets funktion tydligt och kortfattat	☒			
e) Ingresser och sammanfattningar används för att underlätta förståelsen av texten			☒	
f) Texter är indelade i lagom långa stycken	☒			
g) Listor används för information som radas upp		☒		

S6. Alternativa beskrivningar av text

a) Texter kompletteras med andra format som ger motsvarande information			☒	
b) Tabeller och diagram underlättar förståelsen av omfattande datamängder			☒	

Bilder

S7. Bildval

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Meningsbärande bilder hjälper användaren att förstå			☒	

S8. Alternativa beskrivningar av bilder (alt-texter)

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Alt-texten beskriver bilden eller bildens syfte				☐
b) Alt-texter är kortfattade				☐

Filmer, animeringar och ljud

S9. Bildsnitt och kameravinklar

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Den som talar visas i bild	☒			
b) Kameran är placerad så att talares ansikte syns tydligt	☒			

S10. Ljud- och ljusförhållanden

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Ljudkvaliteten skapar inte hinder för användarens möjlighet att höja och sänka ljudnivån	☒			
b) Om bakgrundsljud finns kan det stängas av eller justeras				☐
c) Belysningen gör att den som talar syns tydligt	☒			

S11. Förklarande text i filmer

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Textskyltar som finns i filmen ligger kvar hela tiden eller tillräckligt länge för att även långsamma läsare ska hinna ta del av innehållet			☒	

S12. Speakerröst

a) Om en speakerröst används hjälper den tittaren att förstå innehållet i filmen				☐
--	--	--	--	--------------------------

S13. Alternativa beskrivningar av rörliga bilder och ljud

a) Syntolkning ger relevant information om det visuella skeendet				☐
b) Textning ger en relevant återgivning av ljudinformationen i filmen			☒	
c) Texttranskribering ger en relevant beskrivning av hela innehållet			☒	

Teckenspråk

S14. Begripligt teckenspråk

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) Den teckenspråkiga informationen är begriplig				☐
b) Den teckenspråkiga informationen ger samma information som förlagan				☐

S15. Alternativa beskrivningar av teckenspråk

a) Teckenspråkiga filmer har alternativa beskrivningar				☐
--	--	--	--	--------------------------

Lätfläst

S16. Lätflästa texter

	Godkänd	Behöver förbättras	Underkänd	Inte aktuell / bedömd
a) De lätflästa texterna är begripliga				☐
b) De lätflästa texterna ger samma information som originaltexten				☐

Kommentarer och rekommendationer: Teknik

Grundkonstruktion

T1. Tillgängliga tekniker

a) Använd tekniker som går att använda på ett tillgängligt sätt

Bakgrund

Det finns många olika tekniker som kan användas för att förmedla information och tjänster. Några exempel är html, css, java, Flash, Silverlight och pdf. En del av dessa fungerar bättre än andra ur ett tillgänglighetsperspektiv. Vilka tekniker som bör användas varierar också med tiden. För en del år sedan fungerade exempelvis Flash bra men idag är stödet för Flash inte så pass utbrett att tekniken bör användas längre.

Vi rekommenderar att information och funktioner som ska förmedlas på en webbsida i första hand skapas med html, css, WAI-ARIA och JavaScript. Detta är tekniker som går att använda på ett fullt tillgängligt sätt samtidigt som stödet bland webbläsare och hjälpmedel är väl utbyggt.

Använd inte Java applets, Flash eller Silverlight. Det är tekniker som det visserligen finns vissa tillgänglighetsfunktioner för, men som i praktiken skapar svårigheter för användarna. Det kan i enstaka fall finnas skäl till att använda någon av de här teknikerna, men det ska vara i ett speciellt sammanhang där inget alternativ finns och där ni har full kontroll på användarna och deras utrustning.

Kommentar

Ni använder tekniker som html, css och JavaScript som går att använda på ett tillgängligt sätt. Ni använder en del filmer i era behandlingar och dessa består av kontroller vars html-element går att beskriva i koden.

b) Tekniker används på ett tillgängligt sätt

Bakgrund

Det räcker inte att välja en teknik som går att använda på ett tillgängligt sätt, du måste även använda tekniken korrekt. Detta handlar exempelvis om att använda riktiga html-element i varje sammanhang, se till att skriptbaserade funktioner fungerar med hjälpmedel och att användning av wai-aria inte skapar problem för hjälpmedelsanvändare.

Html

De flesta html-element har en semantisk betydelse, allt ifrån överordnade saker som att definiera navigationsområden och huvudinnehållsområden, till mer specifika saker som länkar och rubriker. Du ska använda element som ger ett mervärde till användaren, medan du bör undvika element som inte ger något mervärde.

Många av elementen som gör ett mervärde till användaren är så viktiga och/eller skapar så stora problem, att de har egna punkter senare i revisionen. Andra element är däremot väl inbyggda i de flesta publiceringsverktyg och/eller i fingrarna på de flesta utvecklare att vi väljer att inte lyfta dem i egna punkter. Det sistnämnda gäller exempelvis att koda länkar med <a>-element.

Grundregeln är enkel, håll det enkelt, använd element till det som de är avsedda och försök hålla strukturen så enkel som möjligt.

Skript

Skript ställer större krav på användarnas hjälpmedel än vad enbart html och css gör. Det innebär att risken för problem ökar. Vi rekommenderar därför att alla komplexa funktioner testas med de vanligaste hjälpmedlen för att säkra att inga onödiga svårigheter uppstår.

Exempel på problem som är vanliga är att användare med hjälpmedel inte får fokus på lager som öppnas dynamiskt eller inte kommer åt sökförslagen i sökfunktionen. Detta beror på att nya lager och ny information ofta läses in sist i sidans struktur och inte vid det objekt där användaren har fokus. Ett annat vanligt problem är att klickbara ytor skapas med skript i stället för med länkar och knappar. Då uppfattar inte hjälpmedlen detta som riktiga länkar/knappar och presenterar det därför inte som interaktiva objekt.

WAI-ARIA

WAI-ARIA är en specifikation av kod som gör det möjligt att ge information om webbplatsen till hjälpmedelsanvändare. Med WAI-ARIA kan man exempelvis märka upp dynamiskt innehåll så att hjälpmedlen har lättare att hantera och presentera informationen till användarna.

Vi rekommenderar att WAI-ARIA används, men det måste göras med försiktighet. Använd inte WAI-ARIA för att rädda dålig html. Det är exempelvis ingen bra idé att använda `role="button"` på ett div-element i stället för att använda en riktig knapp. Använd inte heller WAI-ARIA utan att ha kontroll på hur det faktiskt fungerar för användarna, ett vanligt problem är att man lägger in all WAI-ARIA man kan tänka sig med följd att hjälpmedlen blir extremt pratiga helt i onödan.

Stödet för WAI-ARIA varierar mellan olika versioner av hjälpmedel och webbläsare. Det gör att vi tills vidare rekommenderar att testa alla dynamiska lösningar praktiskt med olika hjälpmedel, enheter och versioner.

[Information om WAI-ARIA \(W3C:s webbplats\).](#)

Vilka webbläsare och hjälpmedel ska tekniken fungera för?

Grundprincipen är att använda fördelarna i senare tekniker för att öka användarnyttan. Samtidigt vet vi att många användare som har lite större svårigheter gärna undviker att uppdatera operativsystem, webbläsare och hjälpmedel. Exakt vad systemet ska stödja varierar från fall till fall men utgå ifrån att det finns användare som sitter med äldre utrustning och försök så långt rimligt stödja äldre versioner av webbläsare och hjälpmedel. Det betyder inte att det måste fungera perfekt i äldre versioner, men så långt möjligt bör det gå att hantera gränssnittet även med äldre versioner.

Testa med hjälpmedel

För att vara säker på att skript inte orsakar problem för hjälpmedelsanvändare behöver detta oftast testas rent praktiskt. Exakt vilka hjälpmedel som bör testas varierar beroende på lösning. Det är inte heller bara att sätta sig ned med ett hjälpmedel och köra igenom tjänsten. Det krävs kunskap om hur användarna fungerar, hur de använder hjälpmedlen, hur det uppfattas om man exempelvis inte ser och så vidare. Som exempelvis utvecklare är det oerhört svårt att testa lösningen objektivt eftersom du har en förkunskap som användarna saknar.

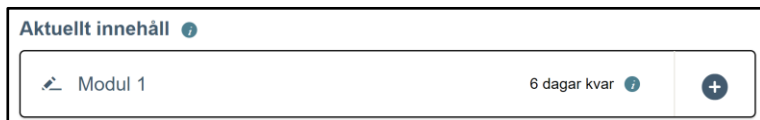
Vi rekommenderar därför att ni låter experter testa detta.

Kommentar

Även om ni använder tekniker som går att använda på ett tillgängligt sätt kan vi se vissa avsteg. Sådana avsteg utgörs bland annat av att vissa länköbjekt saknar riktiga länktexter och att objekt som faller ut innehåll dynamiskt inte beskrivs tillräckligt tydligt med tekniken för WAI-ARIA. WAI-ARIA går vi in mer på i avsnittet om skript och dynamiskt innehåll. Nedan följer ett par bilder på objekt där ni gör avsteg från att använda tekniker på ett tillgängligt sätt eftersom objekten eller områdena inte beskrivs på ett sätt som kan tolkas av hjälpmedel. Användare med gravt nedsatt syn som navigerar med uppläsande hjälpmedel påverkas särskilt av dessa avsteg, och även användare med dyslexi.

Ett länköbjekt som saknar riktig länktext i snabbguiden.

Ett utfällbart område som inte beskrivs som utfällbart med tekniken för WAI-ARIA i översikten för *Internetbehandling för depression*.

- Alla behandlingar – Snabbguiden
- Internetbehandling för depression - Översikt

Rekommendationer

- Använd riktiga länktexter i länköbjekt för att länkar ska läsas upp av uppläsande hjälpmedel.
- Använd tekniken för WAI-ARIA för att beskriva objekt där html inte räcker till, exempelvis dynamiskt innehåll.

c) Html-koden innehåller inga allvarliga fel

Bakgrund

Det finns ett antal olika html-standarder, exempelvis html5 och xhtml 1.0 strict. Varje standard har sina regeldokument för vilka element och attribut som får användas och på vilket sätt. När du kodar html måste du först ta ställning till vilken standard koden ska utgå ifrån. Vi rekommenderar att i första

hand överväga html5 eftersom det här finns en del attribut och element som ökar tillgängligheten jämfört med äldre standarder. Det bygger dock på att html5 används försiktigt. Det finns exempelvis problem med en del attribut och element där det dels inte finns stöd i alla webbläsare och dels inte finns ett homogent stöd bland olika hjälpmedel.

En viktig princip är också att effektivisera koden, det handlar bland annat om att bryta ut skript och stilmallar till egna filer och att effektivisera strukturen och formateringen.

!DOCTYPE

För att webbläsare, hjälpmedel och andra verktyg ska tolka koden korrekt måste de veta vilken standard den aktuella sidan är kodad i. Detta måste därför anges överst i koden på webbplatsens samtliga html-sidor med en !DOCTYPE-deklaration.

!DOCTYPE deklarerar enligt följande i html5:

```
<!DOCTYPE html>
```

Om ni väljer att följa xhtml i stället för html5 ska deklarationen innehålla hänvisningar till regeldokument för standarden också, så här ser en deklaration av xhtml 1.0 transitional ut:

```
<!DOCTYPE html PUBLIC "-//W3C//DTD XHTML 1.0  
Transitional//EN" "http://www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-  
transitional.dtd">
```

Dtd-filen definierar exakt vilka element, attribut och olika värden som är tillåtna enligt standarden.

Html5

Om du väljer att följa html5 så ska du göra det med försiktighet eftersom stödet för olika delar i standarden varierar mellan webbläsare och hjälpmedel. Ta in nya delar i html5 standarden när det ökar användarnyttan och det inte försvårar för användare.

Just nu bör du undvika html-elementen section och article om det inte finns särskilda skäl att använda dessa element. Anledningen är att dessa skapar en struktur som kan påverka sidornas rubrikstruktur. Olika hjälpmedel tolkar detta på olika sätt vilket gör att användare som är beroende av hjälpmedlen för att förstå sidornas struktur (exempelvis gravt synskadade användare) kan få olika rubrikstrukturer beroende på version på hjälpmedlet.

Tänk också på bakåtkompatibiliteten, om en något äldre webbläsare inte har stöd för html5 tekniken så ska det finnas en fallbacklösning. Läs mer om detta på T1a ovan.

Följ vald standard

Det räcker inte att med !DOCTYPE deklarerar att en webbsida ska följa en viss standard. Det är även viktigt att faktiskt följa den standard som anges i koden. Standarden är framtagen för att alla utvecklare av webbplatser, webbläsare och hjälpmedel ska ha en gemensam källa att titta på för att säkra att innehållet på webbplatsen presenteras på ett optimalt sätt för besökaren.

Om webbplatsen inte följer standarden riskerar ni att användaren får problem att ta del av innehållet. Blir problemen alltför stora riskerar ni att helt stänga ute grupper av användare.

Det finns ett flertal olika valideringsverktyg för att kontrollera en webbplats kod. W3C har en egen html-validator som kan nås på adressen <http://validator.w3.org/>.

Alla avsteg från vald standard resulterar inte i lika stora tillgänglighetsproblem. En del avsteg är allvarigare än andra. W3C pekar i WCAG 2.0 ut fyra principer som koden som ett minimum måste följa:

- Använd kompletta start och avslutningstaggar.
- Ange inte samma id-värde på två olika element på samma sida.
- Ange inte samma attribut två gånger i samma element (exempelvis två alt-attribut i samma img-element).
- Nästla elementen enligt standarden.

Dessa betraktas som allvarliga och om de förekommer kan inte gränssnittet sägas uppfylla kraven i WCAG 2.0.

Kommentar

När vi har validerat koden för översiktssidan som visas när användaren har loggat in samt koden för översiktssidorna för behandlingarna *Internetbehandling för depression, KBT vid bipolär sjukdom och Sjukskrivningskollen* har vi inte sett några allvarliga fel i koden.

d) Html-koden följer angiven standard fullt ut

Bakgrund

Även om WCAG pekar ut fyra principer som är extra viktiga, är utgångspunkten att koden ska vara så korrekt som möjligt. Även om en del fel kanske inte orsakar problem idag så är felaktigheter i koden något som ökar risken för problem framöver.

Kommentar

När vi har validerat html-koden på översiktssidan för tjänsten samt översiktssidorna för de behandlingar som vi har granskat har vi inte sett att ni gör några allvarliga avsteg från kodstandarderna för html5. Det enda avsteg som vi kan se är att attributet xmlns används i den inledande html-taggen. Attributet är avsett att användas för xhtml 1.0 och inte för html5 och ni bör därför ta bort attributet från era sidmallar.

e) Css-koden följer standard korrekt

Bakgrund

För att styra hur innehållet på en webbplats ska presenteras ska Cascading Style Sheets (css) användas. Css är ett uppmärkningspråk, precis som html men ska till skillnad från html användas för att styra layout och presentation.

Genom att styra all layout och presentation med css gör du webbplatsen mer lättolkad för webbläsare och hjälpmedel samtidigt som du underlättar för framtida förändringar av webbplatsens utseende samt anpassningar till olika visningsgränssnitt, exempelvis mobiltelefoner eller utskrifter.

Css-koden ska också validera korrekt så långt som möjligt. Genom att följa en css-standard på ett korrekt sätt underlättar du för utvecklare av webbläsare och hjälpmedel att skapa program som kan visa gränssnittet på det sätt som är tänkt. För att kontrollera en webbplats css-filer kan W3C:s css-validator användas. Den nås på adressen <http://jigsaw.w3.org/css-validator/>.

Precis som html-koden ska css-koden minimeras så långt som möjligt. Mindre och effektivare kod minskar risken för problem i tolkningen i webbläsare och hjälpmedel.

Undvik också att använda css-kod som inte finns i standarden enbart för att säkra att utseendet är exakt likt även i äldre webbläsare. För användarna är det oftast inte ett problem om Internet Explorer 7 inte visar runda hörn eller tonade bakgrunder i gränssnittet. Gränssnittet ska kunna användas men det behöver inte ha exakt samma utseende i alla versioner av alla webbläsare.

Kommentar

När vi har validerat den css-kod som ni använder har vi sett att ni använder css-egenskaper för att utöka kompatibilitet för specifika webbläsare. Eftersom dessa egenskaper inte ingår i kodstandarderna för css ger det upphov till valideringsfel.

Rekommendationer

- Validera css-koden och bedöm om det är nödvändigt att använda egenskaper för specifika webbläsare.

f) Teckenuppsättning är korrekt angiven

Bakgrund

För att underlätta för webbläsare och hjälpmedel att presentera innehållet och tolka koden på ett korrekt sätt måste sidorna ange vilken teckenuppsättning som används. De vanligaste för svenska webbplatser är utf-8 eller iso-8859-1.

Teckenuppsättning kan anges av servern i svarshuvudet (http header) och/eller i koden, i ett meta-element på följande sätt:

```
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=utf-8">
```

Försök att använda samma teckenuppsättning i era olika gränssnitt så långt som möjligt.

Vi rekommenderar att ni alltid anger teckenuppsättning i varje enskild sida. Om ni även anger teckenuppsättning i svarshuvudet ska det så långt som möjligt vara samma teckenuppsättning.

I css-filer

Du ska även ange teckenuppsättning i dina css-filer. Det gör du genom att lägga in en rad överst i filen, så här ser det ut om du exempelvis anger att innehållet följer teckenuppsättningen UTF-8:

```
@charset "UTF-8";
```

Kommentar

Ni anger teckenuppsättning korrekt i sidmallar för html-dokument men teckenuppsättning saknas i era css-filer.

Rekommendationer

- Ange teckenuppsättning i era css-filer.

T2. Separation av innehåll och design

a) Css används för all presentation

Bakgrund

All presentation ska styras med hjälp av stilmallar (css-kod). Det innebär exempelvis att css-koden ska styra var olika objekt placeras, storlek, färger, typsnitt och så vidare. En del av detta går också att göra med hjälp av html-kod, men det skapar problem för användarna, inte minst för användare med hjälpmedel som förändrar presentationen. Exempelvis kan en dyslektiker ha hjälpmedel som ändrar typsnitt och färger till kombinationer som den enskilda användaren har lättare att uppfatta. Om en del av presentationen inte sköts med css försvårar det för dessa hjälpmedel.

Separera css och html

För att dra full nytta av att innehållet och designen separerats ska även css-koden och html-koden separeras. Genom att lägga css-koden i egna filer behöver dessa bara laddas en gång – när användaren först kommer till webbplatsen – istället för att laddas om varje gång användaren besöker en ny sida på webbplatsen. Detta minskar mängden information som laddas varje gång en ny sida laddas. Detta minskar också komplexiteten i koden och minskar därmed risken för att fel ska uppstå i webbläsarnas och hjälpmedlens tolkning av koden. Ytterligare en positiv effekt är att uppdateringar av webbsidornas utseende underlättas.

Css-filer länkas in i sidhuvudet med elementet link:

```
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="include/adv_style.css" media="all">
```

```
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="include/print.css" media="print">
```

Med attributet media anger man i vilka situationer css-filen ska användas. Media="print" anger exempelvis att filen bara ska användas vid utskrifter.

Dekorationsbilder

Även dekorationsbilder är en del av utseendet och inte en del av sidans information. För att dra så stor nytta som möjligt av separeringen av innehåll och design bör även alla dekorationsbilder läggas in med css.

Dekorationsbilder kan läsas in som bakgrundsbilder för olika områden:

```
#navigation {
  float:left;
  position: relative;
  width: 100%;
  background:
    url(cssimg/bg-navigation.gif) #BF2600 0px 100% repeat-x;
}
```

Kommentar

Css används för all presentation.

b) Layouttabeller används inte

Bakgrund

Layouttabeller användes tidigare i stället för css för att styra webbplatsers layout. Genom att lägga sidans bilder, länkar och text i tabeller kunde man styra var på sidan olika områden skulle hamna och hur texten i olika delar av webbplatsen skulle formateras. Detta är inte i enlighet med grundtanken bakom html.

Att använda tabeller i layoutsyfte skapar problem för framförallt gravt synskadade användare vars hjälpmedel ofta presenterar en mängd information om de tabeller som dyker upp. Detta för att användaren ska förstå komplexa datatabeller. När sådan information ges om layouttabeller blir dock effekten mycket störande. Är det ovanligt mycket tabeller kan effekten bli så störande att användaren inte kan ta del av innehållet på sidan. Det finns också en risk att den ordning ett hjälpmedel ger informationen som lagts i en tabell inte överensstämmer med den ordning som redaktören tänkt sig, detta förvirrar användaren ytterligare och kan i värsta fall göra att informationen inte går att förstå.

Kommentar

Vi har inte sett att ni använder layouttabeller.

c) Innehållets läsordning är logisk

Bakgrund

När du styr layout och presentation med hjälp av css kan du positionera olika områden visuellt helt oberoende av exakt var de är placerade i html-koden. Hjälpmedel läser dock webbplatsens html-kod uppifrån och ned vilket innebär att presentationsordningen blir den ordning innehållet är lagt i koden och inte den visuella ordning som css-koden bestämmer. Innehållets ordning måste därför vara logisk och spegla den visuella ordningen.

Kommentar

Läsordningen är logisk.

d) Innehållet är organiserat så att det är läsbart utan css

Bakgrund

Användaren ska kunna ta del av innehållet även med css-filerna blockerade. Detta för att göra det möjligt för användaren att själv styra hur informationen ska presenteras.

Att det är möjligt att använda innebär inte att det är en optimal användarupplevelse. Det kan exempelvis innebära att menyn presenteras två gånger eller visar flera nivåer innan användaren valt något. Givetvis ska sådana problem minimeras men det kan ibland vara nödvändigt med en del sådana här förekomster för att exempelvis få till en bra funktionalitet när gränssnittet byggs responsivt.

Kommentar

Innehållet är läsbart även när css är inaktiverat i användarens webbläsare.

T3. Gränssnittets flexibilitet

a) All information och funktionalitet ska vara möjlig att nå och använda oberoende av skärmstorlek

Bakgrund

Det är oftast omöjligt att helt förutse var, när och hur användaren väljer att använda gränssnittet. Därför bör du aldrig ta bort möjligheten att komma åt all information och funktionalitet i gränssnittet även om det visas på en liten skärm. Däremot kan du med fördel ändra presentationen och exempelvis dölja en del text och funktioner med dragspelsfunktionalitet.

Om du gör förenklingar som gör att inte all information eller alla tjänster går att nå i en mobilversion så måste du erbjuda användaren möjligheten att komma till det ordinarie gränssnittet.

Kommentar

Vi har inte sett att funktionaliteten påverkas negativt när användaren visar innehållet på små skärmar.

b) Webbplatsen är fullt användbar och läsbar vid förstoring upp till och med 200 procent

Bakgrund

En del webbläsare, exempelvis Internet Explorer, ger användaren möjlighet att anpassa textstorleken om texterna lagts in med relativa mått (exempelvis em och %). Denna inställning har idag hamnat i skuggan av den mer utspridda zoom-funktionen som förstorar allt, oavsett måttenheter på texten.

Det är inte längre ett krav att bygga webbplatsen med relativa mått, men det är viktigt att texten inte blir svår att läsa och funktionerna svåra att använda om användaren ändrat inställningarna för textstorlek i webbläsaren. Om

webbplatsen byggs med relativa storlekar måste det alltså göras på ett bra sätt som inte förvränger visningen av sidorna i webbläsaren. Ett enkelt sätt att testa detta är att använda funktionen Textstorlek i Internet Explorer. Ta fram menyn (syns den inte så tryck på Alt-tangenten) och välj "Visa" > "Textstorlek". Testa både "Störst" och "Minst".

Det måste också vara möjligt för användaren att zooma webbplatsen upp till 200 % utan att ytor lägger sig över varandra och gör texten svårsläst eller funktionerna svåra att använda. Detta gäller inte enbart stora skärmar med HD-upplösning utan även på mindre skärmar och i mobiltelefoner.

Tänk också på att responsivt byggda gränssnitt ska anpassa sig när användaren zoomar. Det ska alltså även med zoom i ett responsivt gränssnitt gå att komma åt alla funktioner och all information. Det finns givetvis en gräns där en allt för liten skärm med allt för stor zoom inte fungerar men när användaren når dit ska denne fortfarande kunna zooma vidare även om det då kan innebära att användaren måste skrolla i sidled för att kunna läsa all text.

Du säkerställer att användaren kan zooma även i mobila enheter med följande kod i sidhuvudet:

```
<meta name="viewport" content="user-scalable=yes">
```

Attributet content kan innehålla många fler delattribut och tillhörande värden för att styra presentationen på olika skärmar. Användning av delattributet maximum-scale kan hindra användarens möjlighet att zooma även om du angett user-scalable=yes. Vi rekommenderar därför att du inte använder maximum-scale. Övriga delattribut har vi så här långt inte sett några problem med.

Den exakta lösningen för hur förstoring och ändring av fönsterstorlek ska hanteras måste skraddarsys från fall till fall, men här är några korta rekommendationer för vanliga webbgränssnitt:

- Webbplatsen ska anpassa sig automatiskt efter fönsterstorleken, men det är viktigt att lägga in mekanismer som hindrar att radlängderna överstiger 70 tecken inklusive mellanslag eller blir så korta att inte hela ord kan visas.
- Om användaren ändrar textförstoringsfunktionen i webbläsaren ska det inte innebära att innehåll inte går att läsa eller funktioner inte går att använda.
- Förstoring via webbläsare med zoomfunktion ska minst fungera upp till 200 %.
- Vid förminskning av fönster eller textstorlek ska texten vara fortsatt möjlig att läsa och funktionerna möjliga att använda.

Kommentar

Webbplatsen är fullt användbar vid förstoring upp till 200%.

c) Webbplatsen är användbar och läsbar vid en förstoring på mer än 200 procent

Bakgrund

Kravet i riktlinjerna är att det ska gå att förstora texten 200 procent, men för många användare, inte minst på små skärmar, kan det krävas en större grad av förstoring. Det finns givetvis en gräns för hur stort innehållet kan bli innan det blir svårhanterligt, men du behöver arbeta för att även större förstoring än 200 procent ska fungera rimligt bra. Vid någon punkt måste användaren börja skrolla i sidled, men det är ett mindre problem än om du låser möjligheten att förstora över 200 procent.

Kommentar

Webbplatsen är fullt användbar vid förstoring på mer än 200 %. Vid visning i 400 % fungerar webbplatsen utan problem och innehållet behåller sina proportioner.

d) Bilder bör redan på servern anpassas efter olika skärmbredder

Bakgrund

När användaren surfar med en mobiltelefon är det stor variation på hur snabb uppkopplingen är och hur mycket datatrafik som användaren har möjlighet att använda. Du bör därför anpassa bilderna redan på serversidan så att du inte skickar onödigt stora bilder till små skärmar och små fönster eller för små bilder till stora skärmar med hög upplösning.

Redaktörsgränssnittet bör automatiskt kunna hjälpa redaktören att spara en uppladdad bild i minst tre olika storlekar för olika fönsterstorlekar. En redaktör ska alltså inte själv behöva göra konverteringar och anpassningar för att få olika bilder för olika situationer. Sedan är det också viktigt att inte läsa in mer än de bilder som behövs. Ladda alltså inte samtliga versioner utan bara de versioner som är aktuella vid en viss fönsterstorlek.

Kommentar

Vi kan inte se att bilder anpassas direkt på servern och byts ut till mindre versioner vid visning på smala skärmar. Vi använder en del bild- och videomaterial i de behandlingar som vi har granskat och användare kan uppleva att laddningstiden för bildrikt innehåll påverkas av en långsam uppkoppling. Det bör därför vara möjligt för redaktörer att spara bilder i olika versioner för att underlätta för användare som utför behandlingarna på smal skärm.

Rekommendationer

- Gör det möjligt för redaktörer att spara bilder i olika versioner att visas på olika bildskärmsstorlekar för att undvika långsamma laddningstider vid visning på smala skärmar med långsam uppkoppling.

T4. Ramar

a) Minimera användandet av ramar

Bakgrund

Det finns två typer av lösningar med ramar. Antingen genom att bygga upp hela sidans struktur med ramar (elementet frame) eller genom att lägga in en ram i en vanlig html-sida (elementet iframe).

Frame ska aldrig användas, både av tillgänglighetsskäl och på grund av de problem som uppstår för alla användare, sökmotorer och enheter med mindre skärmar.

Iframe kan användas om det inte går att få in funktionaliteten på något annat sätt, men det uppstår ofta problem när iframe används:

- Det blir ofta problem med hur en ram ska visas på webbplatser som bygger på responsiv design.
- Det blir ofta problem med hur innehållet i ramar beter sig vid förstoring.
- Innehåll i ramar ger ofta upphov till skrollister mitt i sidan vilka utgör ett stort problem för användare med motoriska funktionsnedsättningar och för synsvaga användare med förstoringshjälpmedel.
- Ofta används ramar för att läsa in en extern tjänst. Det innebär att den som länkar in den externa tjänsten går i god för innehållet och kvalitén men samtidigt saknar denne oftast helt kontroll över innehållet.

Tjänster i ramar

Ibland ser vi lösningar där en funktion eller tjänst läses in i en iframe, exempelvis när det gäller "söka jobb"-tjänster. Det är nästan alltid bättre att undvika detta och i stället länka till den externa tjänsten och vara tydlig med att det är en extern tjänst ni använder er av. En anledning till det är att ni oftast inte har kontroll på koncept och interaktion i tjänsten vilket i sin tur leder till att det troligen avviker från andra tjänster ni erbjuder och det leder oftast till problem för användarna. Om ni har kontroll på koncept och interaktion så innebär det oftast att tjänsten kan integreras utan ramar.

Kommentar

Vi har inte sett att ni använder några ramar vilket är bra.

b) Varje rams syfte är beskrivet i attributet title

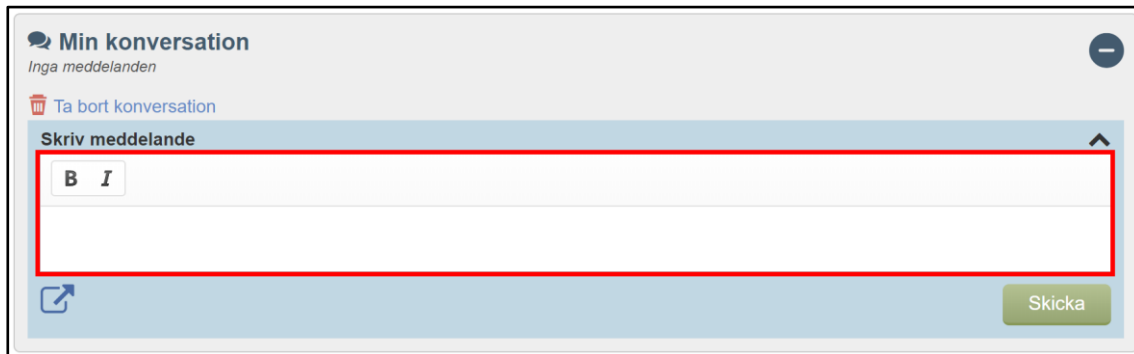
Bakgrund

Varje rams syfte måste beskrivas i attributet title. Denna information presenteras av hjälpmedel för gravt synskadade och hjälper dem att förstå om de ska in i ramen och läsa den webbsidan eller fortsätta på den befintliga webbsidan utanför ramen.

Kommentar

Vi har bara sett att ni använder en ram i fliken för meddelanden som användaren kan nå i alla behandlingar. Här använder ni en ram för det textfält

där användaren kan skriva ett meddelande till sin behandlare. Ramen har ett title-attribut med en text på engelska vilket kan vara svårt för användare att uppfatta och vi rekommenderar därför att ni formulerar title-attributet på svenska och tydligt beskriver vad som finns i ramen. Bilden nedan är från filen *Meddelande* i behandlingen *Internetbehandling för depression* och visar det område som är placerat i en ram. Bilden följs av ett kodstycke där vi har markerat title-attributet som ni bör omformulera och förtydliga.


```
<div id="cke 1 contents" class="cke contents cke reset"
role="presentation" style="height: 50px;">

  <span id="cke 13" class="cke voice label">Tryck ALT 0
för hjälp</span>

  <iframe src="" frameborder="0" class="cke wysiwyg frame
cke reset" title="Rich Text Editor, editor1" aria-
describedby="cke_13" tabindex="0" allowtransparency="true"
style="width: 100%; height: 100%;">

  </iframe>

</div>
```

- Alla behandlingar - Meddelanden

Rekommendationer

- Beskriv innehållet i ramar med en tydlig beskrivning i attributet title.

c) Det finns information till webbläsare som inte stöder ramar om varför det uppstått ett problem och vad man kan göra istället

Bakgrund

De flesta webbläsare kan hantera ramar, men det finns en del fall där ramar inte kan läsas in. Det kan exempelvis gälla specialwebbläsare för grupper med användare eller enheter som vi normalt sett inte tänker på kan innehålla webbläsare. Därför ska det alltid finnas information om att stöd för ramar krävs för att ta del av informationen eller funktionen. Det måste också framgå vad det är för information eller funktion som ramen skulle ha läst in och hur man kan ta del av samma information och tjänster på ett alternativt sätt.

Sådan här information läggs in mellan öppningstaggen och avslutningstaggen för iframe-elementet:

```
<iframe name="driftinfo" src="df.html" id="di"
title="Driftsinformation">

  <h1>Driftsinformation</h1>

  <p>Din webbläsare kan tyvärr inte hantera ramar...</p>

</iframe>
```

Kommentar

Vi bedömer denna punkt med en varning eftersom vi inte har sett att ni visar något meddelande till användare vars webbläsare saknar stöd för ramar. Eftersom ni inte använder ramar i någon stor utsträckning så bedömer vi att detta inte utgör ett allvarligt problem.

Rekommendationer

- Komplettera sidan för meddelanden i varje behandling med en varning till användare vars webbläsare inte stöder ramar.

T5. Skript och dynamiskt innehåll

a) Använd skript för att öka användarnyttan

Bakgrund

Ju enklare tekniker som används desto mindre är risken för problem i olika versioner av webbläsare och hjälpmedel. Därför bör inte mer avancerade tekniker än nödvändigt användas.

Samtidigt finns det gott om exempel på skriptbaserade funktioner som hjälper användarna, ett exempel är att erbjuda sökförslag i sökfunktionen, ett annat är att använda skript för att skapa möjlighet för användaren att fälla ut mer information direkt i sidan utan att behöva ladda om sidan eller öppna en ny webbsida. Det är exempelvis användbart i FAQ sidor och för utökade hjälptexter i e-tjänster.

Skript ska läggas in som ett extra lager. Det mesta bör fungera utan skript men skriptet ska sedan ge ytterligare hjälp. Använd exempelvis skriptet för att ge sökförslag men låt sökfunktionen fungera utan. Använd skript för att dölja svaren i en FAQ sida tills användaren klickar, men om skript är blockerat bör alla svaren vara utfällda hela tiden.

Kommentar

Ni använder skript för att öka användarnyttan, exempelvis för att fälla ihop innehåll som användaren kan fälla ut vid behov.

b) Använd wai-aria för att förmedla information som inte kan förmedlas med html och som ökar användarnyttan

Bakgrund

Standarden wai-aria innehåller en uppsättning attribut som kan användas för att förtydliga olika html-objekts funktion, värde och roll. En del av det som ingår i wai-aria är sådant som det finns bra lösningar för i html5, då ska html-

lösningen användas, men mycket i wai-aria är sådant som tydliggör och ökar tillgängligheten ytterligare utöver det som är inbyggt i html5.

Ett exempel där html5 och wai-aria överlappar gäller navigering. Du ska i första hand använda html5 attributet <nav> för att visa att något är en meny, men det finns en möjlighet i wai-aria att ange det här också genom attributet role="navigation". Vår rekommendation är alltså att i första hand använda lösningen som finns i html5.

Ett tydligt exempel på hur wai-aria ökar användarnyttan är attributet aria-expanded. Det här används på knappar som faller ut och faller ihop områden eller ytor, exempelvis ska meny-knappen för mobilmenyn ha aria-expanded. Genom att ange true för när menyn är utfälld och false för när menyn inte är utfälld kan du ge en indikation till användare som inte ser gränssnittet om menyn är utfälld eller inte.

Överanvänd inte wai-aria

Även om wai-aria innehåller mycket som är bra, så är det viktigt att inte överanvända standarden. Du ska inte bara lägga till objekt om du inte vet att det ökar användarnyttan. Undvik att lägga på wai-aria om html-koden redan tydliggör funktionen, exempelvis är det onödigt att skriva <button role="button">, det riskerar bara att skapa dubbel uppläsning för användarna. Använd inte heller role="menu" och role="menuitem" för vanliga webbplatsmenyer, det här är tänkt för applikationer, exempelvis texteditorer, och användarna blir bara störda över att höra hjälpmedlen läsa "menyobjekt" för varje länk i menyn.

Kommentar

När vi har granskat koden har vi sett att ni generellt sett inte använder tekniken med WAI-ARIA för att beskriva objekt som inte är möjlig att förmedla med html-attribut. Ett objekt som ni dock beskriver med WAI-ARIA är skrifvältet i fliken *Meddelanden* som har attributet aria-describedby. Det finns emellertid flera områden på webbplatsen som ni inte beskrivs tillräckligt tydligt och som ni bör komplettera med WAI-ARIA för att göra dem möjliga att uppfatta för användare med gravt nedsatt syn och som navigerar med skärmläsare. Exempelvis områden där innehåll tillkommer dynamiskt och som användaren kan fälla ut och ihop efter behov. Vi tar upp detta mer i detalj i punkt T5 h.

Andra områden som inte beskrivs med WAI-ARIA så att användare med gravt nedsatt syn kan uppfatta innehållet, är de ikoner som visar vilka steg i en behandlingsmodul som användaren har genomfört och vilken status som stegen har. Detta beskrivs med färg och symboler men det finns inget sätt för användare med uppläsande hjälpmedel att få motsvarande information uppläst. Bilden nedan är från översiktssidan för behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom* och visar de steg som ingår i behandlingen och vilka av stegen som användaren har genomfört.

Att arbeta med

Inför session/modul 1: Introduktion till behandlingen

Om internetbehandlingen

Behandlingsöversikt

Hur jag använder Stöd och Behan...

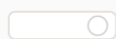
Kontakt med din behandlare

Skattningsskalor 1

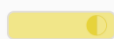
Skattningsskalor 2

Längre ner på sidan finns ett område där ni beskriver vad färger och symboler betyder. För användare med skärmläsare saknas en koppling mellan behandlingssteg och beskrivningar.

Förklaringar

Kan läsas

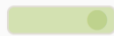
Pågående

Det finns saker att fylla i på sidan

Kan ännu inte

Färdig

läsas

Längst upp på sidan finns ett område som presenteras som flikar. För användare med gravt nedsatt syn som navigerar med skärmläsare framgår det inte att det är ett flikområde vilket kan göras tydligare med WAI-ARIA vilket gör det lättare för användaren att uppfatta hur innehåll presenteras.

Översikt

Meddelanden

Samma problem finns med den förloppsindikator som är placerad direkt nedanför flikarna. Området används för att beskriva för användaren hur lång tid som har passerat av behandlingen och hur lång tid som återstår. Denna information är omöjlig att få uppläst för användare med uppläsande hjälpmedel eftersom området inte beskrivs tillräckligt tydligt i koden för att vara begriplig.

3 dagar sedan Funka: Internetbehandling för depression startade. (rek. 84 dagar) [Telefonnummer ej angivet](#)

- Internetbehandling för depression – Översikt

Rekommendationer

- Använd tekniken med WAI-ARIA för att koppla samman textbaserade instruktioner som beskriver hur innehåll ska tolkas, med de områden som instruktionerna beskriver. Detta kan göras med attributet `aria-describedby`.
- Använd tekniken med WAI-ARIA för att beskriva flikarna *Översikt* och *Meddelanden* som ett flikområde. Detta kan göras genom ordna flikarna i en lista som innehåller attributet `role="tablist"`, samt att förse listobjektet för respektive flik med attributet `role="tab"`.
- Använd attributet `role="progressbar"` för att beskriva ett område som presenterar ett tidsförlopp eller en serie av uppgifter i ett flöde.

c) Grundläggande funktioner som menyer och sök fungerar även utan skript

Bakgrund

Arbeta gärna efter principen att så mycket som möjligt ska fungera med enbart html, och lägg sedan på css som ett eget lager för att sköta utseendet och slutligen skript för att öka användarnytan.

Att enstaka funktioner, exempelvis e-tjänster, kräver att skript är aktiverat är inget problem, men viktiga funktioner ska fungera även utan skript. Det ska alltid vara möjligt att navigera och söka även utan skript. Det betyder att meny och sökfunktion ska fungera utan skript, både på desktop och i mobil.

Kommentar

När vi har testat webbplatsen med skript inaktiverade har vi sett att allt innehåll försvinner och ingenting förutom sidhuvud och sidfot visas. Behandlingarna fungerar därmed inte om användarens webbläsare blockerar skript eller helt saknar stöd för skript.

Rekommendationer

- Gör innehållet åtkomligt även utan skript om det är möjligt.

d) Det finns information till användare vars utrustning blockerar skript

Bakgrund

Om funktioner på webbplatsen kräver att användarens utrustning har stöd för skript måste det finnas hjälp och information till användare vars utrustning blockerar detta.

Ett exempel är att ge information om detta som ett allmänt meddelande i sidhuvudet. Det fungerar om det är en eller flera mindre viktiga funktioner som

inte fungerar, exempelvis en utskriftsfunktion eller en bokmärkesfunktion. Dessa funktioner bör inte heller skrivas ut om stöd för skript saknas eller blockeras.

Om det är viktigare funktioner, exempelvis en e-tjänst, måste detta också meddelas vid inloggningssida, startsida för tjänsten eller liknande.

Du kan använda elementet noscript för att ge användaren information om att skript har blockerats, men vi rekommenderar att i stället lägga in informationen från början och att dölja den med skript. Detta gör att även användare vars brandvägg blockerar skript får meddelandet. Noscript visas enbart om webbläsaren själv blockerar skript vilket gör att en användare som sitter bakom en brandvägg som blockerar skript inte får information som är inlagd med noscript.

Kommentar

Ni använder inte någon varning som meddelar användaren att skript måste vara aktiverade för att denne ska kunna genomföra behandlingarna i tjänsten. Detta är allvarligt eftersom det inte visas något innehåll på sidorna överhuvudtaget om användarens webbläsare blockerar skript. Det är problematiskt även eftersom användaren inte får reda på vad en tom sida kan bero på och användaren kan därför inte heller åtgärda problemet. När vi har granskat koden har vi också sett att det inte finns något noscript-element som ska användas för att varna användaren om att skript måste vara aktiverade för att webbplatsen ska fungera.

Rekommendationer

- Komplettera tjänsten med ett varningsmeddelande som informerar användaren om att skript måste vara aktiverade för att tjänsten ska fungera.

e) När nya element läggs in i sidan placeras de på rätt plats både visuellt och strukturellt

Bakgrund

Ibland läggs nytt innehåll eller nya funktioner in i sidan utan att den laddas om. När det sker är det viktigt att den nya funktionen eller informationen uppträder på rätt plats både visuellt och strukturellt. Om ett sökresultat dyker upp i ett nytt område på skärmen när användaren börjar skriva i sökfältet är det viktigt att detta område är placerat visuellt tydligt där det hör hemma, men också på rätt plats i strukturen så att hjälpmedlen strukturellt presenterar informationen på rätt plats. Det bästa är om detta görs så att den nya koden injiceras på rätt plats, exempel:

```
<label for="sok">Sök:</label>
<input type="search" id="sok">

<!-- Sökförslag läses in här -->

<input type="submit" value="Sök">
```

Det finns andra sätt att lösa detta på också, exempelvis genom att med skript känna av vad användaren gör och förflytta fokus så att effekten för användaren

blir den samma. Hur det fungerar bör alltid testas praktiskt med de vanligaste hjälpmedlen.

Ett vanligt problem är också att ett nytt område visuellt placeras korrekt men hamnar sist på sidan i strukturen. Om ett hjälpmedel inte hittar något förrän efter sidfoten är det stor risk att användaren aldrig kommer att hitta det.

Kommentar

Nytt innehåll placeras på rätt ställe visuellt och strukturellt.

f) När nytt innehåll eller nya områden öppnas får användaren direkt fokus på detta

Bakgrund

Om ett täckande lager, eller ett nytt område öppnas dynamiskt på sidan är det viktigt att användarna direkt får fokus på detta (om det inte stör användaren). Exempel på undantag är sökförslag. Användarens fokus ska inte flyttas automatiskt till sökförslagen så fort de dyker upp eftersom det skulle störa.

För en användare som navigerar med tangentbordet är det viktigt att direkt komma in i det nya lagret eller innehållet utan att behöva tabba till slutet av sidan. Om det är ett formulär kan fokus sättas i det första fältet, annars ska första tabbsteget efter länken som öppnade lagret eller resulterade i att det nya området lästes in, leda in till första länken i området.

Tänk också på att läsordningen måste bli korrekt för användare med uppläsande hjälpmedel. När de fortsätter läsningen nedåt på sidan från den länk som öppnade lagret ska läsningen fortsätta inne i lagret i fråga. Detta kan kräva att du testar det med hjälpmedel.

Om det gäller meddelanden och dialogrutor bör WAI-ARIA:s roller för meddelanden och meddelandedialoger användas. Om det är ett formulär bör det vara rollen alerdialog:

```
role="alertydialog"
```

Annars rollen alert:

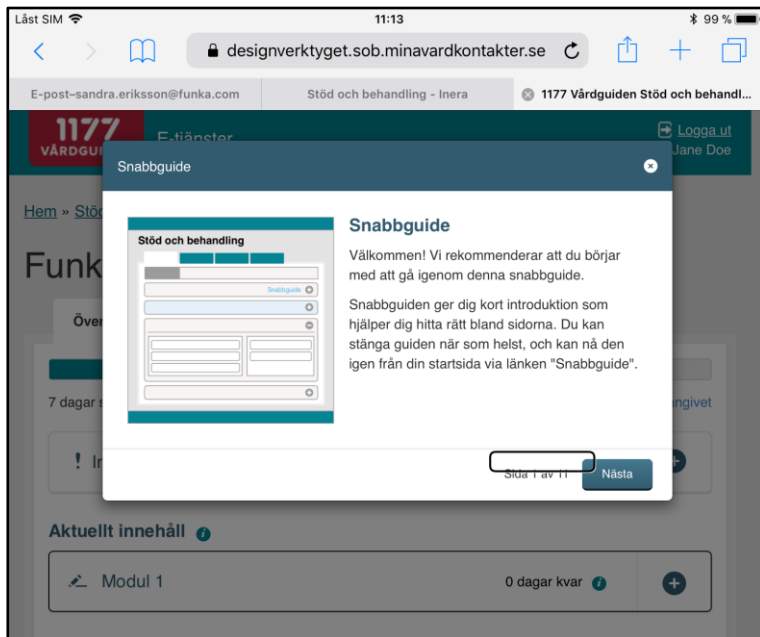
```
role="alert"
```

Information om WAI-ARIA (W3C:s webbplats).

Kommentar

Nytt innehåll tillkommer främst i utfällbara områden men även i modala fönster som visas på sidan när användaren är nära att bli utloggad samt för att presentera snabbguiden som visas automatiskt när användaren startar en behandling för första gången. Skärmläsaranvändare som navigerar på desktop får fokus direkt på nytt innehåll som visas i dessa modaler men detta fungerar inte lika bra med skärmläsare på mobil. På grund av att fokus inte flyttas till modalens innehåll direkt när modalen öppnas är det omöjligt för användare med gravt nedsatt syn att hitta innehållet i modalen. Bilden nedan är från behandlingen *Internetbehandling för depression* och visar hur det ser ut när

har öppnat snabbguiden men fokus är kvar på ett bakom modalen. Den svarta ramen visar var skärmläsaren Voice Over har fokus.

- Alla behandlingar – Snabbguiden

Rekommendationer

- Flytta användarens fokus direkt till nytt innehåll visas i modaler. Detta kan göras genom att skapa en ankarlänk från det objekt som öppnar modalen till modalens första objekt, exempelvis en rubrik. Som komplement ska även bakgrunden döljas för hjälpmedel med attributet `aria-hidden`.

g) När ett modalt fönster visas ska fokus stanna i modalen tills den är stängd

Bakgrund

Om du använder modala fönster i ditt gränssnitt, är det viktigt att alla användare kan komma tillbaka till huvudinnehållet på ett enkelt sätt, utan att fastna i det modala fönstret.

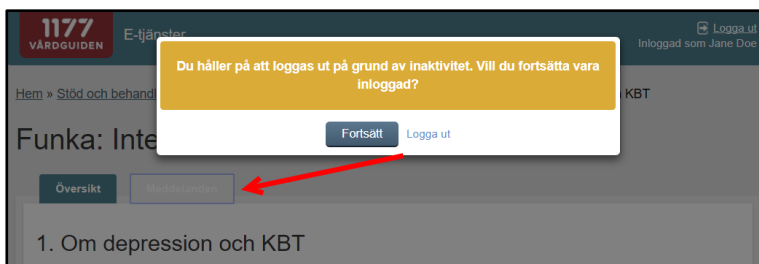
En vanlig fel vid användning av modala fönster är att användaren med hjälp av tangentbord eller hjälpmedel kan hamna bakom fönstret trots att den inte är stängd. Med andra ord är det ett krav att användare som navigerar med tangentbord eller hjälpmedel bara kan orientera sig innanför fönstret tills att användaren har stängt det.

När det gäller att spärra hjälpmedel från bakgrunden rekommenderar vi att använda attributet `aria-hidden="true"`, som du kan lägga så högt i strukturen som möjligt för att omfatta allt innehåll som inte ligger i modalfönstret.

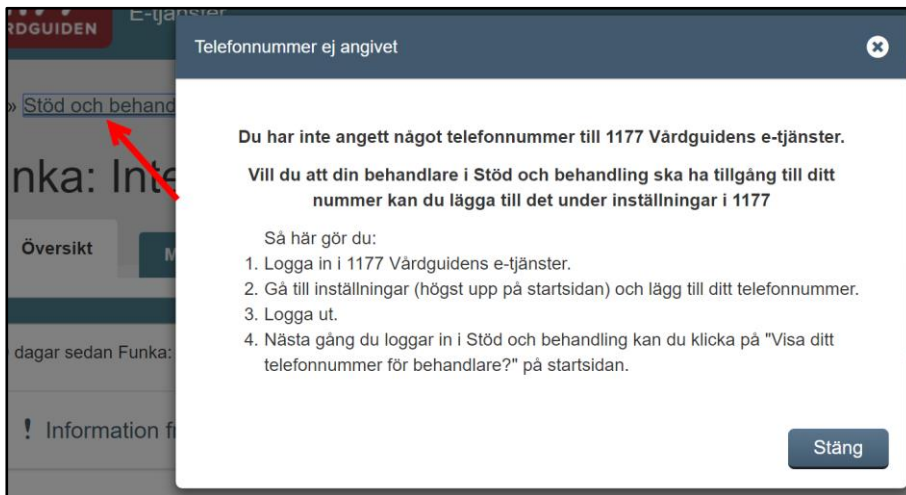
Det är däremot mer krävande att spärra bakgrunden för navigering med tangentbord, eftersom du måste upphäva standardbeteendet för varje enskilt objekt, alltså sätta `tabindex="-1"` på alla länkar, knappar och formulärobjekt, och om det är aktuellt även på andra typer av objekt som redan har `tabindex`-attributet.

Kommentar

När användaren är nära att loggas ut från tjänsten på grund av att ha varit inaktiv på sidan för länge visas en modal på sidan. Det är bra att hjälpmedelsanvändare får fokus direkt i modalen men det problematiskt för användare som navigerar med tangentbord att det är möjligt med tangentbordsnavigation kunna navigera ut ur modalen utan att först stänga den. Detta innebär att användaren får fokus på objekt som ligger bakom modalen vilket är särskilt problematiskt för användare med gravt nedsatt syn eftersom användaren inte uppfattar var i gränssnittet som denne befinner sig. Bilden nedan visar modalen som informerar användaren att välja att logga ut eller fortsätta vara inloggad. Med en pil har vi markerat ett objekt som användaren har tabbat till med tabbtangenten men som ligger i bakgrunden. Den blå ramen runt objektet Meddelanden visar att det är detta objekt som användaren har tangentbordsfokus på.

Samma problem finns med den modal som visas när användaren klickar på länken *Telefonnummer ej angivet*. Eftersom tabbordningen inte loopad att bara omfatta objekt i modalen kan användaren navigera ut ur modalen utan att första stänga den. Bilden nedan är från översiktssidan i behandlingen *Sjukskrivningskollen* men samma problem finns i alla behandlingar.

- Internetbehandling för depression – Modul 1 – 1. Om depression och KBT
- Alla behandlingar – Översikt

Rekommendationer

- Utforma modaler så att användaren ska stänga fönstret innan denne kan fortsätta navigera på en sida. Detta kan göras genom att dölja bakgrunden för

hjälpmedel med attributet aria-hidden, samt att dirigera om tabbordningen till en loop så att användaren bara kan flytta tangentbordsfokus i en loop mellan objekten inne i modalen.

h) Använd aria-expanded för områden som kan fällas ut och ihop

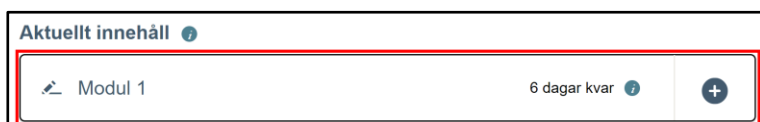
Bakgrund

Attributet aria-expanded ska användas på områden som kan fällas ut och fällas ihop. Attributet anger om området är utfällt eller inte. Det här kan gälla en FAQ lista där svaren fälls ut när användaren klickar på frågan, eller på en meny som dynamiskt fäller ut nästa nivå. Aria-expanded ska bara användas om detta sker dynamiskt, alltså inte när det sker med en sidomladdning.

```
<h3><a aria-controls="svar1" aria-expanded="true"
href="#svar1" onclick="javascript:expand-svar1();" >
När ska jag använda aria-expanded?</a></h3>
<p id="svar1">Du ska använda det när ett område kan fällas
ut och ihop dynamiskt utan sidomladdning.</p>
<h3><a aria-controls="svar2" aria-expanded="false"
href="#svar2" onclick="javascript:expand-svar2();" >
En annan fråga?</a></h3>
<p id="svar2">Ett annat svar.</p>
```

Kommentar

Ni använder utfällbara områden i relativt stor utsträckning på sidor som ingår i behandlingar. Objekt som användaren kan fälla ut vid behov behöver inte utgöra problem men det blir ottydligt för användare med gravt nedsatt syn som navigerar med skärmläsare hur objekten fungerar om de inte beskrivs på rätt sätt med attributet aria-expanded. Vi har sett att samtliga utfällbara objekt saknar aria-expanded vilket gör att användare inte uppfattar vad objekten har för syfte eller var de ska hitta det innehåll som blir synligt när objekten fälls ut. Nedan visar vi ett par bilder på utfällbara objekt i behandlingen *Internetbehandling för depression* där vi har markerat det klickbara området som ska kompletteras med aria-expanded för att bli begripliga för skärmläsaranvändare. Liknande klickbara områden finns i alla behandlingar som vi har granskat.

- Internetbehandling för depression – Översikt

Rekommendationer

- Komplettera samtliga utfällbara objekt med attributet aria-expanded. Observera att dessa objekt måste bestå av interaktiva element som kan nås med tangentbordsnavigation och som inte görs klickbara med skript. Hjälpmiddel uppfattar inte att objekt som görs klickbara med skript går att interagera med samt att aria-expanded inte fungerar på objekt som inte är interaktiva.

Menyer och navigation

T6. Navigation

a) Gränssnittet kan styras med enbart tangentbordet både på mobil och stor skärm

Bakgrund

Det finns en mängd olika sätt att styra en dator eller telefon på. Det finns olika lösningar för att flytta muspekaren, klicka och mata in text. Genom att göra gränssnittet möjligt att styra med mus, tangentbord och pekskärm har användaren möjlighet att själv välja styrlösning. För en del användare finns inga möjliga alternativ. En del användare kan inte använda ett vanligt tangentbord utan måste navigera med musen. Andra användare kan inte använda någon form av muslösning utan måste navigera med tangentbordet.

En grundprincip i WCAG är att det ska gå att styra gränssnittet enbart med tangentbord, oavsett om det är på en stor eller liten skärm. För att kunna anses följa riktlinjerna måste det fungera.

Undantag från denna punkt kan göras om det exempelvis rör en funktion som inte på något rimligt sätt skulle gå att göra möjligt att använda oberoende av inmatningsenhet.

Vanliga problem

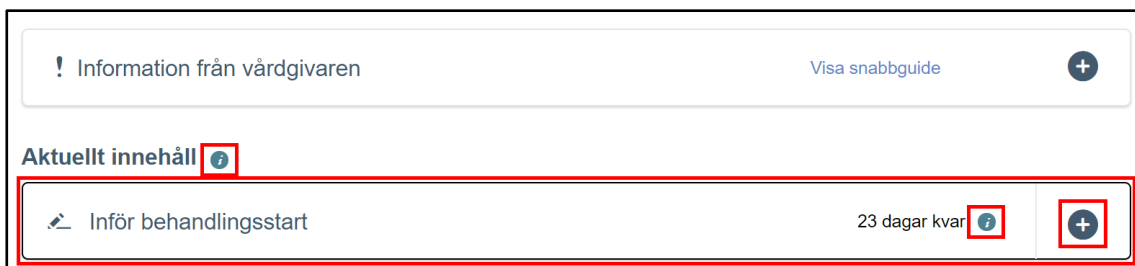
Undvik att lägga in funktioner som kräver att användaren klickar eller håller muspekaren över olika områden, exempelvis menyer som kräver att användaren hovrar med musen. Undvik också listor som uppdaterar sidan eller flyttar fokus så fort värdet i listan ändras. De här typerna av lösningar skapar stora problem framförallt för personer som måste navigera med tangentbordet, men även för personer som har nedsatt precisionsförmåga eller som sitter i oroliga miljöer.

Var också försiktig med att ändra interaktionsmönster som användaren är van vid. Exempelvis är användare som navigerar med tangentbordet vana vid att använda tabbtangenten för att flytta mellan länkar och formulärsobjekt, om då plötsligt användaren förväntas använda piltangenterna i stället kommer många användare att få problem.

Tänk också på att kombinationen med responsiv design och zoom inte sällan resulterar i en mobilvisning även för användare på desktop. Det är därför viktigt att det fungerar oberoende av inmatningsenhet även i mobilvisning.

Kommentar

Det finns en del objekt i gränssnittet som inte går att nå för användare som navigerar med tangentbord, bland annat skärmläsaranvändare och användare med nedsatt motorik. Sådana objekt utgörs bland annat av utfällbara områden och informationsknappar som visar hjälpinformation till användaren. Det är ett allvarligt problem att dessa inte går att nå med tangentbordets tabbtangent utan kräver att användaren klickar på dem med ett pekdon vilket är ett direkt hinder för vissa användare. I behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom* finns ett helt område med objekt som inte går att nå med tangentbordsnavigation vilket vi visar på bilden nedan där objekten är inramade med röda ramar. Orsaken till detta är att de klickbara objekten utgörs av element som inte är interaktiva och görs klickbara med skript. Det utfällbara området utgörs av ett a-element men det går inte att nå med tabbtangenten eftersom elementet saknar attributet href.

Följande kodstycke motsvarar området på bilden ovan i kod. Vi har i koden märkt ut element som är klickbara men som inte går att nå med tangentbordsnavigation.

```
<div ng-repeat-start="key in moduleStatusKeys" ng-show="modulesByStatus[key].length" class="ng-scope">

  <h4 ng-if="process.status !== 'MAINTAIN'" class="ng-binding ng-scope">

    Aktuellt innehåll

    ...

    <span class="efsob-help-info" data-original-title="" title="">i</span> ← informationsknapp

    ...

  </h4>

</div>

...

<div class="module ng-scope active" ng-repeat="module in modulesByStatus[key] | orderBy: 'index'" ng-class="{ 'active': key === 'INPROGRESS' }">

  <a class="panel-content ng-isolate-scope" ng-click="moduleToggled(module)" module-history="" module="module" module-toggled="moduleToggled(module)"> ← href-attribut saknas
```

```

<h4>
...
  <span ng-show="module.name" class="ng-binding">Inför
  behandlingsstart</span>
...
</h4>

  <div class="module-days-left efsob-hide-phone ng-
  binding ng-scope" ng-if="module.status === 'INPROGRESS'
  &amp;&amp; process.showResidentModuleTime" center-
  vertically="" style="position: relative; top: 20px;">

    23 dagar kvar

    ...

    <span class="efsob-help-info" data-original-
    title="" title="">i</span> ← informationsknapp

    ...

  </div>

  <div class="module-actions ng-scope" ng-
  if="module.status !== 'PENDING'" fill-vertically=""
  style="height: 60px;">

    <span class="toggler efsob-icon-plus" ng-
    class="{ 'toggled': module.toggled, 'efsob-icon-plus':
    !module.toggled, 'efsob-icon-minus': module.toggled}"
    center-vertically="" style="position: relative; top:
    16px;"></span> ← knapp som fäller ut området

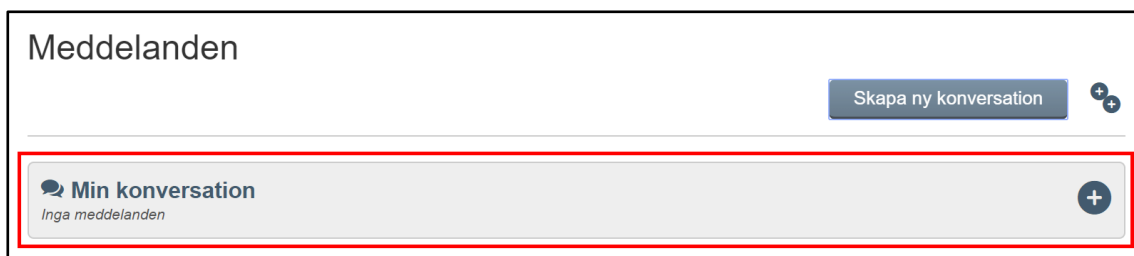
  </div>

</a>

</div>

```

Bilden nedan är från fliken Meddelanden i behandlingen *Sjukskrivningskollen* och visar ett utfällbart område som består av ett klickbara div-element som inte heller går att nå med tangentbordsnavigation. Detta problem finns på fliken *Meddelanden* i samtliga behandlingar.

Även i behandlingstegen för *KBT vid bipolär sjukdom* finns objekt som inte går att nå med tangentbordsnavigation. I varje steg av behandlingen finns en

knapp som låter användare markera steget som en favorit. Även detta är en funktion som användare som navigerar med tangentbord går miste om eftersom knappen inte är interaktiv för att kunna nås med tangentbord. På bilden nedan har vi markerat knappen med en röd ram. Bilden följs av knappen i kod.


```
<span class="fa fa-star-o favorite-button" ng-show="process.enableResidentFavorites & & !step.favorite" loader-click="favoriteStep(true)" efsob-tooltip="Markera som favorit" title="" data-toggle="tooltip" data-original-title="Markera som favorit">
</span>
```

- KBT vid bipolär sjukdom – Översikt
- Alla behandlingar – Meddelanden
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Dags för paus? (sida 7)

Rekommendationer

- Gör hela gränssnittet möjligt att styra enbart med tangentbordsnavigation genom att använda element som är interaktiva för klickbara objekt.
- Undvik att göra objekt klickbara enbart med skript eftersom hjälpmedel inte uppfattar dessa objekt som interaktiva.

b) Gränssnittet kan styras med pekskärm både på mobil och stor skärm

Bakgrund

Vår rekommendation är att det inte ska spela någon roll om användaren behöver styra datorn med tangentbord, mus, pekskärm, röststyrning, ögonstyrning eller någon annan form av styrning. Det ska fungera ändå. Att du har säkrat att tangentbordsnavigationen fungerar är en viktig milstolpe, men du behöver också säkerställa att det går att styra gränssnittet med pekskärm och mus. Har du säkrat att det fungerar med de här tre olika sätten att styra datorn, då fungerar med största sannolikhet också ögonstyrning, röststyrning och andra alternativa lösningar.

Om gränssnittet kan styras med gestik på pekskärm ska det så långt möjligt också gå att styra gränssnittet enbart med ett finger. Undvik komplexa gester och interaktionsmönster som inte är intuitiva för användarna.

Kommentar

Vi har inte sett några allvarliga problem med att styra gränssnittet på pekskärm, förutom problem som uppstår vid navigation med skärmläsare på mobil. Dessa tar vi upp på punkt T5 g om modala fönster.

c) Tangentbordsnavigationen följer en logisk ordning

Bakgrund

När användare navigerar med tangentbordet kan denne inte styra ordningen på samma sätt som en användare som navigerar med mus eller pekskärm. I stället är det webbplatsen som styr navigationsordningen. Ofta handlar det här enbart om tabbordningen. Det vanligaste sättet att hoppa mellan objekt med tangentbordet är att trycka upprepade gånger på tabbtangenten, då flyttas fokus mellan webbplatsens olika länkar och formulärsobjekt. Tabbordningen är normalt sett den ordning i vilket innehållet lagts i koden. Varje gång användaren trycker på tabbtangenten hoppar denne från en länk eller formulärobjekt till nästa.

Attributet `tabindex` kan användas för att styra tabbordningen. Det kan i enstaka fall finnas skäl att använda detta attribut för att exempelvis hjälpa till att hindra ett objekt från att få fokus, men alla objekt som användaren ska tabba till bör ligga i en logisk ordning i sidans struktur och då behövs inte `tabindex` för att styra ordningen.

`Tabindex` fungerar enligt följande:

- **`Tabindex = 0`** lägger till inaktiva objekt, exempelvis en `div`, i tabbordningen på det ställe de naturligt ligger i sidans struktur. Vår rekommendation är att i första hand använda `html`-element som i sig är interaktiva (exempelvis länkar och knappar), men i enstaka situationer kan det finnas behov av att låta användaren tabba till andra objekt och då ska `tabindex=0` användas.
- **`Tabindex > 1`** prioriterar objekten och ändrar navigationsordningen så att den inte följer sidans struktur. Ordningen blir från lägst nummer och uppåt. Efter att användaren kommit till objektet med högsta `tabindex`-värdet så fortsätter tabbordningen från detta objekt i koden. Det gör att användaren inte kommer åt objekt som ligger tidigare i sidans struktur om de inte har `tabindex` angivet.
- **`Tabindex < 0`** gör att objektet inte går att tabba till, men att det kan få fokus genom skript. Används exempelvis för att med skript sätta fokus på ett felmeddelande så att det förmedlas till hjälpmedelsanvändare. Normalt sett används värdet `-1` för detta.

I en del funktioner navigerar användaren med andra tangenter också, exempelvis piltangenten för att flytta fokus mellan olika radioknappar. Det är viktigt att inte enbart tabbordningen är logisk utan att även övrig tangentbordsnavigation har en logisk ordningsföljd.

Kommentar

Objekt som går att nå med tangentbordsnavigation följer generellt en logisk ordning. Ett undantag är tabbordningen i modala fönster som användare riskerar att uppfatta som ologisk eftersom de kan navigera ut ur modala fönster utan att först stänga dem. Detta tar vi upp på punkt T5 g om modala fönster.

d) Klickbara ytor är enkla att träffa

Bakgrund

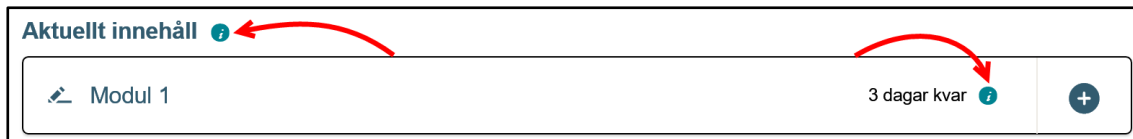
För användare som har nedsatt precisionsförmåga eller som sitter i oroliga miljöer, exempelvis på tåget, är det viktigt att de klickbara områdena är väl tilltagna.

Vad som är en tillräckligt stor klickyta är svårt att definiera. Vår rekommendation är att klickbara områden bör vara minst lika höga som den vanliga texten på webbplatsen och ha en bredd som är åtminstone tre gånger så lång som höjden på den vanliga texten.

Minst lika viktigt är dock avståndet mellan klickbara objekt. Det stora problemet för användarna är oftast inte små klickbara ytor, utan att klickbara ytor ligger för tätt. Det är exempelvis olyckligt att ha två länkar med bara en radhöjd vardera som ligger intill varandra. Om två klickbara objekt ligger intill varandra bör antingen avståndet mellan dem vara ordentligt eller så ska klickytorna sträcka sig relativt långt åt vars ett håll så att det inte finns risk att användaren kommer åt fel område.

Kommentar

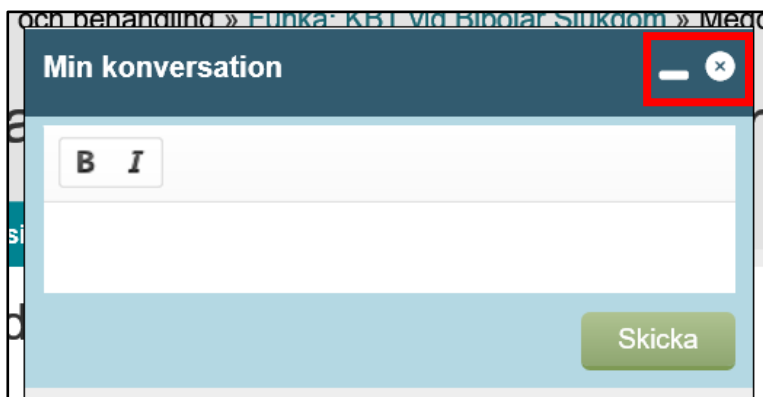
Vi har sett att det finns klickytor som är små och som kan vara svåra för användare att träffa. Vissa av dessa objekt återkommer på sidor för alla behandlingar och problemet kan vara särskilt hindrande för användare med nedsatt syn och nedsatt motorik. Nedan följer några bilder på objekt med liten klickyta.

Små klickytor på behandlingen *Internetbehandling för depression*.

Liten klickyta för stängningsknappen i snabbguiden i alla behandlingar.

Små klickytor i fönstret *Min konversation*.

- Internetbehandling för depression – Översikt

- Alla behandlingar – Snabbguiden
- Alla behandlingar – Min konversation

Rekommendationer

- Utöka små klickytor så att de blir enklare att träffa. Ett sätt att göra detta på är att komplettera ikoner med en knapptext vilket också gör knappens funktion tydligare ur ett kognitivt perspektiv.

e) Länkgrupper och informationsområden är grupperade

Bakgrund

För att underlätta för användaren att identifiera grupper med objekt är det viktigt att det finns en tydlig gruppering i koden, exempelvis genom att menyer grupperas med hjälp av punktlistor. Då presenteras menylänkarna som en sammanhållen grupp även i hjälpmedel för gravt synskadade användare. I menyer där undermenyer är utfällda bör nästlade listor användas (listor i listor). Då blir även den hierarkiska strukturen möjlig att uppfatta för gravt synskadade användare.

I html5 finns elementet nav som ska användas för att ange vad som är navigation på sidan. Elementet ska omsluta båda huvudmeny och undermeny, eller så ska två olika nav-element användas för att markera huvudmeny respektive undermeny. Elementet kan även användas för en större meny i sidfoten. Så här används det:

```
<nav> ... menylänkar ... </nav>
```

Landmärken

WAI-ARIA definierar olika landmärken (eller "landmarks" på engelska), som också används för att märka upp olika typer av innehåll på en sida. Dessa tillför ytterligare struktur för användare som inte ser gränssnittet.

Om du bygger med html5 så ska du använda de element som finns i html5 i första hand. Du kan även lägga på landmärken men undvik att ha elementet nav och role="navigation" samtidigt, det kan i vissa fall orsaka problem för skärmläsare.

Så här lägger man in landmärken:

```
<div role="search"> ... sökfunktion ... </div>
```

Använd följande landmärken där det är relevant:

- **role="search"**, som markerar sökfunktionen
- **role="main"**, som markerar huvudinnehållet på sidan
- **role="complementary"**, som används för innehåll som kompletterar huvudinnehållet på sidan. Dit hör alla typer av "relaterad information", det vill säga den typen av innehåll som typiskt brukar ligga i högerspalten på sidan.
- **role="banner"**, som används för sidhuvudet

- **role="contentinfo"**, som används för information om innehållet, exempelvis ett område med copyright-information och länkar till sekretessinformation.

Det finns fler landmärken:

- **role="application"**, som används för områden med applikationsliknande interaktion, exempelvis en texteditor. Undvik detta landmärke om du inte har mycket starka skäl till att använda det.
- **role="form"**, undvik detta eftersom det inte tillför något för användarna i dagsläget.

Information om WAI-ARIA (W3C:s webbplats).

Kommentar

När vi har granskat koden kan vi se att elementet header används för att märka ut det innehåll som utgörs av sidhuvudet. Sidhuvud och sidfot utgör delar av webbplatsens ramverk och vi utgår från att ni inte kan påverka dessa delar då det troligen styrs centralt. Vi rekommenderar emellertid att ni använder elementet main som fungerar som landmärke och märker upp det område som utgör sidans huvudinnehåll. Landmärken underlättar orientering särskilt för användare som navigerar med skärmläsare och gör det lättare för användarna att uppfatta vilken del av sidan som de befinner sig på.

Vi tar inte upp attributet role="alert" i bakgrundstexten ovan men detta attribut används för att märka upp ett område som omfattar innehållet i en varning eller i ett modalt fönster som täcker en del av skärmen och även bakgrunden. Det är ofta svårt för skärmläsaranvändare med gravt nedsatt syn att uppfatta att ett modalt fönster har öppnats. Genom att använda role="alert" kommer skärmläsare som stöder attributet att annonsera för användaren att denne har hamnat i en dialogruta. Ni bör därför använda attributet i de modala fönster som finns i gränssnittet, exempelvis för *Snabbguiden*.

Rekommendationer

- Använd elementet main i era sidmallar för att märka upp det område som utgör sidans huvudinnehåll.
- Använd generellt element i html som har en semantisk betydelse för dokumentstrukturen istället för att använda wai-aria-attributet role.
- Använd attributet role=alert på de div-element som utgör modala fönster. Här saknas motsvarande attribut i html.

f) Det finns genvägar för att underlätta navigering med tangentbord

Bakgrund

För användare som navigerar med tangentbordet kan det vara besvärligt att behöva tabba sig igenom hela menystrukturen på alla sidor. Har man väl hittat den sida man sökte är det innehållet man är intresserad av.

För att underlätta för dessa användare ska det finnas genvägar på sidorna. Den vanligaste genvägen är förbi navigationen till sidans innehåll, men i olika sammanhang kan det också vara lämpligt med länkar tillbaka till sidans topp eller till olika menygrupper på sidan.

Denna typ av genvägar skapas genom att lägga in länkar som leder till element längre ner på sidan. Länkar direkt till innehållet förbi navigationen ska vara visuellt dolda men visas när användaren tabbar sig fram till dem.

Vanligast är att länka till innehållets inledande rubrik. Denna kan utformas så här:

```
<h1 id="content" tabindex="-1">Innehållets huvudrubrik</h1>
```

Tabindex="-1" används för att få ett korrekt uppförande i alla webbläsare.

Länkar till innehållet skapas som vanliga länkar men med tecknet # följt av målets id-värde. Exempelvis:

```
<a href="#content" accesskey="s">
  Hoppa till textinnehållet
</a>
```

Kommentar

Samtliga sidor i alla behandlingar saknar en genväg till sidans huvudinnehåll och vi underkänner därför denna punkt. Grupper av objekt som återkommer på varje enskild sida, exempelvis navigation, gör att vägen till huvudinnehållet blir lång och tidsödande för användare som navigerar med tangentbord i kombination med uppläsande hjälpmedel. En genväg låter användaren hoppa över återkommande objekt och ta sig direkt till huvudinnehållet. Eftersom sidorna där innehållet i behandlingarna presenteras omfattas plattformen för 1177 Vårdguiden är det möjligt att ni inte kan påverka detta. Bilden nedan visar emellertid hur genväg till sidans huvudinnehåll på webbplatsen för 1177 Vårdguiden ser ut.

- 1177 Vårdguiden
<http://www.1177.se>

Rekommendationer

- Komplettera sidor för behandlingar med en genväg till sidans huvudinnehåll som låter användare som navigerar med tangentbord hoppa över grupper av objekt som återkommer på varje sida.

g) Snabbkommandon bör användas

Bakgrund

Ett sätt att underlätta för användaren att snabbt hitta viktiga funktioner och avdelningar är att lägga in snabbkommandon till dessa. Snabbkommandon kan

sätts på länkar eller formulärobject och gör det möjligt för användaren att hoppa till dessa objekt med en enkel tangentbordstryckning. Om länken till startsidan har snabbkommandot 1 kan användaren genom att hålla ner Alt-tangenten (Internet Explorer) och trycka 1 snabbt förflytta sig till länken till startsidan och aktivera denna genom att trycka Enter. Olika operativsystem och webbläsare löser det här med olika tangentbordskombinationer, exempelvis används Ctrl på Mac i stället för Alt.

Funkas rekommendation för snabbkommandon har genom att den inarbetats i den tidigare versionen av vägledning 24-timmarswebben blivit en svensk de facto-standard. De snabbkommandon som rekommenderas är:

S - Hoppa över navigering/Hoppa direkt till textinnehållet

1 - Startside

2 - Nyheter

3 - Webbkarta

4 - Sökfunktion

5 - FAQ (Vanliga frågor)

6 - Hjäl

7 - Kontakt

8 -

9 -

0 – Tillgänglighetsinformation

Snabbkommandon läggs in med attributet accesskey i länkar enligt följande:

```
<a href="startsidan.html" accesskey="1">Till Startsidan</a>
```

Det kan också läggas in i formulärobject på följande sätt:

```
<input type="search" id="search" accesskey="4">
```

Kommentar

Vi bedömer denna punkt som inaktuell eftersom den omfattar funktioner på en hel webbplats, exempelvis sökfunktion och nyheter. Ni har inte dessa funktioner i plattformen eftersom den ryms inom ett större ramverk med delar som ni inte kan påverka.

T7. Automatiska händelser

a) Automatiska uppdateringar av sidor används bara om det ökar användarnyttan

Bakgrund

Automatiska händelser i gränssnittet skapar problem för flera grupper med användare. Personer med koncentrationssvårigheter kan få problem att ta till sig informationen om sidan laddas om eller vissa delar löpande uppdateras. Gravt synskadade användare blir ofta förvirrade om sidan plötsligt ändras. En omladdning gör att fokus hoppar upp till sidans början igen och det gör att användaren måste navigera ned på sidan på nytt. För personer med förstoringsprogram eller som inte kan se gränssnittet är det ofta mycket svårt eller omöjligt att upptäcka om omladdningar gjorts i ett visst område på sidan.

Automatiska uppdateringar av sidor bör därför inte användas om det inte finns starka skäl till det. Vissa tjänster som aktiekursinformation eller driftsinformation kan vara berättigad att uppdateras automatiskt men då bör detta göras i ett speciellt område på sidan så att inte hela sidan laddas om utan bara det aktuella området. Tiden mellan uppdateringarna måste också vara tillräckligt lång för att även en användare som behöver extra lång tid för att ta till sig informationen kan hinna igenom hela det område som uppdateras innan en ny uppdatering görs.

Kommentar

Vi har inte sett att ni använder automatiska uppdateringar. Punkten är därmed godkänd.

b) Nya fönster och täckande lager öppnas inte utan att användaren valt att göra det

Bakgrund

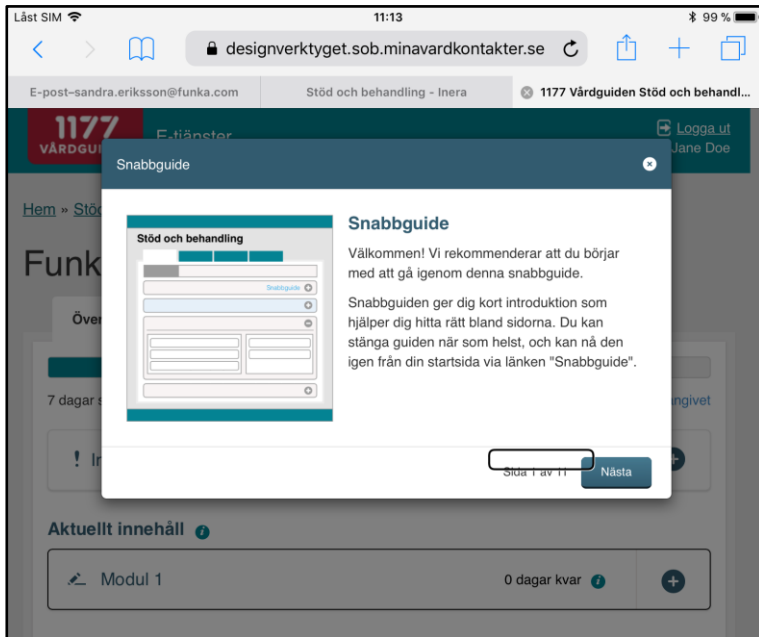
Nya fönster och lager som delvis täcker den egentliga webbsidan skapar problem för flera grupper av användare. De skapar förvirring och är många gånger svåra att stänga. Därför ska användaren alltid få information om att ett nytt fönster eller täckande lager kommer att öppnas. Användaren bör också om möjligt få välja om ett nytt fönster eller lager ska öppnas.

Den här punkten är inriktad på automatiskt öppnade lager och fönster, exempelvis webbplatsundersökningar som lägger sig ovanför det vanliga fönstret när besökaren visar en sida, eller reklamfönster som öppnas när användaren kommer in på webbplatsen. Vanliga länkar som öppnar nya fönster ska meddela detta till användaren, men bedömningen av den informationen görs under punkt P14 i den pedagogiska revisionen.

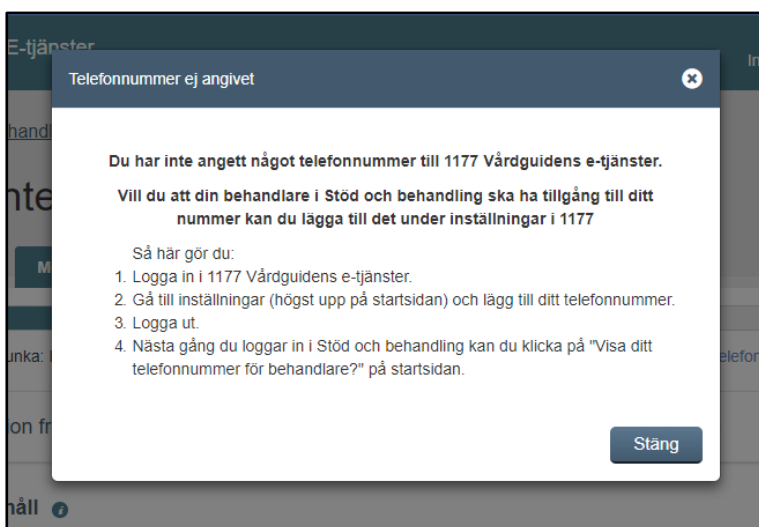
Normalt sett ska inte nya fönster och täckande lager dyka upp utan att användaren aktivt klickat på en länk som tydligt anger vad som kommer att hända, men ett alternativ kan vara att låta användaren göra en inställning där denne accepterar att den här typen av händelser inträffar.

Kommentar

Täckande fönster används relativt sparsamt i plattformen men vi har sett några fall där de används. När användaren påbörjar en ny behandling visas alltid *Snabbguiden* i ett täckande lager som introducerar användaren till plattformen. Modalen öppnas automatiskt utan att användaren själv har valt att starta guiden och den har vissa problem som vi tar upp i punkt T5 g om modala fönster. Ett problem är att användare som navigerar med skärmläsare på mobil inte får fokus inne i modalen. Bilden nedan visar hur *Snabbguiden* ser ut när den öppnas i behandlingen *Internetbehandling för depression*. Den svarta ramen visar den punkt där skärmläsaren Voice Over har fokus.

Det finns även länkar i gränssnittet som öppnar modala fönster. Även om modalen på bilden nedan inte öppnas automatiskt framgår det inte av själva länken vad som händer när användaren klickar på den. På översiktssidan i alla behandlingar finns länken *Telefonnummer ej angett* som öppnar en modal som informerar användare om hur denne anger sitt telefonnummer på 1177 Vårdguiden.

- Alla behandlingar - Översikt
- Alla behandlingar – Snabbguiden

Rekommendationer

- Undvik att använda modaler som öppnas automatiskt utan att användaren har valt att öppna dem.
- Formulera länkar så att det framgår att länken öppnar en modal.

c) Automatisk vidarekickning av besökare sker inte på klientsidan

Bakgrund

Användaren bör inte skickas vidare automatiskt utan förvarning. Detta leder till att användare som behöver mer tid på sig för att ta till sig innehållet inte hinner igenom informationen innan de skickas vidare. Om vidarekickning måste användas ska den ske omedelbart.

Kommentar

Automatisk vidarekickning sker inte på klientsidan.

d) Tidsgränser används bara om det finns särskilda skäl

Bakgrund

En del användare behöver längre tid än andra för att ta till sig information eller utföra uppgifter på Internet. Det gäller exempelvis många med motoriska funktionsnedsättningar som behöver extra tid för att fylla i längre formulär och personer med koncentrationssvårigheter som kan behöva pausa ofta när det läses eller utförs ärenden. För att dessa användare ska få den tid de behöver får inte gränssnittet skicka iväg eller logga ut användaren enligt förbestämda tidsgränser.

I vissa situationer kan det vara berättigat. Det gäller exempelvis internetbanker där inaktiva användare av säkerhetsskäl loggas ut efter en viss tidsrymd. Tiden måste i sådana fall vara satt så att även en användare som behöver extra lång tid för att ta till sig informationen kan hinna igenom en hel sida innan tidsgränsen faller in.

Kommentar

Det finns endast en tidsgräns för hur länge som en användare kan vara inaktiv innan denne loggas ut. Vi bedömer därför punkten som godkänd.

e) Om automatiska händelser eller tidsgränser används förvarnas användaren om detta

Bakgrund

Så fort en sida eller e-tjänst har automatiska händelser som inträffar vid en viss tid eller efter ett visst tidsintervall finns risken att en del användare inte blir klara eller inte hinner igenom informationen/e-tjänsten. Därför måste det alltid finnas tydlig information till besökaren om gällande tidsgränser.

Till exempel är det viktigt att användare får information om tidsgränser när de är inloggade i en tjänst med automatisk utloggning. Det behöver vara tydligt hur lång tid som är kvar och vad som sker vid utloggning, exempelvis om arbetet användaren gjort blir sparad eller går förlorat.

Kommentar

Användaren förvarnas innan denne blir utloggad och kan därmed välja att logga ut eller att fortsätta att vara inloggad. Om användaren inte gör något val loggas denne ut automatiskt.

f) Om automatiska händelser eller tidsgränser används finns det en möjlighet att pausa eller förlänga tidsintervallet

Bakgrund

Varje tidsgräns måste vara möjlig att antingen:

- Inaktiveras
- Förlängas. Användaren kan själv styra hur lång tidsgränsen ska vara och maxvärdet är minst tio gånger längre än grundvärdet
- Utökas. Exempelvis genom att en varning kommer upp några minuter innan tidsgränsen löper ut och användaren ges möjlighet att förlänga

Användaren kan exempelvis få möjlighet att inaktivera, utöka eller förlänga tidsgränsen genom en knapp som visas i anslutning till tidsgränsen. Ett annat alternativ är att visa ett meddelande någon minut innan utloggning där användaren kan välja att förlänga inloggningstiden.

Tidsgränsen ska alltid förhålla sig till senaste användaraktivitet som systemet kan känna av, inte till inloggningstidpunkten. Om användaren exempelvis går från steg 1 till steg 2 i en tjänst så ska det nollställa nedräkningen till utloggningen.

Om tidsgränsen är sådan att meningen med funktionen helt går förlorad om denna skjuts upp eller ändras kan det vara ett acceptabelt undantag. Likaså om tidsgränsen är på minst 20 timmar.

Kommentar

När användaren är nära att loggas ut kan denne välja att fortsätta att vara inloggad och därmed förlänga tidsgränsen.

g) Om automatiska utloggningar används ska i möjligaste mån data som användaren fyllt i sparas och finnas kvar när användaren loggar in nästa gång

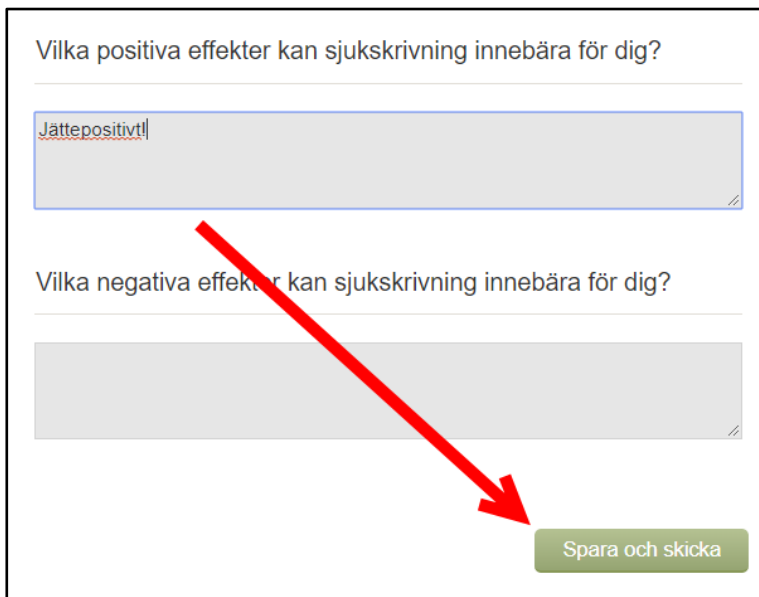

Bakgrund

Även om användaren gjorts uppmärksam på att en automatisk utloggning kommer att ske kan omständigheter göra att användaren missar att visa sig aktiv och blir därför utloggad. Vid sådana tillfällen ska i möjligaste mån data finnas kvar även om användaren inte hunnit spara.

Kommentar

Tjänsten sparar automatiskt information om hur långt användaren har kommit i en behandling även om denne blir automatiskt utloggad. Användaren kan välja att spara formulär och fortsätta senare så länge användaren inte kryssar för kryssrutan *Markera som färdigt*, eftersom denna kryssruta justerar knappen *Spara* att även skicka formuläret och markera det som färdigt. Om användaren emellertid skulle bli automatiskt utloggad efter en viss tids inaktivitet kommer den data som användaren har matat in, men inte aktivt sparat, inte att sparas automatiskt. Vissa av formulären är relativt långa och kräver utförliga svar från användaren vilket kan vara koncentrationskrävande och tidödande. Bilden nedan är från behandlingen *Sjukskrivningskollen* och steget *Om sjukskrivning*.

Vilka positiva effekter kan sjukskrivning innebära för dig?

Jättepositivt!

Vilka negativa effekter kan sjukskrivning innebära för dig?

Spara och skicka

- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Om sjukskrivning (sida 2)

Rekommendationer

- Gör det möjligt för att spara data som användaren fyllt i om denne skulle bli automatiskt utloggad.

h) Om ett område uppdateras utan att sidan laddas om ska detta vara uppmärkt med WAI-ARIA attributet `aria-live`

Bakgrund

Aria-live anger hur viktiga förändringar i gränssnittet är. Det avgör exempelvis om ett hjälpmedel ska avbryta användaren eller ej.

Använd följande värden:

- Off: Använd för något som uppdateras ofta, exempelvis aktieinformation.
- Polite: Använd om en ändring bara ska meddelas om användaren inte har något viktigt för sig.

- Assertive: Använd när det händer något viktigt som användaren bör uppmärksammas på så snart som möjligt.

Kommentar

Vi har inte sett att ni använder några områden som uppdateras automatiskt och där aria-live ska användas.

Formulär och e-tjänster

T8. Kodning av formulär

a) Formulärsobjekt är kodade med korrekt formulärskod

Bakgrund

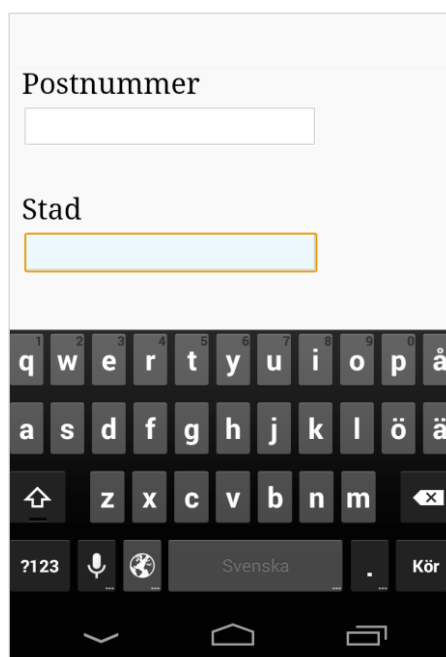
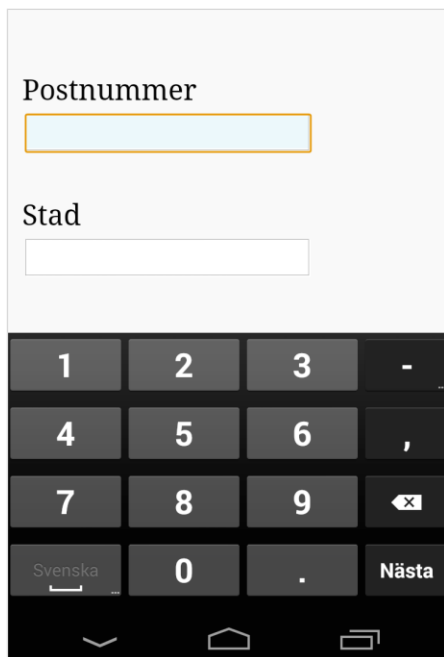
Det är viktigt att alla delar av ett formulär är inlagda som riktiga formulärobject då de annars inte presenteras tillsammans med övriga delar av formuläret i ett hjälpmedel. Ibland förekommer exempelvis knappar som är skapade som länkade bilder i stället för som korrekta formulärknappar. Då listas inte dessa bland övriga formulärobject och det blir onödigt svårt att skicka formuläret för en del användare.

Det är också viktigt att rätt typ av element används. I stället för att exempelvis använda kryssrutor men lägga in skript som hindrar att mer än en kryssruta är ikryssad åt gången så ska radioknappar användas.

I html5 finns flera nya typer av formulärsobjekt. Dessa har många fördelar för användarna, inte minst i mobilen där tangentbordet kan anpassa sig efter den typ av information som ska matas in. Nedan ett exempel på hur olika typer av inmatningsfält ger upphov till olika tangentbord i mobilen.

```
<label for="postnummer">Postnummer</label>
<input type="number" name="postnummer" id="postnummer">

<label for="stad">Stad</label>
<input type="text" name="stad" id="stad">
```


Kommentar

Vi har sett att det finns flera objekt som är visuellt utformade som knappar eller klickbara objekt men som inte kodas med button-element utan som span-element. Detta orsakar främst problem för användare som navigerar med tangentbord eftersom span-element inte är interaktiva som standard och kan därför inte nås med tangentbordsnavigation. För skärmläsaranvändare är det problematiskt eftersom användaren inte får någon återkoppling om vad objekten är och därför inte uppfattar vad de har för syfte. Sådana objekt är bland annat informationsknappar, knappar för att markera ett behandlingssteg som favorit och vissa knappar för att fälla ut dolt innehåll. Nedan följer några bilder och kodexempel på objekt som ska vara kodade som riktiga knappar.

En utfällbar knapp kodad med span-element på fliken *Meddelanden* i alla behandlingar.


```
<span class="toggle-all-conversations-button" ng-
hide="allConversationsToggled" ng-
click="toggleAllConversations()" efsob-tooltip="Öppna alla
konversationer och meddelanden" title="" data-
toggle="tooltip" data-original-title="Öppna alla
konversationer och meddelanden">
  <span class="efsob-icon-plus top-efsob-icon"></span>
  <span class="efsob-icon-plus bottom-efsob-icon"></span>
</span>
```


Översikt Meddelanden

Dags för paus?

En knapp för att markera ett behandlingssteg som favorit i behandlingen *Sjukskrivningskollen*.

```
<h3 class="ng-binding">
  Dags för paus?
  <span class="fa fa-star-o favorite-button" ng-
show="process.enableResidentFavorites &&
!step.favorite" loader-click="favoriteStep(true)" efsob-
tooltip="Markera som favorit" title="" data-
toggle="tooltip" data-original-title="Markera som
favorit"></span>
  <span class="fa fa-star favorite-button ng-hide" ng-
show="process.enableResidentFavorites &&
step.favorite" loader-click="favoriteStep(false)" efsob-
tooltip="Avmarkera som favorit" title="" data-
toggle="tooltip" data-original-title="Avmarkera som
favorit"></span>
</h3>
```

Aktuellt innehåll

 Inför behandlingsstart 23 dagar kvar

Informationsknappar i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom*.

```
<h4 ng-if="process.status !== 'MAINTAIN'" class="ng-binding
ng-scope">
  Aktuellt innehåll
  <span help-info="help.module-INPROGRESS" class="ng-
isolate-scope">
    <span class="efsob-help-info" data-original-title=""
title="">i</span>
  </span>
</h4>
```

- Alla behandlingar – Meddelanden
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Dags för en paus? (sida 7)
- KBT vid bipolär sjukdom - Översikt

Rekommendationer

- Använd button-element för att koda knappar. Detta gör det möjligt för användare som navigerar med tangentbord att nå objekt, samt för skärmläsaranvändare att uppfatta vilket syfte och vilken typ som ett objekt har.

b) Ledtexter är knutna till respektive formulärobject

Bakgrund

Ledtexten är den text som anger för användaren vad denne ska mata in i ett visst fält, vad en kryssruta/radioknapp har för betydelse eller vad användaren ska välja i en lista. Dessa ledtexter är ofta visuellt tydligt placerade nära formulärobjectet (textfältet/kryssrutan/radioknappen/listan/knappen) i fråga vilket gör att användare som ser sidan och kan läsa texten blir tydligt informerade om syftet med formulärobjectet.

För att detta ska fungera för användare som har behov av olika hjälpmedel för att ta till sig informationen måste det finnas en tydlig koppling i koden mellan ledtexten och formulärobjectet. Detta åstadkoms med elementet label. Använd label-element för att lägga in samtliga ledtexter. Label-elementen måste också kopplas korrekt till respektive formulärobject med attributet for som ska peka på formulärobjectets id.

Label-elementet ska inte enbart inkludera ledtexten utan också eventuell förtydligande och eventuellt felmeddelande som är knutet till formulärobjectet. Notera att du bara ska ha 1 label-element per formulärobject.

Om gränssnittet kodas med html5 ska formulärfälten vara märkta med vilken typ av fält det rör sig om.

Exempel på formulär:

```
<form action="http://www.funka.com/survey" method="post"
onsubmit="return checkForm(f);">

<label for="namn">Namn:</label>
<input type="text" name="namn" id="namn">

<fieldset>
  <legend>Kön</legend>

  <label for="male">
  <input type="radio" name="sex" id="male">Man</label>

  <label for="female">
  <input type="radio" name="sex" id="female">Kvinna</label>

</fieldset>

<label for="topic">Ämne:</label>
<select name="topic" id="topic">
  <option>Fråga</option>
  <option>Svar</option>
```

```

    <option>Övrigt</option>
</select>

<label for="comments">Kommentar:</label>
<textarea name="comments" id="comments">
    Skriv din kommentar här.
</textarea>

<input type="submit">

</form>

```

Koden genererar följande formulär:

Kommentar

Flera av formulärsobjekten som vi har sett i gränssnittet har ledtexter som ni kodar korrekt med elementet label. Ni gör emellertid avsteg från detta i vissa formulär där ni istället kodar ledtexter som vanliga textstycken med elementet p. Detta orsakar att användare med uppläsande hjälpmedel riskerar att inte få en korrekt återkoppling till ledtexten vid fokus i ett formulärsfält, vilket är särskilt problematiskt för användare med dyslexi och gravt nedsatt syn. Bilden nedan är från sidan *Kunskapstest* i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom*. Bilden följs av ett kodstycke där vi har markerat hur ledtexterna är kodade.

```

<div ng-hide="question.media" class="question-subject">

```


a. Rörlighet

- Jag går utan svårigheter
- Jag kan gå men med viss svårighet
- Jag är sängliggande

```
<label class="answer-alternative-label">
  <span class="answer-alternative-text">
    <input type="radio" set-attrs="{ name: name }"
value="1" ng-model="$parent.model" ng-
disabled="formReadOnly" name="efsobFormName15" class="ng-
valid ng-dirty">
  </span>
  <span class="answer-alternative-text ng-binding">
    Jag går utan svårigheter
  </span>
</label>
```

- KBT vid bipolär sjukdom – Session 1: Om KBT och bipolär sjukdom – Kunskapstest (sida 10)
- Internhetbehandling för depression

Rekommendationer

- Använd elementet label för att koda ledtexter till formulärsobjekt.
- Använd attributet for i label-element för att koppla samman ledtexter och formulärsobjekt, oavsett hur elementen nästlas i koden.

c) Delar i formulären är grupperade

Bakgrund

Längre formulär måste delas upp och grupperas. Detta gör det enklare att se vilka delar som hör samman, både visuellt och i ett hjälpmedel. Grupperingar av objekt görs med hjälp av fieldset och legend.

Exempel på ett formulär med grupperingar:

```
<form action="http://funka.com/survey" method="post"
onsubmit="return checkForm(f);">
  <fieldset>
```

```

<legend>Leveransadress</legend>

<label for="name1">Namn:</label>
<input type="text" name="name1" id="name1">

<label for="adress1">Adress:</label>
<input type="text" name="adress1" id="adress1">

<label for="pnum1">Postnummer:</label>
<input type="text" name="pnum1" id="pnum1">

<label for="ort1">Ort:</label>
<input type="text" name="ort1" id="ort1">

</fieldset>

<fieldset>

  <legend>Faktureringsadress</legend>

  <label for="name2">Namn:</label>
  <input type="text" name="name2" id="name2">

  <label for="adress2">Adress:</label>
  <input type="text" name="adress2" id="adress2">

  <label for="pnum2">Postnummer:</label>
  <input type="text" name="pnum2" id="pnum2">

  <label for="ort2">Ort:</label>
  <input type="text" name="ort2" id="ort2">

</fieldset>

  <input type="submit">

</form>

```

Så fort du har en grupp med radioknappar eller kryssrutor måste du använda fieldset och legend för att ge gruppen en gemensam beskrivning. Utan detta kan man lite förenklat säga att det är som att uppmana användaren att svara på en fråga utan att denne får höra frågan.

Kommentar

I flera delar av de behandlingar som vi har granskat har vi sett att ni använder många grupper av formulärsobjekt, i synnerhet på sidor där ni använder kryssrutor och radioknappar. Ingen av dessa grupper är placerade i fieldset-element eller inleds med elementet legend. Detta gör det otydligt för användare med uppläsande hjälpmedel att uppfatta vilka formulärsobjekt som hör ihop vilket gör att användare uppfattar formulären som röriga, särskilt för användare med gravt nedsatt syn som inte uppfattar hur objekten är ordnade visuellt. På bilden nedan visar vi en grupp med radioknappar i det formulär som visas för användaren när denne påbörjar behandlingen *Internetbehandling för depression*. Problemet återkommer emellertid på samtliga sidor där grupper av formulärsobjekt används.

d. Smärtor/besvär

Jag har varken smärtor eller besvär

Jag har måttliga smärtor eller besvär

Jag har svåra smärtor eller besvär

e. Oro/nedstämdhet

Jag är inte orolig eller nedstämd

Jag är orolig eller nedstämd i viss utsträckning

Jag är i högsta grad orolig eller nedstämd

- Internetbehandling för depression

Rekommendationer

- Använd elementen fieldset för att gruppera formulärsobjekt som hör ihop. Inled fieldset-element med element legend.

d) Utökade beskrivningar av ett specifikt formulärsobjekt är kopplat till detta formulärsobjekt

Bakgrund

Det är inte alltid att det räcker med en vanlig ledtext för att förklara för användaren vad, hur och varför viss information i formuläret måste fyllas i. När det uppstår ett behov av en utökad förklaring, exempelvis för att förtydliga datumformat, eller varför du ber användaren att fylla i viss information, ska förklaringen vara kopplad till formulärsobjektet lika entydigt som när det gäller den vanliga ledtexten.

Det enklaste sättet är att låta den utökade beskrivningen vara en del av label-elementet. Det är den mest robusta metoden. Du kan också jobba med wai-aria attributen aria-labelledby och aria-describedby men då kommer en del användare att missa informationen. Om det är ett problem eller ej måste redas ut från fall till fall eftersom det beror på situationen och vilka användare systemet riktar sig till.

Kommentar

I vissa formulär där det är obligatoriskt för användaren att fylla i alla eller flera fält använder ni ett meddelande för att visa att fälten är obligatoriska.

Meddelandet är placerat i horisontellt överst i formuläret och visar att det gäller alla fält som presenteras nedanför. Det saknas emellertid en koppling i koden mellan detta område och formulärsfälten som följer och det är därför svårt för skärmläsaranvändare att uppfatta att fälten är obligatoriska eftersom användaren inte får någon återkoppling om detta vid fokus i formulärsobjekten. Bilden nedan är från sidan *Kunskapstest* i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom*.

Obligatoriskt att fylla i

1. Vad står KBT för?

2. Skriv ner fem symtom på hypomani/mani.

Inte heller information om hur många tecken som användaren kan ange i ett fält framgår tydligt. När vi har granskat koden har vi sett att ni använder ett label-element som uppdateras för varje tecken som användaren anger i ett skrivfält. Detta element är emellertid dolt i gränssnittet vilket gör att informationen inte framgår visuellt. Se kodexemplet nedan.

```

<div ng-hide="question.media" class="question-subject">
  <p nl2br="question.subject" class="ng-isolate-scope">
    Vad står KBT för?
  </p>
  ...
  <input ng-hide="formReadOnly" type="text" set-attrs="{
name: name, id: name, 'ng-maxlength':
question.answerMaxLength, 'ng-minlength':
question.answerMinLength, 'ng-pattern':
question.answerPattern ? '/^' + question.answerPattern +
'$/' : '', maxlength: question.answerMaxLength < 1 ? '' :
question.answerMaxLength }" ng-
model="question.answers[0].value" ng-
required="question.mandatory & amp; & amp;
!question.hideQuestion" placeholder="" class="help-text ng-
isolate-scope ng-valid ng-valid-required ng-dirty" form-
text-input-action="" input-text-datepicker="" answer-
pattern="question.answerPattern" name="form 6e41c425-d265-
4dc2-920b-6ab731ee4e41_b1_q1" id="form 6e41c425-d265-4dc2-
920b-6ab731ee4e41_b1_q1" ng-pattern="" maxlength="">
  ...
  <label ng-show="question.answerMaxLength>0"
class="charCountLabel ng-binding ng-hide">Antal tecken
0</label>
  ...
</div>
.ng-hide {
  display: none !important;

```

}

- KBT vid bipolär sjukdom – Session 1: Om KBT och bipolär sjukdom – Kunskapstest (sida 10)

Rekommendationer

- Placera utökade beskrivningar av fält som en del av formulärfältens ledtexter. Detta ger användaren tydlig och säker återkoppling om instruktionerna vid fokus i ett formulärfält.

e) Felmeddelanden knyts till respektive formulärsobjekt

Bakgrund

När felmeddelanden läggs in i formuläret och avser ett specifikt formulärsobjekt eller en grupp med objekt (exempelvis en grupp med radioknappar) så måste det knytas till formulärsobjektet eller gruppen. Det görs normalt sett genom att lägga in felmeddelandet som en del av label-elementet eller legend-texten.

Eventuellt kan det innebära att felmeddelandet läggs in två gånger, en gång som visas visuellt och en som ligger dold i den befintliga ledtexten. I det läget är det bra att dölja det visuella felmeddelandet för hjälpmedel och se till att det visuellt dolda felmeddelandet läses. Det kan exempelvis göras så här:

Html-kod:

```
<label for="namn">Namn: <span class="dold">Fel: Du har missat att skriva in ditt namn</span></label>

<input id="namn" type="text">

<span aria-hidden="true">Du har missat att skriva ditt namn</span>
```

Css-kod:

```
.dold { position: absolute; left: -20000px;}
```

Givetvis är det bästa om du bara behöver lägga in felmeddelandet en gång och göra det synligt för alla.

Kommentar

Som vi har tagit upp i tidigare punkter saknas det ofta en säker koppling mellan ledtext eller utökad information om ett fält, till respektive formulärsfält. Detta gäller även felmeddelanden. Visuellt visar ni relativt tydligt att ett fel har uppstått i ett fält, men främst genom färg som saknar betydelse för användare med gravt nedsatt syn. De textbaserade felmeddelandena har ingen koppling till själva formulärsobjektet vilket gör att användare med uppläsande hjälpmedel inte får någon återkoppling vid fokus i ett fält där ett fel har uppstått. Bilden nedan är från det frågeformulär som visas för användaren när denne inleder behandlingen *Internetbehandling för depression*.

D1.2 Komma ihåg att göra viktiga saker?

- Ingen
- Liten
- Måttlig
- Stor
- Extrem/kan inte

Fältet är obligatoriskt

```
<div ng-if="form[name].$error.required" add-form-error=""  
class="ng-scope">  
  
    Fältet är obligatoriskt  
  
</div>
```

- Internetbehandling för depression

Rekommendationer

- Koda felmeddelanden som en del av formulärfältets ledtext för att skapa en koppling mellan formulärfält och felmeddelande. Detta underlättar felhantering för hjälpmedelsanvändare eftersom användaren får återkoppling om ett fel vid fokus i ett formulärfält.

Struktur

T9. Användning av strukturelement

a) Text som visuellt fungerar som rubriker är också kodade som rubriker

Bakgrund

Rubrikerna är något av det första som användaren ser och läser på en ny sida. Betydelsen av en bra rubriksättning är därför oerhört stor för att nå ut med informationen. Men alla användare kan inte se rubrikerna, en del är beroende av ett hjälpmedel för att ta till sig informationen. För att hjälpmedlen ska förstå vad som är rubriker på en sida och återge dessa till användaren krävs det att de är korrekt kodade med h-elementen.

Det är flera saker som är viktiga men en grundförutsättning är att det som ser ut som, och därför visuellt fungerar som, rubriker också är kodade med korrekta rubrikelement.

I html kodas rubriker med elementen h1, h2, h3, h4, h5 och h6. Siffran indikerar nivån. Det går också att koda rubriker med wai-aria. Då ger man texten role="heading" och anger nivå med attributet aria-level. Vi avråder dock från det eftersom stödet inte är hundra procentigt bland hjälpmedlen och det ökar risken för problem.

Det finns ett undantag till den här punkten. Om du har rubriker som visas så fort sidan laddas och som ligger före innehållets huvudrubrik i strukturen så ska de inte kodas som rubriker. Exempel på detta är en visuell rubrik ovanför vänstermenyn på en webbsida där navigationen kommer före innehållet i strukturen. Den ska inte kodas som en rubrik. Däremot om du har en utfällande meny som bara visas när användaren klickat på en knapp eller länk, och den har visuella rubriker, då ska de vara kodade som riktiga rubriker.

Kommentar

Ni kodar generellt sett text som fungerar som rubriker med h-element vilket är bra eftersom det underlättar för användare med uppläsande hjälpmedel att uppfatta hur innehållet är strukturerat. Vi har emellertid sett att ni på vissa ställen använder h-element för att koda text som inte är rubriker, exempelvis ingresser. Bilden nedan är från sidan *Skattningsskalor 1* i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom*.

<h3> Skattningsskalor 1 </h3>

<h4>För att få mer information om dig och ditt mående vill vi att du fyller i följande skattningsskalor. Du kommer att få svara på samma frågor i slutet av behandlingen och vi kan då se om det blivit någon skillnad för dig. </h4>

Ni gör avsteget även på andra sidor som innehåller formulär. Bilden nedan är från sidan *Kunskapstest* i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom*.

<h3> Kunskapstest </h3>

<h4>Här följer några frågor på materialet du nu läst. Att fundera över dessa är ett bra sätt att ta till sig av kunskapen kring problematiken, vilket är en viktig del av behandlingen. Genom att skriva ner med dina egna ord bearbetar du informationen du fått. Om du känner att frågorna är för svåra att besvara, gå tillbaka i texten från veckan. </h4>

- KBT vid bipolär sjukdom – Inför behandlingsstart – Skattningsskalor 1 (sida 5)
- KBT vid bipolär sjukdom – Session 1: Om KBT vid bipolär sjukdom – Kunskapstest (sida 10)

Rekommendationer

- Undvik att använda h-elementen för att koda text som inte är rubriker.

b) Rubrikstrukturen inleds med innehållets huvudrubrik

Bakgrund

Rubrikstrukturen ska alltid inledas med en huvudrubrik, alltså en rubrik som är kodad med elementet h1. Det ska också i utgångsläget vara innehållets första rubrik (alltså, innehållets huvudrubrik ska vara den första rubriken i koden). Det är bra ur ett sökoptimeringsperspektiv men också viktigt för användare som inte ser gränssnittets design. Det gäller inte minst gravt synskadade användare, men även användare vars hjälpmedel ändrar presentationen av

informationen. Om den första rubriken är en underrubrik innebär det att användarna inte kan lita på strukturen så även om den i övrigt är korrekt så skapar det här en oro hos användarna. Om det finns rubriker i koden före innehållets första rubrik när sidan laddas så innebär det att det inte sällan blir svårare att förstå vad som är det unika innehållet, och vad den aktuella sidan innehåller för information.

Om webbplatsen har utfällande menyer eller områden i sidhuvudet med visuella rubriker ska de kodas som korrekta rubriker, men de ska inte synas förrän användaren väljer att fälla ut dem. Rubriker i menyn som visas hela tiden, exempelvis som en rubrik ovanför en vänstermeny, ska inte kodas som rubriker eftersom det försvårar förståelsen för sidans innehåll. Observera att om det finns rubriker i områden som fälls ut dynamiskt gäller fortfarande att den första rubriken i strukturen ska vara kodad som en h1-rubrik. Du kan då alltså ha situationer med flera h1-rubriker, det är inte fel, och inget problem för användarna.

Idag ändras ofta sidornas innehåll dynamiskt vilket gör att även rubrikstrukturen kan ändras dynamiskt men det ska i alla lägen vara så att första rubriken i strukturen ska vara en h1-rubrik.

Kommentar

Sidor har en huvudrubrik men denna utgörs inte av innehållets huvudrubrik på den specifika sidan utan istället av en rubrik i sidhuvudet. Vi antar att ni nog inte kan påverka detta eftersom sidhuvud och sidfot sätts av det ramverk som styr e-tjänsterna på 1177 Vårdguiden och att en viss del av rubrikstrukturen sätts där. Vi vill ändå lyfta problemet eftersom det innebär att huvudrubrikerna på varje sida inte är unik utan alltid är samma och utgår inte från innehållet. Bilden nedan visar vi hur rubrikstrukturen inleds på sidan *Om sjukskrivning* i behandlingen *Sjukskrivningskollen*. Ni gör emellertid avsteget på samtliga sidor i alla behandlingar.

The screenshot shows a web page header with the logo '1177 VÅRDGUIDEN' and 'E-tjänster'. Below the header is a breadcrumb trail: 'Hem » Stöd och behandling » Funka: Sjukskrivningskollen » Introduktion'. The main heading is 'Funka: Sjukskrivningskollen'. Below the heading are two buttons: 'Översikt' and 'Meddelanden'. The first sub-heading is 'Om sjukskrivning'.

- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Om sjukskrivning (sida 2)

Rekommendationer

- Inled varje sida med en h1-rubrik som utgår från sidans innehåll.

c) Rubrikstrukturen inleds med en huvudrubrik och hoppar inte över nivåer

Bakgrund

Rubrikelementen ska forma en korrekt struktur. Det innebär att första rubriken ska vara kodad som en h1-rubrik, den kan efter sig ha en annan h1-rubrik eller en h2-rubrik. En h2-rubrik kan återföljas av h1, h2 eller h3 och så vidare.

Exempel:

```
<h1>Huvudrubrik</h1>
  <h2>Underrubrik</h2>
    <h3>Rubriknivå 3</h3>
    <h3>Rubriknivå 3</h3>
  <h2>Underrubrik</h2>
```

Du får inte hoppa över nivåer (gå från h1 till h3 exempelvis), det leder till att användaren inte litar på strukturen och det blir svårt att förstå hur informationen hänger ihop.

Kommentar

Varje sida inleds med en h1-rubrik eftersom denna sätts redan i sidhuvudet. Vi ser dock att ni på vissa sidor, särskilt på översiktssidorna för varje behandling, hoppar över h3-rubriker vilket skapar en ologisk rubrikstruktur som ger upphov till förvirring för användare med uppläsande hjälpmedel, däribland användare med gravt nedsatt syn och dyslexi. En felaktig rubrikstruktur ger användaren en missvisande bild av hur innehållet är strukturerat. Bilden nedan är från sidan *KBT vid bipolär sjukdom* men ni gör samma avsteg på alla behandlingar.

- KBT vid bipolär sjukdom – Översikt

Rekommendationer

- Undvik att hoppa över rubriknivåer eftersom det orsakar en felaktig rubrikstruktur.

d) Rubrikstrukturen är logisk och återger innehållets hierarki

Bakgrund

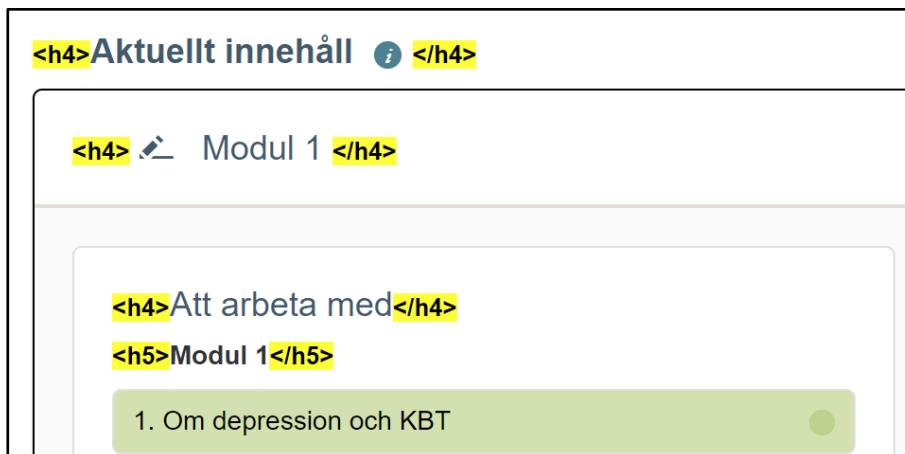
Rubrikstrukturen ska vara logisk och spegla strukturen i sidans innehåll. Inled alla sidor med en korrekt huvudrubrik (elementet h1) överst i innehållet. Därefter ska alla rubriker komma i en hierarkiskt korrekt ordning som återspeglar innehållets struktur. Tänk på att siffran inte ska återge hur viktig

rubriken är utan hur den förhåller sig till övriga rubriker, är det en underrubrik till föregående rubrik, eller ska den ligga på samma nivå?

Föregående punkt handlar om att strukturen är formellt korrekt. Den här punkten handlar om att det är en struktur som faktiskt matchar innehållet på sidan.

Kommentar

På flera sidor i gränssnittet, i synnerhet översiktssidorna för behandlingar, är rubriknivåerna inte baserade på innehållets struktur. Ni använder samma rubriknivå oberoende av innehållet och det ser ut som att ni väljer rubriker utifrån dess visuella utformning framför dess semantiska betydelse. Skärmläsaranvändare med gravt nedsatt syn använder rubriker som ett sätt att skumläsa innehållet på en sida och kan med sitt hjälpmedel navigera direkt till en specifik rubrik på en sida. Precis som i punkten ovan där vi tar upp att ni hoppar över rubriknivåer, bidrar detta till att skapa en ologisk rubrikstruktur som gör det svårt för användare med uppläsande hjälpmedel att skapa sig uppfattning om hur innehållet är strukturerat. Bilden nedan visar översiktssidan för behandlingen *Internetbehandling för depression* och hur ni använder h4-rubriker på tre olika rubriknivåer.

- Internetbehandling för depression – Översikt

Rekommendationer

- Gör rubrikstrukturer logiska genom att använda rubriknivåer för att återspegla innehållets struktur.

e) Listor är korrekt kodade och används på rätt sätt

Bakgrund

En del information passar att lägga in i listor. Det gäller exempelvis uppräkningslistor, definitionslistor och beskrivningar över olika steg i en process.

För att lägga in dessa listor ska de element som finns i html för ändamålet användas. Detta är en förutsättning för att ett hjälpmedel ska tolka och presentera dem som korrekta listor för användaren.

För att inleda en punktlista används elementet `ul`, för att inleda en numrerad lista används elementet `ol`. Varje listelement skapas sedan med elementet `li`.

För definitionslistor används elementet `dl` för att starta listan, `dt` för att ange den term som ska definieras och `dd` för att ge dess beskrivning.

Listor kan även användas för att strukturera menyn. Genom att lägga in menyn i en nästlad lista kan du förmedla menyns hierarki på ett rudimentärt sätt även för användare som inte kan se den.

Exempel:

```
<ul>
  <li><a href="bs.html">Barn & skola</a></li>
  <li><a href="bb.html">Bo & bygga</a>
    <ul>
      <li><a href="blov.html">Bygglov</a></li>
      <li><a href="proj.html">Aktuella
byggprojekt</a></li>
    </ul>
  </li>
  <li><a href="tur.html">Turism</a></li>
</ul>
```

Kommentar

Ni kodar generellt listor på rätt sätt men vi har sett flera avsteg när det gäller numrerade listor som inte kodas med korrekt element i html. Detta gör att en lista som visuellt är utformad som en lista saknar en korrekt liststruktur och därför blir svårare att uppfatta som en lista för användare med uppläsande hjälpmedel. Vi underkänner punkten eftersom vi har sett flera ställen där listor inte är kodade korrekt. Bilden nedan är från sidan *Kartläggning av dina plusaktiviteter* i behandlingen *Internetbehandling för depression, modul 2*. Listan på bilden är numrerad men ni kodar den inte med element `ol`.

Kartlägg dina plusaktiviteter

När du nu tittar på din ifyllda aktivitetsplan - är det färre plusaktiviteter än minusaktiviteter? Om sannolikt att du inte gör så många aktiviteter som du uppskattar, det finns med andra ord för få en hel del aktiviteter men inte upplever dem som positiva? Nästa del av modulen handlar om att

1. Kartlägga dina nuvarande plusaktiviteter och hitta nya.
2. Vidareutveckla och genomföra din aktivitetsplan i riktning mot att öka antalet plusaktiviteter.

Ytterligare en ej korrekt kodad lista på sidan *Motivation* i modul 2 i samma behandling.

Innan vi kommer till de praktiska övningarna kring kopplingen mellan plusaktiviteter och vår sinnesstämning, behöver vi klargöra några frågor:

1. Vilka typer av aktiviteter eller händelser är det sannolikt att man uppskattar?
2. Hur ökar man sannolikheten att man verkligen gör dem?

Bilden nedan är från sidan *Behandlingsöversikt* i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom, Inför session/modul 1*. Listan på bilden är inte kodad som en onumrerad lista vilket gör att det saknas ett avstånd mellan varje punkt och punktens respektive text.

Följande ingår i behandlingen:

- Information om bipolär sjukdom
- Orsaker till bipolär sjukdom
- Hur man kan behandla bipolär sjukdom
- Kartläggning av din egen sjukdomshistoria
- Att hitta tidiga tecken på sjukdomsepisoder
- Information om hur stress fungerar och hur man kan hantera det
- Information om sömn och verktyg för att förbättra sömn

I punkt P19 e tar vi upp fler exempel på listor som inte kodas korrekt vilket påverkar listornas visuella utformning och gör dem svåra att läsa.

- Internetbehandling för depression – Modul 2 – Kartläggning av plusaktiviteter (sida 7)
- Internetbehandling för depression – Modul 2 – Motivation (sida 10)
- KBT vid bipolär sjukdom – Inför session/modul 1 – Behandlingsöversikt (sida 2)

Rekommendationer

- Koda numrerade listor med elementet ol för att skapa en tydlig liststruktur för användare med uppläsande hjälpmedel.

f) Stycken är skapade med elementet p och används på rätt sätt **Bakgrund**

För att lägga in textstycken på en sida ska elementet p användas. Detta gör dokumenten lättare att skumläsa med ett uppläsande hjälpmedel. Användaren kan då i många av dessa hoppa från stycke till stycke. Extra viktigt är detta givetvis i lagtexter där de olika styckena måste gå att särskilja från varandra.

Använd inte elementet br eller hr för att skilja textstycken.

Kommentar

Ni kodar stycken korrekt med element p.

g) Citat är markerade med q eller blockquote **Bakgrund**

Märk upp längre citat med elementet blockquote.

Visuellt skapar elementet ett indrag i texten, något som en del publiceringssystem utnyttjar för att erbjuda en enkel funktion för indrag i texteditorn. Detta ska dock undvikas. Blockquote får bara användas för citat.

Använd elementet q för att märka upp och formatera kortare citat.

I både blockquote och q ska attributet cite användas för att ange en källa i form av en url om det finns en sådan källa.

Exempel:

```
<blockquote
  cite="http://www.svt.se/vader/prognos_071224.html">
  <p>Det finns en 50-50 chans för snö i södra Sverige till
  jul. Det bygger dock på att lågtrycket som nu ligger över
  brittiska öarna styr norröver.</p>
</blockquote>
```

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom vi inte har sett att ni använder några citat. Det saknas därför tillräckligt underlag för att vi ska kunna göra en korrekt bedömning.

h) Förkortningar är förklarade med abbr

Bakgrund

Förkortningar ska undvikas i löpande text, men om de används i enstaka fall kan de förklaras direkt i texten, exempelvis: "SMHI (Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut)..."

Om förkortningar används mer frekvent eller används i mer statiska delar av gränssnittet ska de förklaras med elementen abbr. Ett sådant exempel är kalendrar där ofta dagarna förkortas som kolumnrubriker (exempelvis: "Må", "Ti", "On").

En del webbläsare gör det möjligt för användaren att peka på korrekt kodade förkortningar och akronymer och få upp vad de står för som en "tooltip". En del hjälpmedel ger även användaren möjlighet att få detta presenterat.

Exempel på användandet av abbr.

```
<p>Enligt femdygnsprognosen från <abbr title="Sveriges
meteorologiska och hydrologiska institut">SMHI</abbr> blir
det troligen snö till jul.</p>
```

I en webbläsare som stöder dessa element kan det se ut så här:

Enligt femdygnsprognosen från SMHI blir det troligen snö till jul.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

En del webbläsare markerar även ordet visuellt med en tunn prickad linje.

Kommentar

Vi ser att ni generellt undviker förkortningar vilket är bra, särskilt för användare med dyslexi. De förkortningar som vi har sett, exempelvis begreppet KBT, skriver ni ofta ut i den löpande texten. Vi bedömer dock punkten med en varning eftersom vi har sett att ni använder förkortningar av ord som ni istället bör skriva ut. Bilden nedan är från översiktssidan i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom* där ni förkortar ordet *rekommenderat*.

11 dagar sedan Funka: KBT vid Bipolär Sjukdom startade (rek. 200 dagar)

Ni förkortar även orden *det vill säga* på sidan *Vad är KBT?*.

KBT (kognitiv beteendeterapi) är en psykoterapiform som bygger på inlärningsteori och kognitionsteorier (kognitioner = tankar). Inlärningsteori handlar om hur mänskliga beteenden formas i samspel med miljö, d.v.s. varför vi gör som vi gör. Kognitionsteori handlar om hur varför vi tänker som vi tänker och hur tankar påverkar vårt mående. KBT fokuserar på hur tankar, känslor och beteende samspelar. Man tänker att om man gör förändringar inom ett av dessa områden kommer det även att påverka de andra områdena. Därför försöker man genom olika terapeutiska tekniker ersätta de tankar, känslor och beteenden som skapar psykologiska problem med mer funktionella sådana. På så sätt kan man minska symtom och förebygga att de återkommer.

- KBT vid bipolär sjukdom – Översikt
- KBT vid bipolär sjukdom – Session 1: Om KBT och bipolär sjukdom – Vad är KBT? (sida 1)

Rekommendationer

- Undvik att förkorta ord i löpande text eftersom det är svårare att läsa för användare med dyslexi.

T10. Datatabellers konstruktion

a) Tabelldata är kodat med korrekt tabellkod

Bakgrund

Koda alltid tabeller med korrekt tabellkod. Det går idag att skapa tabeller som ser ut som tabeller men som inte är kodade som korrekta tabeller. Det finns också html5-roller och wai-aria attribut som kan användas för att skapa tabeller i stället för traditionell html-kod, men det är lösningar som idag inte fungerar bra för användare med hjälpmedel. Tabeller ska därför alltid byggas upp med elementen table, tr, td och th.

Kommentar

Vi har sett få tabeller på webbplatsen men de som vi har sett är kodade med korrekt tabellkod, bortsett från de avsteg som vi beskriver på följande punkter.

b) Överskrifter till tabeller är kodade med elementet caption

Bakgrund

Tabeller är en av de mest komplexa tekniker som finns för att presentera data inom html. För att en användare ska ha en möjlighet att förstå tabellen måste det finnas tydliga tabellrubriker som lagts in på ett korrekt sätt.

Om det inte finns särskilda skäl ska elementet caption användas för att lägga in en överskrift/rubrik till tabellen. Denna rubrik ska kortfattat förklara vad tabellen innehåller för information. Caption-elementet läggs överst i tabellen på samma nivå som tabellrader (tr-element):

```
<table>
  <caption>Flygpriser Stockholm-Luleå</caption>
```

```
<tr>
  ...
```

Kommentar

Den enda tabell som vi har sett att ni använder finns på sidan *Beskriv din arbetsmiljö* i behandlingen *Sjukskrivningskollen*. Tabellen saknar elementet `caption` men vi bedömer punkten med en varning eftersom ni använder så få tabeller. Elementet `caption` används som en överskrift för innehållet i en tabell och gör det tydligt för användare med uppläsande hjälpmedel, i synnerhet användare med gravt nedsatt syn som inte uppfattar tabellen visuellt.

Rekommendation

- Använd elementet `caption` för att sätta ange tabellens överskrift.

c) Rad- och kolumnrubriker kodas med elementet `th`

Bakgrund

För att användarna ska kunna tolka innehållet i tabellerna korrekt är det viktigt att tabellerna har tydliga kolumn- och radrubriker. Dessa rubriker ska inte bara vara visuellt tydliga, de måste också vara strukturellt rätt gjorda med elementet `th`. `th` talar om att cellen är en "Table Header", alltså en tabellrubrik, till skillnad från elementet `td` som anger att cellen är en "Table Data cell", alltså en datacell. Alla tabellrubriker ska läggas in med elementet `th`.

Kommentar

Den tabell som vi har sett att ni använder på sidan *Beskriv din arbetsmiljö* i behandlingen *Sjukskrivningskollen* har korrekt kodade tabellrubriker.

d) Attributet `scope` används för att anger riktning för samtliga rad- och kolumnrubriker

Bakgrund

Tabellrubrikerna måste även knytas korrekt med de dataceller (och eventuella under-/mellanrubriker) som är underordnade rubriken. För enkla tabeller räcker det om tabellrubriken i attributet `scope` anger att den avser kolumnen (värdet "col") eller raden (värdet "row"). För tabeller i mer än två logiska nivåer krävs en mer avancerad uppmärkning (se T10f).

Exempel på tabell med rad och kolumnrubriker:

```
<table>
  <caption>Flygpriser Stockholm-Luleå</caption>
  <tr>
    <td></td>
    <th scope="col">2013-12-23</th>
    <th scope="col">2013-12-24</th>
    <th scope="col">2013-12-25</th>
  </tr>
  <tr>
    <th scope="row">10:47</th>
    <td>1125:-</td>
```



```

    <td>422:-</td>
    <td>1533:-</td>
</tr>
<tr>
  <th scope="row">13:12</th>
  <td>1425:-</td>
  <td>Ingen avgång</td>
  <td>1619:-</td>
</tr>
<tr>
  <th scope="row">20:01</th>
  <td>947:-</td>
  <td>335:-</td>
  <td>Slut</td>
</tr>
</table>

```

Flygpriser Stockholm-Luleå			
	2013-12-23	2013-12-24	2013-12-25
10:47	1125:-	422:-	1533:-
13:12	1425:-	Ingen avgång	1619:-
20:01	947:-	335:-	<i>Slut</i>

Kommentar

Eftersom tabellrubriker utgör relativt komplexa strukturer och är relativt svåra att överblicka för användare med gravt nedsatt syn är det allvarligt när tabeller saknar attributet scope. Scope-attributet informerar uppläsande hjälpmedel om vilken riktning en tabellrubrik har och underlättar därmed för användare att uppfatta hur tabellens innehåll är strukturerat. Tabellen på sidan *Beskriv din arbetsmiljö* i behandlingen *Sjukskrivningskollen* saknar detta attribut i tabellens rubrikceller vilket gör att innehållet är svårt att överblicka för användare med uppläsande hjälpmedel.

Frågor om arbetsmiljö

<th> &	<th> & Ja	<th> & Ja, i viss mån	<th> & Nej, knappast	<th> & Nej, inte alls
<td> Hinner du med dina arbetsuppgifter inom din ordinarie arbetstid?	<td> ☐	<td> ☐	<td> ☐	<td> ☐
<td> Brukar du känna dig trött och slut efter en arbetsdag?	<td> ☐	<td> ☐	<td> ☐	<td> ☐

- Sjukskrivningskollen – Rehabilitering - Beskriv din arbetsmiljö

Rekommendationer

- Komplettera tabellrubriker med attributet scope som informerar uppläsande hjälpmedel om vilken riktning en tabellrubrik har.

e) Tabellceller används enbart för tabelldata

Bakgrund

Tabellceller ska enbart användas till tabelldata. Om förklaringar och fotnoter finns till tabelldata ska dessa läggas utanför själva tabellen. Inte heller ska tomma kolumner eller rader användas för att skapa luft i tabellen.

Kommentar

Vi har inte sett att ni använder tabeller för något annat än tabelldata.

f) Komplexa tabeller kompletteras med relevant kod

Bakgrund

Komplexa tabeller måste ha mer specifika kopplingar mellan rubriker och dataceller än enkla tabeller. Detta kan åstadkommas genom att på varje rubrik ange ett unikt id och att sedan i de olika cellerna referera till cellens rubriker i attributet headers.

I komplexa tabeller kan även logiska kategorier skapas med hjälp av attributet axis som används för att gruppera rubriker i gemensamma kategorier.

Exempel på en mer komplex tabell där rubrikcellerna och datacellerna kopplats samman:

```
<table>
  <caption>Flygpriser Stockholm-Luleå</caption>
  <tr>
    <th></th>
    <th colspan="3" id="ffa">Norwegian</th>
    <th colspan="3" id="ff">SAS</th>
  </tr>
  <tr>
    <th></th>
    <th id="d071223a" headers="ffa">2013-12-23</th>
    <th id="d071224a" headers="ffa">2013-12-24</th>
    <th id="d071225a" headers="ffa">2013-12-25</th>
    <th id="d071223b" headers="ff">2013-12-23</th>
    <th id="d071224b" headers="ff">2013-12-24</th>
    <th id="d071225b" headers="ff">2013-12-25</th>
  </tr>
  <tr>
    <th id="morgon">Morgonflyg</th>
    <td headers="ffa d071223a morgon">1125:-</td>
    <td headers="ffa d071224a morgon">422:-</td>
    <td headers="ffa d071225a morgon">1533:-</td>
    <td headers="ff d071223b morgon">1099:-</td>
    <td headers="ff d071224b morgon">650:-</td>
    <td headers="ff d071225b morgon">1701:-</td>
  </tr>
  <tr>
    <th id="middag">Middagsflyg</th>
```

```

<td headers="ffa d071223a middag">1425:-</td>
<td headers="ffa d071224a middag">Ingen avgång</td>
<td headers="ffa d071225a middag">1619:-</td>
<td headers="ff d071223b middag">1128:-</td>
<td headers="ff d071224b middag">130:-</td>
<td headers="ff d071225b middag">2000:-</td>
</tr>

<tr>
<th id="kvall">Kvällsavgång</th>
<td headers="ffa d071223a kvall">947:-</td>
<td headers="ffa d071224a kvall">335:-</td>
<td headers="ffa d071225a kvall">Slut</td>
<td headers="ff d071223b kvall">844:-</td>
<td headers="ff d071224b kvall">460:-</td>
<td headers="ff d071225b kvall">2110</td>
</tr>
</table>

```

Flygpriser Stockholm-Luleå						
	Norwegian			SAS		
	2013-12-23	2013-12-24	2013-12-25	2013-12-23	2013-12-24	2013-12-25
Morgonflyg	1125:-	422:-	1533:-	1099:-	650:-	1701:-
Middagsflyg	1425:-	Ingen avgång	1619:-	1128:-	130:-	2000:-
Kvällsavgång	947:-	335:-	Slut	844:-	460:-	2110:-

Om du har en så här pass komplex tabell bör du i första hand värdera att dela upp den i flera, enklare tabeller eller att på annat sätt förenkla uppställningen så att du klarar dig med enbart scope för att associera rubriker och dataceller.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom vi inte har sett att ni använder några komplexa tabeller.

Länkar

T11. Länkars funktion och beskrivning

a) Understrykning av länkar bestäms av css-koden, inte av inställningar i webbläsaren

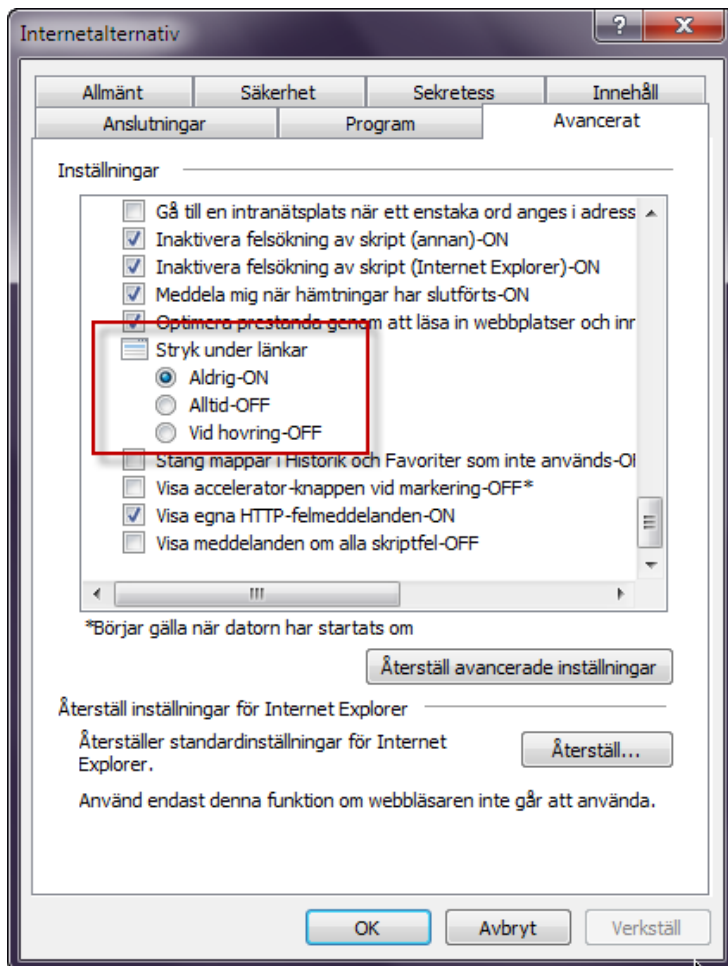
Bakgrund

Det finns olika sätt att markera text som är länkad, ett vanligt sätt är att stryka under länkar. Detta kan man göra genom att direkt i css-koden ange att länkar ska vara understrukna, eller så kan man lita på att webbläsaren alltid stryker under länkar som inte uttryckligen är specificerade att inte vara understrukna.

Detta senare sätt gör att understrykningen blir beroende på webbläsarens inställningar. Om man då har en design som innebär att länkar ska vara understrukna för att synas tydligt är det viktigt att länkarna faktiskt är

understrukna. Besökaren ska inte behöva vara beroende av att den dator han eller hon använder är "rätt inställd". En lånedator kan vara inställd på att alltid stryka under länkar, men behöver inte vara det, och många användare har svårt att förstå och hitta denna inställning. Därför ska inte länkars synlighet vara beroende på inställningar i webbläsaren.

I Internet Explorer ser inställningen ut så här:

Kommentar

Punkten är godkänd eftersom understrykning av länkar sätts i css och påverkas inte av inställningar i användarens webbläsare.

Ljud, bild och andra medieformat

T12. Text

a) Text presenteras som text, inte som bilder av text

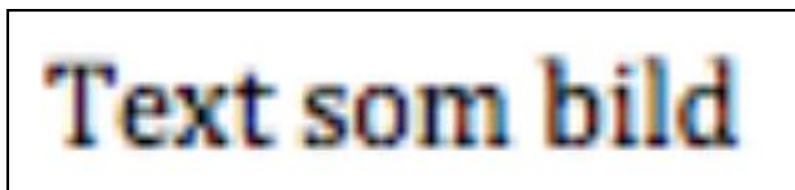
Bakgrund

Bilder är på många sätt ett bättre sätt att kommunicera information på än vanlig text. Med bilder kan man åskådliggöra komplexa samband och svåra begrepp. Bilder underlättar även i det att de bryter av texten och får användaren att uppleva texten som mindre intensiv och jobbig.

Bilder av text

Bilder ska alltså användas där det är lämpligt, men de ska inte användas för att representera text. Ska text läggas ut i innehållet, menyerna eller på andra ställen på sidorna, ska texten läggas ut som ren text. Bilder av text skapar många gånger kraftiga tillgänglighetsproblem.

När bilder förstoras blir varje bildpunkt större, men text är inlagd som vektorer, något som gör att varje tecken blir uppbyggt av fler bildpunkter när texten förstoras. Skillnaden blir då att bilden av text blir kantig och ofta upplevs som suddigare medan vanlig text förblir skarp. Detta blir extra tydligt i förstorande hjälpmedel. Nedanför har vi lagt in två bilder, först en bild som föreställer en bild av text vilken alltså är skapad med pixelgrafik och nedanför denna en bild på riktig text som alltså är skapad med vektorgrafik. Det är samma textstorlek och vi har sedan zoomat in 300 %.

Ett annat problem med bilder av text är att texten i en bild inte kan anpassas av hjälpmedel för dyslektiker, den kan inte heller kopieras, något som en del hjälpmedel för denna grupp kräver. Även om man sätter en alt-text på bilden av text är det inte säkert att ett hjälpmedel för dyslektiker kan hantera detta.

Undantag

I vissa situationer kan det vara berättigat att använda text i en bild, det kan exempelvis gälla för organisationsscheman eller olika typer av flödesscheman där texten måste vara en del av bilden.

När text används i sådana bilder måste den göras minst dubbelt så stor som den vanliga texten på webbplatsen (detta eftersom texten i bilden inte kan förstoras på något bra sätt av webbläsare och hjälpmedel). Samtidigt måste kontrasterna vara bra, och bilden måste innehålla en alt-text.

Om inte denna beskrivning kan hålla all information som bilden visar måste det antingen finnas en utförlig beskrivning som läggs in via attributet longdesc eller en utförlig beskrivning i anslutning till bilden. Om det exempelvis rör sig om ett organisationsschema kan organisationen med dess olika avdelningar beskrivas i text under bilder. Använd rubriker och listor för att strukturera informationen på ett så tydligt sätt som möjligt.

Kommentar

Ni använder generellt text i bilder i flera flödesscheman på tjänsteplattformen. I den första modulen i *Internetbehandling för depression* använder ni text i bilder för att beskriva olika förlopp i behandlingsprogrammet på sidan tre i

modulen. Detta kan om det är rätt gjort vara berättigat. men eftersom det är relativt många flödesscheman som presenteras som bilder istället för text är det mycket information som inte kan nås av användare med uppläsande hjälpmedel, däribland användare med nedsatt syn och användare med dyslexi. Detta beror på att uppläsande hjälpmedel generellt sett inte kan tolka text som presenteras i bilder, vilket påverkar i synnerhet användare med gravt nedsatt syn som inte kan uppfatta bilder visuellt. Detta problem finns även i inbyggda uppläsande funktioner på webbplatser som ofta används som talstöd av personer med dyslexi. Äldre, som med hjälp av datorns inbyggda förstöringsprogram zoomar in på bilder som innehåller text, får också svårt att läsa text i bild eftersom texten riskerar att bli pixlig och suddig vid förstoring och därför svår att läsa. Användaren ska därför kunna klicka fram en högupplöst version av bilder som innehåller text för att lättare kunna zooma in på texten. Bilden nedan visar en bild på sidan *Behandlingsprogrammet* i behandlingen *Internetbehandling för depression, Modul 1*.

3. Behandlingsprogrammet

Behandlingen består av sju delar:

Om depression och KBT (modul 1)

- Introduktion till kognitiv beteendeterapi (KBT) och information om depression. Vad är egentligen depression? Vad är nedstämdhet? Vad händer när man är deprimerad? Vilken betydelse har ens aktiviteter och beteenden när man är nedstämd? Vilka tankar och tolkningar har betydelse?

Beteendeaktivering (modul 2-3)

- Beteendeaktivering betyder att du först försöker hitta mönster i dina vardagliga aktiviteter och beteenden. Om de bidrar till din nedstämdhet försöker du planera din vardag på ett annat sätt för att höja din sinnesstämning.

Kognitiv bearbetning (modul 4-5)

- Kognitiv bearbetning innebär bearbetning av tankar och tolkningar som på olika sätt driver på din nedstämdhet. Målet är att ifrågasätta eller få distans till de negativa tolkningarna, återigen för att höja din sinnesstämning.

Hantera oro och ångest (modul 6)

- Här får du lära dig vad som händer i kroppen vid ångest och hur man kan hantera och avdramatisera oro och ångest.

Sömn (modul 7)

- Här kommer du registrera hur du sover och få råd och tekniker för bättre sömn.

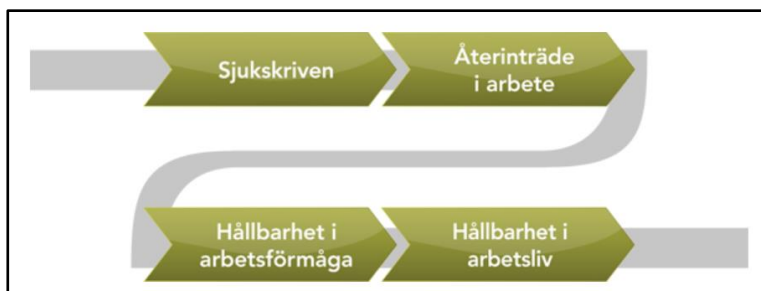
Att kombinera teknikerna (modul 8-9)

- Här arbetar du både med dina vardagliga aktiviteter och dina tolkningar av dem för att förstärka den positiva effekten som varje metod för sig ger. Du får även här prova på en övning i så kallad medveten närvaro (också kallad mindfulness).

Förändring för livet (modul 10)

- Den här delen handlar om att planera inför framtiden för att förhindra återfall och lägger stor vikt vid hur du hanterar framtida bakslag.

Bilden nedan visar ytterligare ett flödesschema på sidan *Välkommen* i behandlingen *Sjukskrivningskollen*.

Bilderna ovan saknar dessutom kompletterande alt-texter eller bildbeskrivningar. Se vidare under punkt T13a om beskrivningar av bilder.

- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Behandlingsprogrammet (sida 3)
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Välkommen (sida 1)

Rekommendationer

- Skriv ut översikten som text med rubriker för respektive modul i behandlingsprogrammet.
- Ge användaren möjlighet att förstora text i bilder genom att länka bilder till en mer högupplöst version.
- Komplettera bilder med beskrivande alt-texter, se punkt T13 om likvärdiga beskrivningar av bilder.

T13. Beskrivningar av bilder

a) Likvärdiga textbeskrivningar finns för alla meningsbärande grafiska element på webbplatsen

Bakgrund

För att hjälpmedel ska återge innehållet i bilder till användaren måste bilderna förses med en alternativ beskrivning. Detta görs vanligen med hjälp av attributet alt (kan i olika publiceringssystem kallas för tooltip eller beskrivning). Den alternativa beskrivningen ska kortfattat redogöra för bildens motiv. Ju viktigare bilden är för sidan och förståelsen desto mer ingående behöver beskrivningen vara.

Alt-texten ska hållas under 150 tecken, men ibland räcker inte det för att återge all information i bilden. Då måste alt-texten kort ange vad bilden visar och hänvisa till en längre beskrivning eller till motsvarande information.

Exempelvis:

"Diagram över befolkningsutvecklingen i Sverige. Se tabell efter bilden".

Meningsbärande grafiska objekt är i princip alla bilder som innehåller information, illustrationer, fotografier, ikoner, bildknappar, bildlänkar och så vidare. Icke meningsbärande grafiska objekt är exempelvis streck, tomrum, färgade bakgrundsplattor och liknande. Sådana bilder ska i första hand läggas in med css.

Länkade bilder, kräver lite extra eftertanke. Om du har en länk som bara består av en bild så måste bildens alt-text i första hand återge länkens mål. Om du har en länk som både innehåller en bild och en text måste du tänka på att länkbeskrivningen kommer att bestå av länktexten och bildens alt-text. Beroende på situationer kan du då behöva ha en tom alt-text. Det är exempelvis bara irriterande att höra: *Skrivare Skriv ut*, om du har en skriv ut länk med ikon.

Även om du har formulär och där använder input type="image" så ska denna ha en alt-text som förklarar objektets funktion. Notera dock att det oftast är bättre att använda input varianter som är anpassade för syftet, exempelvis är det bättre att använda input type="submit" eller ett button-element för knappar, snarare än en bild.

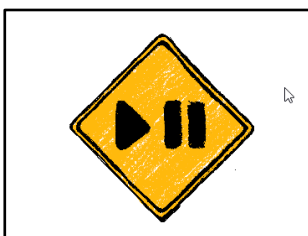
Använder du elementen figure och figcaption så ska bilden fortfarande ha en alt-text, exempel:

```
<figure>
  <img ... alt="Sverige år 1790" />
  <figcaption>
    Figur 1 - Bilden visar sveriges utbredning 1790...
  </figcaption>
</figure>
```

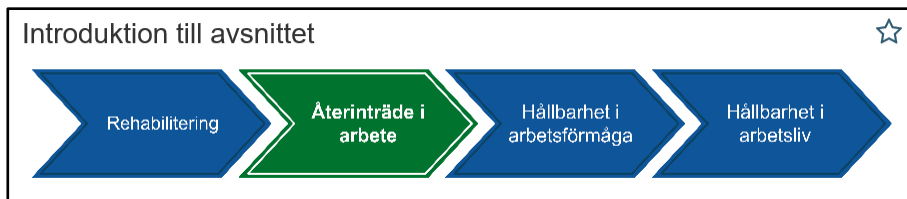
Kommentar

På den här punkten är det genomgående problem med likvärdiga beskrivningar av bilder. Genom att använda alt-texter med en kortare eller längre förklaring av innehållet som presenteras i en bild kan användare med nedsatt syn och användare med dyslexi få beskrivningar av meningsbärande bilder upplästa.

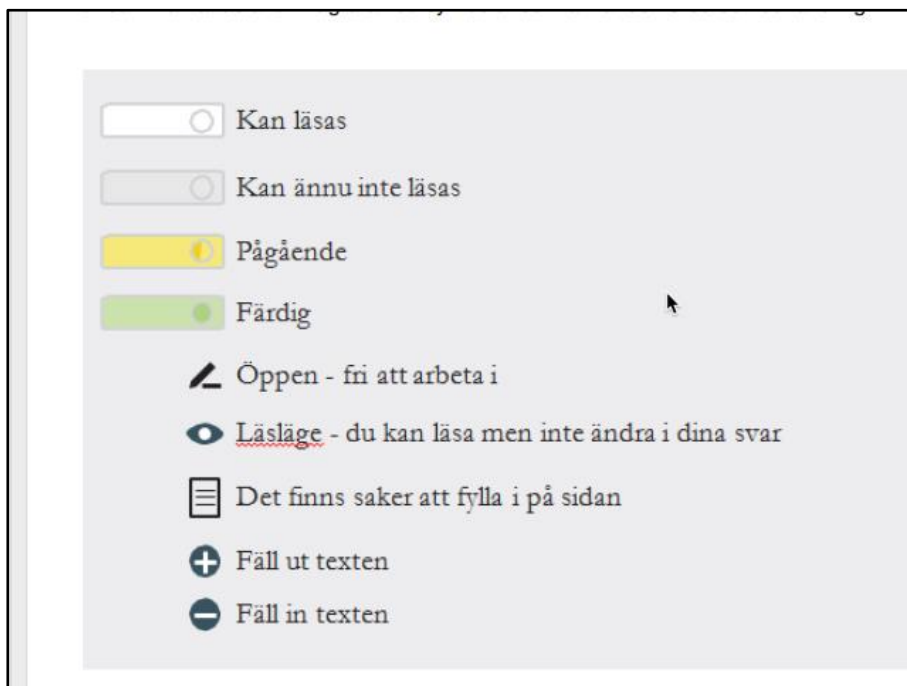
I modulerna finns varierande typer av problem med beskrivningar av meningsbärande bilder där det första problemet är att vissa bilder saknar en alt-text som beskriver bildens innehåll. När alt-texter inte används finns risken att användare med uppläsande hjälpmedel inte ens uppfattar att det finns bilder på en sida, vilket särskilt påverkar användare med gravt nedsatt syn som inte uppfattar bilder visuellt. På sidorna *Dags för en paus?* och *Planering och förändring* i modulen *Introduktion* för behandlingen *Sjukskrivningskollen* använder ni exempelvis symboler som inte finns förklarade i teckenförklaringen som ni presenterar i början av modulen.

Ett flödesschema som både saknar en alt-text och en beskrivning i den löpande texten är det schema som beskriver processen på sidan *Introduktion till avsnittet* i modulen *Återinträde i arbete* i behandlingen *Sjukskrivningskollen*.

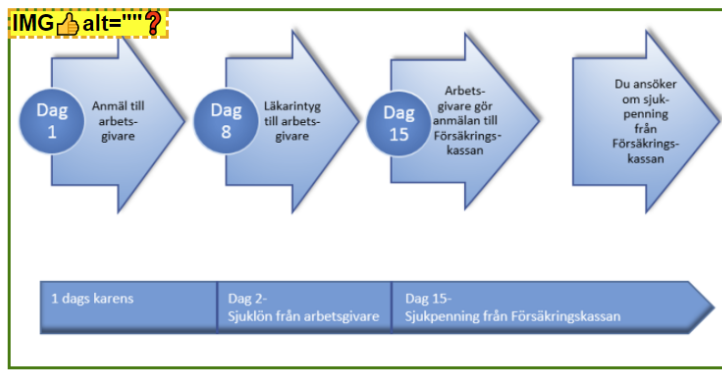

På sidan *Hur jag använder Stöd och behandling* i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom*, modulen *Inför behandlingsstart* finns ikoner som beskrivs visuellt, men det finns ingen motsvarande beskrivning i ren text som kan tolkas av uppläsande hjälpmedel vilket gör att informationen inte kan förmedlas till användare med gravt nedsatt syn och dyslexi.

Ett annat problem är att meningsbärande bilder och illustrationer som beskrivs i den löpande texten saknar en koppling eller referens till den aktuella bilden, i form av en beskrivande alt-text. På sidan *Bedömning och beslut* i behandlingen *Sjukskrivningskollen* förstår användaren att det finns en bild i anslutning till innehållet. Men eftersom bilden saknar en alt-text får användaren ingen information om att bilden hör till den beskrivning som finns i den löpande texten.

Från dag 15 gör din arbetsgivare en anmälan till Försäkringskassan. Du kan nu ansöka om sjukpenning från Försäkringskassan. Det enklaste sättet att ansöka om sjukpenning är på [Mina sidor](#) på försäkringskassan.se. Logga in med din e-legitimation, hämta läkarintyget från Mina intyg och bifoga den i din ansökan. Du hittar mer information hos Försäkringskassans [Mina sidor](#) om hur du gör.

På sidan *Situation-Beteende-Konsekvens i behandlingen Internetbehandling för depression, modul 1* gör ni en utförlig beskrivning av processen i den löpande texten. Ni använder en bild för att beskriva ett exempel vars innehåll användaren inte kan hitta någon annanstans, vilket skapar problem för användare med uppläsande hjälpmedel.

Ibland gör vi något för att slippa något jobbigt i stunden, trots att detta kommer att ge oss problem på lite längre sikt. Ju närmre konsekvenserna kommer efter beteendet desto mer påverkar de oss. Detta gör oss tyvärr något kortsiktiga i många situationer. Vi skrev ovan att vi tjänar på båda sortens konsekvenser men ganska ofta tjänar vi endast kortsiktigt på att försöka slippa negativa konsekvenser. Ofta skapar detta problem för oss längre fram. Vissa av våra beteenden får direkt negativa konsekvenser, vi blir *bestäffade* av att utföra dem. De ger oss exempelvis smärta, kostnader eller kritik. Då minskar chansen att vi utför dem igen. Du kan säkert själv komma på situationer där ditt beteende lett till någon form av bestraffning. Tänk på hur det påverkat ditt beteende i liknande situationer efter en sådan händelse. Det här är en mycket viktig kunskap. *Vi fortsätter att göra saker för att vi tycker att det ger oss något, på kort eller lång sikt.* Ibland kan samma beteende ha blandade konsekvenser. Oftast är det dock en typ av konsekvens som är dominant och anledningen till att man utför beteendet. Vi lär oss att känna igen i vilka situationer ett visst beteende får vissa konsekvenser.

Sambandet kan illustreras så här med en vardagssituation:

Bilden på sidan *Att planera aktiviteter* saknar en alt-text men ni beskriver den i den löpande texten. Det finns dock ingen uppenbar koppling mellan beskrivning och bild.

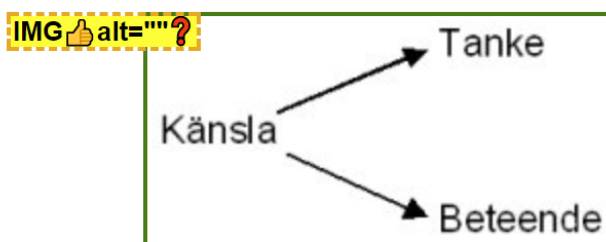
Planerad aktivitet kan leda till förbättringar i sinnesstämningen. Att aktivera sig trots depressionen kan ge dig en känsla av kontroll över ditt liv. Du kanske upptäcker att vissa aktiviteter går att uppskatta, även om du från början tänker att inget kommer hjälpa.

Planerad aktivitet kan bryta den onda cirkeln av trötthet, energilöshet och igångsättningssvårigheter. Paradoxalt nog kan att stanna i sängen eller sova extra länge resultera i att man känner sig ännu mer trött. Planerad aktivitet, även när du känner dig väldigt trött eller utmattad, kan få dig att känna dig mer energisk och klar i huvudet. När du är deprimerad så behöver du aktivera dig lagom mycket, även om din kropp säger att du behöver vila. Det kan vara nödvändigt att våga gå emot känslan just för att kunna bryta tröttheten.

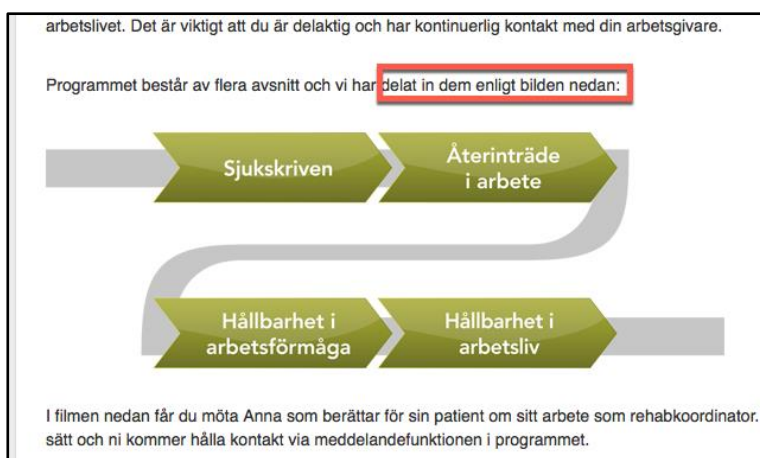
På följande sida *Kopplingen mellan tankar, beteenden och känslor* finns en liknande bild med samma typ av problem som vi visar i bilden ovan. Bilden kommer emellertid att tolkas som dekorativ av hjälpmedel som därför ignorerar den eftersom alt-attributet saknar ett värde.

Många som känner sig deprimerade kan ha svårt att tänka positiva tankar om sig själv eller komma på roliga saker att göra. Å andra sidan kan det vara lätt att tänka på negativa saker. Att känslan påverkar beteenden och tankar kan beskrivas med följande figur:

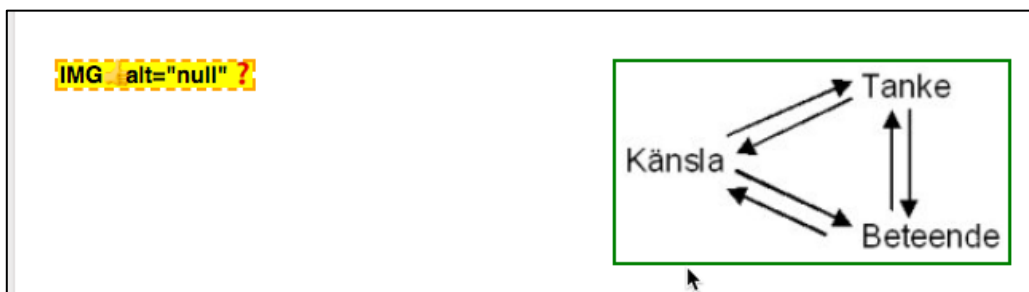

Den sista typen av problem är när ni i texten uttryckligen hänvisar till en bild med meningsbärande information, men där användaren helt utestängs eftersom bilden saknar en alt-text eller innehåller mycket text. Exempel på detta finns på sidan *Välkommen* i modulen *Introduktion* behandlingen *Sjukskrivningskollen*. Se bilden nedan. Eftersom ni i den löpande texten hänvisar till en bild som är relevant för innehållet uppfattar även användare med nedsatt syn att det finns mer information. Det är emellertid inte möjligt för skärmläsaranvändare med gravt nedsatt syn att ta del av informationen som bilden förmedlar eftersom denna information inte inkluderas i den löpande texten. Vi går in mer i detalj på detta i punkt T12 om text som presenteras som bilder.

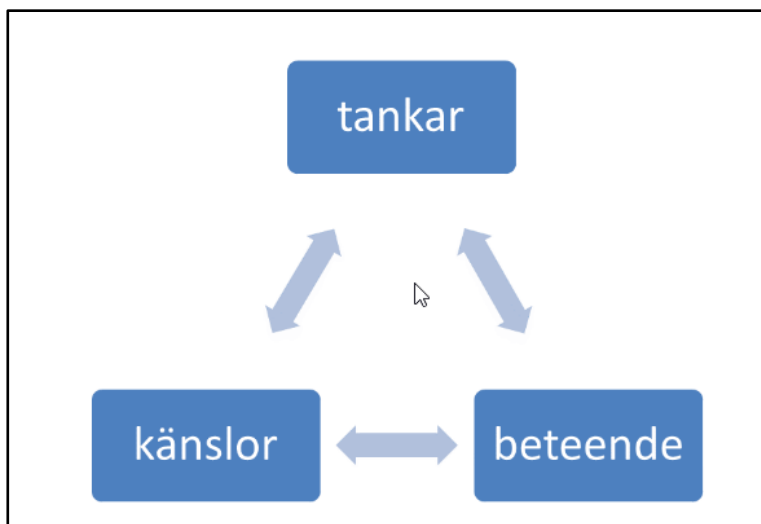
”Programmet består av flera avsnitt och vi har delat in dem enligt bilden nedan:”.

Det finns också bilder, som till hälften beskriver en process i löpande text och därefter hänvisar till en bild för en fullständig förklaring. Det är alltså samma problem som ovan, men här får användaren mer men ofullständig, information. På sidan *Att förändra sina beteenden, tankar och känslor* i behandlingen *Internetbehandling av depression, modul 1* finns nedanstående bild. Likadana bilder finns även på den efterföljande sidan *Depression ur ett KBT-perspektiv* där ni illustrerar ett samband som bara delvis förklaras i den löpande texten. I båda fallen hänvisar ni i slutet av texten till bilder som saknar alt-texter, vilket skapar svårigheter för användare med uppläsande hjälpmedel.

Nedan visar vi en bild från sidan *KBT-triangeln* i *KBT vid bipolär sjukdom, session 1* där ni hänvisar till en bild som ska utgöra en heltäckande förklaring av begreppet KBT-triangeln för den som använder tjänsten.

- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Situation-Beteende-Konsekvens (sida 6)
- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Kopplingen mellan tankar, beteenden och känslor (sida 7)
- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Att förändra sina beteenden, tankar och känslor (sida 8)
- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Depression ur ett KBT-perspektiv (sida 9)
- KBT vid bipolär sjukdom – Session 1 – KBT-triangeln (sida 2)
- KBT vid bipolär sjukdom – Inför behandlingsstart – Hur jag använder Stöd och behandling (sida 3)
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Välkommen (sida 1)
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Bedömning och beslut (sida 3)
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Dags för paus? (sida 7)
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Planering och förändring (sida 8)
- Sjukskrivningskollen – Återinträde i arbete – Introduktion till avsnittet (sida 1)

Rekommendationer

- Märk upp meningsbärande bilder med alt-texter och låt dekorativa bilder vara just dekorativa. Detta märks ut med ett tomt alt-attribut.
- Använd kortfattade alt-texter för bilder som redan beskrivs i den löpande texten.
- Beskriv bilder, exempelvis flöden, i den löpande texten om inte komplexiteten är för stor.

- Hänvisa till befintliga beskrivningar av bilder i den löpande texten om sådana finns någon annanstans.

b) Klientbaserade bildkartor har textbeskrivningar för både länkar och bilder

Bakgrund

Bildkartor (eng. Imagemap) är bilder med klickbara områden i. Det finns två typer av bildkartor, klientbaserade och serverbaserade.

Klientbaserade bildkartor är i grund och botten bara en vanlig bild där ytor i bilden definierats som länkade områden. En serverbaserad bildkarta är en bild där du kan klicka var som helst i bilden och sedan skickas koordinaterna till servern som i sin tur bestämmer vad som ska skickas tillbaka till webbläsaren. Detta används exempelvis för många karttjänster där det går att zooma så som Google Maps och Eniro.

För användare med hjälpmedel utgör klientbaserade bildkartor ett mindre problem än serverbaserade bildkartor, det är en mycket enklare teknik och det är relativt enkelt att se till att alla områden får en lämplig beskrivning.

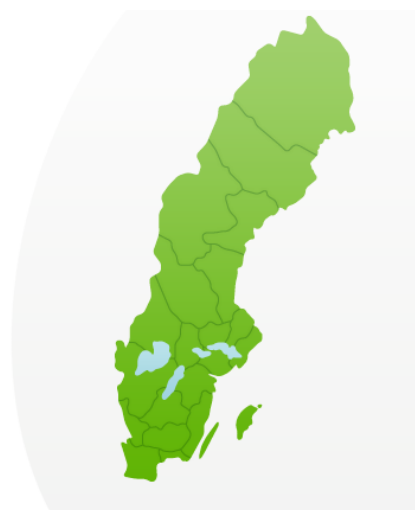
Tillgängliga, klientbaserade bildkartor

Den bild som används för bildkartan ska ha en kort beskrivning av vad bilden visar, precis som vilken meningsbärande bild som helst.

De olika klickbara områdena (area-elementen) ska beskrivas i attributet title, men kan som komplement även beskrivas i alt-attributet. Det går också som komplement att i anslutning till bilden lägga vanliga textlänkar till samma sidor som länkarna i bilden leder till. Beroende på hur små de klickbara områdena är kan det rent av bli nödvändigt med en lista med länkar parallellt till bildkartan. Så här kan det se ut:

Ja tack! Visa mig även information från:

- › Blekinge
- › Dalarna
- › Gotland
- › Gävleborg
- › Halland
- › Jämtland Härjedalen
- › Jönköpings län
- › Kalmar län
- › Kronoberg
- › Norrbotten
- › Skåne
- › Stockholms län
- › Sörmland
- › Uppsala län
- › Värmland
- › Västerbotten
- › Västernorrland
- › Västmanland
- › Västra Götaland
- › Örebro län
- › Östergötland
- › Jag vill inte se specifik information från något landsting/region

I exemplet kan användaren klicka på länet i listan eller i kartbilden till höger.

Så här kan koden för en enkel klientbaserad karta se ut. Här har vi valt både att använda alt-text och title-text i de klickbara områden eftersom stödet för de båda attributen varierat i elementet area:

```


<map id="Karta" name="Karta">

<area shape="poly"
coords="102,0,73,12,44,74,27,88,29,115,45,136,61,152,93,157
,132,158,137,60,132,10,120,0" href="www.funka.com" alt="Se
projekt i norra Sverige" title="Se projekt i norra
Sverige">

<area shape="poly"
coords="25,117,56,152,91,161,143,164,144,201,79,193,33,184,
18,165" href="www.funka.com" alt="Se projekt i mellersta
Sverige" title="Se projekt i mellersta Sverige">

<area shape="poly"
coords="15,165,27,180,80,192,140,204,138,247,18,249,4,171"
href="www.funka.com" alt="Se projekt i södra Sverige"
title="Se projekt i södra Sverige">

</map>
```

Kommentar

Vi har inte sett att ni använder klientbaserade bildkartor och vi bedömer därför punkten som inaktuell.

c) Serverbaserade bildkartor används enbart när det ökar användarnyttan och då erbjuds alternativa vägar att få fram motsvarande information på

Bakgrund

Serverbaserade bildkartor kan ge ett stort mervärde till användarna. Det blir exempelvis mycket enklare att zooma ut och zooma in kartan där en adress är markerad och på så sätt orientera sig. Därför rekommenderar vi att du använder serverbaserade bildkartor när det finns ett mervärde för användaren. Det du måste tänka på är följande:

1. Det ska gå att hantera kartan med tangentbordet
2. Det ska finnas ett alternativt sätt att ta del av informationen som kartan förmedlar. Om det är en karta som visar var ett kontor ligger, ska adressen till kontoret också finnas i textform. Är det en karta med många olika intressepunkter måste det finnas en möjlighet att söka fram en intressepunkt och att lista intressepunkter i en textbaserad lista.
3. Tillgängligheten i kartan behöver ses över. Det är omöjligt att inte till viss grad vara beroende av användarens förmåga att uppfatta färg i en karta, men med en genomtänkt användning av ikoner, färger och symboler kan kartan göras rimligt tydlig för så många som möjligt.
4. Ha en uttänkt strategi för hur kartan ska fungera i mobila enheter. Användare som skrollar på pekskärm ska inte hamla i en oändlig skroll eftersom kartan tar hela fönstret, det måste gå att skrolla nedanför kartan på sidan (om inte kartan utgör hela sidan).

Kommentar

Vi har inte sett att ni använder serverbaserade bildkartor och vi bedömer därför punkten som inaktuell.

T14. Hantering av ljud

a) Bakgrundsljud kan enkelt stängas av manuellt eller avslutas automatiskt inom 3 sekunder

Bakgrund

Precis som att rörelser i gränssnittet påverkar besökarens förmåga att ta till sig informationen påverkar även bakgrundsljud koncentrationsförmågan. Därför ska bakgrundsljud som startar automatiskt stanna efter maximalt 3 sekunder, alternativt måste det finnas ett tydligt och lätt sätt att stoppa ljudet.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom ni inte använder bakgrundsljud.

T15. Hantering av dokument och andra medieformat

a) Det finns en lämplig textbeskrivning av material i komplexa format i anslutning till materialet

Bakgrund

Komplexa format är ofta bra för användaren. Det ger möjlighet att förklara komplicerade samband på ett mer begripligt sätt. Det är dock inte alltid som användaren kan eller vill ta del av komplexa format. Det kan bero på att användarens utrustning inte stödjer tekniken eller att uppkopplingen är dålig. Det måste därför alltid finnas en tydlig beskrivning av innehållet i dessa komplexa format. När man länkar till exempelvis en film måste man därför beskriva filmens innehåll i text. Hur omfattande beskrivningen är beror helt på filmens relevans. En beskrivning kan också innehålla länkar till andra delar på webbplatsen där man kan läsa motsvarande information som den som ges i filmen.

Ljud

När information presenteras med hjälp av ett ljudklipp måste motsvarande information också finnas i textform på webbplatsen. Det måste också finnas en tydlig koppling mellan ljudklippet och den alternativa texten.

Vid livesändningar ska det åtminstone finnas en tydlig beskrivning av vad det är som sänds, och om möjligt bör också en textåtergivning ges. Det kan exempelvis ske genom att protokollförarens anteckningar vid ett sammanträde samsänds live med ljudet.

Film

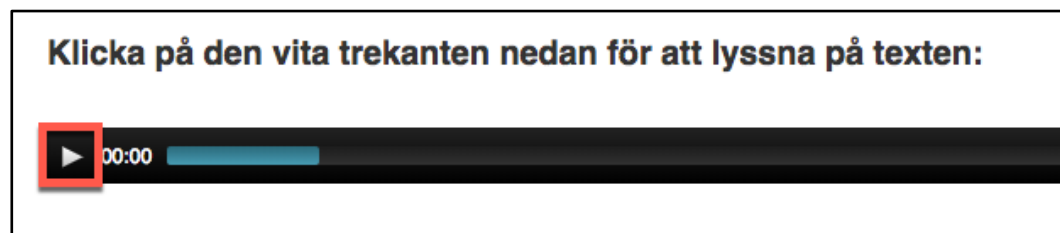
För förinspelad film ska det finnas en textversion av innehållet tydligt länkad i anslutning till filmen. En textversion behöver inte vara en ordagrann återgivning av innehållet men ska ge likvärdig information.

Pdf

Även pdf är ett komplext medieformat som ibland skapar svårigheter för användarna. Därför är det även viktigt att ha tydliga länktexter till pdf-filer och att överväga om informationen inte snarare borde ligga i html, eller om det åtminstone ska finnas en sammanfattning av innehållet i html. Tänk också på att själva pdf-filen måste vara tillgänglig.

Kommentar

Många av ljud- och videoklippen har en beskrivning av innehållet, men behöver förbättras för att tydligare förmedla innehållet och öka förståelsen hos användaren. På sidan *Om depression och KBT*, i den första modulen i behandlingen *Internetbehandling för depression*, står det beskrivet vad ljudklippet innehåller. Det finns emellertid två problem med informationen vid det här klippet. Det första problemet är att samtliga texter som omfattas av den aktuella modulen finns i ljudklippet och det saknas information om detta. Det andra problemet är att instruktionen för att använda spelaren kan vara förvirrande: *Klicka på den vita trekanten nedan för att lyssna på texten*. Skriv hellre: *Tryck på den vita play-symbolen...* och använd en förtydligande bild av en play-symbol i instruktionen. En text utan en förtydligande bild kan innebära svårigheter för personer med lässvårigheter och dyslexi.

Detsamma gäller klippet om rehabiliteringskedjan på sidan *Roller i sjukskrivning* i modulen *Introduktion* i behandlingen *Sjukskrivningskollen*. Här finns textförklaringen till filmen inbäddad i filmen och inte som ren text i anslutning till den. Detta skapar problem för användare med uppläsande hjälpmedel eftersom dessa inte kan läsa upp text som presenteras i videobaserat material. Därmed påverkar det användare med gravt nedsatt syn och användare med dyslexi.

Processen för sjukskrivning baseras på arbete utifrån Rehabiliteringskedjan. Nedan beskriver vi den i en kort film.

- Internetbehandling av depression – Modul 1 – Om depression och KBT (sida 1)
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Roller i sjukskrivning (sida 1)

Rekommendationer

- Kontrollera filmklipp och ljudklipp så att det finns en sammanfattning av innehållet i textform som kan nås med uppläsande hjälpmedel.
- Komplettera hänvisningar till knappar för uppspelning med en play-symbol, så att det blir tydligt även för personer med lässvårigheter eller dyslexi.
- Säkerställ kompatibiliteten i mediaspelare så att de fungerar i vanligt förekommande webbläsare.

b) Ljudinformation i förinspelad video och i ljudklipp återges genom textning

Bakgrund

Om du har ljud som del av en video eller som en ljudfil så ska innehållet finnas textat. För video räcker det med en textremsa som är synkroniserad med ljudet. Har du ett ljudklipp kan det vara svårt att lägga in en textremsa, då kan du istället erbjuda användaren att läsa en textutskrift av ljudinformationen.

Tänk på att textningen ska återge ljudinformation, det betyder tal men kan även vara annan information. Om det exempelvis ringer på dörren i filmen och skådespelaren därför går till dörren och öppnar ska textningen även återge att det ringer på dörren.

Kommentar

Samtliga filmer, både era egna och filmer som publicerats av Försäkringskassan, saknar textning vilket skapar problem för personer med

nedsatt hörsel och som kan behöva textning av innehåll som presenteras med ljud. På sidan *Roller i sjukskrivning* i behandlingen *Sjukskrivningskollen* använder ni både egna och andras filmklipp som saknar textning.

- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Roller i sjukskrivning (sida 4)

Rekommendationer

- Använd en spelare med en textningsfunktion som användaren kan välja att aktivera vid behov.
- Om en textningsfunktion inte finns tillgänglig, återge innehållet med en textbaserad beskrivning i anslutning till materialet.

c) Ljudinformation i livesändningar återges genom textning

Bakgrund

Även om du har ljudinformation i livesändningar ska informationen textas. Vi rekommenderar att du gör en rimlighetsbedömning om det är rimligt att erbjuda livetextning i det aktuella fallet, men för att möta kraven i WCAG 2.0 på nivå AA krävs det att livesändningar textas.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom ni inte använder livesändningar av ljud.

d) Visuell information i video förklaras med ljud

Bakgrund

Video ska syntolkas så att en användare som inte ser videon har möjlighet att förstå vad som händer. Det här kan i många fall göras genom att en vanlig speakerröst förklarar vad som sker, men i mer komplexa filmer kan det behövas ett separat ljudspår för ljust syntolkningen.

Även i det här fallet bör du göra en rimlighetsbedömning, men även här är det så att det ska finnas en syntolkning om ni ska möta WCAG 2.0 nivå AA.

Kommentar

Era egenproducerade filmer har ett mindre behov av syntolkning, då de flesta filmklipp är intervjuer med olika personer. Det finns ett undantag och det är filmklippet om rehabiliteringskedjan på sidan *Roller i sjukskrivning* i behandlingen *Sjukskrivningskollen*.

När filmklipp från tredje part används är det däremot viktigt att säkerställa att innehållet syntolkas eller finns beskrivet i löpande text.

- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Roller i sjukskrivning (sida 4)

Rekommendationer

- Kontrollera att innehållet i filmerna från tredje part finns i tillgängligt format.

e) Användaren kan välja mellan minst två olika kvalitetslägen när media strömmas

Bakgrund

Användningssituationerna skiljer sig idag ganska kraftigt åt. En del användare har snabb uppkoppling medan andra användare sitter med mobila uppkopplingar. När ljud eller film strömmas ställer det krav på bandbredd och för att tillgodose användarnas behov krävs det åtminstone att användaren kan välja mellan minst två olika lägen, en för snabb uppkoppling och en för sämre uppkoppling.

Mediaspelaren bör själv göra en bedömning av detta och ge en lämplig version men användaren bör också kunna välja en annan version än den som spelaren valde.

Kommentar

Den spelare som ni använder på plattformen ger inte användaren möjlighet att välja uppspelningskvalitet, vilket exempelvis kan försvåra möjligheten för de användare som spelar upp filmklipp på mobiltelefon från en långsam uppkoppling. Det är eventuellt något som automatiskt sker när användaren väljer att titta på respektive klipp.

Rekommendationer

- Använd en spelare som ger användaren möjligheten att välja uppspelningskvalitet.

f) Video erbjuds med en relevant bildkvalité

Bakgrund

Bildkvalitén är extra viktig i vissa situationer än andra:

- Teckenspråksfilmer måste ha en bildkvalité som gör det enkelt att avläsa läpprörelser och handrörelser.
- Filmer som visar olika handgrepp och detaljer måste ha en bildkvalité som gör det enkelt att se det som filmen avser att visa.

Kommentar

Ni erbjuder video i en relevant kvalitet.

g) Material som presenteras i andra format än video och vanliga webbsidor har tillgänglighetssäkrats

Bakgrund

Tillgängligheten i applikationer och pdf-dokument är viktig och får inte glömmas bort men kräver en egen granskning. Den här punkten bedöms därför utifrån separata granskningar för de olika formaten enligt överenskommelse.

Kommentar

Tillgänglighetsgranskning av material som inte presenteras som ljud eller video ingår inte i denna granskning. Vi bedömer därför punkten som inaktuell.

Visuell presentation

T16. Färger & kontraster

a) Webbplatsen tillåter att användaren gör egna inställningar av färg och teckensnitt i webbläsaren och inställningarna slår igenom på ett bra sätt

Bakgrund

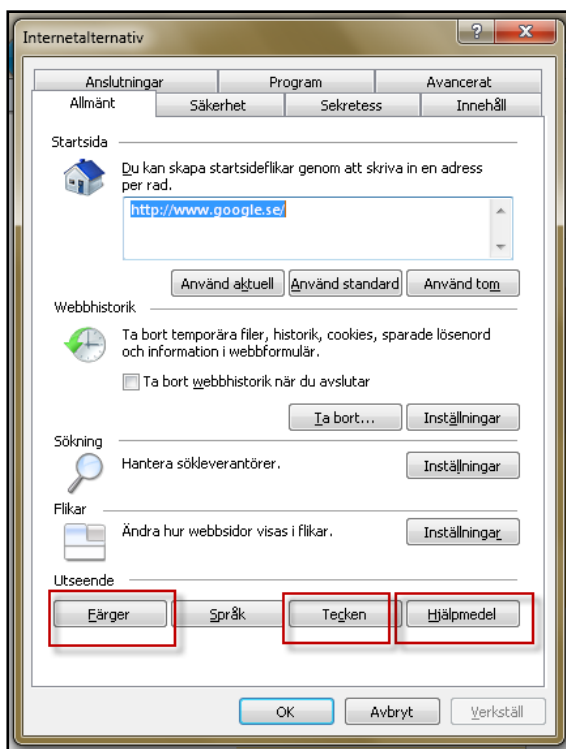
Användarna har skiftande behov när det gäller presentationen av en webbsida. En del användare föredrar ett typsnitt med seriffer, andra utan. En del användare vill ha mörk text mot en ljus bakgrund och andra vill ha det tvärtom. Många webbläsare ger användaren möjlighet att anpassa visningen. Undvik om möjligt att hindra detta.

I Internet Explorer påverkar du detta genom att:

Gå in i "Internetalternativ" i menyn "Verktyg".

Under fliken "Allmänt" klickar du på "Hjälpmedel". Där kan du inaktivera webbplatsens inställningar för färg och typsnitt.

Sedan klickar du på "Färger" och/eller "Tecken" för att ange egna färger och typsnitt.

Så långt möjligt ska du som ansvarar för ett webbaserat system eller som bygger ett webbaserat system se till att dessa inställningar inte blockeras.

Utökat stöd till användaren

Först och främst är det bra att se till att webbplatsen fungerar väl med de inställningar som går att göra i webbläsarna, och att informera användarna om hur man gör sådana inställningar. Men en del förändringar som till exempel ökat rad-, ord- och teckenavstånd går oftast inte att göra direkt i webbläsaren eller operativsystemet. För sådana funktioner kan man överväga en anpassningsfunktion, alltså en funktion på webbsidan som ger användaren möjlighet att anpassa presentationen.

Kommentar

Webbplatsen tillåter att användaren gör egna inställningar för färger och teckensnitt.

T17. Rörelser i gränssnittet

a) Webbplatsen presenteras utan störande skärmflimmer och rörliga eller blinkande element som inte går att stänga av

Bakgrund

Precis som en orolig bakgrund till text kan störa uppmärksamheten kan även rörelser i gränssnittet dra till sig besökarens uppmärksamhet och göra det svårare att koncentrera sig på texten. Därför bör rörelser, blinkningar och flimmer undvikas. Om man vill ha detta ska det antingen stanna automatiskt inom 3 sekunder eller ska det finnas ett tydligt sätt att stanna rörelsen.

Notera också att blinkningar som är snabbare än 3 gånger per sekund aldrig är tillåtna.

Kommentar

Webbplatsen presenteras utan skärmflimmer och rörelser.

Information och hjälp

T18. Beskrivning av sidor

a) Sidorna har unika och relevanta sidtitlar

Bakgrund

Sidans titel är det första som möter användaren. Den används också som text när användaren lägger in sidan bland sina favoriter och sökmotorerna använder sidtiteln när de indexerar sidor. Det är därför viktigt att webbplatsens alla sidor har unika sidtitlar som beskriver sidans innehåll och funktion på ett tydligt sätt.

Vi rekommenderar att du först i titeln anger sidans unika innehåll och att du därefter anger organisationens-/webbplatsensnamn.

Kommentar

Oavsett aktuell sida visas samma sidtitel för samtliga sidor. Vid inloggningssidan finns dock en korrekt sidtitel som lyder *Inloggning - 1177*

Vårdguidens e-tjänster som återger sidans innehåll. Övriga sidor på webbplatsen har emellertid sidtitlar som inte beskriver innehållet på ett tydligt sätt. Sidtitel är bland det första som en skärmläsare läser upp för användaren när en sida laddas in i webbläsaren och signalerar därför tydligt för användaren var denne befinner sig.

Rekommendationer

- Använd unika sidtitlar som baseras på sidans innehåll.

b) Sidors adresser bör vara beskrivande

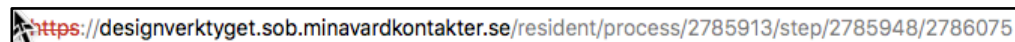
Bakgrund

Många användare har nytta av webbadresser som beskriver sidans innehåll på ett bra sätt. Det handlar bland annat om att bekräfta att användaren har nått rätt sida, bidra till att beskriva vad sidan handlar om och göra det möjligt att komma ihåg sidans adress utan att behöva göra anteckningar.

Det är inte endast den sista delen av adressen som bör vara läsbar, utan hela adressen. Exempelvis indikerar webbadressen <http://www.funka.com/en/about-funka/employees/> för användaren att det är den engelska sidan om "Employees", som är placerad i avdelningen "About Funka".

Kommentar

Webbadresserna är generellt relativt långa och består ofta av siffror. De återger en komplex struktur som inte är självförklarande för användare. Se bilden nedan.

 <https://designverktyget.sob.minavardkontakter.se/resident/process/2785913/step/2785948/2786075>

Rekommendationer

- Använd beskrivande webbadresser när det är möjligt.

c) Sidors adresser ska matcha sidans innehåll när de är läsbara utformade

Bakgrund

Om du använder läsbara webbadresser, måste de också matcha sidans innehåll. Ett vanligt fel är att webbadressen genereras när sidan skapas, men uppdateras inte när innehållet ändras. Om stora förändringar görs med sidorna, kan detta resultera i en obalans mellan webbadress och sidinnehåll, vilket kan skapa osäkerhet hos användaren.

Notera att du också bör hantera referenser till webbadresser som utdaterats på grund av uppdateringar på ett bra sätt. Det bästa sättet är att ha en specifik felsida för fel 404 som informerar användaren om att adressen inte längre används och med en länk som hänvisar till den nya adressen. På detta sätt informeras användaren om den nya adressen på ett tydligt sätt, medan robotar som kontrollerar om det finns brutna länkar registrerar den brutna och utdaterade länken. Detta kräver att det finns historik på adresser som har

funnits, men troligen också en blockeringsmekanism som förhindrar att sidor med samma adress skapas på nytt.

Kommentar

Vi bedömer denna punkt som inaktuell eftersom ni inte använder beskrivande läsbara adresser, vilket vi tar upp i föregående punkt.

d) Metadata ger information som har betydelse för sidan och webbplatsen

Bakgrund

Metadata hjälper till att göra webbplatsen enklare att förstå och kategorisera för sökmotorer. Metadata används också av olika automatiska tjänster som till exempel bevakar uppdateringar eller sammanställer data från många olika källor. För att dessa tjänster ska få så korrekt information som möjligt om webbplatsen krävs att varje sida har unik och relevant metadata som beskriver sidans innehåll.

Även interna sökmotorer brukar behöva viss metadata för att ge relevanta sökresultat. Ni bör därför kolla upp vilka metadata som används av just er sökmotor och implementera dessa.

Vissa sociala medier har egna uppsättningar metadata. Dessa kan användas för att öka webbplatsens synlighet och för att se till att information från webbplatsen presenteras på rätt sätt när den länkas eller delas av användare.

- [Läs om Facebooks "Open Graph"-metadata.](#)
- [Läs om metadata för Twitter](#)

Det går också att öka förståelsen av innehållet genom god kodstruktur. Främst handlar det om att man använder så kallade semantiska element, det vill säga html-element som tydligt beskriver sin funktion för webbläsaren. Till exempel kan time-elementet användas för att visa när en artikel är skriven. Det är viktigt att rätt element används för rätt sak, och att koden följer konventioner. En knapp ska till exempel alltid kodas som en button och inte en div.

En annan möjlighet är att använda den standard för märkning av meningsbärande webbinnehåll som finns beskriven på <http://schema.org/>. Det är en standard som tagits fram på initiativ av Google, Bing och Yahoo! och som syftar till att göra det lättare för automatiska tjänster att få en detaljerad förståelse av den information som finns på webben, samt dess inbördes relationer. Det gör det till exempel möjligt för en användare som söker på recept att se betyg och beräknad tillagningstid direkt bland sökresultaten. Metadata av schema.org-typ läggs oftast in direkt i webbplatsens innehåll, i form av attribut i befintliga html-taggar.

Exempel på metadata enligt W3C:

```
<meta name="description" content="Krönika:  
Tillgänglighetsarbetet en grund för kvalitetssäkring"/>
```

Exempel på metadata enligt Schema.org:

```
<div itemscope itemtype="http://schema.org/Organization">
  <span itemprop="name">Funka</span>
  <span itemprop="telephone">0123-45 67 89</span>
</div>
```

Lägg som minimum in description på varje sida på webbplatsen enligt W3Cs standard. Ni bör också överväga att lägga in metadata för sociala medier och, eventuellt, även märka upp innehållet enligt Schema.org-standard.

Kommentar

Då ni konsekvent använder meta-data i koden för exempelvis teckenuppsättning på webbplatsen är det också viktigt att ni använder description-attributet enligt rekommendationen från W3C överallt.

```
<meta charset="utf-8">
<meta name="viewport" content="width=device-width, initial-scale=1.0">
<title>1177 Vårdguiden Stöd och behandling</title>
<link rel="stylesheet" href="assets/style.1a552828bf46d975.css">
<link rel="stylesheet" href="assets/lib/mediaelement/build/mediaelem
```

Rekommendationer

- Lägg minst in description-attributet på alla sidmallar.

e) Sidans huvudsakliga språk är angivet i koden

Bakgrund

Huvudsakligt språk ska anges i koden på samtliga sidor. Detta gör det möjligt för uppläsande hjälpmedel att avgöra på vilket språk texten är skriven och därmed välja rätt röst för det aktuella språket. Huvudsakligt språk ska anges direkt i elementet html, överst i sidans kod.

I html5 anges huvudsakligt språk med lang-attributet:

```
<html lang="sv">
```

I xhtml anges huvudsakligt språk med attributet xml:lang="sv". Detta ska dock kompletteras med det äldre sättet att skriva för bakåtkompatibilitet (undantaget xhtml 1.1). Exempel:

```
<html xml:lang="sv" lang="sv">
```

Kommentar

Ni anger huvudsakligt språk med attributet lang i varje sidmall, men ni anger att det huvudsakliga språket är engelska. Det här är ett problem eftersom avancerade uppläsande hjälpmedel har en funktion som ändrar talsyntes beroende vad som anges i attributet lang. På grund av att ni inte anger det

huvudsakliga språket korrekt till svenska kommer uppläsande hjälpmedel att läsa innehållet på sidorna med en engelsk talsyntes vilket är otydligt och svårt att förstå för användaren.

Rekommendationer

- Byt till rätt språkkod för svenska för att undvika problem med språkställningar för användare med uppläsande hjälpmedel.

f) Språk som avviker från sidans huvudsakliga språk är angivet i koden

Bakgrund

När språkändringar görs i innehållet ska dessa märkas ut. Det kan exempelvis vara om det finns ett citat på sidan som är på ett annat språk eller om sidan ger information på ett språk men menyerna och webbplatsens struktur är på ett annat. Sådana ändringar ska anges i koden. Detta kan göras på de flesta element, exempelvis span, li, div, a och p. Enstaka termer och ord behöver inte märkas upp.

I html5 anges språk med lang-attributet:

```
<p lang="sv">
```

Detta anger att stycket i fråga är skrivet på engelska. Attributet kan användas på alla html-element i html5.

I xhtml anges språk med attributet xml:lang="sv". Detta ska dock kompletteras med det äldre sättet att skriva för bakåtkompatibilitet (undantaget xhtml 1.1). Till exempel så här:

```
<p xml:lang="en" lang="en">
```

Kommentar

Det finns inga andra språk angivna och punkten är därför inte aktuell.

g) Om en förklaring finns för hur en användare med hjälpmedel ska hantera en viss funktion bör förklaringen och funktionen vara sammankopplade

Bakgrund

Ibland behövs en förklaring för gravt synskadade användare om hur en funktion ska användas. Lägg in en sådan förklaring med något av WAI-ARIA-attributen aria-describedby eller aria-label:

- Använd aria-describedby om förklaringen ligger synlig för alla användare. Exempelvis om förklaringen ligger som brödtext under funktionen. Om detta är en förklaring till ett formulärsobjekt bör den i stället ligga i label-elementet. Notera att stödet för aria-describedby är bristfälligt idag och att du inte enbart bör förlita dig på det.
- Använd aria-label för att lägga in en förklaring som är dold för alla användare utom skärmläsaranvändare.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom ni inte använder funktioner som kräver specifika instruktioner till användare med hjälpmedel.

Kommentarer och rekommendationer: Pedagogik

Intryck

De flesta besökare av en webbplats skapar sig mycket snabbt en bild av webbplatsen utifrån de intryck de får direkt när de får upp sidan i sin webbläsare. Detta kan röra sig om en mycket kort tid. Därefter kan det ta lång tid att ändra besökarens uppfattning. Det första intrycket är därför viktigt.

För personer som har olika problem med att hantera webbsidor är det första intrycket ännu viktigare. Det kan antingen skapa förtroende eller förstärka bilden av att det kommer att bli svårt eller rent av omöjligt att använda webbplatsen.

P1. Startside

a) Webbplatsens övergripande syfte är lätt att förstå

Bakgrund

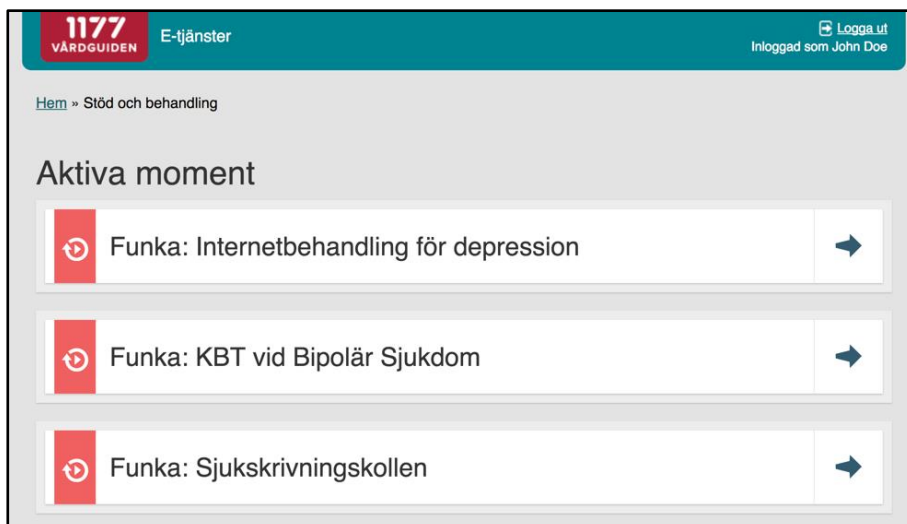
Desto snabbare användaren kan förstå webbplatsens syfte desto snabbare går det att förstå om man hamnat rätt. Dels kan det vara viktigt att redan på startsidan klargöra syftet med webbplatsen, men ibland kan det också behöva förklaras vad webbplatsen inte gör. Många användare är osäkra på hur samhället är organiserat eller vilka aktörer som erbjuder vilka produkter och tjänster. Då kan det ibland även behövas en tydlig information om vad man inte kan göra på webbplatsen.

Kommentar

Här har vi bedömt både sidan *Aktiva moment* där användaren väljer vilken behandling som ska startas men också översiktssidorna som visas när användaren startat har sin behandling.

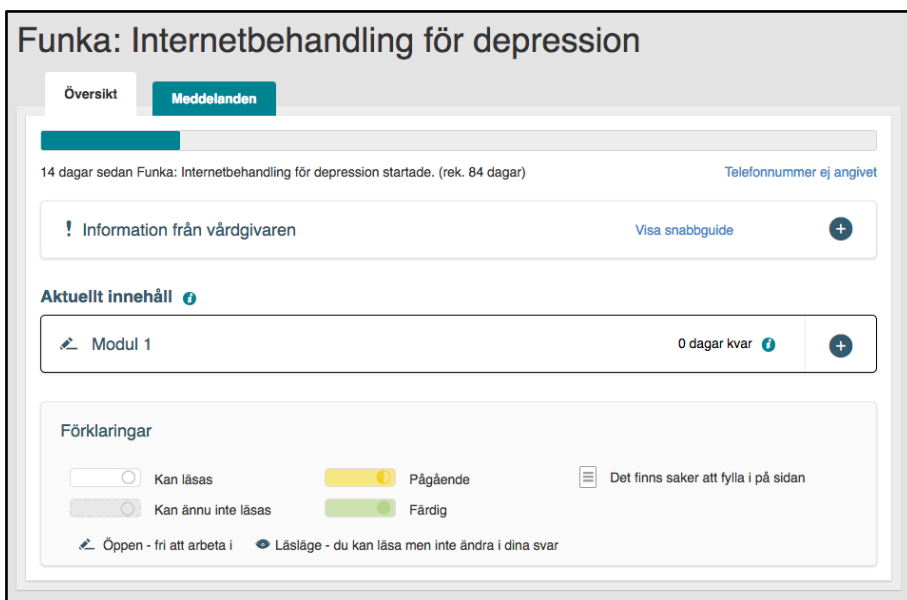
Det är inte tydligt varken på sidan *Aktiva moment* eller översiktssidorna i de enskilda stöden/behandlingarna vad syftet med webbplatsen är och hur användaren ska komma igång. Det kan vara så att syftet ofta är känt av användaren på grund av att det är stöd/behandlingar som ordinerats till hen, men det är ändå viktigt att det blir tydligt även när användaren loggar in så att hen inte blir osäker på om det är rätt plats eller på hur hen kommer igång.

När vi loggar visas sidan *Aktiva moment* som den första sidan. Här finns ingen instruktion om vad som förväntas av användaren, vad moment innebär eller vad de olika momenten betyder, se bilden nedan. Ordet moment är också ett svårt begrepp och det kommer vi återkomma vi till.

Översiktssidorna är inte heller tydliga i sitt syfte. Första gången användaren loggar in startas en snabbguide som bland annat ger en viss beskrivning av översiktssidan vilket är bra men det räcker inte. Gränssnittet bör även vara tydligt och förklarande i sig självt. Aktuell information bör vara synlig (expanderad) från början och det bör vara tydligt användaren går vidare till nästa steg.

På förstasidan *Internetbehandling för depression*, se bild nedan, syns inget som indikerar att det finns information under länken *Information från vårdgivaren*. *Modul 1*. Rubriken är otydlig även om det delvis förklaras då man väl visar informationen ovan. Förstasidan *Sjukskrivningskollen* liknar behandlingen för depression men har en tydligare titel på sin första modul, *Introduktion*, som signalerar att här börjar jag.

- Stöd och behandling – Aktiva moment
- Internetbehandling för depression - Översikt

Rekommendationer

- Komplettera samtliga översiktssidor med tydligare instruktioner och information om hur användaren går vidare. Sidorna är informationstäta och kan uppfattas som röriga.
- Beskriv startsidan *Aktiva moment* tydligare och vad ett moment innebär. Till exempel: "Ett moment är ett stöd eller en behandling som är tillgänglig för dig. Klicka på det moment som du vill starta."
- Använd begreppet moment på ett konsekvent sätt på plattformen. Vid användarens första inloggning är det troligen första gången som denne träffar på uttrycket i just detta sammanhang. Ett alternativ är att kalla sidan "Aktiva stöd och behandlingar".
- Expandera ny information från vårdgivaren vid användarens första inloggning efter att den tillkommit så att användaren inte behöver öppna den själv. Markera tydligt med färg eller på annat sätt att det finns ny information att läsa.
- Expandera den senaste modulen vid användarens första inloggning efter att modulen har lagts till. Det verkar fungera så i *Sjukskrivningskollen* men inte i de övriga.

b) Startsidan hjälper användaren att förstå vad som är viktigt

Bakgrund

Startsidans utformning kan på ett avgörande sätt hjälpa användaren att förstå vad som är viktigt. Antal objekt på sidan liksom hur dessa är placerade och utformade spelar stor roll.

En webbplats kan innehålla en stor mängd information. All denna information är dock inte lika viktig. Utifrån användarens perspektiv går det alltid att säga att viss information är viktigare än annan. Startsidan kan genom sin utformning hjälpa användaren att förstå vad som är viktigt.

- Det finns några tumregler för hur användarna ofta tänker:
- Det som kommer högt upp på sidan är viktigare än det som kommer längre ner
- Det som kommer till vänster är viktigare än det till höger
- Det som är större är viktigare än det som är mindre

Om ni visar mycket på startsidan är ni en verksamhet som inte kan prioritera och komma överens om vad som är viktigast

Det här varierar mellan olika kulturer. Exempelvis är webbplatser som är skrivna på arabiska orienterade från höger till vänster i stället för tvärtom.

Kommentar

Sidan *Aktiva moment* är bra. Här är länkarna till respektive moment centrala, stora och tydliga och det finns inte mycket annan information som kan konkurrera om uppmärksamheten.

Översiktssidorna är däremot svåra att överblicka med mycket information men ingen som direkt sticker ut. De gula fälten överst på sidan som visar centrala händelser är bra när de visas. Sidans rubrik är stor och tydlig och placeringen på brödsmlur och inloggningsinformation känns igen och fungerar bra.

På fliken *Översikt* finns däremot ingen tydlig hierarki som kan leda användaren i en riktning. När alla fält är hopfällda finns det inget som tydligt sticker ut och säger "Här finns ny information" eller "Här börjar jag".

När det bara finns en modul får fältet *Förklaringar* större utrymme och fokus på skärmen än både *Information* och *Aktuellt innehåll*. Fältet *Förklaringar* är bra och innehåller bra information men behöver inte synas hela tiden.

Det är bra med en förloppsindikator överst på sidan som anger hur långt användaren har kommit i momentet. Just nu har den samma färg som bakgrundsfärgen i huvud och flikar vilket kan göra att den läses ihop med bakgrunden och är svår att se. Om den får en färg som skiljer sig mer blir den lättare att uppfatta och urskilja från annat innehåll.

Vid användarens första inloggning, på förstasidan *KBT vid bipolär sjukdom*, se bild nedan, möts användaren av två meddelanden på gul bakgrund. Det är bra att på det sättet tydligt informera om nya händelser och aktiviteter men texten bör vara tydligare. Som redan nämnts kan ordet *moment* vara svårt att förstå. Vi kan inte heller se vad informationen om att ett moment är startat tillför användaren i det här fallet, då det kan tyckas självklart i och med att användaren har öppnat momentet och är i gång. Det andra meddelandet är bra men endast om det är helt klart för användaren vad en modul innebär.

The screenshot shows the Funka web application interface. At the top, there is a header with the logo '1177 VÄRDGUIDEN E-tjänster' and a user login status 'Logga ut Inloggad som John Doe'. Below the header, there are two orange notification banners: 'Ditt moment är startat i Stöd och behandling: Välkommen att ta del av Innehållet.' and 'Ny modul tillgänglig: Du kan nu ta del av Innehållet i den nya modulen.' The main content area has a breadcrumb trail 'Hem » Stöd och behandling » Funka: KBT vid Bipolär Sjukdom' and a title 'Funka: KBT vid Bipolär Sjukdom'. There are two tabs: 'Översikt' and 'Meddelanden'. The 'Meddelanden' tab is active. Below the tabs, there is a progress indicator '13 dagar sedan Funka: KBT vid Bipolär Sjukdom startade. (rek. 200 dagar)' and a 'Telefonnummer ej angivet' link. A notification box contains '! Information från vårdgivaren' and a 'Visa snabbguide' link. Below this is the 'Aktuellt innehåll' section with a card 'Inför behandlingsstart' dated '17 dagar kvar'. At the bottom, there is a 'Förklaringar' section with a legend for status: 'Kan läsas' (white), 'Kan ännu inte läsas' (grey), 'Pågående' (yellow), and 'Färdig' (green). There is also a note 'Det finns saker att fylla i på sidan' and a footer 'Öppen - fri att arbeta i' and 'Läsläge - du kan läsa men inte ändra i dina svar'.

- KBT vid bipolär sjukdom – Översikt

Rekommendationer

- Använd tydligt formulerade meddelandetexter och visa dessa främst när de är relevanta eller för att förmedla viktig information till användaren.
- Se över form, typsnitt, avstånd, rubriker på fliken *Översikt* för att lyfta uppmärksamheten på de mest centrala länkarna som *Information från vårdgivaren* och modulernas titlar (*Inför behandlingsstart* i bilden ovan).
- Använd en annan färg på förloppsindikatorn än bakgrundsfärgen i sidhuvudet.
- Området *Förklaringar* behöver inte synas hela tiden. Använd en tydlig länk med ikon och text till ett utfällbart område som visar informationen när användaren kan ha nytta av den.

P2. Generellt

a) Webbplatsens avsändare är lätt att identifiera

Bakgrund

För många användare skapas en stor osäkerhet om de inte tydligt kan identifiera vem eller vilka som står bakom webbplatsen. Ofta framgår det av logotyper och texter vems webbplats användaren kommit till, men för till exempel projektwebbplatser eller mindre och kanske tillfälliga webbplatser är det inte ovanligt att avsändaren är oklar.

Webbplatsens logotyp ska alltid finnas på webbplatsens sidor, och helst uppe i övre vänstra hörnet där användarna förväntar sig att hitta den. Användartester vi gjort visar att en ovanlig placering av logotypen kan leda till att användarna ser det som reklam för en annan webbplats i stället för en identifiering av den aktuella webbplatsen.

Webbplatsens namn måste också framgå i text på sidorna, det kan exempelvis vara som en del av sidfoten där ni också bör ha kontaktuppgifter.

På projektwebbplatser där avsändaren inte är samma sak som webbplatsens namn behöver det göras tydligt för användaren vem som står bakom webbplatsen. Det bör göras både med logotyp och text.

Kommentar

1177 Vårdguiden är välkänt och då loggan syns tydligt i sidhuvudet uppfattas det av användaren som att *1177 Vårdguiden* som är avsändaren. En mer beskrivande text om avsändaren finns i sidfoten med texten "1177 Vårdguiden - En tjänst från Sveriges landsting och regioner". Denna text bör placeras där den är lättare att hitta för användaren.

b) Webbplatsen känns inte rörig

Bakgrund

En vanlig kritik från användare med olika funktionsnedsättningar är att webbplatser är röriga. På sidorna finns en mängd olika informationsobjekt som

kanske är placerade och utformade på många olika sätt. När användaren har fått en bild av att webbplatsen är rörig kan det vara svårt att ändra den bilden.

Det övergripande målet är att skapa en webbplats där användaren tycker sig ha "knäckt koden", det vill säga tror sig förstå hur ni har tänkt och därför intuitivt förstår hur webbplatsen fungerar och var olika typer av information och tjänster är placerade.

Några exempel på saker som kan minska risken för att gränssnittet upplevs som rörigt:

- Minimera antalet olika objekt och ytor på sidorna.
- Ha en ren design.
- Var konsekvent i ytors placering och funktion.
- Använd välkända koncept.

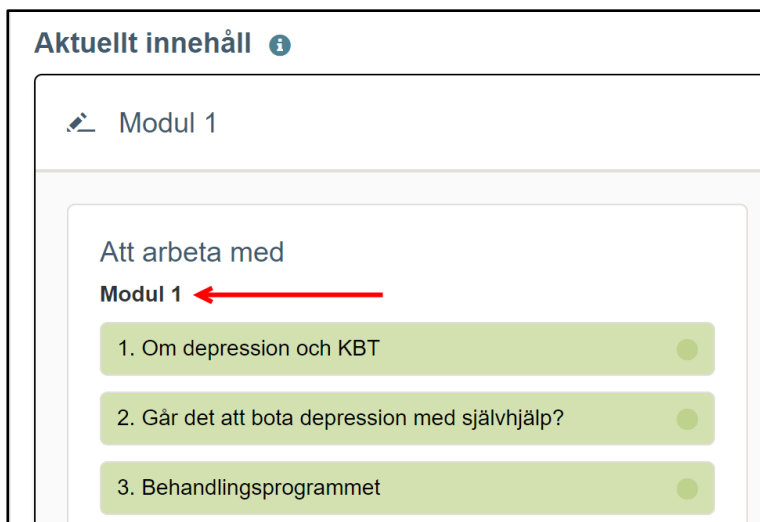
Kommentar

Plattformen för *Stöd och behandling* riskerar att uppfattas som rörig delvis på grund av att den på många sätt liknar ett datorprogram mer än en webbplats. Det är naturligt då det handlar om en e-tjänst som denna men det finns fler saker som bidrar till rörigheten.

Terminologin och strukturen med moment, modul, aktivitetsplan är inte tydlig för en användare som inte är insatt utan kräver viss inläring. Så hade det inte behövt vara om ni använt mer igenkännbara uttryck.

Den relativa otydligheten i hierarkin som vi tar upp i punkt P1 om webbplatsens övergripande syfte är generell och gäller inte bara översiktssidorna. Många rubriker är otydliga och länkarna *Telefonnummer ej angivet* och *Visa snabbguide* ligger lite utslängda tillsammans med informationstexter som visar hur många dagar det är kvar i behandlingen. Sammantaget gör detta att det blir svårt för användaren att urskilja olika objekt, funktioner och avsnitt från varandra.

Nedan beskriver vi ett exempel på en otydlig hierarki på rubrik och nivåer. Rubriken *Aktuellt innehåll* är överst och därunder *Modul 1* vilket fungerar bra. Under dessa blir det otydligare då det står *Att arbeta med* i till synes samma storlek och färg som rubriken ovan och följs återigen av en rubrik som lyder *Modul 1*. Det som är centralt här och som ska lyftas fram med största storlek och vikt är modulens namn, *Modul 1*. Rubrikerna *Aktuellt innehåll* och *Att arbeta med* är mer informativa texter/rubriker och kan ha samma vikt, men mindre än modulens namn. Den nedersta rubriken *Modul 1* ser vi inte syftet med och denna bör ni kunna ta bort. Den nivån kan fungera om det behövs ett sätt att dela in modulens avsnitt i grupper med de ska inte ha samma namn som modulen.

- Internetbehandling för depression - Översikt

Rekommendationer

- Se över rubrikhierarkier och arbeta med att bättre hålla isär olika funktioner, avsnitt och objekt.
- Placera *Telefonnummer ej angivet* uppe i sidhuvudet i anslutning till information om den inloggade personen.
- Placera *Visa snabbguide* i avsnittet *Förklaringar*.
- Se över terminologin moment, modul med mera eller arbeta ännu mer med att dessa benämningar blir tydliga för användaren.

c) Intrycket bekräftar användarens förväntning av hur "det borde se ut och fungera"

Bakgrund

Den som skapar webbplatser strävar ibland efter att vara originell. Användarna tenderar att straffa sådana webbplatser med att ge dem lågt betyg i användartester. För webbplatser som i huvudsak ska förmedla information eller sälja produkter och tjänster är det därför oftast bättre att hålla sig inom de ramar som användaren förväntar sig. Inom dessa ramar finns det utrymme för att vara originell och kreativ.

De flesta användarna förväntar sig att:

- Det ska finnas en logotyp högt uppe på sidan och att man kan klicka på den för att komma tillbaka till startsidan
- Navigationen sker till vänster eller liggande upptill
- Adressuppgifter finns nertill
- En sökfunktion finns upptill (och oftast till höger)
- Sådant som är understruket går att klicka på

Kommentar

Generellt fungerar webbplatsen på ett sätt som kan förväntas av användaren. Det finns brödsmlor som fungerar bra och som användaren känner igen. Sidor för att logga in, se inloggningsuppgifter, kontaktuppgifter och hjälp finns där användaren brukar förvänta sig det i sidhuvud och sidfot. Det vi uppfattar som klickbart är också klickbart.

Logik och begriplighet

P3. Logik

a) Utformning och placering av objekt hjälper användaren att tillgodogöra sig innehållet

Bakgrund

Om ett objekt har en viss funktion men är designat så att det leder tankarna till något annat är risken stor att användaren inte hittar eller förstår objektets syfte.

Om objekt är placerade i en ordning som inte uppfattas som logisk finns en risk att användaren inte förstår eller gör fel.

Om till exempel en funktion för att logga in och göra tidsbokningar är utformad som en reklambanner och placerad högt upp på sidan kommer många användare att tolka objektet som "reklam" och därmed missa vägen till att boka tider.

Om ikoner används är det viktigt att de är vedertagna för att användaren ska förstå vad de betyder. Grundrekommendationen är att ikoner kompletteras med en text. Det är inte säkert att alla användare känner till alla ikoner. I synnerhet gäller detta ikoner som ni infört själva. I vissa fall är det inte möjligt på grund av platsbrist att komplettera ikonerna med text. Då är det viktigt att ikonerna är igenkännbara från andra sammanhang.

Undvik också att exempelvis stryka under text som inte är länkad. Understrykning är på nätet starkt förknippat med interaktivitet. Om understruken text inte är länkad skapar det förvirring hos användaren som inte vet om det är en trasig länk eller text som inte skulle ha länkats.

Kommentar

Generellt har de klickbara ikoner vi kan hitta i plattformen *Stöd och behandling* visuellt synliga textbeskrivningar. De enda vi hittat som inte har det är knapparna som leder till nästa respektive föregående sida när användaren är inne i en modul. Även knapparna med sidnummer saknar visuell textbeskrivning men de har tooltips som säger vilken sida de leder till.

Denna typ av sidnavigering är ändå igenkännbar och fungerar relativt bra men vi rekommenderar ändå att ni kompletterar knapparna *Nästa* och *Föregående* med knapptexter. Bilden nedan är från sidan *Behandlingsprogrammet i Internetbehandling för depression* men rekommendationen gäller för alla knappar där endast ikoner används som beskrivning.

På de olika behandlingarnas översiktssidor visas de avsnitt (steg) som ingår i en modul som en lista med rektanglar/länkar med text i. Avklarade avsnitt blir gröna vilket är bra men längst ut till höger ligger en ring som kan misstas för att vara klickbar på samma sätt som en radioknapp.

- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Behandlingsprogrammet (sida 3)
- Internetbehandling för depression – Översikt

Rekommendationer

- Komplettera knappar som bara innehåller en ikon med en visuell knapptext som förtydligar knapparnas funktion, exempelvis i navigationsområdet inne i modulerna som låter användaren bläddra mellan sidor i en modul.
- Undvik att använda ikoner som påminner om andra objekt, exempelvis de ikoner som ni använder för att beskriva ej påbörjade steg i en modul.

b) Olika tjänster och avdelningar på webbplatsen är sinsemellan konsekventa i sin interaktion med användaren

Bakgrund

Ansvar för att ta fram olika tjänster på en webbplats kan vara delegerat till olika delar av organisationen. Det finns därför en risk att tjänsterna sinsemellan blir mycket olika. Både den övergripande logiken och enskilda detaljer kan skilja sig åt. Internt gör det kanske inte så mycket men för användaren kan det skapa stor förvirring. Användaren kan inte förstå varför de ena gången måste göra på ett sätt och nästa gång på ett annat. Användaren kan ha ett behov av att använda flera tjänster på samma webbplats.

Samma problem kan uppkomma när man har delegerat ansvaret för att producera innehåll eller utforma sidor. Det kan visa sig att man i olika delar av organisationen löser samma problem på olika sätt, vilket också kan förvirra användaren.

Om de olika tjänsterna är producerade enligt en konsekvent och genomtänkt grundmodell hjälper det användaren. Genom att ha använt en tjänst kan man snabbt förstå hur en annan tjänst "fungerar".

Ni bör därför ha riktlinjer för hur tjänster ska utformas. Om sådana finns blir det dessutom enklare att specificera krav på tjänster som ska utvecklas internt eller upphandlas av externa leverantörer.

Ett stort problem är om man köper in tjänster med färdiga, och kanske helt egenartade, gränssnitt från externa leverantörer. Har man många olika sådana tjänster på sin webbplats upplevs det som svårt och rörigt av många användare.

Kommentar

Eftersom plattformen för *Stöd och behandling* är ett verktyg för att bygga e-tjänster och då handläggare och redaktörer bygger tjänster med fördefinierade kontroller, textstycken, inmatningsrutor med mera är det mycket som per automatik blir konsekvent. Redaktörerna har inte möjlighet att ändra utseende på kontroller, knappar, färger, storlekar och funktioner och vår uppfattning är att tjänsten i grunden är konsekvent.

Vad gäller utformning av innehåll, informationsflöden, text och bilder har däremot redaktörerna stor frihet och därför kan vi se en risk att olika moment utformade i plattformen kan se väldigt olika ut sinsemellan vad gäller innehåll men det tar vi inte upp här.

c) När användaren upplever sig göra samma sak blir resultatet också detsamma

Bakgrund

Det finns nästan inget som kan skapa sådan förvirring hos användaren som när de tycker sig göra samma sak och resultatet blir olika.

Om ni exempelvis väljer att öppna pdf-dokument i nya fönster ska de alltid göra det. Annars riskerar användarna att stänga sin webbläsare av misstag när de egentligen endast ville stänga dokumentet.

Om det går att klicka på något som är utformat på ett visst sätt ska det alltid gå att klicka på sådana objekt. Annars måste användaren "provklicka" för att förstå vad som är klickbart. Exempelvis för användare som navigerar med tangentbordet kan det vara tidsödande att prova om objektet är klickbart, vilket gör att många avstår.

Kommentar

I tjänsten KBT vid Bipolär Sjukdom kan vi se tre olika utseenden på utfällbara områden under respektive flik *Översikt*, *Meddelanden* och *Resultat*, se bilder nedan. Det kan vara motiverat att de har olika utseende på grund av att de har olika betydelser, det vill säga de områden som visas när man expanderar de har olika funktioner i *Stöd och behandling*, men det är viktigt att de fungerar på samma sätt. På flikarna *Översikt* och *Meddelanden* expanderas fälten när användaren klickar någonstans på hela rubrikraden men på sidan *Resultat* måste användaren klicka på plustecknet. Plustecknet/klickytan är dessutom mindre på resultatflikar än på övriga flikar.

Aktuellt innehåll

Session 1: Om KBT och Bipolär sjukdom 0 dagar kvar

Session 1: KBT / KBT-triangeln
Inga meddelanden

Resultat på (gemensamt) Brunnsviken Brief Quality of life scale (BBQ) (1 värde)

I övrigt tycker vi att tjänsten överlag är konsekvent. Funktioner, knappar och andra interaktiva element ser ut och fungerar på samma sätt överallt.

- KBT vid bipolär sjukdom – Översikt
- KBT vid bipolär sjukdom – Meddelanden
- KBT vid bipolär sjukdom – Resultat

Rekommendationer

- Expanderbara områden bör göras likadana och fungera på samma sätt i hela E-tjänsten om det inte är motiverat att de ser olika ut på grund av att de innehåller olika saker.
- Gör så att användaren kan klicka på hela raden för att expandera fälten på sidan resultat.
- Gör plus- och minusikoner lika stora överallt.

d) Sidor och funktioner beskrivs konsekvent i länkar, hänvisningar och rubriker

Bakgrund

En viktig aspekt för att användarna ska uppleva sidorna som enkla och tydliga handlar om att webbplatsen är konsekvent i hur olika funktioner, länkar och områden beskrivs. Det skapar en osäkerhet hos användarna om webbplatsen använder "E-tjänster" på någon sida, men kallar samma tjänster för "Självservice" på andra sidor.

Kommentar

Webbplatsen är konsekvent i hur olika funktioner, länkar och områden beskrivs.

P4. Begriplighet

a Webbplatsens information förmedlas i olika format (exempelvis bilder, filmer, lättläst) med utgångspunkt i användarnas skiftande behov och förmåga

Bakgrund

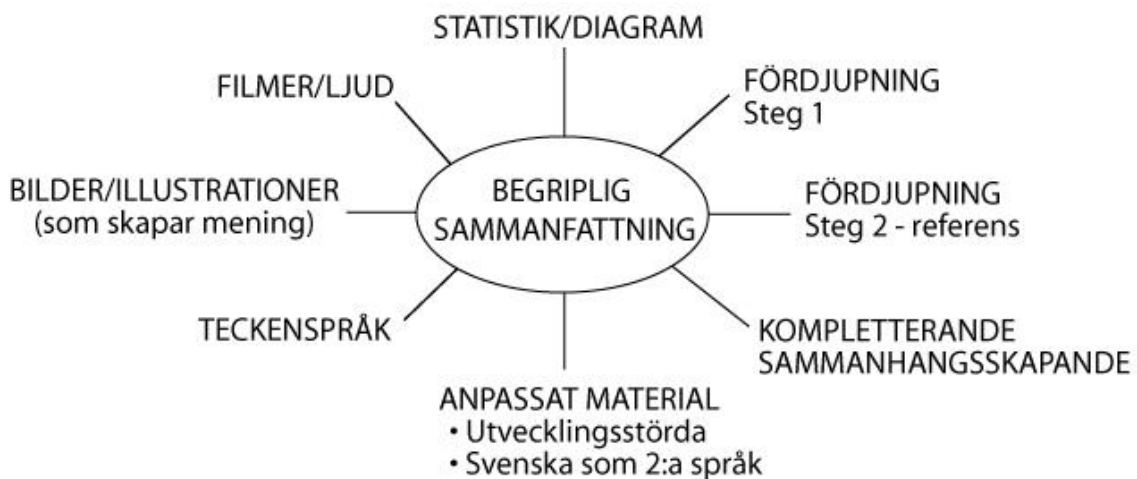
De flesta webbplatser domineras av skriftlig information. Det finns dock många som tycker att det är svårt att tillgodogöra sig skriftlig information. För den som tycker att texter är ett problem är det naturligtvis bra om texterna skrivs

så enkelt som möjligt. Men ibland kanske lösningen hellre skulle vara en film eller ett antal illustrationer. Ibland krävs kanske starkt förenklade texter.

För att informationen på webbplatsen ska begripas av så många som möjligt räcker det inte med att skriva bra texter. Olika undersökningar visar att ungefär 25 procent av den vuxna befolkningen har svårt att ta till sig "normalsvåra" texter. För att hjälpa dessa personer kan man:

- Skriva texterna enklare
- Förklara det som är svårt
- Förmedla informationen som bilder, filmer eller tal
- Ge information som är anpassad direkt till vissa grupper

Funka har tagit fram en modell som kallas "Begriflig samhällsinformation" (se nedan). Om information ska begripas av så många som möjligt kan det krävas att man kombinerar flera olika sätt för att nå ut till personer som av olika skäl har svårt att tillgodogöra sig information.

Kommentar

Plattformen ger möjligheter att presentera information på flera olika sätt genom text, bild, film och ljud. Det är bra till exempel i behandlingen *Internetbehandling för depression* att det är möjligt för användaren att lyssna till en uppläst version av innehållet även om en tydligare instruktion är önskvärd för att användaren ska förstå vad det är som spelas upp. Samma modul är också väldigt text tung och vi tror att den skulle kunna bli lättare att läsa om det ingick fler meningsbärande bilder.

Behandlingen *Internetbehandling för depression* och *Sjukskrivningskollen* har båda flera schematiska bilder som visar processer, förhållanden och annat och det är bra bland annat för användare med kognitiva problem eller dyslexi. En bild får däremot inte bli ensam avgörande för att kunna ta till sig hela innehållet på sidan. Samma information ska vara tillgänglig för personer som

inte kan se bilden och därför är det särskilt viktigt med beskrivande alt-texter för den här typen av schematiska bilder.

Rekommendationer

- Komplettera texttunga stöd/behandlingar som Internetbehandling för depression med betydelsebärande bilder, filmer och andra medier.
- Använd gärna schematiska bilder, diagram och sammanställningar men komplettera med beskrivande alt-texter för användare som använder uppläsande hjälpmedel.

b) Rubriker används för att beskriva viktiga områden på sidorna med undantag för sidhuvudet och menyer

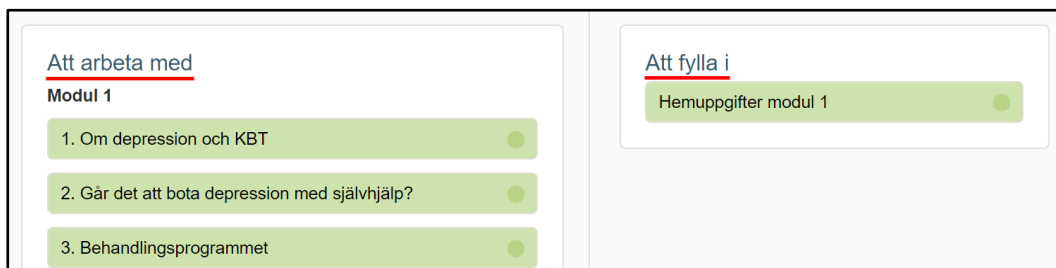

Bakgrund

Områden så som "Nyheter" och "Kontaktinformation" ska ha en synlig rubrik som tydliggör för användaren vad området har för funktion, om detta inte är uppenbart. Rubrikerna ska också vara så specifika som möjligt. Undvik generiska rubriker som "Relaterat", "Mer", "Övrigt" och liknande.

Kommentar

Rubrikerna *Att arbeta med* och *Att fylla i* som finns på översiktssidorna i flera av stöden/behandlingarna är otydliga och väldigt lika varandra. De kan därför vara svåra att skilja åt för användare med dyslexi eller nedsatt syn. Rubriken *Att fylla i* kan fungera om det som ligger nedanför denna rubrik är formulär som ska fyllas i. Rubriken *Att arbeta med* är däremot en öppen rubrik som skulle behöva göras mer specifik.

- Alla behandlingar – Översikt

Rekommendationer

- Utforma rubriker så att de tydligt kan särskiljas från varandra.

c) Begripligheten av instruktioner och hänvisningar är inte beroende av användarens förmåga att se och höra

Bakgrund

För att alla besökare ska förstå instruktioner och hänvisningar är det viktigt att dessa inte enbart förlitar sig på besökarens förmåga att se eller höra. Att exempelvis hänvisa med färg kan vara ett bra sätt att förtydliga för användaren, men hänvisningen måste kompletteras med annan information. Istället för att skriva "klicka på den gröna knappen" kan instruktionen lyda "klicka på den gröna knappen med texten 'Acceptera' nedan". Då finns det

förutom färgen även en text och en position som hjälper användaren att hitta knappen.

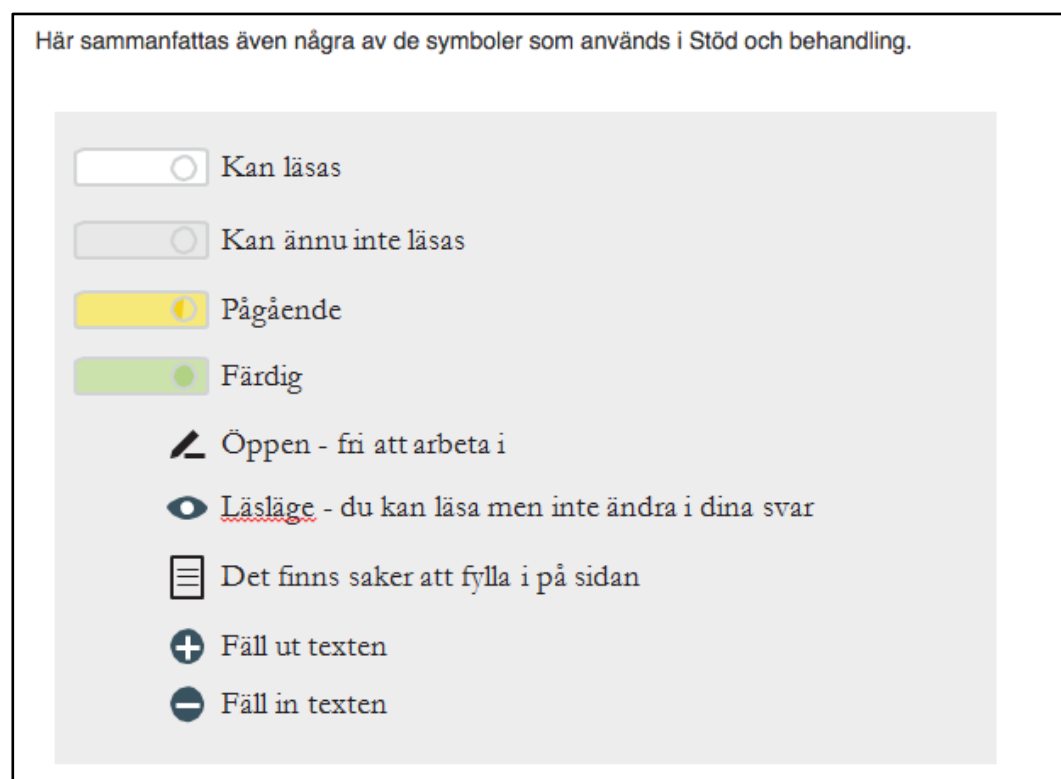
Hänvisa inte heller till objekt som ligger "till höger". Dels går hänvisningen inte att förstå för användare som inte ser gränssnittet. Dessutom hamnar objekt ibland på andra ställen beroende på skärmbredd i responsiva gränssnitt.

De flesta instruktionsfilmer förutsätter att användarna både kan se och höra. Sådana filmer måste därför alltid kompletteras med en textversion.

Kommentar

KBT vid bipolär Sjukdom har en hel sektion med instruktioner på översiktsfliken som heter *Inför behandlingsstart* och där finns avsnitt som är svåra för användaren att ta del av om denne inte kan se. Sidan *Hur jag använder Stöd och Behandling* innehåller flera skärmbilder och de är relativt bra beskrivna men den nedersta som beskriver symboler som används i plattformen går inte att ta till sig för användare med gravt nedsatt syn då dessa symboler och färger inte är beskrivna med text.

Bilden nedan beskriver ett område med symboler och färger som en person med synnedsättning inte kan ha hjälp av. Om användningen av behandlingen är beroende av att användaren kan uppfatta instruktionerna ska detta framgå av texten som beskriver, exempelvis med följande formulering: *Bilden beskriver symboler och färger som kan fungera som stöd för att förstå status på innehåll i behandlingen. Användningen av tjänsten är inte beroende av att du som användare kan se dessa.*

- KBT vid bipolär sjukdom – Inför behandlingsstart – Hur använder jag Stöd och behandling

Rekommendationer

- Undvik att använda instruktioner som är beroende av bilder och symboler. Dessa ska i så fall vara beskrivna även i text så att användaren känner sig trygg med att kunna använda hela tjänsten utan att kunna se eller höra.

P5. Återkoppling

a) Användaren får relevant återkoppling

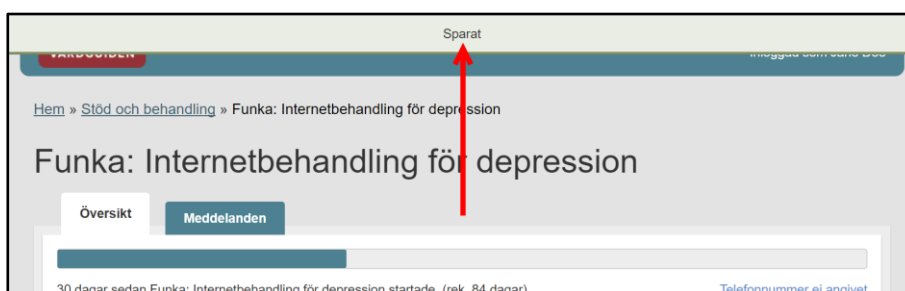
Bakgrund

När användarna klickar på en knapp som förändrar något på sidan, postar ett formulär eller på annat sätt interagerar med gränssnittet behöver de få en återkoppling på vad som händer eller har hänt.

- Det här kan till exempel handla om att:
- Sidans huvudrubrik ger en återkoppling på var användarna har hamnat efter att de klickat på en länk.
- Användaren får en bekräftelse när ett formulär har skickats iväg.
- Det framgår när sidan laddar och om möjligt hur mycket som återstår.
- Det framgår i vilket steg i en längre process användaren befinner sig.

Kommentar

På sidor i moduler där användaren kan utföra hemuppgifter finns en möjlighet för användaren att slutföra en del av frågorna och sedan spara uppgifterna till ett senare tillfälle. Detta är givetvis en bra funktion, särskilt för användare som behöver extra lång tid på sig att slutföra en uppgift, har koncentrationssvårigheter eller kronisk trötthet. När användaren har klickat på knappen *Spara* visas ett meddelande för att bekräfta för användaren att uppgifterna har sparats. Meddelandet är utformat att visas som "sticky" eller fastklistrat längst upp på skärmen vilket är problematiskt för användare med förstorande hjälpmedel eftersom det är svårt för användaren att hitta objekt som visas utanför det förstorade området. Ett annat problem med meddelandet är att det bara visas i några sekunder. Även om användare med förstorande hjälpmedel i teorin kan hitta meddelandet om de vet var på skärmen som det placeras, skulle användaren inte hinna hitta det innan det försvinner. Den snäva tidsgränsen gör det även svårt för användare med kognitiva funktionsnedsättningar att upptäcka meddelandet i tid. Bilden nedan är från sidan *Internetbehandling för depression* när användaren har valt att spara uppgifter på sidan *Hemuppgifter* i *Modul 2* av behandlingen.

Längst ner på sidorna i modulerna finns ett navigationsområde som låter användaren stega mellan sidorna i en modul utan att gå tillbaka till översiktssidan. Navigationsområdet fungerar ofta bra men vi har sett sidor där användaren inte får någon återkoppling när denne klickar på objekten i den numrerade listan. Bilden nedan är från sidan *Se till delarna av situationen* i behandlingen *Internetbehandling för depression, Modul 2* där vi har markerat de objekt som inte ger någon återkoppling när användaren klickar på dem. Här kan användaren endast klicka på knapparna längst till vänster respektive höger som fungerar som de ska. De är markerade med en varsin pil.

- Internetbehandling för depression – Modul 2 – Hemuppgifter (sida 20)
- Internetbehandling för depression – Modul 2 – Se till delarna av situationen (sida 16)

Rekommendationer

- Undvik att använda tidsbegränsade meddelanden eftersom det kan vara svårt för användare att hitta meddelandet i tid.
- Placera meddelanden i närheten av det objekt som utfört en viss åtgärd. I fallet ovan: placera meddelandet i direkt anslutning till knappen Spara eller i början av den sida som användaren kommer tillbaka till, i detta fall översiktssidan.
- Se över navigeringen inne i modulerna och korrigera länkade knappar som inte ger användaren någon direkt återkoppling genom att ladda in en nya sida.

b) Det framgår var i tjänsten eller på webbplatsen användaren befinner sig

Bakgrund

En grundläggande och viktig form av återkoppling handlar om att användaren alltid ska se tydligt var hen befinner sig. Det görs med fördel genom att låta menyn visa hela navigationsvägen ner till den aktuella sidan när det gäller en vanlig informationswebbplats.

Det kan också göras med brödsmlor, men de fungerar inte lika bra i de undersökningar vi gjort. Det finns situationer där det inte går att visa navigationsvägen i menyn hela tiden, exempelvis i smal vy då menyn är dold bakom en menyknapp. Där kan brödsmlorna vara det enda rimliga sättet att visa var användaren befinner sig. Om du använder brödsmlor så ska hela navigationsvägen visas utan förkortningar.

I e-tjänster som är uppdelade i flera steg handlar det om att visa i vilket steg användaren befinner sig.

Kommentar

Det framgår var användaren befinner sig både genom numreringen i rubriker och utifrån brödsmulorna längst upp på sidan.

c) Användaren uppmärksammas när en förändring sker

Bakgrund

När en förändring sker måste användaren bli uppmärksammas. Visuellt kan detta göras genom att ytan där förändringen sker lyfts fram med ljusare/mörkare färger än omgivningen, förstoras upp eller blinkar till.

För att hjälpa användare som inte ser gränssnittet kan exempelvis ett kort, klickande ljud användas som komplement. Det är däremot bra om det går att stänga av den här typen av ljud för användare som upplever det störande.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom vi inte har sett att ni använder områden som uppdateras eller förändras utan att en sida laddas om. När det sker förändringar som användaren har valt att utföra tar vi upp tydlig direkt återkoppling på punkt P5 b.

d) Uppdateringar och ändringar av innehåll sker så långt som möjligt efter den plats användaren befinner sig på

Bakgrund

I moderna webbgränssnitt är det vanligt att uppdateringar sker utan att sidan laddas om. Det är viktigt att göra alla användare uppmärksamma på vad som händer och var. För seende användare är det viktigt att visuellt tydligt visa var något händer, men för användare som inte ser gränssnittet räcker inte detta.

Det finns olika tekniska sätt att åskådliggöra att förändringar sker på sidan för användare som inte ser, men det finns idag inte en enskild lösning som vi med säkerhet kan säga uppmärksammas av alla hjälpmedel och användare. För att minimera problematiken ska därför förändringar så långt som möjligt ske efter den plats användaren befinner sig på. Användare som inte ser märker visserligen inte att något hänt men får rätt information när de kommer till det uppdaterade området.

Kommentar

Vi godkänner punkten eftersom uppdateringar och ändringar som sker, exempelvis när användare faller ut ett utfällningsbart, sker nedanför den punkt där användaren befinner sig. Vi har inte heller sett att det finns områden som uppdateras automatiskt. I punkt P5 a om relevant återkoppling tar vi upp det meddelande som visas när användaren har sparat innehåll i ett formulär eftersom detta visas tillfälligt och långt upp på skärmen.

Menyer och navigation

P6. Navigation

a) Det går intuitivt att förstå hur man navigerar på webbplatsen

Bakgrund

Redan innan en användarna kommer till din webbplats har de en viss uppfattning om hur det borde gå till att navigera. Denna bild baseras på hur det brukar fungera på andra webbplatser. De flesta användarna förväntar sig att:

- Hitta navigation antingen högt upp på sidan eller till vänster.
- Att navigationen är formgiven så att det framgår att den är "klickbar"

Användare letar intuitivt efter något de kan klicka på för att ta sig fram till en viss information. Om navigationskonceptet är oklart finns en risk att vissa användare fastnar eller får ägna lång tid åt att lista ut hur de ska navigera på webbplatsen.

Om en webbplats som har en stående vänsternavigation plötsligt har sidor där det också finns navigation i en högerspalt kommer vissa användare inte att förstå att det finns ytterligare en eller flera nivåer av information.

För användaren är det viktigt att det tydligt framgår var man är i en menystruktur. Det är även viktigt att det framgår vilka menyalternativ som ligger på samma nivå.

Kommentar

Plattformens navigation består i huvudsak av en översiktssida med två flikar och de moduler som ingår i en behandling. För användare som har tillgång till fler än en behandling genereras en lista över aktiva behandlingar som fungerar som en startsida för själva tjänsten. Dessa är tydliga och går intuitivt att förstå hur navigationen fungerar. Som komplement finns även brödsmlor nedanför sidhuvudet som visar användaren var denne befinner sig.

När användaren befinner sig inne i en modul finns ännu ett sätt att navigera mellan sidor utan att behöva gå tillbaka till översiktssidan. Längst ner på varje sida finns ett navigationsområde som låter användaren stega sig igenom en behandlingsmodul. Här finns möjlighet till förbättringar eftersom användaren måste komma längst på sidan för att upptäcka navigationsområdet. Genom att även placera detta område längst upp på sidan blir det tydligare för användaren att denna möjlighet finns, särskilt på sidor med mycket innehåll. Bilden nedan är från sidan *Olika typer av bipolär sjukdom* i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom, Session 1: Om bipolär sjukdom* där vi visar navigationen längst ner på sidan.

Olika typer av bipolär sjukdom

Det finns olika typer av bipolär sjukdom. Skillnaden mellan de olika typerna utgörs av hur kraftiga symptomen är och hur länge de håller i sig. Man brukar dela upp sjukdomen i följande typer:

- Bipolär typ I: Maniska och depressiva episoder
- Bipolär typ II: Hypomani och depressiva episoder
- Bipolär, ospecificerad: När det är svårt att ställa en typ I- eller typ II-diagnos på grund av att episoderna av nedstämdhet eller uppvarning kan ha för få symtom eller vara för korta för att ge den egentliga diagnosen.
- Cyklotymi: Kallas det när man har återkommande episoder av hypomani varvat med episoder av nedstämdhet som inte är av den grad att diagnosen depression är uppfyllt.

Ibland används även specifikationer för svängningar i stämningssläge för att beskriva en viss episod eller för att tydliggöra mönstret av svängningar:

- Mixed state: Samtidigt depression och mani (både depression och uppvarning med hög ångestnivå, stor risk för impulsiva handlingar).
- Rapid cycling: Snabba svängningar mellan mani/hypomani och depressiva episoder (minst fyra episoder under ett år, men ibland så snabbt svängande att personen får flera episoder på en vecka).

Tillbaka till översikten

- KBT vid bipolär sjukdom – Session 1: Om bipolär sjukdom – Olika typer av bipolär sjukdom (sida 4)

Rekommendationer

- Placera navigationsområdet även längst upp på varje sida för att göra det tydligt för användare att de inte behöver gå tillbaka till översiktssidan. Detta är särskilt viktigt på sidor med mycket innehåll.

b) Aktiv sida har aldrig aktiv länk till samma sida om det inte ändrar kontexten

Bakgrund

Det kan skapa stor förvirring hos användare om de klickar på en länk och det enda som händer är att den sida de redan är på laddas om. Varje gång användaren klickar på en länk ska det leda till en kontextuell förändring. Det här betyder exempelvis att du inte bör länka den aktuella sidan i menyn. Valet i menyn som leder till den sida användaren är på bör alltså vara vanlig text i stället för en länk.

Det finns gott om exempel på länkar som leder till mål på samma sida. Om du exempelvis har en så kallad *Single Page Application* så går alla länkarna i praktiken till den aktuella sidan, men då ska också alla länkarna innebära uppdateringar eller förflyttningar på den aktuella sidan.

Målet är alltid att när användaren klickar på en länk så ska det ske något som användaren uppfattar som logiskt.

Kommentar

Det är bra att ni använder brödsmlor eftersom det gör det tydligt för användaren var någonstans i strukturen som denne befinner sig. Plattformen saknar en traditionell meny vilket brödsmlorna kompenserar för. Ett problem med brödsmlorna är emellertid att även den sida som användaren befinner sig på är klickbar vilket kan skapa förvirring för användare som klickar på brödsmlor för att ta sig tillbaka till föregående sida eller längre upp i strukturen. Bilden endan är från översiktssidan i behandlingen *Internetbehandling för depression* där användaren har fokus på länken *Internetbehandling för depression*.

[Hem](#) » [Stöd och behandling](#) » [Funka: Internetbehandling för depression](#)

- Internetbehandling för depression – Översikt

Rekommendationer

- Utforma brödsmlorna så att aktiva sida inte är klickbar för undvika förvirring för användaren om vilken sida som denne befinner sig på.

c) Nya fönster används enbart om det ökar användarnytan

Bakgrund

Nya fönster skapar problem för olika grupper av användare. Därför bör de undvikas om det inte finns starka skäl för det, och när de används måste användaren förvarnas.

Ett fall där nya fönster kan användas är när länkar leder till dokument i andra format än html.

Enligt PTS "Vägledning för webbutveckling" bör nya fönster bara användas för dokument i andra format än html. Vi ser dock en nytta med att använda nya fönster för avvikande gränssnitt även om dessa är i html. Vad er organisation väljer att göra är dock upp till er. Huvudsaken är att det sker konsekvent.

Kommentar

Nya fönster används bara i meddelandefunktionen och användare kan då själva välja att öppna en meddelandekonversation i ett separat fönster.

P7. Menystruktur

a) Antalet val i huvudmenyn är väl avvägt

Bakgrund

Den första nivån i en menystruktur har en mycket stor betydelse. Via den här nivån ska användarna fatta ett beslut om var det innehåll de letar efter kan finnas. Användarna behöver därför kunna överblicka de olika alternativen och få stöd i den process som leder fram till att man "väljer väg".

Användarna kommer oftast till webbplatsen med ett bestämt syfte. Ofta handlar det om att ta reda på något (skaffa information) eller att göra något (använda en tjänst). Huvudmenyn ska hjälpa användarna att snabbt förstå var den önskade informationen eller tjänsten kan finnas.

Användartester visar att besökare som har gjort fel val på första nivån i menyn är obenägna att göra ett nytt försök. Det innebär att de antagligen inte kommer att hitta rätt information genom menyn. Om användaren väljer att byta navigationssätt kan de hitta informationen via exempelvis sök, men vi ser att chansen att användaren hittar rätt är markant större om denne gör rätt val på nivå 1 i menyn.

Det går inte att exakt säga hur många menyalternativ som ska finnas i huvudmenyn. Det beror på den totala informationsmängden, antalet målgrupper och så vidare. Däremot kan sägas att ju fler menyalternativ, desto svårare blir det för användarna att välja rätt. Sträva efter att hålla nere antalet menyalternativ. Det är svårt att hitta menyalternativ som inte konkurrerar med varandra om antalet är för stort. Fler än 7-8 menyalternativ brukar skapa problem.

Kommentar

Antalet val i den huvudsakliga menyn på tjänsten startsida *Aktiva moment* och översiktssidorna för varje behandling är väl avvägda i förhållande till innehållet.

b) Förhållandet mellan djup och bredd i strukturen är välbalanserat

Bakgrund

Om webbplatsen är strukturerad i många nivåer krävs ett stort antal steg för att komma fram till det önskade innehållet. Olika undersökningar visar att många användare då inte hittar till rätt innehåll. Å andra sidan uppstår stora problem med att överblicka de alternativ som finns om varje nivå innehåller ett stort antal menyalternativ.

En väl genomtänkt och balanserad lösning kan minska dessa problem. För omfattande informationsmängder kan det dessutom krävas att materialet delas upp i mindre strukturer, delas upp efter målgrupper eller struktureras så att det på ett annat sätt hjälper användarna att förstå strukturen.

Om du har undermenyer som enbart innehåller ett eller två val, eller i en avdelning har menyer som går mycket djupare än på andra ställen i strukturen så är det varningsklockor på att menyn kan vara obalanserad. Samma sak om du har få nivåer men en stor mängd länkar på varje nivå.

Kommentar

Plattformen och de behandlingar som plattformen innehåller har inte för många nivåer och oftast inte fler än tre på översiktssidorna. Det krävs därför inte många steg för användaren att hitta till innehållet i en behandling.

c) Menystrukturen speglar enbart informationsstrukturen

Bakgrund

Det kan bli förvirrande för användaren om menystrukturen innehåller:

- Direktlänkar till andra webbplatser
- Globala funktioner

Globala funktioner på en webbplats är funktioner som en användare kan vilja komma åt från vilken sida som helst. Det kan till exempel vara:

- Kontaktuppgifter
- Sökfunktionen
- Ordlistor och ordförklaringar
- Om det finns ett behov att länka till externa webbplatser bör det ske från en länk på en sida istället för direkt från menyn.

Kontaktuppgifter är av mycket stor betydelse för många besökare på webbplatser. Det är vanligt att användaren går in på webbplatsen för att hitta kontaktuppgifter. Hur kontaktuppgifter visas kan lösas på flera olika sätt men det är inte en bra idé att "kontakt" enbart går att hitta i menystrukturen.

Kommentar

Menystrukturen speglar informationsstrukturen och leder inte användaren till externa sidor eller globala funktioner. Vi godkänner därför denna punkt.

d) Menystrukturen speglar användarnas förväntningar av hur innehållet borde vara strukturerat

Bakgrund

Strukturen bör vara uppställd ur användarens perspektiv. Ju bättre man förstår hur användaren tänker och vilka behov användarna har desto bättre kan man skapa en struktur som svarar mot dessa behov.

Det finns en stor risk att menystrukturen är utformad med ett internt perspektiv eller speglar den interna organisationsstrukturen. Om användaren inte känner till hur ni är organiserade kan det då vara mycket svårt att förstå var en viss information finns.

Ett sätt att prova om strukturen är för intern är att tänka sig en större omorganisation. Om varje omorganisation kräver att webbplatsen struktureras om kan det vara ett tecken på att den är strukturerad med ett internt perspektiv.

Ett annat sätt är att tänka utifrån typiska användarfrågor. Vad är det användarna vill veta? Om du vet det kan du ofta skapa en struktur som svarar mot användarnas behov.

Kommentar

Menystrukturen följer användarens behov med syftet att leda användaren genom en behandling i rätt ordning. Vi godkänner därför denna punkt.

e) Menyerna har ställts upp enligt en utfärdad sorteringsordning

Bakgrund

Det får inte vara en slump att ett visst menyalternativ hamnar över ett annat. Det får inte vara så att nya menyalternativ alltid läggs först eller sist. Många menyer blir med tiden svåra att förstå på grund av att det inte finns någon tydlig bild över hur menyalternativen är sorterade.

Det finns flera tänkbara sätt att ställa upp ordningen bland olika menyalternativ. Det går inte att säga att det finns ett sätt som är bäst. Istället måste man för varje webbplats tänka igenom hur detta ska gå till i de olika delarna av strukturen. Följande huvudprinciper kan vara användbara:

- Sortering med det viktigaste först
- Sortering i bokstavsordning
- Sortering i ämnesordning
- Sortering i tidsordning

Kommentar

Menystrukturen är utformad att följa stegen i en behandling på ett logiskt sätt och i en viss ordning.

f) Menyobjekt konkurrerar inte med varandra

Bakgrund

Det är alltid svårt att formulera menyingångar som är entydigt logiska och beskriver exakt allt som ryms under den ingången. Det uppstår alltid situationer där användaren inte är helt säker. För att minska problemen för användarna är det viktigt att undvika konkurrerande menyalternativ. Ha inte en ingång som heter "E-tjänster" och en annan som heter "Självservice" exempelvis.

Kommentar

Menyobjekt upprepas inte och konkurrerar generellt sett inte med varandra. Det finns emellertid vissa objekt som kan orsaka viss förvirring för användaren eftersom de kan uppfattas ha olika mål eftersom ni upprepar dem i olika vyer. Detta gäller främst de moduler som avslutas med en sida med hemuppgifter som användaren ska genomföra. Sidan utgör en del av flödet i behandlingen samtidigt som ni placerar en länk till samma sida i området *Att fylla i* på översiktssidan. Bilden nedan är från behandlingen *Internetbehandling för depression* och visar hur ni upprepar länkar till sidan *Hemuppgifter* dels i modulen men även i området *Att fylla i*. Det är inte helt självklart för användaren att dessa länkar går till samma sida.

- Internetbehandling för depression - Översikt

Rekommendationer

- Undvik att upprepa länkar som går till samma mål i flera vyer för att inte skapa förvirring för användaren om vart länkar leder.

g) När samma meny eller länksamling visas på olika sidor ska sorteringen vara konsekvent om det inte skulle uppfattas som ologiskt av användarna

Bakgrund

Ändra inte sorteringsordningen i listningar av länkar, verktyg eller menyer på olika sidor. Samma meny eller länksamling ska presenteras i samma ordning på alla ställen om det inte skulle upplevas som ologiskt för användaren.

Kommentar

Samma meny och länksamling används inte på olika sidor och vi bedömer därför denna punkt som inaktuell.

P8. Sökfunktion

a) Sökfunktion finns om det inte finns särskilda skäl

Bakgrund

Många användare ser sökfunktionen som det enklaste sättet att hitta något på en webbplats. För vissa kanske det rent av är det enda sättet. Exempelvis föredrar användare som tycker att det är svårt att stegvis klicka sig fram i en menystruktur att använda sökfunktionen.

Sökfunktionen är därför en av de viktigaste funktionerna på en webbplats.

En liten webbplats med ett begränsat innehåll kan klara sig utan en sökfunktion, men det finns ofta ingen större anledning att avstå från att ha en.

Sökfunktioner kan fungera på många olika sätt och det krävs oftast särskilda insatser för att få sökfunktionen att fungera bra. Ett bra sätt att testa hur sökfunktionen fungerar är att söka på sådant som du vet finns på webbplatsen och sedan analysera träffbilderna.

Om du inte erbjuder en sökfunktion så behöver du erbjuda något annat alternativt sätt att hitta en sida på webbplatsen, det kan vara en Webbkartor eller en A till Ö funktion, men för att möta kraven i WCAG 2.0 på nivå AA ska det finnas två olika sätt att hitta en specifik sida i gränssnittet så länge det inte handlar om steg i en e-tjänst eller process.

Kommentar

Plattformen saknar en sökfunktion och vi underkänner därför denna punkt.

Rekommendationer

- Komplettera webbplatsen med en sökfunktion som underlättar för användaren att hitta information som omfattas av användarens aktiva behandlingar.

b) Sökning ger relevanta träffar

Bakgrund

Om en användare söker något via sökfunktionen är det viktigt att träffarna är relevanta. De träffar som kommer högst upp bör vara träffar som också leder till de mest relevanta sidorna på webbplatsen. Om webbplatsen har en avdelning om ett visst ämne ska sökningar på ord inom detta ämnesområde leda till sidor på denna avdelning.

Om sökfunktionen utelämnar eller lägger träffar till relevant information långt ned i träfflistan tappar sökfunktionen sitt värde. Få användare letar långt ner bland sökträffarna. Detta leder till att användaren kanske blir tvungen att kontakta er på annat sätt (till exempel e-post, telefon eller personligt besök), vilket blir kostsamt. En sökfunktion som inte ger relevanta träffar kan alltså skapa stora problem både för användaren och för den verksamhet ni bedriver.

Sökfunktionen bör även ge relevanta träffar när användaren stavar sökordet fel eller söker på synonymer.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom det inte finns någon sökfunktion i plattformen. Det saknas därmed underlag för att vi ska kunna bedöma denna punkt.

c) Sökfunktionen är placerad högt upp på sidan

Bakgrund

Användaren förväntar sig att hitta sökfunktionen högt upp på sidan. Den vanligaste placeringen är högt upp till höger på sidan.

Det finns en risk att användarna tror att webbplatsen saknar sökfunktion om den inte är placerad där de förväntar sig att hitta den.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom det inte finns någon sökfunktion i plattformen. Det saknas därmed underlag för att vi ska kunna bedöma denna punkt.

d) Den första sökningen är enkel att utföra

Bakgrund

Användaren ska kunna skriva ett eller flera sökord och aktivera sökningen med en knapp som heter "sök".

Det finns sällan anledning att göra den första sökningen komplicerad. Många användare ser sökfunktionen som sin primära (och ibland enda) möjlighet att hitta rätt information. Det måste därför vara mycket enkelt att komma igång med sökningen.

I mobilgränssnitt kan det ibland vara aktuellt att gömma sökfunktionen bakom en knapp. Undvik detta för stor skärm eftersom det gör sökfunktionen svårare att hitta.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom det inte finns någon sökfunktion i plattformen. Det saknas därmed underlag för att vi ska kunna bedöma denna punkt.

e) Den första sökningen gör en sökning som omfattar allt material på webbplatsen

Bakgrund

Utgå från att användarna inte vet något om hur din webbplats är organiserad eller strukturerad när de använder webbplatsens sökfunktion. Den första sökningen bör därför ge en träffbild där sökningen omfattar allt material på hela webbplatsen.

Användaren kan till exempel inte veta om informationen finns i webbsidor eller i pdf-dokument. Därför bör den första sökningen även omfatta dokument.

Användaren kan inte heller veta om informationen finns på huvudwebbplatsen eller på en sub-webbplats. Därför bör den första sökningen även omfatta alla olika webbsidor.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom det inte finns någon sökfunktion i plattformen. Det saknas därmed underlag för att vi ska kunna bedöma denna punkt.

f) Användaren kan förfina sin sökning med en utökad sökfunktion

Bakgrund

Om användaren får många sökträffar uppstår ibland ett behov att avgränsa eller förfina sökningen.

Det finns flera tänkbara sätt att avgränsa eller förfina en sökning. Exakt vilka sätt som är lämpliga varierar från fall till fall.

Följande sätt kan vara aktuella:

- Ny sökning inom sökresultatet
- Begränsning genom val av ämnesord
- Begränsning genom olika typer av sökvillkor
- Begränsning genom sökning i en viss del av strukturen eller inom ett visst ämnesområde
- Begränsning genom val eller bortval av vissa dokumenttyper
- Begränsning genom att ange tidsintervall

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom det inte finns någon sökfunktion i plattformen. Det saknas därmed underlag för att vi ska kunna bedöma denna punkt.

g) Användaren kan påverka hur träffar presenteras

Bakgrund

Om användaren fått ett stort antal träffar kan det vara viktigt att på olika sätt styra hur träffarna presenteras.

Det finns flera tänkbara sätt som användaren kan behöva använda för att få en bättre träffbild. Vilka sätt som är lämpliga varierar från fall till fall.

Ofta presenteras sökträffarna efter relevans. Det finns andra sätt att sortera sökresultatet som kan vara relevanta för användaren, exempelvis:

- Sortering efter datum
- Sortering efter mest besökta sidor
- Sortering i bokstavsordning

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom det inte finns någon sökfunktion i plattformen. Det saknas därmed underlag för att vi ska kunna bedöma denna punkt.

P9. Webbkartan

a) Webbkartan finns om det finns behov av en sådan funktion

Bakgrund

Även om webbplatsen har en genomtänkt struktur kan det finnas användare som tycker att det är svårt att förstå var en viss information eller tjänst finns. Ett sätt att hjälpa användarna att överblicka vad som finns är att tillhandahålla

en så kallad webbkarta. Webbkartan visar hur webbplatsens struktur är uppbyggd.

Webbkartan bör visa strukturen så att även den hierarkiska strukturen framgår. Menyalternativen i huvudmenyn bör på något sätt presenteras tydligare. Sedan bör det också framgå hur undermenyer hör ihop med överliggande nivåer.

Kommentar

Vi bedömer punkten som godkänd eftersom det finns en webbkarta i plattformen.

b) Webbkartan innehåller hela menystrukturen

Bakgrund

Om delar av strukturen inte finns med i webbkartan kan det skapa stor förvirring hos användaren.

Det kan vara aktuellt att begränsa webbkartan till enbart de översta två eller tre nivåerna om ni har en djup struktur. Ett alternativ är att visa de översta nivåerna och sedan göra det möjligt för användaren att fälla ut underliggande nivåer.

Kommentar

Vi bedömer punkten som godkänd eftersom det inte finns någon traditionell menystruktur i plattformen. Webbkartan innehåller emellertid en beskrivning av den struktur som gäller för de behandlingar som användaren har tillgång till.

P10. A till Ö-funktion

a) A till Ö används om det finns ett behov av en sådan funktion

Bakgrund

Även om webbplatsen har en genomtänkt struktur kan det finnas användare som tycker att det är svårt att förstå var en viss information eller tjänst finns. Ett sätt att hjälpa användarna att hitta rätt är att erbjuda en A till Ö funktion. Den lämpar sig framförallt bra i situationer där användarna kan förväntas känna till specifika termer som de vill söka information om.

Kommentar

Vi bedömer att det saknas behov av en A till Ö-funktion i plattformen. Vi bedömer därför punkten som inaktuell.

b) A till Ö innehåller begrepp som riktar sig till besökaren och som tydliggör vilken information som finns på sidan det länkas till

Bakgrund

Även om webbplatsen är välstrukturerad kan det finnas användare som behöver hjälp med att hitta rätt. Dessa användare kan ha nytta av en A till Ö-funktion. Denna funktion ger användare en möjlighet att hitta rätt med hjälp av ämnesord. Uppställningen är i bokstavsordning.

A till Ö kräver att man tänker igenom vilka ord eller formuleringar som ska användas. Ett vanligt misstag är att man automatiskt skapar en A till Ö-lista utifrån vad redaktörerna anger för sidtitlar. Resultatet brukar bli en lista som innehåller många länkar som inte hör hemma där, exempelvis "Aktuellt", "Projekt", "God jul" och liknande. En sådan förteckning tillför litet värde för användaren. Om listan ska skapas automatiskt krävs det att redaktörerna tänker på A till Ö-listan när de skapar en sidtitel eller att de kan ange en alternativ beskrivning som bara används i A till Ö-funktionen.

Många gånger är det effektivare att utgå från ämnesord och formulera dessa ur ett användarperspektiv. På så sätt kan man också fånga upp användare som använder "fel" ord. Exempelvis kan A till Ö innehålla ordet "dagis" som leder till startsidan för "Barnomsorg".

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom det inte finns någon A till Ö-funktion i plattformen.

c) A till Ö används för att styra användaren till rätt del av webbplatsen

Bakgrund

Det är viktigt att länkarna i A till Ö listan leder till den information användaren förväntar sig. Om användaren exempelvis letar fram *Kontakta oss* i A till Ö listan ska länken leda till generell kontaktinformation och inte till kontaktinformation för en underavdelning i organisationen. Samma sak gäller omvänt. Om användaren letat fram *Kontakta Vårdcentral X* i A till Ö listan ska länken leda till kontaktinformation för den specifika vårdcentralen och inte en allmän beskrivning om hur man kontaktar vårdcentraler.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom ni inte använder någon funktion för A till Ö i plattformen.

Formulär och e-tjänster

P11. Formulär

a) Formulär har en tydlig utformning

Bakgrund

Det är viktigt att det finns en genomtänkt strategi bakom hur webbplatsens formulär utformas. Ju fler delmoment användaren ska hantera i ett formulär desto viktigare är det att formuläret har en tydlig utformning.

Det finns många olika sätt att underlätta för användaren. En viktig aspekt är att låta användaren känna igen sig. Använd standardutseende på formulärsobjekt om det inte finns särskilda skäl att frånga detta. Kräv inte heller att användaren matar in mer än nödvändigt. Ett exempel på hur man kan hjälpa användaren är att automatiskt fylla i namn och folkbokföringsadress när användaren matat in sitt personnummer.

Några exempel på hur man kan utforma formulär så att det underlättar för användaren:

- Formulärsobjekt är tydligt urskiljbara och identifierbara. Ändra inte webbläsarens standardutseende mer än nödvändigt
- Det framgår vilket formulärsobjekt en ledtext tillhör
- Det är tydligt vilka fält som är obligatoriska
- Olika delar i ett formulär är visuellt grupperade. Exempelvis ska kryssrutor som hör samman grupperas tydligt, liksom samtliga fält som tillsammans utgör en adress.

Kommentar

Formulär har en tydlig utformning och det är lätt för användaren att uppfatta att objekt på en sida ingår i ett formulär.

b) Det finns ledtexter och instruktioner som beskriver för användaren hur och vad denne ska fylla i formuläret

Bakgrund

När användaren ska välja eller mata in uppgifter måste det finnas ledtexter och instruktioner som tydligt anger vad som ska väljas eller matas in. Instruktionerna ska också innehålla information om vilket format uppgifter ska anges i och annan viktig information som användaren behöver för att kunna mata in information på rätt sätt.

Kommentar

De allra flesta formulär har tydliga ledtexter, men det finns undantag i grupper i med radioknappar i vissa frågeformulär. Här använder ni ledtexter på vartannat alternativ och ni överlåter till användaren att tolka vad det mellanliggande alternativet betyder. Detta kan vara särskilt problematiskt för användare med intellektuella funktionsnedsättningar som inte uppfattar hur de förväntas tolka och hantera tomma radioknappar. Radioknappar utan ledtexter innebär även svårigheter för skärmläsare och gravt nedsatt syn som inte kan skapa sig en visuell överblick av en hel grupp med radioknappar. Den första bilden nedan är från det formulär som inleder behandlingen *Internetbehandling för depression* och som användaren måste slutföra för att kunna påbörja behandlingen.

0 Jag kan känna mig glad eller ledsen, alltefter omständigheterna.

1

2 Jag känner mig nedstämd för det mesta, men ibland kan det kännas lättare.

3

Bilden nedan är från sidan Skattningsskalor 1 i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom*.

- 0 Instämmer inte alls
- 1
- 2
- 3
- 4 Instämmer fullständigt

- Internetbehandling för depression
- KBT vid bipolär sjukdom – Inför session/modul 1: Introduktion till behandlingen – Skattningsskalor (sida 5)

Rekommendationer

- Skriv ut ledtexter för att göra det tydligt för användaren vad varje svar betyder.

c) Formulär är konsekvent utformade genom hela webbplatsen

Bakgrund

En och samma användare kan (samtidigt eller vid olika tillfällen) behöva använda flera av webbplatsens olika tjänster. Interaktion med en tjänst sker i huvudsak via olika typer av formulär. För användaren är det viktigt att dessa formulär ser ut och fungerar på samma sätt, oavsett vilken del av verksamheten som ansvarar för tjänsten. Det är vanligt att man inom samma verksamhet kan hitta formulär som skiljer sig åt. För varje gång det sker tvingas användaren att "tänka om" eller stanna upp för att tolka hur formuläret fungerar.

Om formulären däremot är konsekvent utformade kommer det istället att fungera tvärtom: För varje gång man använder en tjänst lär man sig hur alla tjänster på webbplatsen fungerar. Då blir det lättare och lättare att använda tjänsterna ju fler tjänster man använder.

Kommentar

Formulär är generellt konsekvent utformade i plattformen.

d) Formulär underlättar ifyllning av uppgifter

Bakgrund

Några exempel på hur formulär kan underlätta ifyllning av uppgifter för användaren:

- Antalet fält och inmatningar är minimerade
- Formuläret klarar av att korrigera felaktigheter (exempelvis datum som är inmatade på "fel" format)

- Formuläret ger sökförslag och motsvarande när användaren skriver. Det kan exempelvis vara förslag på stationsnamn när användaren fyller i varifrån denne vill resa.
- Det framgår vad som ska matas in i varje formulärsobjekt.
- Undvik textinmatning om det går att mata in samma information genom att välja i en lista eller med radioknappar
- Fyll om möjligt i uppgifter automatiskt (exempelvis folkbokföringsadress efter att användaren angett sitt personnummer)
- Det går att backa och ångra sig

Kommentar

De formulär som ni använder för hemuppgifter i alla behandlingar som vi har granskat är relativt öppna frågor med kvalitativa svar. Användaren kan i dessa frågor skriva in relativt mycket text vilket kan uppfattas som en hög tröskel för användare med dyslexi. Bilden nedan visar ett formulär från sidan *Hemuppgifter* i behandlingen *Internetbehandling för depression, Modul 1*.

Fråga 1. Vad i modulens beskrivning av depression känner du igen dig i? Vad känner du inte igen dig i?

1

Fråga 2. Ge ett exempel från din vardag på beteenden/aktiviteter som påverkar hur du känner dig.

2

Fråga 3. Vi skriver att KBT bygger på inlärningspsykologi, där man ser på känslor, tankar och beteende som något inlärt. Hur kan depression förklaras som något inlärt?

3

Det är möjligt att dessa formulär kan göras lättare för användaren att fylla i med fält som låter användaren välja mellan möjliga alternativ i kombination med mindre textinmatningsfält för mer kortfattade kompletteringar.

- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Hemuppgifter (sida 10)

Rekommendationer

- Undvik att kräva alltför kvalitativa och komplexa svar av användaren. Utforma formulär som är lätta att fylla i och använd relativt kortfattade frågor.

e) Viktiga formulär ger användarna möjlighet att läsa en sammanställning av informationen som ska skickas innan de bekräftar och skickar formuläret

Bakgrund

När en webbaserad funktion används för juridiskt bindande åtaganden eller för att föra över pengar är det extra viktigt att användaren faktiskt förstår vad som kommer att hända. Det är också lätt hänt att råka trycka på "OK" i en

webbtjänst utan att vara säker på följderna. För att undvika onödiga problem bör användaren få möjlighet att i ett sista steg läsa igenom en sammanställning och bekräfta händelsen. Detta kan handla om:

- Juridiskt bindande åtaganden
- Ekonomiska transaktioner
- Lagrad information som ändras eller tas bort

Kommentar

Ni låter inte användaren granska sina svar i en sammanställning innan denne skickar in sina svar. Användaren kan emellertid välja att markera vissa formulär som färdiga vilket gör att knappen för att skicka ett formulär endast sparar svaren. När det gäller formuläret som ligger till grund för användarens behandling i *Internetbehandling för depression* är en sammanfattning av stor vikt eftersom det inte finns någon möjlighet för användaren att ändra sina svar senare.

Rekommendationer

- Komplettera viktiga formulär med en sammanfattning som låter användaren granska sina svar innan de skickas in.

P12. Knappar

a) Knappar är tydligt urskiljbara och ser klickbara ut

Bakgrund

För användaren är det viktigt att kunna identifiera knappar. Knappar representerar avgörande moment och om man inte förstår vad som är en knapp kan man inte heller avsluta eller bekräfta något man gjort på sidan.

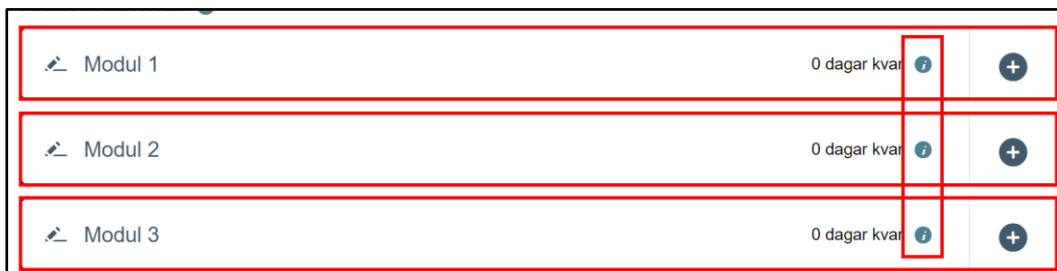
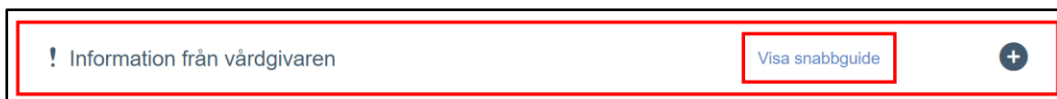
Webbläsare presenterar knappar på ett visst sätt. Exakt hur en knapp ser ut beror på vilken webbläsare användaren har valt att använda. Det finns en poäng i att låta knappar presenteras så som de visas som standard för respektive webbläsare. En användare kan då lära sig att "i min webbläsare ser knappar alltid ut på det här sättet". När man börjar formge knappar finns risken att formen avviker så mycket från vad användaren är van vid att innebörden går förlorad.

Däremot kan det finnas tillfällen att skraddarsy knappar, exempelvis om en knapp är extra viktig och ska stå ut på sidan. Vill man formge knapparna själv är det viktigt att de är tydliga och att de ser klickbara ut.

Om en användare inte förstår eller hittar knappen "OK" eller "Köp" kan allt det man tidigare fyllt i vara förgäves. Vad som är en knapp måste därför vara mycket tydligt. För användaren är det oftast mest effektivt om knappar alltid ser likadana ut oavsett vilken webbplats eller tjänst som används för tillfället. Det finns undantag, exempelvis är det bra om knappen "Spara" framhävs mer än knappen "Ta bort". Knappar som "Avbryt" kan också med fördel få se ut som vanliga länkar för att visa att det är klickbart men samtidigt inte konkurrera med den primära actionknappen.

Kommentar

Knappar är generellt tydligt urskiljbara och ser klickbara ut. Det finns emellertid problem med vissa klickbara ytor eftersom de överlappar andra klickbara objekt. På översiktssidan i varje behandling finns utfällningsbara områden för varje modul samt information från vårdgivaren om den aktuella behandlingen. Användaren kan klicka var som helst i de utfällbara områdena för att fälla ut innehåll som är dolt. Detta är bra eftersom det ger områdena rejäla klickytor som är enkla att träffa, även för användare med nedsatt motorik. Det är emellertid ett problem att ni placerar andra klickbara objekt inom de utfällbara områdenas klickytor. Detta gör det svårt för användare att särskilja objektens respektive klickytor och att avgöra vilka klickytor och objekt som hör ihop. I slutändan blir det även otydligt för användare vad som kommer att hända när denne klickar på något av objekten. På bilderna nedan från översiktssidan har vi märkt ut klickbara ytor med röda ramar för att visa hur de överlappar varandra. Detta är något som ni bör undvika genom att begränsa objektens klickytor för att underlätta för användarna att uppfatta vad det är som är klickbart.

- Alla behandlingar – Översikt

Rekommendationer

- Undvik att låta stora klickytor överlappa andra klickbara objekt så att det blir otydligt för användarna vilka klickytor och objekt som hör ihop.

b) Knappars funktion framgår tydligt

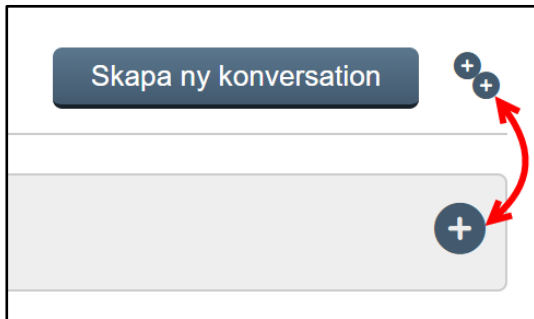
Bakgrund

Det är viktigt att användare förstår vad som kommer att hända när de klickar på en knapp. Knappar bör därför vara självförklarande så att användaren förstår deras funktion. En knapp som heter "OK" är exempelvis inte lika tydlig som en knapp som heter "Kommentera" eller "Prenumerera".

Kommentar

Det finns ett fåtal knappar i gränssnittet som har en otydlig utformning och som därför är svåra för användare att tolka. På fliken *Meddelanden* om finns inbyggd i gränssnittet för alla behandlingar finns två knappar för att fälla ut ett

meddelandeformulär. En av dessa knappar är särskilt otydlig eftersom knappens ikon inte följer samma utformning som andra ikoner som ni använder vid utfällbara objekt. Knapparna konkurrerar även med varandra eftersom de är så sätt placerade.

- Alla behandlingar – Meddelanden

Rekommendationer

- Undvik att använda ikoner för knappar och som avviker i utseende från andra knappar med samma funktion.
- Undvik att knappar konkurrerar med varandra.

c) Knappar är konsekvent placerade på hela webbplatsen

Bakgrund

Om en sida eller webbplats innehåller flera knappar eller grupper med knappar är det viktigt att ha en genomtänkt strategi för hur de placeras. Dels handlar det om i vilken ordning knappar ska placeras i de fall där det finns flera knappar efter varandra. Dels måste det finnas en logik i var knapparna placeras.

Det finns flera tänkbara principer som kan tillämpas.

Om det både finns knappar som bekräftar gjorda val eller inmatningar och knappar för att ångra eller avbryta gäller det att vara konsekvent i vilken ordning de presenteras. Det får inte vara så att den sista knappen ibland bekräftar inmatningar och ibland avbryter eller rensar gjorda inmatningar.

En konsekvent placering av knappars kan till exempel vara att de alltid är vänsterställda eller alltid är högerställda. Om placeringen är konsekvent innebär det mindre ansträngning för alla användare och det kan vara direkt avgörande för att användare med förstorade hjälpmedel ska kunna hitta knapparna.

Kommentar

Knappar har generellt en konsekvent placering i plattformen.

P13. Felhantering

a) När fel uppstår meddelas det tydligt för användaren

Bakgrund

Om det finns en möjlighet att göra fel kommer vissa användare att göra fel. Det är då viktigt att användaren får veta att något blivit fel.

Ge ett samlat felmeddelande överst

Det finns flera olika sätt att visa att ett fel har uppstått men för att så många användare som möjligt ska uppfatta det ska de flesta formulär erbjuda ett samlat felmeddelande överst. Detta ska tydligt ange:

- Att det blivit fel. Använd gärna både en rubrik och en ikon för att ange att det är ett felmeddelande.
- Vilka fel som inträffat. Gärna i form av en punktlista.
- Var felen inträffat. Namnge formulärsobjekten där felen finns.
- Om möjligt även vad användaren ska göra för att korrigera felen.

Beskriv felet vid respektive fält

På de platser i formuläret där det blivit fel behöver det finnas ett tydligt felmeddelande, gärna med en ikon. Även här ska felet beskrivas för användaren.

Vad kan jag göra mer?

Ännu bättre blir det om du även erbjuder livevalidering så att fel upptäcks under tiden som användaren fyller i fälten. Tänk dock på att inte alla användare kommer att se detta, det måste därför gå att skicka in formuläret även utan att användaren korrigerat felen. När användaren skickar in ska då ett samlat felmeddelande enligt ovan ges.

I det samlade felmeddelandet kan du med fördel också länka ner till de enskilda felen i formuläret, så att användaren slipper leta.

Andra typer av fel

Ett annat exempel på fel som kan uppstå är när användaren försöker ladda en sida som inte finns. Då måste webbplatsen ge ett tydligt felmeddelande som anger att sidan i fråga inte finns och ge användaren möjlighet att hitta informationen på annat sätt.

Kommentar

När fel uppstår i era formulär ändras bakgrundsfärgen i skriffälten från grå bakgrund till röd bakgrund. Grupper av radioknappar få en gemensam röd bakgrund som skiljs från bakgrunden med en tum ram. Ni placerar även ett felmeddelande nedanför varje formulärsfält och ni använder därmed enbart färg för att visa att ett fel har uppstått. I formulär där ni använder skrifvärt och där användaren förväntas mata in ett längre skriftligt svar kan det emellertid vara svårt för användare med nedsatt färgseende att upptäcka skillnaden mellan den grå och den röda nyansen. Vår rekommendation är därför att komplettera fälten med en varningsikon som visas när ett fel har uppstått.

Eftersom grupper av radioknappar och skrivfält är relativt stora kan det också vara svårt för användare med förstorande hjälpmedel att uppfatta att det har dykt upp ett felmeddelande under formulärsfältet. Vi rekommenderar därför att ni placerar felmeddelandet under ledtexten. Det är dessutom rent tekniskt lättare att koppla felmeddelandet till formulärsfältet eftersom felmeddelandet då kan göras som en dold del av ledtexten tills att det blir aktuellt. Den första bilden nedan är från det formulär som användaren måste fylla i för att kunna inleda behandlingen *Internetbehandling för depression* där ni använder grupper av radioknappar.

D1.2 Komma ihåg att göra viktiga saker?

Ingen

Liten

Måttlig

Stor

Extrem/kan inte

Fältet är obligatoriskt

Följande bilder är från sidan *Hemuppgifter* i *Modul 1* i samma behandling för att visa hur bakgrundsfärgen i ett skrivfält ändras från grå till röd när ett fel uppstår.

Obligatoriskt att fylla i

Fråga 1. Vad i modulens beskrivning av depression känner du igen dig i? Vad känner du inte igen dig i?

Obligatoriskt att fylla i

Fråga 1. Vad i modulens beskrivning av depression känner du igen dig i? Vad känner du inte igen dig i?

Fältet är obligatoriskt

- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Hemuppgifter (sida 10)

Rekommendationer

- Placera felmeddelanden mellan ledtext och inmatningsfält för att underlätta för användare att upptäcka felmeddelandet.
- Komplettera bakgrundsfärger i formulärsfält med ett felmeddelande i form av en varningsikon som gör det tydligare att ett fel har uppstått.

b) Ge en förteckning av vilka formulärsubjekt som innehåller fel överst i formuläret

Bakgrund

För många användare kan det vara svårt att hitta enstaka felmeddelande i formulären. Det gäller inte minst för användare med synnedsättningar och som använder förstörande hjälpmedel. För att göra det lättare att hitta rätt ska det alltid ges ett felmeddelande överst i formuläret som hänvisar till de platser i formuläret där felen återfinns. Det gäller oavsett om det är ett fel eller många. I det här meddelandet ska du bara ange var felen finns, inte återge felen i sig själva, det ska alltid göras i anslutning till respektive formulärsubjekt i formuläret.

Kommentar

När fel uppstår i formulär märker ni ut de felaktigt ifyllda fälten genom att placera ett felmeddelande vid respektive fält. Detta är generellt en bra metod, särskilt i långa formulär eftersom användaren får direkt återkoppling om fel vid varje formulärfält. Om sidan laddas om är det emellertid tydligare att också placera en lista med samtliga fel längst upp på sidan för att samla dem på ett och samma ställe. Detta är särskilt bra för användare med kognitiva funktionsnedsättningar och användare med nedsatt syn som, enligt bakgrundstexten ovan, kan ha svårt att upptäcka felmeddelanden vid varje formulärfält. Bilden nedan är från sidan *Hemuppgifter* i behandlingen *Internetbehandling för depression* och *Modul 1*. I bilden nedan bör ni placera en lista med alla fel under formulärets rubrik.

Frågor

Modulen avslutas här med några frågor. När du är klar med dina svar markerar du rutan "Markera som färdigt" och klickar därefter på "Spara och skicka" och svaren sänds automatiskt till oss. När vi läst dem skickar vi ett svar med återkoppling på det du skrivit.

Obligatoriskt att fylla i

Fråga 1. Vad i modulens beskrivning av depression känner du igen dig i?
Vad känner du inte igen dig i?

Fältet är obligatoriskt

- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Hemuppgifter (sida 10)

Rekommendationer

- Komplettera formulär med en lista där felmeddelanden som uppstått i formuläret samlas för att ge användaren en överblick, samt för att underlätta för användare som kan ha svårt att upptäcka fel vid varje formulärfält.

c) Alla fel beskrivs med text

Bakgrund

Felmeddelanden kan tänkas innehålla bilder eller till och med filmer, men det är viktigt att det alltid finns ett felmeddelande i form av text. Det räcker alltså inte med en ikon för att markera att något är fel, det ska alltid uttryckligen stå i text vad som är fel.

Kommentar

De fel som vi har sett i formulär beskrivs i text men informerar bara användaren om att fälten är obligatoriska.

d) När det är möjligt ska det framgå hur felen kan åtgärdas

Bakgrund

Beskriv så detaljerat som möjligt vad som är fel och hur användaren kan åtgärda det. Exempelvis kan du ge förslag på vad som kan tänkas vara fel, exempel:

Du måste ange en e-postadress som innehåller ett @-tecken

Istället för

Du måste ange en giltig e-postadress

Kommentar

Felmeddelandena som ni använder i era formulär informerar bara användaren om att fälten är obligatoriska och ger inte användaren någon information om hur denne kan korrigera felen. Många av frågorna i formulären är emellertid utformade att kräva kvalitativa svar av användaren och sådana svar är svåra att validera. Användaren kan ange ett enda tecken i ett skrifvfält vilket anses som ett giltigt svar. Vi bedömer punkten som godkänd eftersom vi inte har kunnat se att ni använder några formulär där användaren kan lämna ett felaktigt svar som går att validera.

e) Om fel uppstår finns korrekt ifyllda uppgifter kvar

Bakgrund

Om användaren gör fel ska det inte resultera i att ifyllda uppgifter försvinner. Användaren kan ha stora problem med att fylla i uppgifter, särskilt om det är en blandning av text- och sifferuppgifter. Det är därför viktigt att användaren inte tvingas börja om och fylla i alla uppgifter igen bara för att något blivit fel. Extra jobbigt blir det för användare som surfar med mobilen där inmatningen redan är otymplig.

Kommentar

Vi bedömer punkten som godkänd eftersom användarens svar i godkända fält inte försvinner när fel uppstår i ett formulär.

Länkar

P14. Beskrivning av länkar

a) Länkars mål framgår tydligt i sitt sammanhang

Bakgrund

Tydligt formulerade länktexter hjälper alla användare att hitta rätt länk. En tydligt formulerad länk är också ofta en förutsättning för att gravt synskadade användare och en del användare med kognitiva funktionsnedsättningar ska hitta den information de söker. Länkar måste därför ge tydlig information om vilka sidor de leder till och vad det finns för typ av innehåll på de sidorna.

För en gravt synskadad användare är det omöjligt att få en visuell överblick av sidan. Det innebär att det inte med ett snabbt ögonkast går att identifiera de länkar som finns på sidan och vilka textstycken de är kopplade till. Gravt synskadade användare får istället ta sig runt på sidan och se vad som finns med stöd av sitt hjälpmedel, en så kallad skärmläsare.

Skärmläsaren presenterar bara den information användaren har fokus på. Är fokus på en länk läses bara länken upp, inte texten runt om. Användaren kan inte visuellt koppla länken till någon text i närheten. Det gör att länken i sig måste ge all relevant information om var den leder.

Många hjälpmedel har dessutom en funktion som lyfter länkarna ur sitt sammanhang och presenterar dem i en separat länklista. Detta snabbar upp navigationen och gör det möjligt att snabbt hitta specifika länkar som "Logga in" eller "Kundvagn". När en länk tas ur sitt sammanhang hjälper det inte användaren om det bredvid länken står var den leder, utan länkens mål måste framgå av själva länktextern. Länkar som heter "Läs mer" är därför inte tillräckliga.

Länkade bilder måste ge all relevant information om länken i alt-texten (kallas även det ibland för "beskrivning" eller "tooltip" i olika publiceringsverktyg).

För e-postlänkar är det viktigt att själva e-postadressen framgår i länktextern och även information om mottagaren, exempelvis mottagarens funktion och/eller namn. Att e-postadressen framgår är viktigt för att användare som lånat en dator eller inte vill e-posta just nu, ska kunna kopiera adressen för att använda vid ett senare tillfälle.

Title-text

Lägg inte någon title-text (kallas ibland för "beskrivning" eller "tooltip") på länkar. Länktextern ska ge användaren all relevant information om länken. Tidigare har en del webbplatser kompletterat länktexterna med en title-text som visas när användaren håller muspekaren över länken. Den här lösningen går dock inte att ta till sig för exempelvis användare som navigerar med tangentbordet eller med en pekskärm.

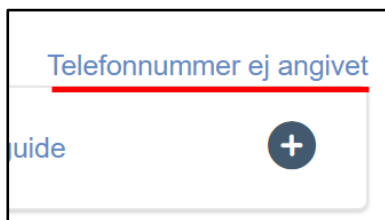
Länkar är begripliga i sitt sammanhang

WCAG på nivå AA, kräver enbart att länkarna är begripliga i sitt sammanhang. Det innebär att länken tillsammans med textstycket den ligger i, eller den

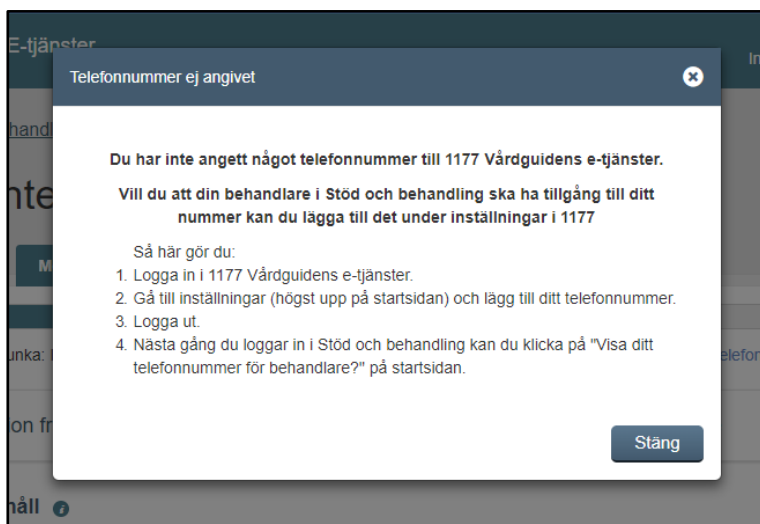
senaste rubriken ska vara begripliga. Har du en rubrik som anger "Bolagsinformation" och under rubriken en länk som lyder "Läs mer" så är länken begriplig i sitt sammanhang och det räcker för att möta kraven i WCAG på nivå AA, och det räcker för att den här punkten ska vara godkänd. Men som vi beskrivit ovan är det inte optimalt för användarna och kan leda till problem.

Kommentar

Mål för de flesta länkar som vi har sett i gränssnittet framstår tydligt i det sammanhang där de presenteras men vi har sett några avsteg. Om användaren inte har angett ett telefonnummer i sina kontaktuppgifter på *1177 Vårdguiden* visas en länk på översiktssidan i alla behandlingar. Det är emellertid utifrån länktexten otydligt för användaren vart länken leder. Det finns inte heller något innehåll i direkt anslutning till länken som informerar användaren om vart länken leder. Det som sker är att ett modalt fönster öppnas som innehåller instruktioner om hur användaren anger ett telefonnummer på *1177 Vårdguiden*. Modala fönster kan vara svåra att hantera för användare med skärmläsare och gravt nedsatt syn eftersom användaren inte alltid uppfattar att denne har hamnat i ett modalt fönster. Vi går in mer på detta i punkt T5. Ni bör därför antingen korrigera länken så att användaren får information om vad kommer att ske, eller presentera informationen som idag visas i modalen på en vanlig sida. Bilden visar länken som öppnar modalen och följs av en bild av själva fönstret.

När användaren klickar på länkar hamnar denne i en modal. Se bilden nedan.

På några sidor inne i modulen *Rehabilitering* i behandlingen *Sjukskrivningskollen* har vi sett att ni skriver ut länkar genom att använda länkens hela webbadress. Webbadresser är för de flesta användare svåra att förstå och får inte länkens mål att framstå tydligare för användaren. Ni bör

istället använda en länktext som är lättare för användaren att ta till sig. Bilden nedan är från sidan Att fungera på arbetet i behandlingen *Sjukskrivningskollen* och modulen *Rehabilitering*.

Referens: WRFQ är ett verktyg som kan användas för att utvärdera i vilken grad en person upplever svårigheter att utföra sitt arbete på grund av mentala och/eller fysiska problem. Metoden är utvecklad för att mäta eventuella kroniska hälsoproblems påverkan på arbetsförmågan.

<http://fhvmetodik.se/metod/work-role-functioning-questionnaire-wrfq/>

- Alla behandlingar – Översikt
- Sjukskrivningskollen – Rehabilitering – Att fungera på arbetet (sida 7)

Rekommendationer

- Formulera länkar så att länkarnas mål tydligt framgår.
- Undvik att använda URL:er som länktexter eftersom de generellt framstår som ottydliga, särskilt för teknikovana användare.

b) Länkars mål framgår tydligt utanför sitt sammanhang

Bakgrund

För att länkarna ska fungera så bra som möjligt för så många användare som möjligt måste de vara begripliga i sig själva. Varje länk ska ange all viktig information, exempelvis vart länken leder, om den leder till ett dokument, om den öppnar ett nytt fönster och så vidare, läs mer om vad detta innebär på punkt P14a ovan.

Kommentar

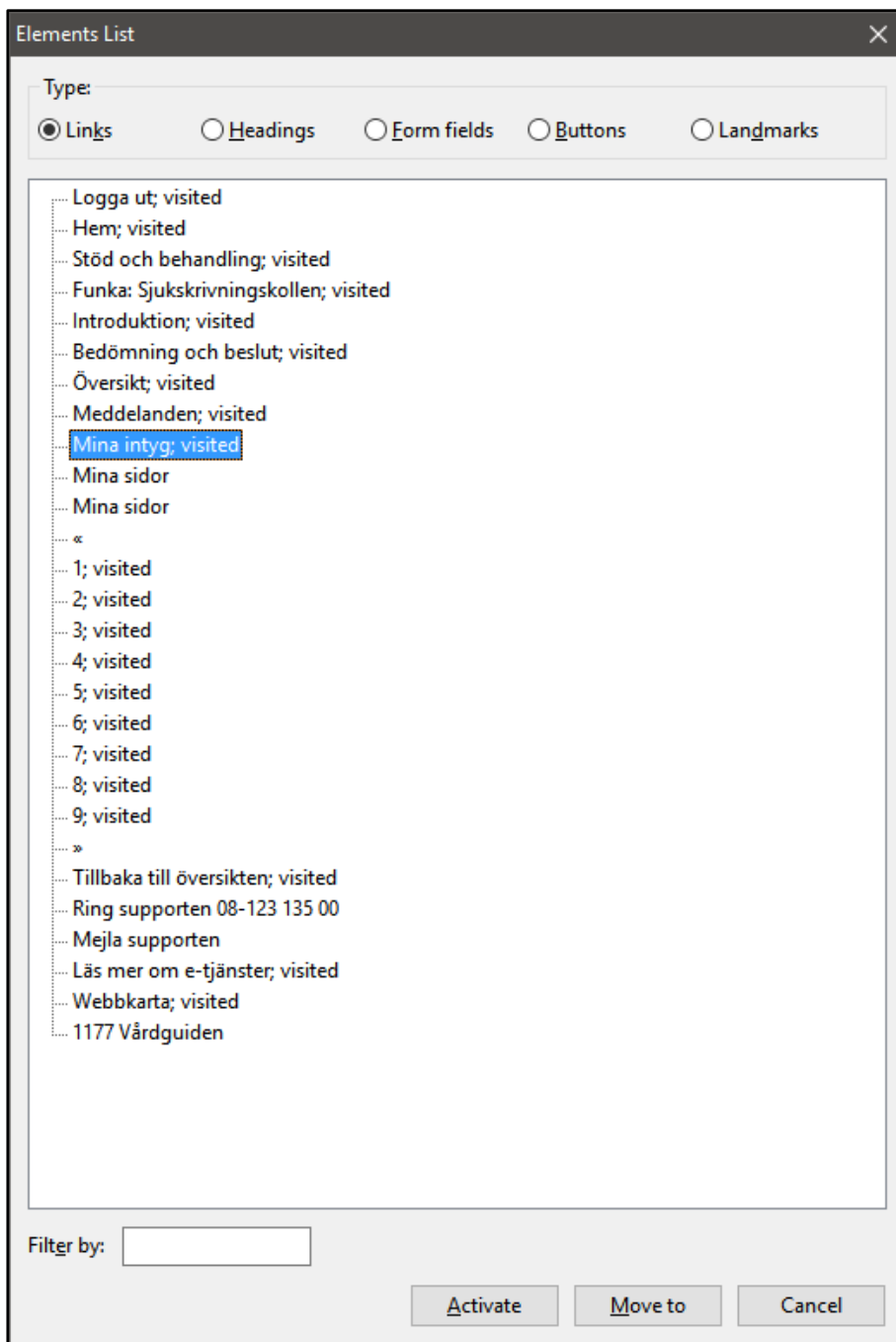
Vi har sett att ni generellt undviker att använda länkar i löpande text vilket är bra eftersom länkar som presenteras i löpande text försämrar textens läsbarhet. Vi kan emellertid se vissa avsteg från detta, exempelvis på sidan *Bedömning och beslut* i behandlingen *Sjukskrivningskollen, Introduktion*. Här använder ni länkar i den löpande texten men även på ett sätt där sammanhanget i vilket länkarna presenteras beskriver länkarnas mål. Detta är ett problem för användare som navigerar med skärmläsare eftersom användaren kan skapa länklister och välja att gå direkt till en specifik länk, vilket är ett vanligt sätt för skärmläsaranvändare att hantera länkar. Eftersom länkarna då tas ur sitt sammanhang försvinner även begripligheten om vart länkarna leder.

arbetsgivare. Du kan även skriva ut ditt läkarintyg från [Mina intyg](#) på 1177.se för att ge till din arbetsgivare.

- *De första 14 dagarna du är sjuk betalar din arbetsgivare sjuklön till dig istället för din vanliga lön.*

Från dag 15 gör din arbetsgivare en anmälan till Försäkringskassan. Du kan nu ansöka om sjukpenning från Försäkringskassan. Det enklaste sättet att ansöka om sjukpenning är på [Mina sidor](#) på försäkringskassan.se. Logga in med din e-legitimation, hämta läkarintyget från Mina intyg och bifoga den i din ansökan. Du hittar mer information hos Försäkringskassans [Mina sidor](#) om hur du gör.

Bilden nedan visar hur en länklista i skärmläsaren NVDA ser ut på den aktuella sidan.

Utifrån bilden ovan framgår det inte av länkarna *Min intyg* och *Mina sidor* att de leder användaren till *1177.se* respektive *Försäkringskassan*. Länkarna som vi beskriver ovan är även exempel på länkar som leder till externa webbplatser vilket inte heller framgår. Vi går in mer på detta i punkt P14 b om länkar till externa webbplatser.

- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Bedömning och beslut (sida 3)

Rekommendationer

- Formulera länkar så att deras mål framgår även utanför det sammanhang där de presenteras.

c) Länk som öppnar nytt fönster är tydligt urskiljbar

Bakgrund

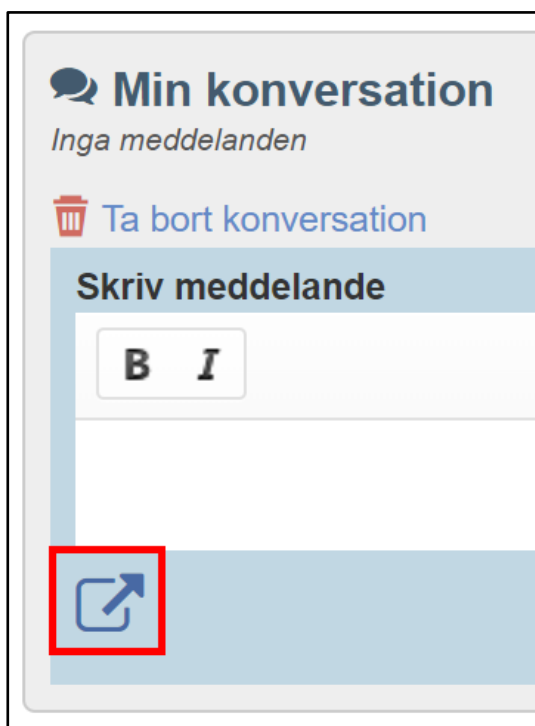
En länk som leder till att ett nytt fönster öppnas kan bli förvirrande för användare, eftersom de måste lära sig att stänga fönstret istället för att trycka på "tillbaka"-knappen i webbläsaren. Därför är det viktigt att användare uppmärksammas på detta innan de klickar på länken. Det bästa sättet är att skriva det här direkt i länken, exempelvis:

[Funkas riktlinjer för tillgängliga mobilgränssnitt \(funka.com, nytt fönster\)](https://funka.com)

Du kan också med fördel använda en ikon, men tänk på att om du bara har ikonen och inget i själva länktextern som anger detta så måste ikonen ha en alt-text som anger dess betydelse för användare som inte ser. Du kan då inte lägga in den med css-kod.

Kommentar

Vi har inte sett många länkar i gränssnittet som öppnar nya fönster i användarens webbläsare men däremot några länkar som öppnar modala fönster. I meddelandefunktionen som är inbyggd i alla behandlingar finns en länk som öppnar meddelanden i ett nytt fönster. Denna beskrivs bara med en ikon och det finns andra problem med den här ikonen som gör att användare som navigerar med tangentbord inte når den eftersom den består av ett span-element. För användare med kognitiva funktionsnedsättningar kan det vara problematiskt att tolka betydelsen av en funktion när ikon används som ensam informationsbärare. Genom att komplettera ikonen med en text blir länkens mål tydligare. Bilden nedan är från fliken *Meddelanden* i behandlingen *Sjukskrivningskollen* men finns i meddelandefunktionen i alla behandlingar.

- Alla behandlingar – Översikt

Rekommendationer

- Komplettera länkar som endast utgörs som ikoner med en tydlig länktext så att det framgår för användaren att länken öppnar ett nytt fönster i webbläsaren.

d) Länk som leder till extern webbplats är tydligt urskiljbar

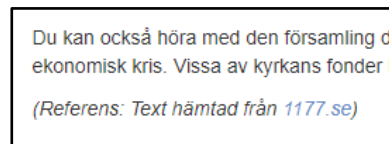
Bakgrund

Om länkar öppnar externa webbplatser eller avvikande gränssnitt är det viktigt att användarna blir uppmärksammade på detta innan de klickar på länken. Annars kan det skapa förvirring som i värsta fall kan leda till att de tappar orienteringen över var de befinner sig och hur de hittar tillbaka.

Det finns olika sätt att uppmärksamma användarna på detta, exempelvis med en text i slutet av länken. Det viktigaste är att ni är konsekventa på hela webbplatsen.

Kommentar

Förutom länkarna i löpande text som går till externa webbplatser som vi tar upp i punkt P14 b om länkars mål utanför sitt sammanhang, har vi även sett andra länkar vars mål kan göras tydligare. Länkarnas mål framgår förvisso av länktexten men ni bör även komplettera länkarna med en ikon som visar att länkarna leder användaren utanför den webbplats som användaren befinner sig på. Bilderna nedan är från sidorna *Roller i sjukskrivning* och *Sjukskrivning påverkar ekonomin* där vi har sett länkar vars mål kan göras tydligare.

- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Roller i sjukskrivning (sida 4)
- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Sjukskrivning påverkar ekonomin (sida 6)

Rekommendationer

- Komplettera länkar med en ikon som visar att länken leder till en extern webbplats.

e) Länk som leder till dokument är tydligt urskiljbar

Bakgrund

Det här kan till exempel vara länkar som leder till:

- Pdf-dokument
- Word-dokument

- Excel-dokument

Många dokument har vedertagna ikoner som kan användas för att visa dokumentets format. En text i slutet av länken kan även förtydliga dokumentets format och storlek, exempelvis:

 [Riktlinjer för tillgänglighet \(pdf, 430 kB, nytt fönster\)](#)

Kommentar

Vi bedömer punktens om inaktuell eftersom vi inte har stött på några länkar som leder till dokument.

f) Länk som leder till andra format är tydligt urskiljbar

Bakgrund

Det här kan till exempel vara länkar som leder till:

- Film
- Ljud
- Teckenspråk
- Lättläst

Det är viktigt att det tydligt framgår när länkar leder till format som inte alla användare är intresserade av. Ett filmklipp kan exempelvis vara intressant för vissa användare, men alla vill eller kan inte ta del av en film.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom vi inte har sett några länkar som leder till andra format. Ni presenterar innehåll i ljud och bild direkt på sidorna i plattformen.

Ljud, bild och andra medieformat

P15. Komplexa format

a) Komplexa format (exempelvis pdf) används bara när det är lämpligt och ökar användarnyttan

Bakgrund

Att gå ifrån html-sidor och istället använda mer komplexa format ska vara ett genomtänkt beslut. Det måste gå att försvara användningen av dessa format med att de till exempel:

- Ökar användarnyttan
- Ökar systemets effektivitet
- Gör det enklare att förstå något
- Ger ett resultat som inte kan uppnås annars

Kommentar

Vi godkänner punkten eftersom ni använder komplexa medieformat i lagom omfattning och med syftet att beskriva komplext innehåll på andra sätt än med text. Vi har emellertid sett att ni använder text i bilder i hög omfattning samt att det finns andra tillgänglighetsproblem med komplexa format som påverkar användare med nedsatt hörsel och nedsatt syn. Vi går in djupare på detta i punkt T13 om komplexa format i den tekniska delen av revisionen.

P16. Kopplingar till kompletterande innehåll

a) Det är tydligt för användarna var de kan hitta alternativ till information som ges på annat sätt än med text

Bakgrund

En film, bild eller ljudfil kan ofta återge komplex information på ett enklare sätt än vad en text kan. Du bör därför sträva efter att använda grafik och ljud för att ge information när det är lämpligt.

Så fort du använder grafik, film eller ljud för att ge information behöver du också ge ett alternativ till de användare som inte kan se eller höra informationen. Exempelvis kan en film erbjudas i textversion och ett diagram visas som tabell med samma data. För vanliga bilder räcker det med en alt-text (attributet alt). Då ligger beskrivningen direkt på bilden, men så fort du jobbar med mer komplexa alternativ än vanliga alt-texter behöver du tydligt koppla samman de olika alternativen.

Det är ett vanligt problem att alternativa versioner är svåra för användaren att hitta. Grundregeln är att alternativ ska länkas eller presenteras i direkt anslutning till det som de är alternativ till. Till exempel kan flikar bredvid varandra låta användaren växla mellan ett diagram och en tabell. Ett text- eller teckenspråksalternativ till en film bör ligga direkt under filmen. Det är däremot inte tillräckligt att bara lägga in en länk i högerspalten eller förvänta sig att användare hittar till sidan "Tillgänglighet" i menyn.

Kommentar

I punkt T15 om hantering av dokument och andra medieformat i den tekniska delen av revision tar vi upp att ni ofta använder komplexa medieformat som ljud, video och text i bilder för att presentera innehåll. Vi ger även flera exempel på när detta sker. Ljud- och videobaserat material är bra som komplement till text, särskilt för användare med dyslexi som upplever stora mängder text som problematiska och tidskrävande att läsa. Ni hänvisar ofta till grafiska presentationer i era texter vilket är problematiskt för användare med gravt nedsatt syn eftersom de inte uppfattar grafik visuellt. Vi kan inte heller se att ni tydligt informerar användare om var de kan hitta en textbaserad beskrivning av det grafiska innehållet och vi underkänner därför denna punkt.

Rekommendationer

- Komplettera grafiska presentationer av innehåll med en motsvarande beskrivning i text. Alternativt, informera användare om var de kan hitta en motsvarande beskrivning av innehållet.

Visuell presentation

P17. Interaktivitet

a) Gränssnittet fungerar väl i olika skärmbredder

Bakgrund

För de flesta webbgränssnitt är det rimligt att tänka sig att användaren ibland kommer att använda en liten och smal skärm och ibland en bredare. Då är det också rimligt att gränssnittet fungerar väl med olika skärmbredder.

Oftast är det vettigast att dela upp konceptet i tre huvudkategorier:

- Stora skärmar, vanliga desktopdatorer och bärbara datorer med normalstora skärmar.
- Mellanstora skärmar, exempelvis vanliga surfplattor eller bärbara datorer med små skärmar.
- Små skärmar, exempelvis mobiltelefoner.

Det kan finnas behov av en finare indelning beroende på gränssnittet, men det är viktigt att det fungerar väl i hela spektrat från små mobiler till stora desktopdatorer och att det fungerar både i stående och liggande visning.

Viktiga principer

Det finns olika principer och metoder som kan användas för att bygga responsiva lösningar. Om radlängder och ytor anpassar sig efter fönsterbredden är det bra, men det viktigaste är att gränssnittet är möjligt att använda i allt från smala skärmar till mycket breda skärmar och att presentationsordningen är logisk oavsett skärmbredd. Det innebär att hindra att textrader blir för korta så att de inte klarar av att visa hela ord, eller för långa. Textraderna ska inte visa mer än maximalt 70 tecken per rad inklusive mellanslag.

Så fort menyn kollapsar till en menyknapp ökar problemen för användaren. Därför är det viktigt att försöka behålla en meny där nivå ett är direkt synlig så långt som möjligt. Det innebär exempelvis att menyns nivå ett ska vara synlig i mellanstorleken så långt möjligt.

I första hand bör det vanliga gränssnittet fungera oberoende av skärmbredd, men i specifika situationer kan det vara önskvärt att erbjuda ett alternativt, förenklat gränssnitt för små skärmar. Då är det viktigt att användarna inte tvingas till en viss version utan att de kan välja det ordinarie gränssnittet även på små skärmar. Detta löses genom att erbjuda en länk till det ordinarie gränssnittet från mobilversionen. Det kan också vara bra att erbjuda en länk till mobilversionen från det ordinarie gränssnittet trots att användaren sitter vid en stationär dator. Exempelvis uppskattar en del användare med koncentrationssvårigheter den förenklade visningen i mobilversionen.

Kommentar

Vi bedömer punkten som godkänd eftersom vi inte har kunnat se några problem i gränssnittet när vi har testat det på skärmar med olika storlekar.

b) Klickbara objekt och länkar är tydligt urskiljbara

Bakgrund

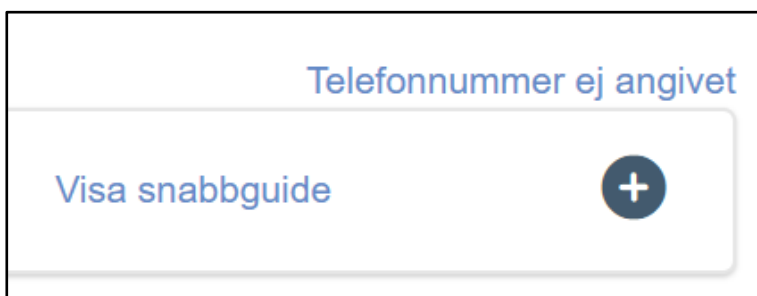
Hos användaren pågår ofta en process som kan beskrivas som: "Ska jag fortsätta läsa den här sidan eller klicka mig fram till en ny". För att göra den processen lättare är det viktigt att användaren utan problem kan uppfatta vad som är en länk och vad som inte är det. Det är också viktigt att länkar inte enbart markeras med en avvikande färg eftersom alla användare inte uppfattar skillnader i färg.

Att hitta och förstå vad som är länkar är av central betydelse för alla användare. Vissa användare kan ha extra svårt att identifiera länkar. Därför är det bra att vara tydlig och konsekvent i utformningen av olika typer av länkar.

Om grafiska objekt också är klickbara och/eller innehåller text är det viktigt att denna text är läsbar. Det är också viktigt att man kan skilja dessa objekt från andra objekt som inte är klickbara. För länkade bilder kan exempelvis en liten pil-ikon användas i nedre högra hörnet. För bilder som startar filmer eller webb-TV kan en stor play-symbol placeras i mitten av bilden.

Kommentar

I punk P18 a tar vi upp att det finns objekt som påverkar användare med nedsatt förmåga att uppfatta färger och att färger inte bör användas som enda informationsbärare för att beskriva objekt. Ni använder enbart färg för att framhäva vissa länkar vilket gör att det är svårt för användare att skilja länkarna från övrig text och att uppfatta att de är klickbara. Bilden nedan är från översiktssidan i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom* men ni använder samma utformning på länkar som är placerade i innehållet för övriga behandlingar som vi har granskat.

- KBT vid bipolär sjukdom - Översikt

Rekommendationer

- Undvik att använda färg som enda informationsbärare på länkar. Komplettera med ikoner eller understrykning av textlänkar.

c) Fokus visas visuellt tydligt när användaren navigerar med tangentbordet

Bakgrund

När användaren förflyttar sig med tangentbordet på en webbsida eller i en funktion måste det visuellt tydligt framgå var fokus är. När man exempelvis tabbar sig genom menyn kan det menyalternativ som just nu har fokus framhävas med en ram eller genom att färgerna inverteras. I en del funktioner kan man förflytta sig med piltangenter och då gäller samma rekommendation: Det objekt som har fokus ska vara visuellt tydligt framhävt.

Även dolda länkar och genvägar ska lyftas fram och visas visuellt när de får fokus vid tangentbordsnavigering.

Den visuella framhävingen ska vara tydlig, det räcker alltså inte med den inbyggda framhävingen i webbläsarna. Det kan i stället vara en något tjockare ram, en tjockare understrykning, invertering eller en bakgrundsplatta som dyker upp.

Kommentar

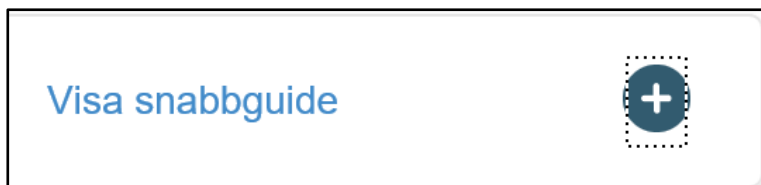
För användare som navigerar med tangentbord, bland annat användare med motoriska funktionsnedsättningar och användare med nedsatt syn, är det viktigt att objekt som användaren fokuserar på tydligt framhävs. Dessa effekter är mycket otydliga på plattformen, oavsett vilken behandling som användaren befinner sig i. De enda effekter som visas är de effekter som visas som i webbläsaren som standard. Ni kan inte förlita er på att användarens webbläsare ska kompensera för otydliga fokuseffekter eftersom detta varierar kraftigt mellan webbläsare på marknaden. I vanliga webbläsare som Firefox och Internet Explorer framhävs objekt som användaren kan nå med tangentbordsnavigation endast med en tunn, prickad ram vilket inte räcker. Nedan visar vi några bilder på objekt som inte framhävs tillräckligt tydligt vid tangentbordsfokus i Internet Explorer.

Bilden ovan visar dels att ramen runt objektet som användaren har fokus på är otydlig, men också att objektet försvinner mot bakgrunden. Ett liknande problem finns i sidnavigeringen inne i modulerna. När användaren fokuserar på objekt i sidnavigeringen blir de mycket otydliga eftersom ni använder färger som objekten att försvinna mot bakgrunden. I övrigt är ramen runt objektet lika otydlig som på föregående bild. Bilden nedan är från sidan *Går det att bota depression med självhjälp?* i behandlingen *Internetbehandling för depression*. Problemet finns emellertid i sidnavigeringen i alla moduler oavsett behandling.

Det sista exemplet finns också på översiktssidan i alla behandlingar och visar hur det ser ut när användaren har fokus på en knapp.

- Alla behandlingar – Översikt
- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Går det att bota depression med självhjälp? (sida 2)

Rekommendationer

- Använd fokuseffekter som tydligt framhäver det objekt som användaren har fokus på vid tangentbordsnavigering.
- Förlita er inte på webbläsarens inbyggda effekter för att framhäva det objekt som har fokus.

d) Klickbara objekt framhävs visuellt när muspekaren hovrar över dem

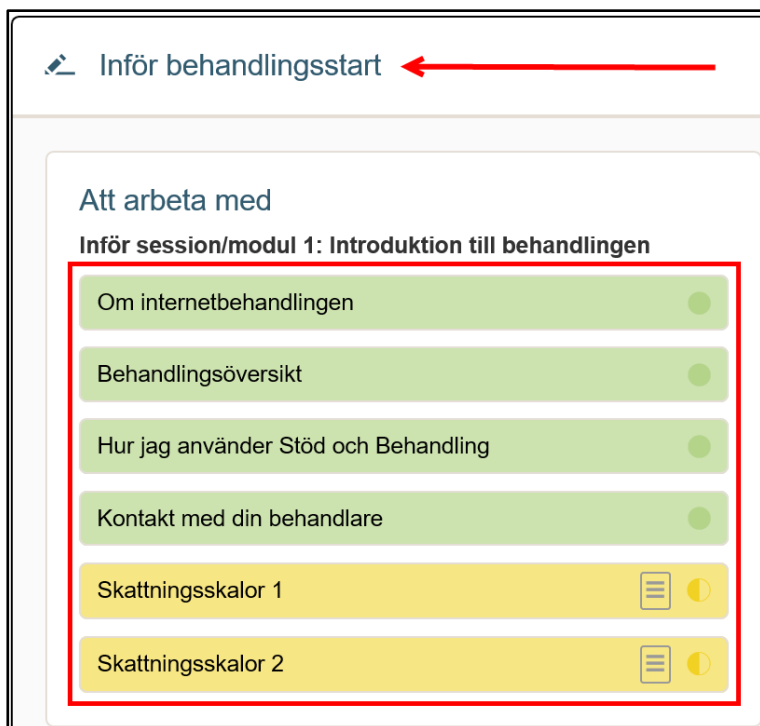

Bakgrund

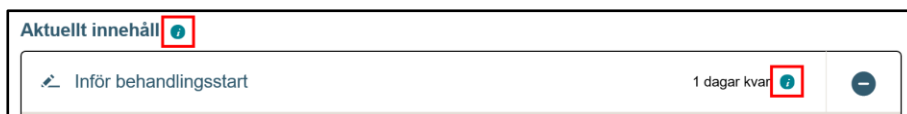
Det är viktigt att ge en visuell återkoppling för användare som pekar på klickbara objekt med en muspekare. Därför ska klickbara objekt också ha en hover-effekt som framhäver det objekt användaren pekar på. Det kan vara samma som fokus vid tangentbordsnavigation men behöver inte vara det.

Kommentar

Flera klickbara objekt saknar en tydlig hover-effekt när användaren hovrar med musmarkören över objektet och signalerat att det är klickbart. Detta kan vara problematiskt för användare med kognitiva funktionsnedsättningar som inte uppfattar att objekten går att interagera med. I samtliga behandlingar är områdena för respektive modul klickbara men det finns ingen hover-effekt som framhäver detta. Det saknas även en hover-effekt för de objekt som representerar varje steg i modulen. Bilden nedan är från översiktssidan i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom* och visar objekt som helt saknar hover-effekter.

Samma problem finns med klickbara objekt av mindre storlek. Bilden nedan visar några klickbara knappar för att visa hjälpinformation, också från översiktssidan i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom*.

- KBT vid bipolär sjukdom – Översikt

Rekommendationer

- Komplettera klickbara objekt med tydliga hover effekter som underlättar för användare att uppfatta att de är klickbara.

P18. Färger och kontraster

a) Begripligheten är inte beroende av användarens förmåga att uppfatta olika färger

Bakgrund

Många gånger är färg ett tydligt och funktionellt sätt att förmedla information på. Röd färg indikerar varningstexter och felmeddelanden, blå färg är starkt förknippat med länkar. Men även om det är bra att använda olika färger för att förmedla information ska man inte helt förlita sig på färg. Omkring 350 000 svenskar räknas som färgblinda. Det betyder inte att alla ser i gråskala, i den här gruppen ingår också exempelvis alla som enbart är röd-grön färgblinda, men det är en betydande grupp och man behöver inte räknas som färgblind för att ha problem att uppfatta olika färger i olika situationer. Exempelvis är det betydligt svårare än normalt att uppfatta färgändringar i exempelvis löpande text om man sitter med en mobil eller surfplatta utomhus en solig dag.

För att inte användarens förmåga att uppfatta färger ska bli avgörande krävs det att man alltid kompletterar med minst ett annat sätt för att ge informationen. Länkar kan exempelvis strykas under, knappar i olika färger kan förses med text och så vidare.

Det ska inte heller krävas att användarens dator är "rätt" inställd. I många webbläsare finns en inställning för att "alltid" stryka under länkar vilket medför att om webbplatsen inte har angett att länkar ska vara understrukna eller att de inte ska vara understrukna blir länkarna understrukna. För en person som lånar en publik dator, exempelvis på biblioteket, är det inte alltid möjligt att påverka inställningarna, och man kan då inte vara säker på att "rätt" inställning är gjord. Därför ska man tydligt ange i stilmallarna att länkar ska vara understrukna om det är så man vill märka ut länkar som komplement till exempelvis en specifik färg.

Kommentar

Begripligheten i gränssnittet är i huvudsak inte beroende av användarens förmåga att uppfatta färger, men det finns områden där begripligheten kan påverkas om användaren har nedsatt färgseende.

Ett annat område som delvis är beroende av användarens förmåga att uppfatta färger är de förklaringar som ni använder för att beskriva att stegen i modulerna är färdiga, pågående och huruvida de kan läses eller är otillgängliga. Vissa av dessa kompletteras med en symbol vilket är bra eftersom det inte är enbart en färg som markerar ut statusen för stegen i en modul. Det är emellertid mer otydligt att skilja beskrivningarna Kan läsas och Kan ännu inte läsas eftersom dessa innehåller samma symbol och bara skiljs åt med en färgnyans. Bilden nedan är från översiktsidan i behandlingen *Sjukskrivningskollen*.

När färgerna används i modulstegen i *Återinträde i arbete* ser det ut som på bilden nedan. Ett alternativ är att helt ta bort cirkelsymbolen från de otillgängliga stegen i modulen för att göra en tydligare skillnad mellan tillgängliga och ej tillgängliga steg, förutom den gråa nyansen. För användare med nedsatt färgseende kan det vara problematiskt att använda enbart nyanser för att göra skillnad mellan olika typer av objekt.

Att arbeta med

Återinträde i arbete

Introduktion till avsnittet

Mätning av ditt mående

Skapa rutin och struktur

Mindfulness

Nästa steg

- Sjukskrivningskollen - Översikt

Rekommendationer

- Undvik att använda färger och nyanser för att göra skillnad mellan objekt. Komplettera med text, symboler eller mönster.

b) Texters förgrunds- och bakgrundsfärger ger tillsammans tillräckliga kontraster

Bakgrund

För att besökaren ska ta del av innehållet på ett enkelt sätt är det viktigt att kontrasterna (egentligen ljuskontrast) mellan text och bakgrund är bra. På en kontrastskala som går från 1:1 (ingen skillnad) till 21:1 (svart på vitt) ska kontrasten vara minst 4,5:1.

För att mäta kontraster används en komplex formel som finns på W3C:s webbplats:

[Formel för kontraster \(W3C:s webbplats, engelska\).](#)

Om du inte själv vill sitta och räkna på detta rekommenderar WAI bland annat verktyget "Contrast Analyser" som kan laddas ned kostnadsfritt från Paciello Groups webbplats:

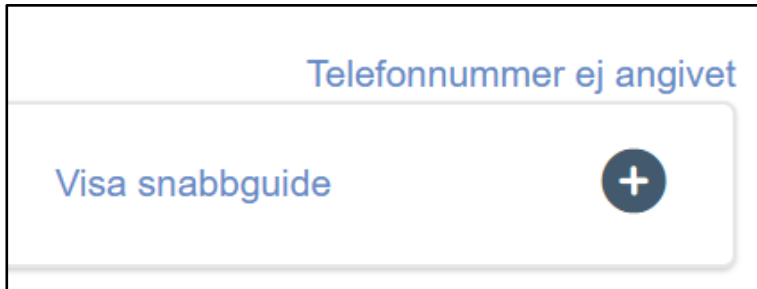
[Contrast Analyser \(the Paciello group webbplats, engelska\).](#)

Kommentar

Kontraster är överlag på godkända nivåer men vi har sett att det finns områden på plattformen där ni gör vissa avsteg och där kontrastnivåerna inte når minikravet på 4,5:1. När det har uppstått en händelse i en behandling, exempelvis att det finns en ny modul publiceras som användaren kan påbörja, annonseras detta längst upp på sidan. Ni använder här vit text mot orange bakgrund vilket inte ger tillräckligt goda kontraster och är särskilt problematiskt för användare med nedsatt syn. Bilden nedan är från översiktssidan i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom* men ni använder samma utformning för alla meddelanden av samma typ.

Kontrastvärde 1,9:1.

Även den färg som ni använder för vissa länkar skapar kontrastproblem mot vit bakgrund. Bilden nedan är från översiktssidan för behandlingen *Sjukskrivningskollen*.

Kontrastvärde på 3,8:1.

- KBT vid bipolär sjukdom - Översikt
- Sjukskrivningskollen – Översikt

Rekommendationer

- Justera textfärg eller bakgrundsfärg i områden med för låga kontraster.
- Mät kontraster och undvik att använda färger på text som ger ett kontrastvärde under 4,5:1 mot bakgrunden.

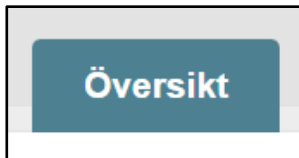
c) Grafiska objekt som förmedlar information, och texter som förekommer i bilder, illustrationer och filmer har tillräckliga kontraster

Bakgrund

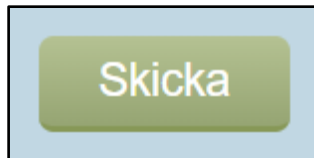
Även kontrasterna i illustrationer, diagram, bilder, ikoner och filmer bör vara bra. Det finns ingen exakt gräns när det gäller kontraster i den här typen av material men användaren ska enkelt kunna se och tolka den grafiska informationen även i dåliga ljusförhållanden och med en lättare synnedsättning. Sträva därför efter så goda kontraster som möjligt.

Kommentar

Det finns även vissa problem med kontraster i grafiska objekt, särskilt i knappar som innehåller text. Texten på vissa knappar, flikar och andra objekt i gränssnittet utgör för liten kontrast mot bakgrundsfärgen i objekten, eller mot den vita eller gråa bakgrunden i gränssnittets större ytor. Samtliga objekt på bilderna nedan är från behandlingen *Sjukskrivningskollen* men samma objekt används i andra behandlingar och utgör därför samma problem med för låga kontraster.

Kontrastvärde 4,4:1

Kontrastvärde 2,2:1

Kontrastvärde 3,2:1

- Sjukskrivningskollen – Översikt
- Sjukskrivningskollen – Meddelanden

Rekommendationer

- Förstärk kontraster i grafiska objekt som innehåller text eller på annat sätt förmedlar information till användaren.

d) Text bör inte presenteras mot en bakgrund som skiftar i färg eller nyans

Bakgrund

Text bör i möjligaste mån presenteras mot en ren bakgrund, fri från skiftningar och bilder. En orolig bakgrund drar till sig läsarens uppmärksamhet och gör det svårare att koncentrera sig på texten, något som i synnerhet kan drabba användare med koncentrationssvårigheter.

Kommentar

Den enda text som presenteras mot en bakgrund med skiftande färg förekommer i filmer. Här är emellertid bakgrunden mestadels grå och vi bedömer därför inte problemet som allvarligt.

P19. Typografi

a) Rubriker är tydligt urskiljbara och läsbara

Bakgrund

Tydliga och välformulerade rubriker gör dina sidor lättare att läsa. Detta är särskilt viktigt för personer med lässvårigheter. Det gör att det blir lättare för alla läsare att snabbt bilda sig en uppfattning om texten.

Våra tester visar att många användare endast läser rubrikerna på en sida. Även personer som använder olika hjälpmedel för att läsa upp en text kan "skumläsa" längre texter genom att hoppa från rubrik till rubrik.

Dessutom har sökmotorer lättare att indexera sidor på ett bra sätt om det finns relevanta rubriker, framförallt huvudrubriker. Huvudrubriker fungerar dessutom som ett kvitto på vilken sida användaren hamnat på.

Använd rubriker för att strukturera sidorna på ett tydligt sätt. För kortare texter kan det räcka med att texten har en huvudrubrik. Mer omfattande texter kan behöva underrubriker i flera nivåer.

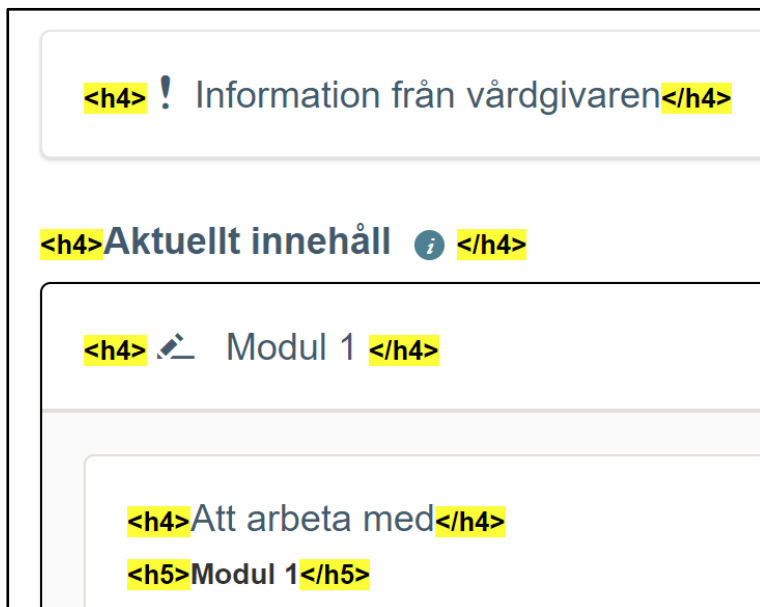
Tänk på att rubriker och underrubriker skapar en hierarki i texten. För att tillåtas använda en underrubrik måste det finnas en huvudrubrik. För att det

ska bli snyggt kan du ibland behöva olika typer av huvudrubriker, till exempel huvudrubriker med olika storlek.

Om du arbetar med ett publiceringsverktyg är det viktigt att använda de färdiga rubrikformaten som finns. Skapa inte rubriker enbart genom att göra brödtexten fet och större. Samma sak gäller när man skapar dokument i olika format.

Kommentar

Rubriker i den löpande texten i behandlingarnas olika delar är tydligt urskiljbara och skiljer sig tydligt från övrig text. På översiktssidan är det emellertid mer otydligt vilka texter som utgör rubriker och vilja rubriknivåer som de utgör. Ett rent tekniskt problem här är att ni inte utgår från en logisk rubrikstruktur, vilket vi tar upp i punkterna T9 a till d om rubrikstruktur. Bortsett från det följer ni inte ett konsekvent utformning på rubriker då de kan skifta i storlek och utseende men vara placerade på samma rubriknivå. Detta gör att det blir otydligt för användare hur innehållet är strukturerat på sidan. Bilden nedan är från fliken *Översikt* i behandlingen *Internetbehandling för depression* där vi har märkt ut några rubriker på sidan för att visa hur rubriker kan skilja sig i utformning.

- Internetbehandling för depression - Översikt

Rekommendationer

- Följ våra rekommendationer på punkterna T9 a till d för att skapa en korrekt och logisk rubrikstruktur vilket underlättar för användare med uppläsande hjälpmedel.
- Utforma rubriker på ett konsekvent sätt så att det blir tydligt för användare hur innehållet på en sida är strukturerat.

b) Ingresser är tydligt urskiljbara och läsbara

Bakgrund

En bra ingress hjälper användaren att snabbt avgöra om innehållet på sidan är relevant eller inte. En ingress som är tydligt urskiljbar gör att användaren snabbt hittar den och kan läsa den även om sidan i sig är lång.

Ingressen ska vara utformad så att den skiljer sig både från rubriker och brödtexten på sidan. De flesta läsare känner igen en ingress om texten är placerad direkt nedanför huvudrubriken och är större än brödtexten.

Kommentar

Ni använder inte ingresser på alla sidor men det finns på vissa. Utformningen av ingresser skiljer sig inte från brödtextens utformning utan främst genom sin placering direkt efter sidans huvudrubrik. Bilden nedan är från sidan 4. *Vad är egentligen nedstämdhet och depression?* I behandlingen *Internetbehandling för depression, Modul 1*. Bilden visar ingressen efter sidans första rubrik samt den brödtext som följer efter den första under rubriken.

4. Vad är egentligen nedstämdhet och depression?

Ofta får man höra att någon känner sig deppig. Nedstämda känner vi oss alla då och då och det är inget konstigt eller onaturligt. Om nedstämdheten ständigt präglar våra liv och hindrar oss i vår vardag är det något mer än en *enstaka* dålig dag eller en *enskild* usel vecka. Då är vi deprimerade.

Symptom och diagnos

Vi kommer nu beskriva hur en depression kan yttra sig. Som du kommer att märka så kan symptomen vara av väldigt olika karaktär. Det är därför inte alls konstigt om du inte känner igen dig i precis allt.

- Internetbehandling för depression – Modul 1 – Vad är egentligen nedstämdhet och depression? (sida 4)

Rekommendationer

- Utforma texter som är tänkta att fungera som ingresser på ett tydligt sätt så att de skiljer sig från brödtexten.

c) Brödtexter är tydligt urskiljbara och läsbara

Bakgrund

Teckensnitt

Det finns inga undersökningar som tydligt pekar ut ett visst teckensnitt som har bäst läsbarhet. Tidigare var det problem för bildskärmar att visa

teckensnitt som har så kallade seriffer. Det här är inte ett problem med moderna bildskärmar. Däremot underlättar det för läsaren om du använder ett vanligt förekommande teckensnitt.

Textstorlek

Ett problem för många som läser webbsidor är att de tycker att texten är för liten. Även om det går att förstora texten i webbläsaren ska de allra flesta inte behöva göra det. Små textstorlekar skapar problem med läsbarheten för en stor grupp användare, speciellt mobilanvändare. Om du vet att en stor del av dina besökare är medelålders eller äldre bör du använda en större textstorlek.

Färg

Det finns sällan någon anledning att låta brödtexten vara något annat än svart text på vit botten. Det ger en bra svärta och underlättar läsbarheten.

Radlängder

Det är viktigt att radlängderna inte är för långa. Långa rader gör texter svårlästa för många läsare. Vi väger in långa radlängder i bedömningen på den här punkten men det finns också en specifik punkt (P19h) inriktad på just radlängder.

Kommentar

Brödtexter är tydligt urskiljbara och läsbara. Vi ser att ni använder långa textrader vilket vi tar upp i punkt P19 h.

d) Bildtexter är tydligt urskiljbara och läsbara

Bakgrund

Bildtexter är ofta utformade med mycket små storlekar och är ibland även kursiva, vilket gör att de kan vara svåra att läsa för många användare, i synnerhet i mobilgränssnitt.

Om bildtexter används är det viktigt att hitta en typografisk form som tillåter att bildtexterna får ta plats. Annars är det kanske bättre att avstå från att använda bildtexter helt.

Kommentar

Ni använder inte bildtexter i något särskilt format utan hänvisar eller beskriver bilder i brödtexten. Vi bedömer därför punkten som inaktuell.

e) Listor är tydligt urskiljbara och läsbara

Bakgrund

Dåligt formaterade listor motverkar syftet med listor. Texten blir ofta svårläst och överblicken går förlorad. Se till att punkterna i en punktlista har ett tydligt indrag och att varje punkt är tydligt avgränsad.

Kommentar

De allra flesta listor är tydligt urskiljbara men vi har sett flera undantag vilket gör att vi underkänner punkten. På sidan *Behandlingsöversikt* i behandlingen *KBT vid bipolär sjukdom, Inför behandlingsstart* saknas mellanrum mellan punkter och texten vid varje punkt i en lista som beskriver vad som ingår i

behandlingen. Detta gör listan mer svårläst för användare med kognitiva funktionsnedsättningar.

Följande ingår i behandlingen:

- Information om bipolär sjukdom
- Orsaker till bipolär sjukdom
- Hur man kan behandla bipolär sjukdom
- Kartläggning av din egen sjukdomshistoria
- Att hitta tidiga tecken på sjukdomsepisoder
- Information om hur stress fungerar och hur man kan hantera det
- Information om sömn och verktyg för att förbättra sömn

På sidan *Att börja med en aktivitetsplan* i behandlingen *Internetbehandling för depression, modul 2* använder ni en lista där varje punkt består av en bokstav. Punkterna flyter samman med den övriga texten eftersom det inte finns något tydligt indrag vid varje punkt och punkterna blir därför svåra att urskilja.

Aktivitetsplan

- a) Titta på arbetsbladet som heter *Aktivitetsplan*.
- b) Markera först vilket datum det gäller, under namnet på veckodagen, så att det blir lätt att hålla reda på vilken dag det gäller.
- c) Fyll i dina bestämda aktiviteter de kommande sju dagarna, det vill säga de saker du vet att du kommer att göra. Var så detaljerad och specifik du kan.

På sidan *Att komma igång*, även den i *Internetbehandling för depression, modul 2* använder ni väldigt långa indrag i den översta raden på varje punkt i en lista, dock saknar följande rader indrag vilket gör att textens marginal blir väldigt ojämn.

1. Du har försökt olika behandlingar tidigare, som inte fungerade. Fundera i så fall ett tag på vad din arbetsinsats skulle vara värd för dig. Är det värt några veckors intensivt arbete för chansen att kunna komma på fötter och få kontroll över ditt liv? Funderar du på att sluta med behandlingen på grund av att du vill undvika det obehag som det innebär att göra allt detta? Gör en analys av den situation du är i nu och se till vilka konsekvenser som styr ditt beteende. Är inte en vardag med mindre nedstämdhet ett lockande mål?

Det övergripande problemet med de listor som vi tar upp här är att listorna i exemplen inte kodas korrekt i html. Genom att använda följande våra rekommendationer vid punkt T9 e korrigerar ni automatiskt indrag och mellanrum mellan punkter och text. Vikten av att koda listor korrekt påverkar alltså inte bara användare med uppläsande hjälpmedel utan även läsbarheten för användare generellt. Eftersom detta är en punkt som rör redaktörer i stor utsträckning kan det behövas mer utbildning till redaktörerna för att ge en bättre förståelse för vikten av att strukturera innehåll på rätt sätt.

- KBT vid bipolär sjukdom – Inför session/modul 1 – Behandlingsöversikt (sida 2)
- Internetbehandling för depression – Modul 2 – Att börja med en aktivitetsplan (sida 6)
- Internetbehandling för depression – Modul 2 – Att komma igång (sida 19)

Rekommendationer

- Följ våra rekommendationer för punkt T9 e om att koda listor på ett korrekt sätt.
- Var konsekventa med att utforma listor på ett tydligt sätt för att underlätta för användare att läsa dem.

f) Citat är tydligt urskiljbara och läsbara

Bakgrund

För förståelsen av en text kan det vara mycket viktigt att skilja fakta från något som en viss person säger. Om någon uttalar sig om något ska det vara lätt för läsaren att förstå:

- Att någon uttrycker något
- Vem som uttrycker något

Citat kan anges på flera sätt. Citattecken eller tankestreck (pratminus) är de två vanligaste. Det är också tänkbart att utforma citat med en avvikande typografi.

I diskussionsforum och liknande föregås ofta varje uttalande av att personens namn visas före texten.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom vi inte har kunnat se att ni använder några citat.

g) Text i video är tydligt urskiljbar och läsbar

Bakgrund

När text visas i en video är det viktigt med god läsbarhet. Det gäller oavsett vad det är för text, så länge syftet är att användaren ska kunna läsa texten. Några exempel:

- Textremsa
- Textskyltar som visar vem som talar
- Illustrationer som visas i bild

Sträva efter att ha en homogen bakgrund bakom texten och goda kontraster. I och med att det många gånger är bilder av text är det även viktigt att texten görs relativt stor. Undvik också allt för ovanliga typsnitt.

Kommentar

Text i video är generellt tydlig och läsbar men vi har sett några avsteg. I videon *Rehabiliteringskedjan* på sidan *Roller i sjukskrivning* får ni relativt mycket text på en och samma bild vilket gör att texten blir relativt liten och svår att läsa. Video är bäst i närbild och när detaljer blir för små blir de också svåra att se.

En lösning är att dela upp tidslinjen i videon på flera bilder och därmed kunna utnyttja en större del av utrymmet för de texter som ska visas i varje del.

- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Roller i sjukskrivning

Rekommendationer

- Undvik att lägga för mycket text i en och samma bild i videoklipp.

h) Radlängder överstiger inte 70 tecken per rad inklusive mellanslag

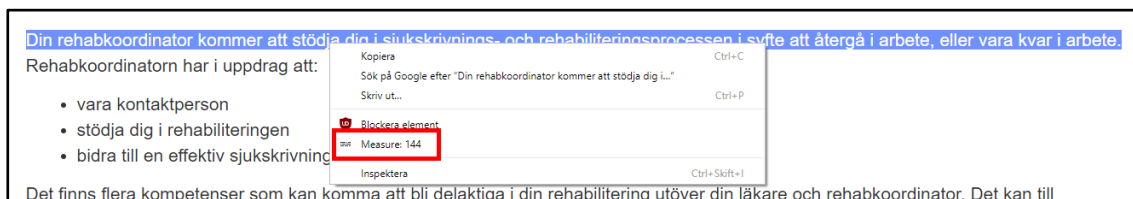
Bakgrund

Korta radlängder gör text enklare att läsa. Det är ett av skälen till att dagstidningar traditionellt har många smala spalter istället för långa radlängder. Det finns olika rekommendationer för hur långa radlängder som är acceptabelt men vi rekommenderar att radlängderna inte överstiger 70 tecken per rad inklusive mellanslag. De svenska klarspråksriktlinjerna förespråkar radlängder på 55-65 tecken per rad.

Klarspråk – Institutet för språk och folkminne

Kommentar

Ni använder textrader som övergår 100 tecken per rad vilket skapar väldigt breda rader som är svåra att läsa, både för användare med förstorande hjälpmedel och användare med dyslexi. Bilden nedan är från sidan Roller i sjukskrivning i behandlingen *Sjukskrivningskollen*, Introduktion. Problemet finns emellertid i alla moduler som innehåller mycket text eftersom spaltbredden är densamma. Raden på bilden nedan innehåller 144 tecken.

- Sjukskrivningskollen – Introduktion – Roller i sjukskrivning (sida 4)

Rekommendationer

- Undvik att använda långa texter och följ de svenska klarspråksriktlinjerna på 55-65 tecken per rad.

P20. Tabeller

a) Tabeller har en visuell utformning som underlättar förståelsen av det data som presenteras

Bakgrund

Många upplever det svårt att hantera information som presenteras i rader och kolumner. Samtidigt är det ett mycket effektivt sätt att presentera stora datamängder.

För att en tabell ska uppfattas som överskådlig behöver den utformas med en tydlig typografi. Rad- och kolumnrubriker bör gå att skilja från tabelldata. Rader och kolumner kan behöva skiljas åt med exempelvis:

- Linjer
- Tonade fält på varannan rad (eller kolumn)
- Komplexa tabeller kan behöva delas upp i delstrukturer eller grupperas.

Kommentar

Ni använder generellt tabeller sparsamt vilket är bra eftersom tabeller skapar en relativt komplex struktur som kan vara svår för hjälpmedelanvändare att hantera. De tabeller som vi har sett på sidan *Beskriv din arbetsmiljö* i behandlingen *Sjukskrivningskollen*, modulen *Rehabilitering* har linjer men saknar tydliga tabellrubriker och tonade fält. Se bilden nedan.

	Ja	Ja, i viss mån	Nej, knappast	Nej, inte alls
Hinner du med dina arbetsuppgifter inom din ordinarie arbetstid?	☐	☐	☐	☐
Brukar du känna dig trött och slut efter en arbetsdag?	☐	☐	☐	☐
Tar du med dig arbetet i tankarna efter en arbetsdag, så det påverkar fritiden negativt?	☐	☐	☐	☐

- Sjukskrivningskollen – Rehabilitering – Beskriv din arbetsmiljö (sida 8)

Rekommendationer

- Komplettera tabeller med tonade fält och tydliga tabellrubriker för att göra tabellstrukturen tydligare och underlätta förståelsen för den data som presenteras.

b) Tabeller är designade att fungera väl i liten skärm

Bakgrund

Tabeller ska precis som övrigt innehåll kunna visas både i stor skärm och i smal skärm. Idag finns det tekniker för att hantera responsiva tabeller, och för att det ska bli bra krävs det att man definierar att tabeller ska vara responsiva redan i koncept- och designfasen. Tänk igenom hur olika tabeller ska fungera och visa informationen i smal skärm.

Kommentar

De tabeller som vi har sett fungerar i smal skärm men de anpassar sig inte efter skärmens storlek. Detta skapar horisontell skroll vilket gör tabellerna svårare att läsa, särskilt för användare med förstörande hjälpmedel på mobil. Bilden nedan är från sidan *Beskriv din arbetsmiljö* i behandlingen *Sjukskrivningskollen*, *Rehabilitering*.

<p><td> Finns det möjlighet för dig att påverka planering och utförande av arbetet?</p>	<p><td> ☐</p>
<p><td> Får du stöd och hjälp av dina arbetskamrater om du har problem i arbetet?</p>	<p><td> ☐</p>
<p><td> Upplever du gemenskap och trivsel med dina arbetskamrater?</p>	<p><td> ☐</p>

- Sjukskrivningskollen – Rehabilitering – Beskriv din arbetsmiljö (sida 8)

Rekommendationer

- Använd responsiva tabeller som anpassar sig efter storleken på användarens bildskärm. Detta kan göras genom att utforma tabeller så att de visas vertikalt istället för horisontellt på smala skärmar.

Information och hjälp

P21. Om webbplatsen

a) Det finns en sektion som kallas "Om webbplatsen" ✔

Bakgrund

Användaren kan ha ett behov av att förstå hur vissa saker på webbplatsen fungerar. Det kan finnas en del finesser och möjligheter som användaren inte känner till. Dessutom kan du behöva redogöra hur webbplatsen följer olika

lagar och regler samt vem man kan kontakta om man har synpunkter och frågor.

Kommentar

Det finns en länk till en separat sida med titeln *Läs mer om e-tjänster* placerad i plattformens sidfot som användaren kan oavsett vilken sida som användaren befinner sig på.

b) "Om webbplatsen" innehåller information om hur webbplatsen fungerar

Kommentar

Sidan *Läs mer om e-tjänster* generell information om plattformen och vilka funktioner som plattformen erbjuder. Det finns även information om hur användaren kan kontakta supporten. Som komplement öppnas även en snabbguide första gången användaren öppnar en ny behandling.

c) "Om webbplatsen" innehåller information som beskriver vilket stöd som finns för användare med särskilda behov

Bakgrund

För användare som har behov av särskilt stöd kan det vara viktigt att hitta information om hur långt ni kommit i arbetet med att göra webbplatsen tillgänglig. Ni kanske vet att det finns svårigheter med vissa delar av webbplatsen och då är det bra att presentera den informationen samlat.

Kommentar

Vi kan inte se att sidan *Läs mer om e-tjänster* innehåller någon information till användare med särskilda behov, exempelvis hjälpmedelsanvändare. Vi underkänner därför denna punkt. Om det finns begränsningar med att använda plattformen med hjälpmedel underlättar det för hjälpmedelsanvändare att känna till det. Vi utgår från att innehållet på den aktuella sidan möjligen inte kan påverkas av er. Ni bör då skapa en specifik sida för detta ändamål som nås från plattformen. Nedan visar vi en bild från sidan *Om webbplatsen* på *Försäkringskassans* webbplats där myndigheten informerar användare med hjälpmedel om tillgänglighet.

Om webbplatsen

Mina sidor och e-legitimation

Information om Mina sidor och e-legitimation.

Cookies (kakor)

Information om cookies på Försäkringskassans webbplats.

Teknisk support

Information om hur du får teknisk support när du har problem med e-tjänsterna.

Tillgänglighet och anpassning

Information om anpassning av innehåll, Talande webb och teckenspråk.

Appar

Information om Mina sidor-appen och Bostadsbidragsappen.

- Försäkringskassan – Om webbplatsen
<https://www.forsakringskassan.se/omwp>

Rekommendationer

- Komplettera sidan *Läs mer om e-tjänster*, eller skapa en annan sida, med information om hur e-tjänsterna fungerar med tillgänglighet och eventuella begränsningar.

d) "Om webbplatsen" bör erbjuda information om hur användaren anpassar presentationen av webbplatsen direkt i webbläsaren eller operativsystemet

Bakgrund

Om användarna har problem med att använda en webbplats kan de ha behov av att exempelvis:

- Förstora texten
- Förstora hela sidan
- Ändra vissa färger
- Förbättra kontrasterna
- Ändra fönsterstorleken för att få kortare rader
- Ändra radavstånd (eller ordmellanrum) för att få ökad läsbarhet
- Byta teckensnitt

Sträva efter att användaren ska kunna göra så mycket som möjligt av detta genom inställningar i sin webbläsare eller sitt operativsystem. Att den här möjligheten finns är dock något som är okänt för många användare. Därför är

det bra om det finns information om vilka inställningar användaren kan göra för att anpassa presentationen.

Kommentar

Vi kan inte se att det finns några instruktioner om inställningar som användaren kan göra för att förbättra tillgängligheten i plattformen. Vi underkänner därför denna punkt. Vi utgår från att ni möjligen inte kan påverka informationen som publiceras på sidan *Läs mer om e-tjänster*. Ni bör i så fall skapa en separat sida för denna information som användare kan nå från plattformen. Nedan visar vi en bild från sidan *Tillgänglighet och anpassning på Försäkringskassans* webbplats där de informerar användare om anpassningar som användaren själv kan göra för att förbättra tillgängligheten.

Uppläsning

Vår webbplats stödjer skärmläsarverktyg, exempelvis VoiceOver, NVDA, Jaws.

Zoom

För att göra innehållet på sidan större kan du ändra zoom-nivån på sidan. Det gör du på olika sätt beroende på vilken webbläsare och vilken enhet du använder (dator, mobiltelefon, surfplatta). I många webbläsare finns det en inbyggd zoom-funktion som du når i webbläsarens meny – det finns också många gånger möjlighet att använda "genvägar" såsom att hålla ner Ctrl-tangenten på tangentbordet och snurra på mushjulet eller om det är en pekskärm att använda "pinch".

- Försäkringskassan – Tillgänglighet och anpassning
https://www.forsakringskassan.se/omwp/tillganglighet_anpassning

Rekommendationer

- Komplettera sidan *Läs mer om e-tjänster*, eller skapa en annan sida, med instruktioner till användare om hur tillgängligheten på plattformen kan förbättras.

P22. Hjälp och övergång till manuell service

a) Komplexa funktioner och tjänster är försedda med någon form av hjälp-funktion

Bakgrund

För komplexa funktioner och tjänster räcker det ofta inte att bara visa ett felmeddelande när något blivit fel. I stället kan det krävas utökade instruktioner och någon form av hjälpfunktion för att hjälpa användaren att fullfölja tjänsten så smidigt som möjligt.

Hjälpfunktioner kan utformas på många olika sätt. Den bästa lösningen varierar från fall till fall. Det är viktigt att hjälpfunktionen i sig är enkel. En grundprincip är att hjälpfunktionen ska vara enklare än den tjänst den är kopplad till. Exempelvis hjälper man inte en användare som har svårt att förstå innebörden av en text genom att länka till lagtext om samma sak. Den som inte förstår den första texten förstår sällan lagtexten heller.

Tänk också på att använda bilder, illustrationer och eventuellt film som en del av hjälpen.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom vi inte har sett att ni använder några komplexa funktioner i plattformen.

b) Om det finns alternativa vägar att göra det som en komplex funktion är skapad för finns det även tydlig information om detta till användaren

Bakgrund

Ju fler komplexa funktioner det finns i ett webbgränssnitt desto fler användare kommer att uppleva det som besvärligt att navigera bland alla funktioner och valmöjligheter.

Finns det alternativa vägar att göra samma sak är det därför fördelaktigt för användaren att få information om detta. Det kan exempelvis vara en bokningsfunktion där användaren istället för den komplexa funktionen kan använda ett förenklat, mobilt gränssnitt eller en telefonbokning. Lägg sådan information tydligt, högt upp på den första sidan i funktionen.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom vi inte har kunnat se att ni använder några komplexa funktioner i plattformen.

c) Om det krävs särskilda kunskaper för att hantera gränssnittet med någon form av hjälpmedel finns tydlig information om detta till användare med dessa hjälpmedel

Bakgrund

Ofta är det extra besvärligt att hantera komplexa funktioner för användare med olika typer av hjälpmedel. För dessa användare kan det därför behövas utökade instruktioner om funktionaliteten. Sådan information ska läggas in på ett sätt så att användaren kan ta del av den. Rör informationen gravt synskadade användare med skärmläsare (hjälpmedel om omvandlar det som visas visuellt till tal via en talsyntes och/eller punktskrift via en punktskriftsdisplay) behöver inte informationen visas visuellt, bara hjälpmedlen hittar den och kan presentera den för användaren.

Kommentar

Vi bedömer att det inte krävs särskilda kunskaper för användaren att kunna hantera gränssnittet och vi bedömer därför punkten som inaktuell.

d) Det är lätt att hitta kontaktuppgifter i form av telefonnummer och e-postadresser

Bakgrund

En av de vanligaste anledningarna till att gå in på en webbplats är att hitta kontaktuppgifter. Därför är det viktigt att på ett konsekvent och tydligt sätt presentera lämpliga kontaktuppgifter. Det enklaste sättet att hjälpa användarna är ofta att uppmana dem att ta kontakt.

Användare är ofta mycket negativt inställda till webbplatser som saknar tydliga kontaktuppgifter. Om kontaktuppgifter saknas eller om det bara finns

anonyma "kontakta oss"-formulär skapar det tveksamheter. En del användare väljer att avstå från att använda webbplatser som saknar kontaktuppgifter.

Kommentar

Det finns uppgifter placerad i webbplatsens sidfot om hur användaren kan kontakta supporten för plattformen. Detta är en vedertagen placering av kontaktinformation.

P23. Lyssna-funktion

a) Webbplatsen erbjuder användaren en möjlighet att lyssna på textinnehållet

Bakgrund

För användare med lässvårigheter är det till stor hjälp om det finns en möjlighet att lyssna på textinnehåll. Det finns två sätt att erbjuda möjligheten att lyssna på text:

- Texten på sidan konverteras till tal via en talsyntes och läses upp av en konstgjord röst
- Texten på sidan är inläst av en riktig människa

Läsvårigheter kan bero på många olika saker. I flera fall är det själva läsprocessen som är problemet. Då kan lösningen vara att lyssna istället för att läsa. Det gör att personen:

- Snabbare kan ta sig igenom innehållet
- Kan fokusera på budskapet

Vissa personer har ett hjälpmedel i sin egen dator som omvandlar text till tal. De har ett program som de kan använda både på webbsidor och i andra sammanhang. Många har dock inte tillgång till sådana program, som dessutom är relativt dyra. Då är det viktigt att webbplatsen erbjuder användaren en möjlighet att lyssna på innehållet.

Notera också att den här typen av uppläsning inte i första hand är tänkt för gravt synskadade användare. Dessa användare behöver ett hjälpmedel för att överhuvudtaget kunna öppna webbläsaren. Hjälpmedel för gravt synskadade användare är också mer utbyggda med navigeringsstöd och strukturellt stöd som behövs när man inte ser sidan.

Kommentar

Ni använder inte någon lyssna-funktion på webbplatsen och vi bedömer därför punkten som underkänd. Nedan visar vi en bild på 1177 Vårdguiden där tjänsten Talande webb används.

- 1177 Vårdguiden
<http://www.1177.se>

Rekommendationer

- Använd en lyssna-funktion på webbplatsen för att underlätta för användare med dyslexi som inte har ett eget hjälpmedel. Även användare med nedsatt syn och användare som inte har svenska som modersmål är hjälpta av en lyssna-funktion.

b) Användaren kan påverka uppläsningen av texterna

Bakgrund

Användare som har behov av att få text uppläst vill oftast inte läsa allt på sidan. I stället vill användaren ofta skumma fram till den information användaren letade efter. Det kan innebära att användaren vill läsa lite i menyerna, läsa några rubriker, läsa en mening i början av ett stycke och så vidare. Därför är det viktigt att uppläsningen ger användaren möjlighet att påverka vad som ska läsas.

Dessutom kan användaren vilja påverka läshastighet och vilken röst som används. Vana användare vill oftast ha en högre hastighet medan ovana användare vill ha en lägre läshastighet.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom ni inte använder någon lyssna-funktion på portalen.

c) Vid uppläsning markeras det ord som läses

Bakgrund

För användare med lässvårigheter är det ofta viktigt att kunna följa med i läsningen med ögonen. Det är därför viktigt att uppläsningen markerar de ord som läses upp när de läses. Det gör att användarna har mycket större möjlighet att ta till sig informationen.

Kommentar

Vi bedömer punkten som inaktuell eftersom ni inte använder någon lyssna-funktion på portalen.

P24. Teckenspråk

a) Webbplatsen erbjuder viktig information på teckenspråk

Bakgrund

Döva personer föredrar information på sitt eget språk – teckenspråk. Om du tänker dig att svenska för den döve är som ett andraspråk blir det lättare att förstå. En döv person kan därför ha problem med att läsa på svenska. Vissa både läser och skriver svenska dåligt.

För att veta vilken information som borde finnas på teckenspråk rekommenderar vi en dialog med döva användare av er webbplats.

Information på teckenspråk produceras som en film. Arbetet börjar ofta med en bearbetning av en text. Den information som ska ges på teckenspråk blir sällan bra om man går direkt från exempelvis en text på en webbsida. En sådan text kan med fördel ligga till grund, men det krävs en viss bearbetning för att informationen ska fungera på teckenspråk.

Det finns flera sätt att presentera det teckenspråkiga materialet på webben. Det enklaste är en länk till en film som visas separat i en mediaspelare. Ibland blir dock resultatet bättre om filmen integreras direkt på en webbsida. Då kan filmen kombineras med textbudskap och länkar till kompletterande information. Det krävs alltså en analys av hur detta ska fungera på er webbplats.

Det ställs även tekniska krav vid produktionen av filmen och vid överföringen (om man tittar på filmen strömmande).

Kommentar

Vi har inte sett att ni erbjuder teckenspråk för döva användare och användare med nedsatt hörsel. Vi bedömer därför punkten som inaktuell.

P25. Andra språk

a) Språk hanteras på ett genomtänkt och konsekvent sätt på webbplatsen

Bakgrund

Personer med svenska som andraspråk kan ha svårt att läsa texter på svenska. Detta problem kan lösas på flera sätt:

- De svenska texterna skrivs enklare så att de kan läsas och begripas av flera
- Svenska texter översätts till ett eller flera andra språk

Det går inte att säga exakt hur dessa problem ska hanteras. Det viktigaste är att ni i verksamheten har tänkt igenom hur ni ska göra. En sådan process kan leda till att webbplatsen enbart har material på svenska, men den kan också leda till att ni tar fram all eller viss information på flera språk.

I Sverige finns flera erkända minoritetsspråk. Dessutom finns det ett stort antal stora och små invandrarspråk. Inom en kommun kan det därför finnas över hundra talade språk.

Kommentar

Ni arbetar med svenska på ett konsekvent sätt och vi kan se att ni har arbetat för att använda tydliga och välformulerade texter. Ni beskriver ofta begrepp och undviker generellt att använda förkortningar. Ni erbjuder emellertid inte texterna på lättläst svenska eller på andra språk, inte ens för officiella språk som finska. Vi bedömer därför punkten med en varning.

Rekommendationer

- Överväg att erbjuda texter på andra språk utöver svenska för att underlätta för användare som inte har svenska som första språk.

Kommentarer och rekommendationer: Innehåll

Navigation

S1. Menyer

a) Menyformuleringar är lagom precisa

Bakgrund

Menyerna är centrala för att användaren ska hitta rätt på en webbplats. Ett vanligt problem är att användaren ägnar mer tid åt att klicka sig runt i menyer än åt att faktiskt läsa den information man var ute efter. Tydliga och välformulerade menylänkar gör det lättare att hitta fram till det innehåll som är intressant.

Men för att menyn ska bli överskådlig måste menylänkarna samtidigt vara relativt korta. Det ställer stora krav på genomtänkta menyformuleringar.

Det här kan vara bra att tänka på:

- Använd ord och formuleringar som är entydiga. "Våra tjänster" är till exempel inte entydigt. Det kan betyda "Lediga arbeten i vår organisation" eller "Vårt utbud av tjänster som vi vill att du ska köpa".
- Undvik formuleringar som ligger nära varandra eller är så allmängiltiga att en information nästan kan placeras var som helst.
- Använd formuleringar som användaren kan känna igen från andra webbplatser. På så sätt kan användaren dra nytta av sin generella kunskap om menyer för att hitta rätt på webbplatsen.

Kommentar

Tjänsterna har ingen meny i sedvanlig mening, men vi har bedömt de tre ingångarna samt de följande undersidorna som menyer.

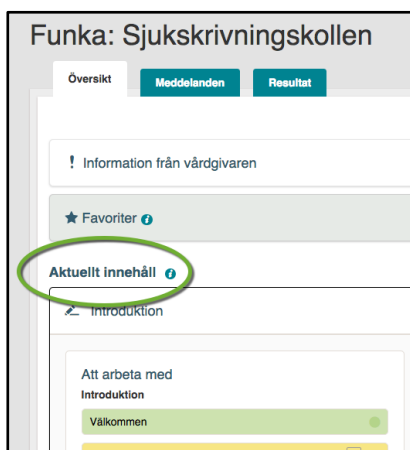
På startsidan, "Stöd och behandling", tänker vi att ingångarna kan bli aningen tydligare, personligare, mer lika och lite varmare. Kanske något åt detta håll:

- Min behandling vid depression
- Min behandling vid bipolär sjukdom
- Min sjukskrivning - Sjukskrivningskollen

I "Sjukskrivningskollen" finns en nivå som heter "Aktuellt innehåll". Här tycker vi att ordet "aktuellt" är onödigt precist. Visserligen ser användaren bara det som är aktuellt, men det är kanske underförstått? Det som inte är aktuellt finns ju ändå inte med?

Det blir aningen tydligare och mer varmt med ett användarperspektiv: "Mitt innehåll". Eller möjligen "Min sjukskrivning" (beroende på hur ni namnger ingången). (Eller kanske ta bort helt, se punkten S3a)?

Rekommendationer

- Välj menyformuleringar som användaren är hjälpt av.
- Inkludera, skapa värme och motivation!

b) Menyformuleringar innehåller inte interna ord och begrepp

Bakgrund

Användare som inte är insatta i er verksamhet ska fortfarande kunna tolka menyerna. Undvik därför att använda interna ord och begrepp i menyerna. Testa också om användarna förstår bakom vilka menyval olika typer av information finns.

Kommentar

Menyn/ingångarna innehåller ett antal olika interna ord och begrepp.

Vi visar med ett urval exempel.

Exempel 1.

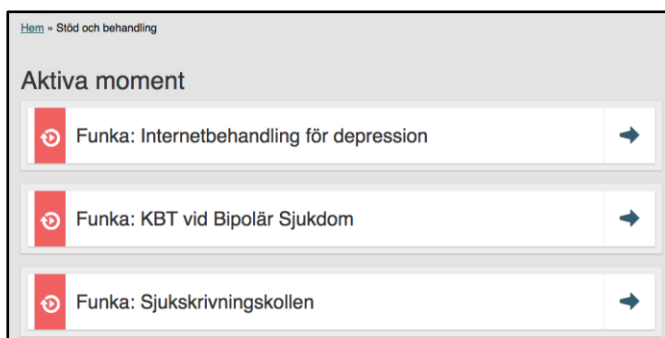
Snabbguiden, sidan 9. Här använder ni begreppet "Mätbatterier". Det är ett nytt ord (påhittat?). Det är oerhört svårt att förstå, då det inte är bekant och det. Inte går att gissa.

Menar ni ungefär "Obligatoriska frågor (som återkommer)"?

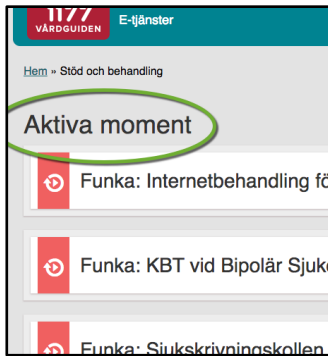

Exempel 2. Startsidan. De tre ingångarna har mer eller mindre interna namn: "Internetbehandling för depression". Det är inte ett svårt eller obegripligt namn, men det har inte användarens perspektiv. Att det är en "internetbehandling" förstås användaren redan, det känns snarare som ett arbetsnamn som har hängtt med? Ingången "KBT vid Bipolär Sjukdom" förutsätter att användaren vet vad KBT står för. (Det är grammatiskt fel dessutom med versaler på bipolär och sjukdom.) "Sjukdomskollen" är ett internt begrepp för den här tjänsten. Troligen vet användaren vad det handlar om, att det är ett namn på en tjänst. Men det går att vara tydligare (se S1a).

(Se gärna punkten ovan med förslag till nya namn.)

Exempel 3, ett annat exempel är från startsidan. Där står det "Aktiva moment" överst. Men det är en mening som vi tror snarare förvirrar än hjälper läsaren, och som det troligen går att ta bort helt. Vad är ett "moment"? (Om det vid senare tillfälle kan bli så att användaren ser "icke aktiva moment" räcker det med att skriva det där.)

Se även punkten S3b), Texter är formulerade ur läsarens perspektiv.

Rekommendationer

- Utgå från att användaren är obekant med sajten och välj ord som kan vara användarens, snarare än era egna.
- Skapa ett varmare tonfall genom att bjuda in användaren med ett mer personligt tilltal och mer personliga ord.

S2. Länkar

a) Länktexter är begripliga

Bakgrund

När användaren läser en länk uppstår en valsituation. "Ska jag klicka på den här länken eller inte?" Valet avgör om användaren går vidare till en ny sida eller fortsätter att läsa på den aktuella sidan. Precis som för menyer är det viktigt att användaren förstår vad länken syftar till.

På en kort stund ska läsaren kunna avgöra om länken "leder rätt". Det ställer krav på hur länken är formulerad. Till skillnad från menyer har man i regel mer utrymme för en länk. Länken kan bestå av flera ord eller ibland en hel mening.

En viktig grundregel är att länken ska vara begriplig även om den lyfts ur sitt sammanhang. Vissa användare kan ha hjälpmedel som bara läser länkarna på en sida. Då spelar det ingen roll vilken information som finns runt länken. Alltså: Länken måste kunna stå på egna ben!

Title-texter

Ibland används title-texter (kallas "Beskrivning" i en del publiceringssystem) för att ge mer information om en länk. En title-text visas när användaren låter muspekaren vila över länken några sekunder. Tyvärr fungerar det inte speciellt bra. Dels är det få användare som låter muspekaren vila över länken, dels fungerar inte title-texter vid navigering med pekskärm eller tangentbord. Därför bör du inte använda title-texter, utan istället se till att länktexten är begriplig i sig själv.

Kommentar

Tjänsterna innehåller tämligen få länkar, men de länkar som vi har upptäckt förklarar fint för läsaren vart de leder.

b) Länktexter inleds med nyckelord

Bakgrund

På många webbplatser inleds länkar med med formuleringar som "Klicka här för att..." eller "Läs mer om...". Även om länktextern som helhet är begriplig är det ofta onödigt att inleda länkar på det sättet. Det ligger i länkens natur att den går att klicka på samt att den leder till mer information om något.

Om många länkar börjar på samma sätt blir det också svårare att hitta rätt i en lista med länkar. Hjälpmiddel för gravt synskadade användare har en funktion för att lista alla länkar på en sida i bokstavsordning. En sådan funktion blir betydligt svårare att hitta i om alla länkar börjar med "Läs mer om...".

Det bästa är därför att försöka inleda länktexter med nyckelord som berättar något om vart länken leder. "Anmäl dig till kursen" är exempelvis en tydligare länktext jämfört med "Klicka här för att anmäla dig till kursen".

Kommentar

De flesta av de (få) länkar vi har sett inleder ni bra med nyckelordet först. Men här finns några undantag. Ett exempel är "Visa snabbguide". Välj hellre att döpa länken till enbart "Snabbguide". (Eller möjligen "Guide")

Rekommendationer

- Skriv alltid ett särskiljande ord, ett nyckelord, som det första ordet i en länk.

Texter

S3. Texters innehåll och relevans

a) Texter har relevant innehåll

Bakgrund

En text utan relevant innehåll är en onödig text. Och många texter saknar i dag relevant innehåll. Skribenten har inte kunnat ämnet tillräckligt bra eller inte förstått vad läsaren behöver veta. Utgå från läsaren: vad kan läsaren förvänta sig hitta för information när de klickat sig fram eller sökt sig fram till texten?

Ibland lockar rubriken till läsning men texten besvarar inte den fråga som läsaren förväntar sig att hitta svar på. Många gånger lämnas läsaren med slutklämmen "För mer information ring XX", vilket gör texten mer eller mindre onödig.

Ett annat problem är att texter ofta består av mycket information och det viktiga finns då mer eller mindre gömt inne i texten.

Gör ett urval av informationen. Vilka fakta är nödvändiga för att den här texten ska göra någon nytta? Utgå från mottot: Det jag skriver ska vara sant och relevant.

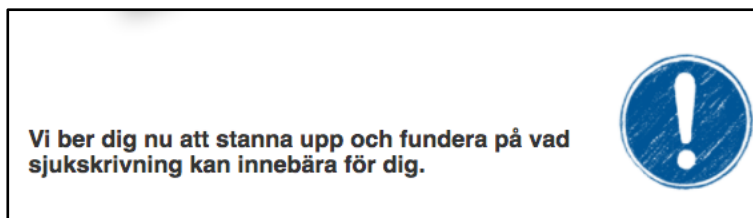
Kommentar

Sidornas innehåll är i sig i allra högsta grad relevant. Dock finns här en del information som inte är relevant, utan har ett internt perspektiv och inte behövs (för användaren). (Se vidare om interna perspektiv i nästa punkt).

Vi upplever framför allt att många texter har ett pratigt tonfall. Det skapar onödiga ord och formuleringar som inte är relevanta för läsaren. Exempelvis uppmaningar såsom nedan.

Skriv hellre:

”Vad betyder det för dig att du är sjukskriven?”

Mer om onödig/mindre relevant information finns i punkten S4a). Texter är skrivna så enkelt som möjligt.

Rekommendationer

- Välj ut ord och innehåll med omsorg. Låt enbart det viktiga finnas med.
- Skriv kort och koncist.
- Var tydliga med vad som är viktigt i budskapet.

b) Texter är formulerade ur läsarens perspektiv

Bakgrund

Texter på en extern webbplats ska så långt som möjligt vara skrivna ur användarens perspektiv. Tänk på att läsaren antagligen har andra förkunskaper om ämnet än du som skriver texten, eller inga förkunskaper alls.

Motsatsen till att skriva ur läsarens perspektiv är att ha ett internt perspektiv. Det innebär att du använder ord och uttryck som är vanliga inom just din verksamhet, men ovanliga för utomstående.

Ett internt perspektiv kan exempelvis innebära att en kommun på sin webbplats lägger in uppgifter om vilken skolmat som serveras under menyformuleringen ”Måltidsverksamhet”. För en förälder som vill veta vad barnen får för mat är det mer naturligt att leta efter ord som ”skolmat”, ”skollunch”, ”lunch” eller liknande. Risken med att använda ”Måltidsverksamhet” är alltså att användaren inte hittar informationen. Det beror på att formuleringen fungerar internt men inte externt.

Tänk också på att läsarens förutsättningar kan påverka perspektivet. Att hänvisa till objekt på webbplatsen utifrån deras utseende eller visuella placering fungerar exempelvis inte för gravt synskadade användare. Därför är det viktigt att komplettera visuella hänvisningar med referenser som inte är beroende av användarens förmågor.

Kommentar

Vi upplever att ni inte helt utgår från målgrupperna. Här är tre tjänster som riktar sig till personer som är sjukskrivna, har en depression eller har bipolär sjukdom. Det är läsare som valt att få hjälp av er. Bjud in dem genom att använda deras perspektiv. Vad behöver de veta? Vad kan de/kan de inte? Vilket tonfall passar? Ge service, värme, motivation.

Precis som vi redan har påpekat i punkten S1b), om menyformuleringar, har även innehållet många gånger ett internt perspektiv. Hjälpt användaren att känna sig hemma och att känna sig trygg genom att skriva ut hans perspektiv.

(Den här punkten hänger även nära samman med punkten S4f), Samma ord och begrepp används genomgående för att beskriva samma sak.)

Det finns många exempel och vi gör även här bara ett urval.

Exempel 1.

Ni väljer att skriva ut ett eget perspektiv i många frågor. Är det ett medvetet manér? Vi tänker att det blir kortare och enklare att låta bli.

Vi visar genom "2. Oroskänslor". Skriv hellre en direkt fråga till användaren: "Har du haft känslor av inre spänning..." (eller "Hur har du sovit de senaste tre nätterna?")

2. Oroskänslor

Här ber vi dig markera i vilken utsträckning du haft känslor av inre spänning, olust och ångest eller odefinierad rädsla under de senaste tre dagarna. Tänk särskilt på hur intensiva känslorna varit, och om de kommit och gått eller funnits nästan hela tiden.

Exempel 2.

Ett annat exempel är på sidan "Om sjukskrivning" i Sjukskrivningskollen. Här skriver ni

"...för att du ska få stöd att komma tillbaka till arbete på bästa sätt".

Det känns som ett internt perspektiv och uttryck. Skriv hellre:

"för att du ska få stöd så att du kan börja arbeta igen."

Exempel 3.

Både krånglig, pratig och intern är introduktionen under "Resultat" i Sjukskrivningskollen. Vi tror att det går utmärkt att ta bort texten helt. Alternativt skriva enbart:

På resultatsidorna ser du dina värden.

Dessutom är också begreppet "Välmåendeformulär (1 värde)" oerhört internt. Går det att enbart skriva "Välmående"? Behöver det stå hur många tillfällen användaren har fyllt i formuläret? Vad är ett "värde"?

Exempel 4.

I "KBT vid Bipolar Sjukdom" finns en information om hur användaren kontaktar sin behandlare. Den andra meningen är väldigt intern:

"Du kan även kommunicera med din behandlare via en kommentarsfunktion på steg, formulär och aktivitetsplaner."

Dessutom finns begreppet "mående" med igen (vilket vi också tar upp i punkten S4a) Texter är skrivna så enkelt som möjligt). Ett användarperspektiv är hellre "...orolig för hur du mår...".

Rekommendationer

- Användarperspektivet är oerhört viktigt för att lyckas med tjänsterna. Det här är ju tjänster som bygger på att användaren har förtroende för er och känner sig trygg med både att göra rätt och att förstå tjänsterna. Utgå därför alltid från användarens perspektiv.
- Se över texter och instruktioner så att de utgår från användaren, inkluderar användaren och hjälper användaren.

c) Komplicerad information är förtydligad med pedagogiska exempel

Bakgrund

Konkreta exempel kan göra det lättare att förstå teoretiskt och abstrakt innehåll. De kan också göra det lättare att förstå information som handlar om ämnen som läsaren inte känner till. Men det gäller att exemplen är pedagogiska och väl valda. Dåliga exempel kan istället förvirra och försvåra för läsaren.

med och är förklarad. Därför ska målet vara att med ett enkelt språk skriva lagom långa texter där viktig information finns med och onödig information tagits bort.

Kommentar

De flesta texter är lagom långa.

S4. Texters svårighetsgrad

a) Texter är skrivna så enkelt som möjligt

Bakgrund

En mycket stor del av befolkningen har svårt att läsa och förstå text. För att nå fram till så många som möjligt är det alltså viktigt att texter är skrivna med ett enkelt och begripligt språk. Det gäller alla texter som skapas i den redaktionella processen, men också texter som läggs in i mallar och grundkonstruktion.

Läsning är en komplicerad process som kräver mycket hjärnkapacitet. Vid läsning hanteras informationen i korttidsminnet och där pågår då två parallella processer: avkodning och tolkning. Läsare som har lässvårigheter lägger mycket kraft på att avkoda informationen. Därmed blir det mindre kraft kvar till att tolka innehållet.

Välj därför ord och innehåll med stor omsorg. Använd korta, vardagliga ord och vara konkreta i det du beskriver. Undvik också inskjutna bisatser och hjälp läsaren med att vara tydliga om något syftar tillbaka till någon eller någonting.

En annan svårighet för läsare är dubbla negationer, exempelvis "det är inte omöjligt". Leta därför efter "inte:n" i texterna och vänd på satserna.

Undersökningar visar också att texter med omvänd ordföljd uppfattas som svårare än texter med rak ordföljd. Ett exempel på omvänd ordföljd är:

"Vart fjärde år väljer Sverige ny regering."

Med rak ordföljd blir informationen lättare att ta till sig:

"Sverige väljer ny regering vart fjärde år."

Naturligtvis går det att skriva både tjugiga formuleringar och svåra facktermer till läsare som verkligen förstår och uppskattar det. Men skriv så enkelt som möjligt till allmänheten.

Hjälpexter

Om det finns så kallade hjälptexter på webbplatsen är det särskilt viktigt att de är enkla och begripliga. Hjälptexter kan vara texter som förklarar hur olika funktioner på webbplatsen fungerar eller som vägleder användaren när det blivit fel. Om dessa är för svåra kommer de inte uppfylla sitt syfte, nämligen att leda användaren rätt. Istället riskerar de att bidra till ytterligare förvirring och osäkerhet hos användaren.

Kommentar

Det finns mycket som kan förbättras för att göra texterna enklare för användaren. Det handlar bland annat om ordval, formuleringar, att meningar är långa och om att informationen ibland är ologisk.

Vi visar nedan genom ett urval exempel. Obs! de är inte prioriterade i någon viktigast-först-ordning. Vi ger ofta också förslag till nya texter (visas genom kursiv stil).

Exempel 1.

Första exemplet är från "Sjukskrivningskollen, Introduktion". Där finns sidan "Dags för paus?".

Brödtexten är onödigt svår och pratig. Det är dessutom en lång mening.

Förslag till ny text:

"Tar du en paus nu? Bra. Men bestäm också när du ska starta igen.

Tar du inte någon paus? Då är det bara att fortsätta till sidan 8."

(Obs! det är ologiskt att behöva skriva in något i frågeformuläret om jag vill fortsätta direkt utan paus!)

Exempel 2.

Ett exempel på bristande logik är i frågan "4. Matlust (Behandling mot depression)". Här ber ni användaren att markera "0. Min aptit är som den brukar vara". Här ber ni användaren att markera "0. Min aptit är som den brukar vara", fastän det kan avse "Min aptit är bättre än normalt". Varför finns inte det senare alternativet med bland svaren direkt? Nu ska användaren välja ett alternativ, men det betyder egentligen något annat. Känslan är att användaren "gör fel", vilket inte känns bra och är ologiskt.

4. Matlust

Här ber vi dig ta ställning till hur din aptit är, och tänka efter om den på något sätt skilt sig från vad som är normalt för dig. Om du skulle ha bättre aptit än normalt, markera då det på 0.

0. Min aptit är som den brukar vara.

1

2. Min aptit är sämre än vanligt.

3

4. Min aptit har nästan helt försvunnit. Maten smakar inte och jag måste tvinga mig att äta.

5

6. Jag vill inte ha någon mat. Om jag skall få någonting i mig, måste jag övertalas att äta.

Exempel 3.

Inledningen i "Internet behandling för depression" är pratig. Det får till följd att det blir många onödiga ord. Här är också en aningen negativ ton, som ni enkelt kan byta ut mot en mer positiv och hjälpsam ton. Den sista meningen har också en inskjuten bisats. Det kan vara svårt för en del läsare. Förslag till ny text:

*"Välkommen till din behandling mot depression"
Börja med att svara på följande frågor. Frågorna återkommer under behandlingen, så att vi kan följa hur du mår. Klicka på knappen "Spara och skicka" när du är klar.*

Markera det påstående som bäst beskriver ditt hälsotillstånd just nu. Klicka på cirkeln eller texten för att göra ditt val."

Välkommen till din internetbehandling för depression.

Innan du kan komma vidare till behandlingen behöver du besvara ett antal frågor om ditt mående. Du kommer att få svara på de här frågorna med jämna mellanrum för att vi ska kunna följa förändringar i ditt mående. Tryck på "Spara och skicka" när du är klar med frågorna.

Markera, genom att kryssa i en ruta i varje nedanstående grupp, vilket påstående som bäst beskriver Ditt hälsotillstånd i dag.

Exempel 4.

Även den inledande texten på sidan två är onödigt svår. Förslag till ny text:

"Välkommen till din behandling mot depression"

Börja med att svara på följande frågor. Frågorna återkommer under behandlingen, så att vi kan följa hur du mår. Klicka på knappen "Spara och skicka" när du är klar.

Dina svar ger oss information om hur du mår. Vi vill därför att du ska beskriva hur du har mått de senaste tre dagarna.

Frågorna innehåller olika påstående om hur en person kan må. Svaren beskriver olika grader av obehag, från frånvaro av obehag (inget obehag) till maximalt uttalat obehag (mycket obehag).

Markera siffran som bäst stämmer med hur du har mått de senaste tre dagarna.

Fundera inte för länge på varje fråga, utan välj det som spontant känns mest rätt."

Välkommen till din internetbehandling för depression

Innan du kan komma vidare till behandlingen behöver du besvara ett antal frågor om ditt mående. Du kommer att få svara på de här frågorna med jämna mellanrum för att vi ska kunna följa förändringar i ditt mående. Tryck på "Spara och skicka" när du är klar med frågorna.

Avsikten med detta formulär är att ge en detaljerad bild av Ditt nuvarande sinness tillstånd. Vi vill alltså att Du skall försöka gradera hur Du mått under de senaste tre dyggen. Formuläret innehåller en rad olika påståenden om hur man kan må i olika avseenden. Påståendena uttrycker olika grader av obehag, från frånvaro av obehag till maximalt uttalat obehag. Markera den siffran som Du tycker bäst stämmer in med hur Du mått de senaste tre dagarna. Tänk inte alltför länge, utan försök arbeta snabbt.

Exempel 5.

Här är ytterligare ett exempel på pratig text. Välj att skriva så konkret och koncist som möjligt. Förslag till ny text:

"Beskriv hur du har känt dig de senaste tre dagarna. (Har humöret ändrats, eller varit detsamma? Har du känt dig lättare till mods?)"

I exemplet är det även otydligt varför ni frågar om humöret skiftat eller om det hänt något positivt? Det går ju ändå inte att markera som svar?

1. Sinnesstämning

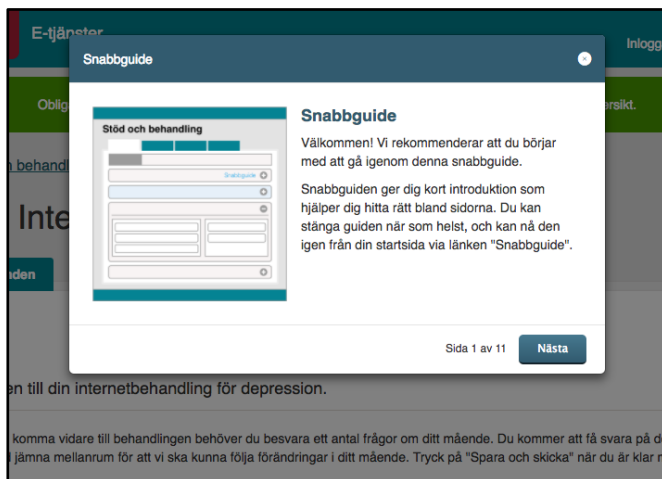
Här ber vi dig beskriva din sinnesstämning, om du känner dig ledsen, tungsint eller dyster till mods. Tänk efter hur du har känt dig de senaste tre dagarna, om du har skiftat i humöret eller om det varit i stort sett detsamma hela tiden, och försök särskilt komma ihåg om du har känt dig lättare till sinnes om det hänt något positivt.

Exempel 6.

Välj att sätta punkt i stället för kommatecken så att meningarna blir kortare.

Ett exempel från startsidan i Snabbguiden, där sista meningen är onödigt lång. Förslag till ny text:

"Du öppnar guiden från startsidan, via länken "Snabbguide". Du kan stänga den när du vill."

Exempel 7.

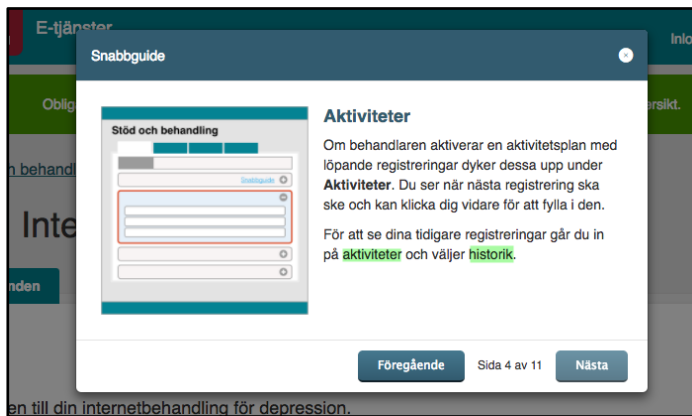
Ett annat exempel på lång mening är från sidan sex i Snabbguiden. Förslag till ny text:

"Du kan bläddra framåt och bakåt bland sidorna. Du kan också (i vissa fall?) hoppa direkt till en sida som du redan har läst."

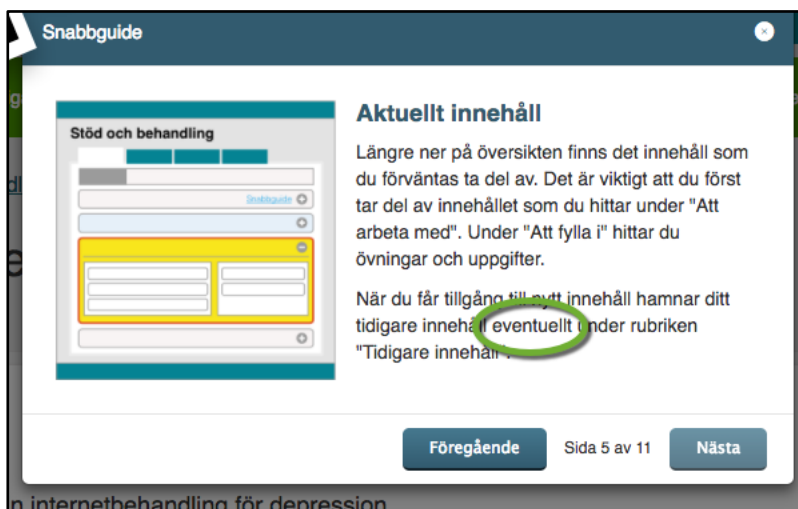
Exempel 8.

Hjälp användaren att urskilja viktig information, såsom navigation. I exemplet nedan är användaren hjälpt av att "Aktiviteter" och "Historik" får en versal inledningsbokstav samt fetstil, precis som redan gjorts i den första meningen.

Exempel 9.

Vad betyder "eventuellt"? Ni skriver i Snabbguiden, sidan 5, att "innehållet **eventuellt** hamnar under rubriken "Tidigare innehåll"". Det är otydligt.

Exempel 10.

Välj bort ordet "om". Vi har sett i användartester att testpersoner upplever ordet "om" som abstrakt och otydligt. Skriv hellre verbet direkt. Ett exempel är från sidan sju i snabbguiden. Förslag till ny text:

"Behöver du lämna sidan innan du är klar med ditt meddelande kan du spara meddelandet som utkast."

Exempel 11.

Var observanta på syftningar. Användaren ska inte behöva gissa vad ni syftar tillbaka på. Ett exempel finns på sidan åtta i Snabbguiden.

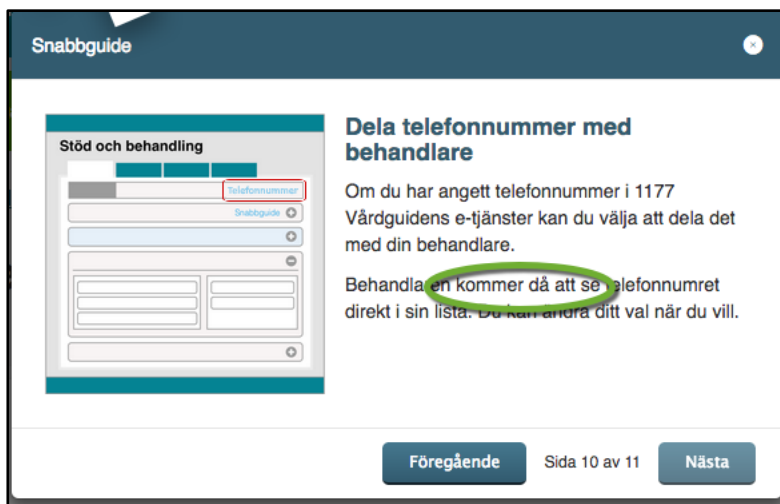
Skriv hellre: *"Om behandlaren har aktiverat **resultatsidan**, visar den ett eller flera värden..."*. I samma text finns även ett par onödigt svåra ord, "återges" och "intelligande". Skriv hellre: *"... som visas i tabellen bredvid"*.

Exempel 12.

Uttrycket "kommer att" skapar onödigt svåra meningar. Välj hellre att skriva ett aktivt verb. Ett exempel finns på sidan tio i Snabbguiden. Skriv hellre: *"Då ser behandlaren telefonnumret i sin lista."*

(Här finns också ett exempel på ordet "om". Skriv hellre: *"Har du angett **ditt** telefonnummer i 1177..."*. Obs! var också tydlig med att det är användarens telefonnummer.)

Exempel 13.

Ytterligare ett exempel på "kommer att" finns på startsidan i Sjukskrivningskollen. Här är även en inskjuten bisats och lite otydlig formulering. Förslag till ny text:

"Verktyget Sjukskrivningskollen är ett stöd för dig när du ska börja jobba igen. Det är viktigt att du är med och bestämmer om din rehabilitering och att du har kontinuerlig kontakt med din arbetsgivare."

Sjukskrivningskollen, tillsammans med din rehabkoordinator, kommer att vara ett stöd för dig för att återgå i arbete och uppnå hållbarhet i arbetslivet. Det är viktigt att du är delaktig och har kontinuerlig kontakt med din arbetsgivare.

Exempel 14.

En annan viktig sak är att hålla en positiv ton. Användare har ofta svårt att tolka negationer och negationer skapar onödiga svårigheter.

Ett exempel är i "Fråga oss". Det är inte en svår text, men den blir enklare och trevligare i tonen med en positiv uppmaning. Förslag:

"Hör gärna av dig till oss om du funderar på något eller har frågor!"

(Lägg gärna en knapp/länk direkt till Meddelanden bredvid.)

Fråga oss!

Som vi nämnt tidigare, tveka inte att höra av dig till oss med eventuella frågor eller funderingar. Det gör du under fliken *Meddelanden* bredvid *Översikt*.

Rekommendationer

- Välj enkla ord före svåra.
- Undvik att vara "pratiga". Skriv kort och koncist.
- Skriv kortare meningar.
- Var konkreta och tydliga.
- Ta bort inskjutna bisatser.
- Var observanta på syftningar.

- Ta bort det abstrakta "om".
- Skriv med en positiv ton, varmt och hjälpsamt!
- Undvik negationer. Många användare har svårt att tolka negationer, även i enkla texter.
- Ta bort "kommer att". Det skapar enbart onödigt formella texter.
- Följ en logik i innehållet (be inte användaren svara på frågor med svarsalternativ som inte finns, exempelvis).

b) Tilltalet till läsaren är "du"

Bakgrund

Ett direkt du-tilltal är viktigt för att nå fram till läsaren. Texter blir också mer begripliga och engagerande med en synlig författarröst och ett direkt du-tilltal till mottagaren.

Med ett direkt tilltal blir det dessutom ofta automatiskt flera bonuseffekter:

- språket blir mer modernt
- meningarna blir kortare
- det blir fler verb i texten (vilket är lättare att förstå än substantiv)

De flesta webbtexter riktade till allmänheten gör sig därför bäst med ett direkt tilltal.

Men observera att ett direkt tilltal även är att rekommendera för texter som vänder sig till en snävare målgrupp, som kanske inte ens läses av målgruppen utan av ombud för målgruppen. Exempelvis en text om samhällsintroduktion för nyanlända flyktingar, då kanske en anhörig eller god vän läser upp texten högt. Naturligtvis är det minst lika viktigt i det fallet att den som läser ska kunna läsa "du", och inte "den som" eller något annat abstrakt.

Kommentar

Ni har ofta ett tydligt och bra du-tilltal till användaren. Men i en hel del lite längre texter, som i "Internetbehandling för depression" kan det bli ett betydligt bättre, enklare och mer hjälpsamt tilltal.

Exempelvis "9. Att planera aktiviteter"

Förslag till ny text:

"Det vanligaste symtomet på depression är att vara inaktiv. Därför är det viktigt att du börjar att aktivera dig."

Funka: Internetbehandling för depression

Översikt

Meddelanden

9. Att planera aktiviteter

Fokus i den här modulen ligger på inaktivitet eftersom det är vanligast förekommande vid depression. Fördelarna med att börja aktivera sig i plusaktiviteter är uppenbara:

Eller "10. Motivation"

Här är det först otydligt vem som är "vi". I det första "vi" antar vi att ni inkluderar även användaren, men i det andra "vi" gissar vi att ni avser er som avsändare? Här står också "vår", är det alla människor ni avser då? Det är också otydligt med "man".

Förslag till ny text (om vi förstår innebörden?):

"Du kommer strax till de praktiska övningarna om plusaktiviteter och sinnesstämning. Innan dess ska du fundera över följande två frågor."

Innan **vi** kommer till de praktiska övningarna kring kopplingen mellan plusaktiviteter och vår sinnesstämning, behöver **vi** klargöra några frågor:

1. Vilka typer av aktiviteter eller händelser är det sannolikt att **man** uppskattar?
2. Hur ökar man sannolikheten att **man** verkligen gör dem?

Även punkten "15. Att ersätta förlorade aktiviteter".

Förslag till ny text:

"Ibland händer det saker i livet som ändrar möjligheten till plusaktiviteter. Så kan det vara om du blir arbetslös, bryter upp ett förhållande, någon anhörig dör eller om du har barn som flyttar hemifrån. Då är det extra viktigt att du gör en plan för att ersätta de aktiviteterna som du har förlorat."

15. Att ersätta förlorade aktiviteter

Förändringar i en persons livssituation kan ta bort möjligheten till plusaktiviteter som tidigare varit viktiga. Så kan det vara vid arbetslöshet, när ett förhållande tar slut, när någon nära går bort eller när barnen flyttar hemifrån. En aktivitetsplan för att balansera detta bör därför innehålla ett antal aktiviteter som (åtminstone delvis) kan ersätta de aktiviteter som inte längre är tillgängliga.

Rekommendationer

- Det är viktigt att skriva direkt till användaren, och alldeles särskilt viktigt i tjänster som dessa.

c) Texter är skrivna med aktiva verb

Bakgrund

En text i aktiv form är både enklare, trevligare och tryggare för läsaren. En aktiv form innebär att texten har aktiva verb. Den aktiva formen hjälper till att hålla

läsaren intresserad genom att något händer. I en aktiv textform finns det också ett pronomen, alltså någon som gör något.

Motsatsen till aktiva verb är passiva verb. Passiva verb känner vi igen genom att de slutar på s, och de saknar subjekt. En passiv form gör texten otydlig och tråkig. Läsaren tvingas undra vem som är ansvarig för handlingen eftersom det inte står skrivet i texten. Genom att använda ett pronomen eller namn behöver ingen feltolka eller gissa. Det är att respektera sin läsare.

Jämför den passiva formen:

”Fler satsningar ska göras på äldrevården”

med

”Kommunen ska satsa mer på äldrevården.”

Passiva former behövs naturligtvis ibland. Exempelvis när det inte går att säga vem som utför en särskild handling eller när man beskriver en automatisk process.

Kommentar

Vi har hittat några passiva formuleringar men överlag är språket skrivet med aktiva verb. Därför väljer vi att godkänna punkten.

Ett exempel på passivt språk, från ”Internetbehandling för depression”. Skriv hellre:

”... till exempel att läsa komplicerade texter, läsa lätta tidningstexter och att titta på tv.”

5. Koncentrationsförmåga

Här ber vi dig ta ställning till din förmåga att hålla tankarna samlade och koncentrera dig på olika aktiviteter. Tänk igenom hur du fungerar vid olika sysslor som kräver olika grad av koncentrationsförmåga, t ex läsning av komplicerad text, lätt tidningstext och TV-tittande.

d) Förkortningar och akronymer undviks

Bakgrund

Förkortningar stör läsningen och gör texten svårare att förstå för många läsare. Därför är det till exempel bättre att skriva ”till exempel” istället för t.ex. Tidigare fanns förkortningarna till för att spara utrymme i texter, och att spara pengar, då varje bokstav kostade att ”sätta”. Numera har vi inte de problemen. Förkortningarna utgör helt enkelt onödiga stoppord och är inte till glädje för någon. Undvik därför helst förkortningar helt och hållet.

Om förkortningar ändå används behöver de förklaras för användaren. Oftast skrivs förklaringen ut första gången förkortningen används i en text. Ett annat sätt är att använda en ordlista.

Det finns en särskild sorts förkortningar som med tiden har blivit egna ord. De kallas akronymer. Ett exempel på en akronym är SIDA. Här läser vi inte varje

bokstav för sig. Istället läser vi förkortningen som ett eget ord. (Och det är förmodligen få som vet att förkortningen SIDA står för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete och är en myndighet som arbetar med bistånd.) När den här typen av akronymer används kan det ibland vara bra att förtydliga genom att skriva "myndigheten SIDA". Det finns också tillfällen där akronymen bör skrivas ut. Det gäller exempelvis när akronymen inte är självklar för alla läsare och när orden bakom akronymen tillför något till förståelsen av texten.

Ibland utvecklas det inom en organisation ett stort antal interna förkortningar och akronymer, exempelvis CLERC, FUT och liknande. Dessa förstår bara de redan invigda. Undvik att använda sådana vid extern kommunikation. Det kan också vara bra att tänka på att dessa förkortningar inte är självklara för nyanställda. Det kan alltså finnas skäl att förklara dem även när det är intern kommunikation.

Kommentar

Här finns en del förkortningar. Visserligen vanliga sådana, men vi rekommenderar ändå att ni alltid skriver ut orden.

Några exempel:

"Behandling mot depression"

5.Koncentrationsförmåga

Här ber vi dig ta ställning till din förmåga att hålla tankarna samlade och koncentrera dig på olika aktiviteter. Tänk igenom hur du fungerar vid olika sysslor som kräver olika grad av koncentrationsförmåga, t ex läsning av komplicerad text, lätt tidningstext och TV-tittande.

"Skattningsskalor 2"

H2 Under hur många av de senaste 30 dagarna var du helt oförmögen att genomföra dina vanliga aktiviteter eller arbete p.g.a. något hälsotillstånd?

H3 Om man inte räknar de dagar du var helt oförmögen, hur många av de senaste 30 dagarna skar du ned eller minskade på dina vanliga aktiviteter eller arbete p.g.a. något hälsotillstånd?

Rekommendationer

- Undvik förkortningar och skriv alltid ut hela ord.

e) Ord och begrepp som kan vara svåra för användaren är förklarade

Bakgrund

Oavsett målgrupp finns det alltid skillnader mellan olika individer i målgruppen. En sådan skillnad kan vara att alla inte har samma

bakgrundskunskap och förståelse för det ämne som texten handlar om. Därför kan det behövas förklaringar, fördjupningar och bakgrundsbeskrivningar. Det ger fler läsare möjlighet att tillgodogöra sig informationen.

Även om användaren är relativt insatt och kunnig kan det finnas enstaka ord eller begrepp som är svåra att förstå. Sådana begrepp är ofta helt centrala för att man rätt ska kunna tolka innebörden av en text. Betyder "överskjutande belopp" att man får tillbaka på skatten? Eller ska man betala in det överskjutande beloppet? Förstår man inte hur ordet "överskjutande" ska tolkas är en sådan information omöjlig att förstå.

Ordlistor

En ordlista kan vara till stor hjälp för många användare. Ordlistan kan ge användaren en introduktion till ett ämne eller översikt över innehållet. Men framförallt bör ordlistan förstås ge en bra förklaring till samtliga svåra ord på webbplatsen. Och då krävs att orden i ordlistan är förklarade på ett enkelt och pedagogiskt sätt. Det krävs naturligtvis också att ordlistan är lätt att hitta.

Orden i ordlistan bör förklaras med utgångspunkt att användaren inte kan någonting alls om ordet. Så vad är det då han eller hon behöver veta och förstå?

Kommentar

Tjänsterna innehåller många svåra ord. Ord som är svåra för att de är interna eller för att de är ovanliga. Eller ord som tillhör ett byråkratiskt språk.

Men i vissa fall är orden väldigt bra förklarade, så som i tjänsten "Sjukskrivningskollen", "Sjukskrivning påverkar ekonomin". Fortsätt så!

Fundera över vilka ord ni använder och välj enklare före svårare. Fundera över begrepp som exempelvis "avstämning", "stämningsläge", "Välmåendeformulär", "modul", "oreflekterat".

Rekommendationer

- Utgå från att användaren inte kan någonting om innehållet i tjänsterna och förklara alltid när ni introducerar nya eller svåra ord. Gör gärna användartester och fråga användare vad de tycker är svårt!

f) Samma ord eller begrepp används genomgående för att beskriva samma sak

Bakgrund

För att hjälpa användaren att enklare förstå en information är det viktigt att vara konsekvent i val av ord. Används olika begrepp för samma betydelse blir det annars en stor risk att användaren tror att avsändaren menar olika saker. Det kan skapa förvirring och missförstånd.

Kommentar

Låt användaren känna sig trygg med de ord och uttryck som finns i tjänsterna. Ni gör just nu informationen mycket, mycket svårare genom att blanda begrepp. Även om en och samma person kanske inte använder samtliga tre tjänster bör ni bestämma er för ett sätt att benämna tjänster, innehåll, delar...

Framför allt är de övergripande namnen i tjänsterna viktiga: "moment", "modul", "session", "avsnitt", "innehåll", "program". Ni blandar dessa termer både i "navigeringen", rubrikerna och inne i texterna. Är det olika saker så hitta ett annat sätt att beskriva det!

Exempel 1.

Funka: KBT vid Bipolär Sjukdom

Översikt Meddelanden

Hur jag använder Stöd och Behandling

Under fliken "Översikt" kan du se hur långt du har kommit i ditt påbörjade avsnitt och överblicka din behandling.

Internethjälpen mot ångest och oro

Översikt Meddelanden Resultat

Att arbeta med

Inför session/modul 1: Introduktion till behandlingen

Om internetbehandlingen

Exempel 2.

Även benämningarna på sätten att ha kontakt skiftar. Exempelvis "konversation", "meddelande", "kommentar", "sidkommentar".

Här kan du skriva en sidkommentar till din behandlare

Skriv kommentar

Meddelanden

Min konversation

Inga meddelanden

Exempel 3.

Ett annat exempel på ordförvirring finns på sidan Skattningsskalor 2. Här blandas "skalor", "version" och "formulär"?

Skattningsskalor 2

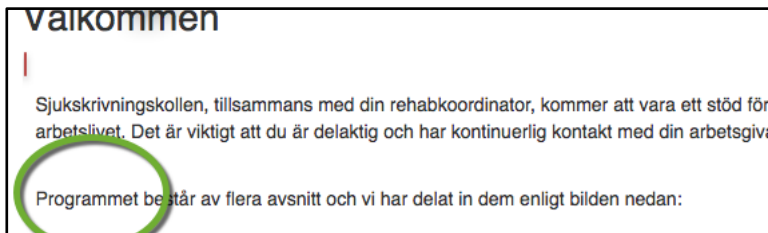
Obligatoriskt att fylla i

WHODAS 2.0 36-frågeversion, självadministrerad

Detta frågeformulär handlar om svårigheter på grund av hälsotillstånd. Med hälsotillstånd avses sjukdomar och andra hälsoproblem som

Exempel 4.

Ytterligare ett exempel är på startsidan till Sjukskrivningskollen. Här nämns först Sjukskrivningskollen, men sedan "Programmet". Ni behöver introducera ordet "programmet" tydligare.

Exempel 5.

Ett helt annat exempel finns i frågan "6. Initiativförmåga". Där heter frågan just så, "initiativförmåga", men sedan talar ni om att "värdera din handlingskraft". Och i svarsalternativen står det "ta itu" och "komma igång". Det är inkonsekvent och svårt för användaren att förstå.

Förslag till ny text:

"6. Förmåga att göra saker"

Hur lätt eller svårt har du att komma igång och göra sådant som du bör göra?

Behöver du kämpa mot ett inre motstånd innan du börjar göra något?"

Rekommendationer

- Var noga med att introducera ny begrepp tydligt och att samma ord eller begrepp används genomgående för att beskriva samma sak.

g) Grammatiska fel och stavfel finns inte eller är få

Bakgrund

Många läsare fastnar i detaljer som grammatiska fel och stavfel. Det gör att läsaren riskerar att missa budskapet och retar sig på formen istället för att läsa innehållet. Dessutom minskar ofta webbplatsens trovärdighet när läsaren upptäcker fel.

Stavfel får många läsare att delvis tappa förtroendet för textens budskap. Andra kanske blir irriterade, vilket kan påverka deras syn på er organisation. Personer med lässvårigheter kan fastna på felstavade ord. Hjälpmedel som läser upp felstavade ord kan uttala dessa mycket underligt.

Det är få webbplatser som är helt utan felstavningar. Vad det handlar om är att försöka minimera antalet felstavningar så långt som möjligt.

Kommentar

Helheten är att tjänsterna har ett korrekt språk utan stavfel och grammatiska fel. Men här och var hittar vi språkliga missar, trots allt.

Ett litet större problem är att ni blandar tempus i svarsalternativen i formuläret i tjänsten "Internetbehandling för depression".

Om vi tittar på fråga 1. Sinnesstämning.

Där inleder ni texten med att be användaren beskriva sin sinnesstämning "... de senaste tre dagarna". Men i svaren ska användaren skriva om hen "kan känna sig glad..." eller "Jag känner mig nedstämd...". Ni bör ge svaren i dåtid ("har känt"). Både för att det är korrekt och för att göra det tydligare för användaren att hen ska reflektera över de tre gångna dagarna.

Förslag till ny text:

0. Jag har känt mig både glad och ledsen, beroende på omständigheterna.

2. Jag har känt mig nedstämd för det mesta. Men ibland har det känts lite lättare.

...

6. Jag har varit totalt nedstämt och olycklig.

1. Sinnesstämning

Här ber vi dig beskriva din sinnesstämning, om du känner dig ledsen, tungsint eller dystert till mods. Tänk efter hur du har känt dig de senaste tre dagarna, om du har skiftat i humöret eller om det varit i stort sett detsamma hela tiden, och försök särskilt komma ihåg om du har känt dig lättare till sinnes om det hänt något positivt.

0. Jag kan känna mig glad eller ledsen, alltefter omständigheterna.

1

2. Jag känner mig nedstämd för det mesta, men ibland kan det kännas lättare.

3

4. Jag känner mig genomgående nedstämd och dystert. Jag kan inte glädja mig åt sådant som vanligen skulle göra mig glad.

5

6. Jag är totalt nedstämd och olycklig att jag inte kan tänka mig värre.

Exempel 2.

I frågan "8. Pessimism" blandar ni dessutom tempus inne det sista svarsalternativet, 6. Det blir lite extra förvirrande. Möjligen är det avsiktligt, för att användaren ska känna att det är något som inte längre stämmer?

(Dessutom är den texten i fråga 8 lite "ledande" mot ett mer negativt tillstånd. Är det (också) avsiktligt?)

8. Pessimism

Frågan gäller hur du ser på din egen framtid och hur du uppfattar ditt eget värde. Tänk efter i vilken utsträckning du gör dig självförelöser, om du plågas av skuld känslor, och om du oroar dig oftare än vanligt för t ex din ekonomi eller din hälsa.

0. Jag ser på framtiden med tillförsikt. Jag är på det hela taget ganska nöjd med mig själv.
- 1
2. Ibland klandrar jag mig själv och tycker att jag är mindre värd än andra.
- 3
4. Jag grubblar ofta över mina misslyckanden och känner mig mindervärdig eller dålig, även om andra tycker annorlunda.
- 5
6. Jag ser allting i svart och kan inte se någon ljusning. Det känns som om jag var en alltigenom dålig människa, och som om jag aldrig skulle kunna få någon förlåtelse för det hemska jag gjort.

Exempel 3.

Ett exempel på slarvfel finns på välkomstsidan för Sjukskrivningskollen. Där har det smugit sig in ett mellanrum mellan Lycka till och utropstecknet. En bagatell kanske, men många människor fastnar vid fel och även små fel kan skapa brister i tillit.

Vi vill nu hälsa dig välkommen till programmet som startar på nästa sida med information om sjukskrivning.

Lycka till !

Rekommendationer

- Korrekturläs alltid texter innan de publiceras.
- Var noga med tempus. Olika tempus i en text kan orsaka förvirring och gör det svårare att ta till sig informationen.

S5. Struktur i texter

a) Det viktigaste i texterna kommer först

Bakgrund

Det bästa sättet att strukturera en text är att skriva det viktigaste först. En text som har den viktigaste informationen först når ut till flest användare. Ibland kan det räcka att läsa en bit av texten för att förstå ett sammanhang. Dessutom kan användaren snabbt värdera om texten är intressant eller inte.

För personer som har lässvårigheter är det ofta mödosamt och tidskrävande att läsa viktig information. Det tar också ännu längre tid att hitta rätt information.

Även för personer som är stressade eller har bråttom är det viktigt att snabbt kunna orientera sig. På samma sätt är detta viktigt för personer som snabbt blir trötta och har svårt att koncentrera sig.

Men oavsett svårigheter eller inte – alla som läser en text har nytta av att så snabbt som möjligt både få den viktiga informationen först och kunna bilda sig en uppfattning om texten är värd att läsa vidare.

Kommentar

Vi tolkar det som att det viktigaste i stort sett kommer först. Dock har vi, som vi beskrivit i andra punkter, sett att här finns en del icke relevant information i texterna. Så var noga med att lyfta fram det som är verkligt viktigt.

Rekommendationer

- Vad är det viktigaste för användaren? Inled alltid med det!

b) Rubriker används för att strukturera texten

Bakgrund

Alla sidor bör ha en rubrik som ger användaren information om texten samt en chans att avgöra om hen ska läsa vidare eller inte. Alla texter som är längre än ett par stycken bör också ha underrubriker. Underrubriker krävs oftast för att texten ska bli begriplig och överskådlig, både för vana läsare och för ovana läsare. De kan också vara till stor hjälp för personer med lässvårigheter.

Underrubriker gör det också lättare att skumläsa texten, framförallt för personer som använder uppläsande hjälpmedel. Många hjälpmedel presenterar rubrikerna som en innehållsförteckning över texten, och gör det också möjligt att hoppa direkt mellan rubriker. På så sätt slipper användaren läsa igenom hela texten för att komma till det som är intressant.

Den här punkten handlar om rubriker i löptexten på sidorna, inte om områdesrubriker (exempelvis rubriker för relaterad information och liknande).

Kommentar

Många texter har rubriker och ibland underrubriker. Men en hel del texter kan bli mer läsvänliga med fler underrubriker.

Exempelvis i tjänsten "Internetbehandling för depression", Översikt. Där är en hel del längre texter och de går fint att förtydliga med beskrivande underrubriker.

Som i "19. Att komma igång".

Funka: Internetbehandling för depression

Översikt

Meddelanden

19. Att komma igång

Har du kunnat arbeta igenom aktivitetsplanen med hjälp av listan av plusaktiviteter? Du har nu en aktivitetsplan med positiva aktiviteter. Märker du redan en förändring så är det jättebra. Märker du inte något så betyder inte det att lägga ner är viktigt!

Om du känner att det är svårt att komma igång, kan det bero på något av följande:

1. Du har försökt olika behandlingar tidigare, som inte fungerade. Fundera i så fall ett tag på vad din arbetsinsats har varit. Är det värt några veckors intensivt arbete för chansen att kunna komma på fötter och få kontroll över ditt liv med behandlingen på grund av att du vill undvika det obehag som det innebär att göra allt detta? Gör en analys och se till vilka konsekvenser som styr ditt beteende. Är inte en vardag med mindre nedstämdhet ett lockande resultat?

2. Du känner dig kanske för deprimerad just nu för att verkligen orka försöka med den här aktivitetsplanen. Inled med att öka dina aktiviteter precis så mycket att du orkar. Ett litet steg framåt kan öka energin och motivat dig åt (och vara stolt över) små framsteg. Små framsteg är stora framsteg när man är deprimerad!

3. Du känner dig rädd att försöka med det här programmet eftersom du kanske misslyckas; och om det händer ännu mer hopplöshet. Var ödmjuk inför dig själv och dina ansträngningar. Om du bara lyckas med ett litet steg så är det bra. Om du inte försöker alls får du aldrig veta hur det skulle ha gått om du gett det en chans, eller hur?

Du kan maximera chansen att lyckas om du sätter rimliga och konkreta mål och verkligen tillåter dig en belöning så liten, som du når. Kom ihåg att det är viktigare att verkligen genomföra mindre saker än att satsa på en stor sak som misslyckas. Det är också viktigt att vara förberedd på tillfälliga motgångar och problem, och att lära sig av dem för att göra plan och göra den mer realistisk.

Du har nu tagit de första stegen mot att effektivt påverka din sinnesstämning. Det arbete du lägger ner här, i små steg, kommer att ge utdelning i det långa loppet!

Rekommendationer

- Se över texterna. Lägg till underrubriker vid nya stycken. "En tanke – ett stycke" brukar det heta. Så ge den tanken ett namn.

c) Innehållsrubriker har täckning i texterna och lockar till läsning

Bakgrund

Rubriken är det första som läsaren läser. Det kan också bli det enda som läsaren läser, om rubriken inte hänger ihop med texten på ett korrekt sätt eller leder till "fel" innehåll.

Därför är det viktigt att rubrikerna ger relevant information om den tillhörande texten. Rubrikerna bör innehålla det eller de viktigaste nyckelorden i texten. De ska också vara inbjudande, så att de lockar läsaren att läsa mer.

Både huvudrubriker och underrubriker bör vara korta, men de ska inte vara som en överskrift med bara ett eller två ord. Var hellre tydliga med vilket innehåll som kommer efter rubriken. Ofta är det bra att låta rubriker bestå av en hel mening, gärna med ett aktivt verb.

Kommentar

Ni har stora förbättringsmöjligheter för att locka användaren att läsa/utföra tjänsten. Utgå från en mer positiv och uppmanande ton och motivera användaren mer.

Exempelvis:

"Att planera aktiviteter". Skriv hellre "*Planerade aktiviteter ökar energin*"

"Beteendeaktivering" (svårt, internt ord). Skriv hellre "*Öka dina positiva aktiviteter*".

"Se till delarna av situationen". Skriv hellre "*Planera så går det enklare*".

"Behandlingsöversikt". Skriv hellre "*Det här ingår i din behandling*"

Rekommendationer

- Utgå från läsarens behov när ni skriver rubrikerna. Vad får läsaren att vilja klicka på rubriken och läsa texten?

d) Områdesrubriker beskriver områdets funktion tydligt och kortfattat

Bakgrund

Precis som rubriker i innehållet på sidan är det viktigt att områdesrubrikerna hjälper användaren. En områdesrubrik ska kort och så specifikt som möjligt återge vad området har för innehåll. Generiska rubriker som "Sidfot", "Relaterat" eller "Läs mer" fungerar inte bra. Försök i stället att använda mer konkreta rubriker som "E-tjänster", "Broschyrer och fördjupning" eller "Kontakt".

Kommentar

Det finns få områdesrubriker, och de är korta och beskrivande.

e) Ingresser och sammanfattningar används för att underlätta förståelsen av texten

Bakgrund

Både längre och kortare texter vinner på att ha en inledande ingress. Ingressen ska kortfattat beskriva textens innehåll och skapa ett intresse för det som kommer efter.

En bra ingress ska också hjälpa användaren att avgöra om texten innehåller den information jag söker. Bra ingresser ger på så sätt en möjlighet att snabbt orientera sig på webbplatsen.

Kommentar

Många sidor är korta och mer som instruktioner och där behövs egentligen inte ingresser eller sammanfattningar. Men här finns också sidor som skulle kunna bli betydligt enklare att läsa med hjälp av en ingress.

Exempelvis "Internetbehandling för depression. 4.Plusaktiviteter". Det är en mer texttung sida, med långa rader (i desktopläge).

Inled hellre med att skriva ungefär så här: *”Plusaktiviteter är aktiviteter som vi tycker om att göra, som leder till glädje och andra positiva känslor”*. Och markera den texten som en ingress, både tekniskt och visuellt.

Hem » S... h behandling » Funka: Internetbehandling för depression » Modul 2 » 4. Plusaktiviteter

Funka: Internetbehandling för depression

Översikt Meddelanden

4. Plusaktiviteter

Nu kommer vi in på aktiviteter som vi verkligen tycker om att göra och som vi upplever som positiva. De är aktiviteter som vi skulle vilja göra oavsett om någon annan förväntade sig det eller inte. De leder till känslor av glädje, njutning eller tillfredsställelse, det vill säga positiva känslor.

Exempel på plusaktiviteter kan vara att se en film, gå på restaurang, köpa nya kläder, att tillbringa tid med någon man tycker om, att laga mat för att man uppskattar det eller att ge någon en komplimang. Detta är förstås olika från person till person och vi är inte förvånade om inget av de exempel vi gav nyss räknas som positivt för just dig. Däremot har du säkert aktiviteter som får dig att känna dig bättre eller som i alla fall fick dig att må bättre tidigare då du inte var inne i en depression?

Att säga att minusaktiviteter involverar arbete medan plusaktiviteter involverar fritid och roliga saker stämmer inte med hur det ser ut för de flesta människor. Fritiden kan mycket väl innehålla många minusaktiviteter och ett arbete omfattar ju ofta uppgifter som är plusaktiviteter.

Rekommendationer

- Skriv alltid en kort ingress på de sidor som har lite längre information. Det skapar en mer läsvänlig struktur och det ger användaren möjlighet att snabbt få grepp om vad sidan handlar om.

f) Texter är indelade i lagom långa stycken

Bakgrund

Texter behöver ha ett luftigt utseende både för att locka till läsning och för att vara lätta att läsa. En text med bra styckeindelning blir tydlig och vilsam för läsaren. Ett stycke behöver sällan innehålla mer än tre meningar. Ofta håller principen att en tanke är lika med ett stycke. Det betyder att ett stycke inte ska innehålla information om mer än en händelse.

Läsning är en krävande process. Utan styckeindelning blir det ännu mer tröttsamt. Styckeindelningar ger tillfälle till vila från texten och de ger också en naturlig uppdelning av olika innehåll och ämnen.

Flera undersökningar visar dessutom att många människor inte tror sig om att klara av att läsa en kompakt text utan styckeindelningar.

g) Listor används för information som radas upp

Bakgrund

Ett bra sätt att ge läsaren en tydlig struktur i en text är att använda listor. En lista lyfter fram viktig information och skapar luft i texten. En bra tumregel är att använda listor när du radar upp tre eller fler objekt efter varandra.

Två vanliga typer av listor är punktlistor och numrerade listor. Punktlistor passar bra för uppräkningslistor utan inbördes ordning, exempelvis en lista med länkar till intressanta webbplatser. Numrerade listor passar däremot bättre om det är viktigt att punkterna kommer i en viss ordning. Om du ger en instruktion för hur man byter en glödlampa är det exempelvis viktigt att mottagaren skruvar ur den gamla glödlampan innan hen försöker skruva i en ny.

Inledande fraser

Många listor börjar med en inledande fras, exempelvis:

”Om du ska byta glödlampa, tänk på att...”

Ett vanligt fel är dock att punkterna som följer i listan inte fungerar med den inledande frasen. Det gör att det blir sämre flyt i texten. Testa alltid att läsa den inledande frasen tillsammans med varje punkt i listan för att kontrollera att de bildar fullständiga meningar.

Kommentar

Vi har inte sett så många texter med uppgrändning av information, men på några ställen noterade vi att ni kan hjälpa användaren med att skapa en enklare, mer läsvänlig struktur genom att göra en punktlista.

Exempelvis ”Internetbehandling för depression”/4. Plusaktiviteter. Här radar ni upp exempel på plusaktiviteter (internt ord). Gör hellre en lista.

”Exempel på plusaktiviteter är

- *Se en film*
- *Äta på restaurang*
- *Köpa nya kläder*
- *Tillbringa tid med någon du tycker om*
- *Laga mat*
- *Ge någon en komplimang”*

Hem » S... h behandling » Funka: Internetbehandling för depression » Modul 2 » 4. Plusaktiviteter

Funka: Internetbehandling för depression

Översikt Meddelanden

4. Plusaktiviteter

Nu kommer vi in på aktiviteter som vi verkligen tycker om att göra och som vi upplever som positiva. De är aktiviteter som vi skulle vilja göra oavsett om någon annan förväntade sig det eller inte. De leder till känslor av glädje, njutning eller tillfredsställelse, det vill säga positiva känslor.

Exempel på plusaktiviteter kan vara att se en film, gå på restaurang, köpa nya kläder, att tillbringa tid med någon man tycker om, att laga mat för att man uppskattar det eller att ge någon en komplimang. Detta är förstås olika från person till person och vi är inte förvånade om inget av de exempel vi gav nyss räknas som positivt för just dig. Däremot har du säkert aktiviteter som får dig att känna dig bättre eller som i alla fall fick dig att må bättre tidigare då du inte var inne i en depression?

Att säga att minusaktiviteter involverar arbete medan plusaktiviteter involverar fritid och roliga saker stämmer inte med hur det ser ut för de flesta människor. Fritiden kan mycket väl innehålla många minusaktiviteter och ett arbete omfattar ju ofta uppgifter som är plusaktiviteter.

Rekommendationer

- Undvik att rada upp information i brödtexten. Skapa listor för att ge användaren en mer läsvänlig sida och för att lyfta fram viktig information.

S6. Alternativa beskrivningar av text

a) Texter kompletteras med andra format som ger motsvarande information

Bakgrund

Många informationswebbplatser innehåller nästan enbart text, vilket innebär att många användare får svårt att ta till sig informationen. För användare med läsnedsättningar kan det behövas andra typer av informationen för att innehållet ska bli begripligt. Det kan röra sig om bilder som förtydligar innehållet i texten eller illustrationer och diagram som visualiserar informationen.

Det som är komplicerat att förklara i text kan också vara enklare att förstå när det presenteras som filmer eller animeringar. Kombinationen av text, bild, film, animeringar och liknande beskrivs ibland som det "tredje språket". Det tredje språket kan skapa en högre form av begriplighet.

Kommentar

Tjänsterna innehåller få bilder, illustrationer eller filmer. Dessutom, när det finns en film återges inte innehållet i text, så det blir inget komplement.

Rekommendationer

- Jobba mer för att hjälpa användare med funktionsnedsättning eller med särskilda behov, så att alla människor kan använda tjänsterna och ta till sig informationen.

b) Tabeller och diagram underlättar förståelsen av omfattande datamängder

Bakgrund

Ett omfattande och komplicerat material som innehåller många faktauppgifter kan vara svårt att beskriva i löpande text. Då är det bättre att arbeta med tabeller och diagram.

Tabeller och diagram ökar dock svårighetsgraden. Många läsare har svårt att tolka information som finns i tabeller eller ett diagram. Det ställer höga krav på pedagogisk förmåga att strukturera och presentera dessa objekt på ett tydligt sätt.

För tabeller är det viktigt att tydliggöra vad som är rad- respektive kolumnrubriker. Det kan också vara viktigt att förtydliga rader och kolumner med till exempel linjer eller färger. Fundera också på att dela upp komplexa tabeller i flera, enklare tabeller istället.

För diagram gäller att göra diagrammet begripligt och även här kan färger vara av stor betydelse. Men det gäller också att vara tydlig med skalor och enheter.

Tänk på att alla användare inte kan uppfatta färger. Därför är det viktigt att tabeller och diagram fungerar även utan färg. Prova att skriva ut på en svartvit skrivare för att få en uppfattning om hur det fungerar utan färg.

Kommentar

De diagram vi har hittat är redovisningar av de formulär som användaren löpande fyller i. Vi uppfattar dem som oerhört svåra att förstå, och hittar inte några förklaringar.

Exempelvis WHODAS 2.0. (Bara namnet är svårt!)

Rekommendationer

- Hjälp användaren genom att förklara vad diagrammen visar. (Använd gärna också ett varmare språk än i detta exempel "Beräkning av de svårigheter du upplever p.g.a ditt hälsotillstånd.")

Bilder

S7. Bildval

a) Meningsbärande bilder hjälper användaren att förstå

Bakgrund

Fotografier och illustrationer kan användas i flera syften. Vanligast är:

- **Dekorrande.** Bilden används egentligen bara för att lätta upp innehållet.
- **Meningsbärande.** Bilden förstärker eller förtydligar det budskap som presenteras i en text.
- **Känslskapande.** Bilden ska skapa en viss stämning eller känsla.

Ett medvetet bildval kan förtydliga och fördjupa förståelsen för sådant som kan vara svårt att förmedla enbart med hjälp av text. Det är till exempel nästan omöjligt att knyta en slips med hjälp av en skriftlig instruktion. Med hjälp av bilder kan det gå bättre.

Bildval

Om du vill att de bilder och illustrationer du använder ska hjälpa användaren så gäller att göra genomtänkta bildval. Bilden eller illustrationen ska hjälpa användaren att förstå något.

Något du kan behöva fundera på är hur mycket detaljer som ska finnas i bilden. För mycket detaljer kan göra det svårt för betraktaren att förstå vad det är i bilden som är viktigt.

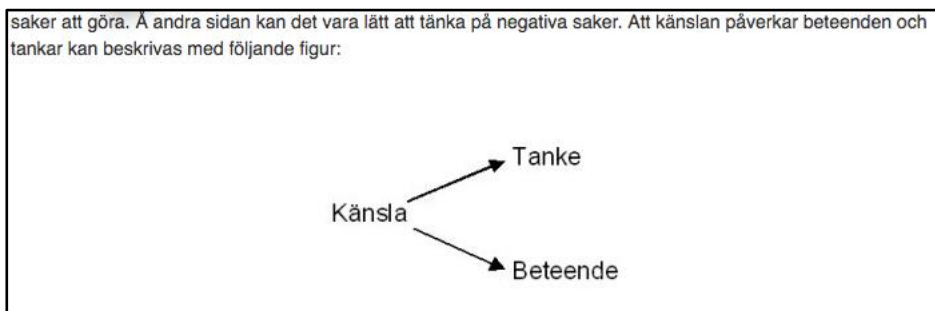
Kommentar

Tjänsterna har få bilder och illustrationer.

Av de få som finns är illustrationerna dessutom aningen svåra att tolka. Exempelvis "Dags för paus"

eller en illustration av att "känslan påverkar beteenden och tankar":

Dessutom är några illustrationer (även i filmer) svåra att läsa, med dåliga kontraster:

Rekommendationer

- Jobba mer med bilder och illustrationer för att skapa värme, igenkänning, tydlighet och en mer aptitlig grafisk form.
- Arbeta igenom illustrationerna mer och testa mot användarna att de är begripliga.
- Testa kontraster och typsnitt så att illustrationerna är läsbara för alla.

S8. Alternativa beskrivningar av bilder (alt-texter)

a) Alt-texten beskriver bilden eller bildens syfte

Bakgrund

Alla meningsbärande grafiska objekt ska innehålla en kort alternativ beskrivning (alt-text) som motsvarar bildens funktion i dokumentet. Alternativa beskrivningar ska:

- Beskriva bildens motiv
- Beskriva bildens funktion (ifall den är klickbar)

Bilder som huvudsakligen är av dekor-karaktär kan vara mycket kortfattat beskrivna. Bilder som förmedlar viktig information behöver beskrivas mer ingående.

Det är ofta bra om man beskriver vilken typ av grafiskt objekt som används. Till exempel: "Stefan Johansson från Funka Nu AB, foto" eller "Gubbe som spikar med en hammare, illustration".

Grafiska objekt som inte är meningsbärande (exempelvis layout-element) behöver inte beskrivas. Det är däremot viktigt att säkerställa att det finns tomma alt-attribut på sådana objekt.

Kommentar

Vi har inte några sett alt-texter till de bilder/illustrationer vi har hittat.

b) Alt-texter är kortfattade

Bakgrund

Beskrivningar av bilder i alt-attributet ska vara kortfattade, helst inte längre än 150 tecken långa. Om det inte räcker ska alt-texten referera till en alternativ textversion.

Kommentar

Vi har inte några sett alt-texter till de bilder/illustrationer vi har hittat.

Filmer, animeringar och ljud

Filmer, animeringar och ljud kan vara svåra att ta till sig för vissa användargrupper, men för andra är den typen av material det som erbjuder

den högsta graden av tillgänglighet. Textrika webbplatser vinner därför ofta på att förse med filmer, animeringar och talad information.

Om du producerar information i form av ljud eller bilder är kraven på ett enkelt och begripligt språk förstås lika höga som om du producerar en text. Det som sägs eller visas ska vara enkelt att förstå.

S9. Bildsnitt och kameravinklar

a) Den som talar visas i bild

Bakgrund

En person som talar i en film bör alltid synas i bild. Om den som talar inte är densamma som personen som visas i bild kan det uppstå en tvekan om vem som säger vad. Det blir inte heller möjligt för hörselskadade tittare att läsa på läpparna.

Panoreringar, översiktliga vyer och liknande bör därför visas i skiftet mellan två talare eller under perioder då "inget viktigt" sägs. Så länge någon säger något viktigt bör det vara den personen som syns i bild.

Kommentar

I de filmer vi har sett fungerar detta bra, personen som berättar är synlig och det är tydligt vem som talar. När intervjuaren ställer frågor visas dessa också som text, vilket gör det tydligt att det är en annan person som talar.

b) Kameran är placerad så att talares ansikte syns tydligt

Bakgrund

Personer som hör dåligt har behov av att kunna se talarens ansikte på ganska nära håll för att kunna läsa på läpparna. Det kan också vara viktigt att se talarens ansiktsuttryck för att exempelvis kunna avgöra om personen är engagerad eller arg.

Det huvudsakliga bildsnittet bör därför vara att talaren presenteras i halvfigur, så att ansikte och gester syns tydligt. Detta kan sedan varieras med kortare sekvenser av andra bildsnitt. Kameran ska vara placerad rakt framifrån eller med svag vinkel.

S10. Ljud- och ljusförhållanden

a) Ljudkvaliteten skapar inte hinder för användarens möjlighet att höja och sänka ljudnivån

Bakgrund

Ljudkvaliteten ska vara sådan att lyssnaren ska kunna höja ljudet kraftigt. För vissa kan det vara avgörande att kunna höja ljudet. I annat fall kan de inte hänga med i det som sägs. Motsatsen kan också förekomma: Lyssnaren kan behöva sänka ljudet.

Kommentar

Ljudet går att höja och sänka, till bra nivåer.

Men, obs! vi uppfattar att ljudnivån i de olika filmerna skiljer sig åt, så att en tvingas justera ljudet när en tittar på flera olika filmer. Går det att ändra blir det en bättre upplevelse för användaren.

b) Om bakgrundsljud finns kan det stängas av eller justeras

Bakgrund

Bakgrundsljud och buller ska minimeras. Om bakgrundsljud medvetet har lagts till (musik, miljöljud och liknande) bör detta kunna sänkas eller helt stängas av utan att det meningsbärande ljudet påverkas.

Kommentar

Vi uppfattar att de bakgrundsljud som lagts till i filmerna spelar enbart då det inte är någon röst som berättar något. Därför bedömer vi inte punkten.

c) Belysningen gör att den som talar syns tydligt

Bakgrund

Belysningen ska vara sådan att den person som talar syns tydligt. Tydligast ska personens ansikte synas. Belysningen ska inte ge skuggor i talarens ansikte.

Kommentar

Det är tillräckligt med ljus i de filmer vi har sett.

S11. Förklarande text i filmer

a) Textskyltar ligger kvar tillräckligt länge för att även långsamma läsare ska hinna ta del av innehållet

Bakgrund

Förklarande textskyltar (namn, yrke etc.) som läggs in i en film ska antingen ligga kvar hela tiden eller tillräckligt länge för att även långsamma läsare ska hinna ta del av innehållet.

Kommentar

De textskyltar med frågor som finns i en del filmer bör visas en längre stund än så som det är nu. Skylten tas bort relativt snabbt. Exempelvis "Sjukskrivningskollen, Arbetsgivarens roll":

Rekommendationer

- Lägg in en längre paus där ni visar frågor eller andra typer av text inne i filmerna, så att ni inkluderar även läsare som läser långsamt.

S12. Speakerröst

a) Om en speakerröst används hjälper den tittaren att förstå innehållet i filmen

Bakgrund

I vissa filmer behövs en speakerröst som komplement till det tal som sker mellan deltagarna i filmen. En speakerröst är ett dramaturgiskt sätt att tillföra något i filmen som annars inte skulle framgå. Speakern kan föra handlingen framåt eller förklara något. Till viss del kan en speaker ersätta behovet av syntolkning (läs mer längre ner).

Kommentar

Det finns speakerröster i de filmer som är illustrerade, men de har ett annat syfte än att hjälpa användaren att förstå filmen. Därför bedömer vi inte punkten.

S13. Alternativa beskrivningar av rörliga bilder och ljud

a) Syntolkning ger relevant information om det visuella skeendet

Bakgrund

Syntolkning (audio description) är en röst som återger den visuella informationen i en film. Syftet är att ge en användare som inte ser innehållet möjlighet att ta till sig informationen. Det kan handla om skeenden, skyltar eller återgivning av diagram och illustrationer. Det finns mycket att tänka på för att en syntolkning ska bli bra. Anlita proffs om ni inte själva har den kompetensen.

Syntolkning sker i de "luckor av tystnad" som finns i filmen. Om du ska beställa en film med syntolkning är det viktigt att planera in tillräckligt långa tystnader.

I vissa situationer kan det också vara nödvändigt att skapa en separat version av filmen med inlagda, extra långa tystnader för att ge tillräckligt med tid åt syntolkningen. Detta kallas utökad syntolkning (extended audio description).

Kommentar

Vi uppfattar inte att det finns filmer med syntolkning.

b) Textning ger en relevant återgivning av ljudinformationen i filmen

Bakgrund

All relevant information som ges med ljud i filmklipp ska också textas (caption). Det gäller dels en eventuell dialog, men även annan ljudinformation som kan vara relevant för användaren.

Textningen ska i princip återge den talade dialogen men av effektivitetsskäl kortar man ibland ner texten. Det händer också att man korrigerar ett ofullständigt talspråk till en begriplig skriven text.

Kommentar

Vi har inte sett någon film som har textning.

Rekommendationer

- Alla filmer ska textas, för att inkludera alla människor.

c) Texttranskribering ger en relevant beskrivning av hela innehållet

Bakgrund

Utanför forskarvärlden är det mycket ovanligt att man gör hela avskrifter av en film eller ljudinspelning. Det är en tidskrävande process och få efterfrågar den typen av information. Ofta finns en text som ger samma eller nästan samma information som filmen eller ljudupptagningen. Då kan det räcka med att hjälpa användaren att förstå att denna text finns.

Kommentar

Filmerna saknar ibland motsvarande information i text. Exempelvis "Sjukskrivningskollen, Försäkringskassans roll."

Rekommendationer

- Lägg till en text motsvarande filmens innehåll så att innehållet även är tillgängligt i skrift.

Teckenspråk

S14. Begripligt teckenspråk

a) Den teckenspråkiga informationen är begriplig

Bakgrund

Precis som skriven svenska kan vara antingen krånglig eller enkel så kan teckenspråket också vara det. För att viktig information ska bli begriplig på teckenspråk krävs att den bearbetats och anpassats till teckenspråkets förutsättningar. Det går alltså inte att översätta rakt av från en skriven text till teckenspråk. Resultatet blir bättre om någon som behärskar teckenspråket får förtroendet att göra informationen begriplig.

En viktig utgångspunkt för att kunna ta fram bra teckenspråkig information är att det skriftliga material man ska utgå ifrån i sig är enkelt och begripligt. Krångliga och svåra underlag är mycket svårare att göra om till bra teckenspråk.

Även om man ofta har ett skrivet underlag att utgå ifrån ska man inte förhålla sig slaviskt till detta. Det viktiga är att det är samma information som förmedlas, vilket oftast kräver en bearbetning från skriven svenska till teckenspråk.

Kommentar

Vi har inte hittat någon teckenspråkig information.

b) Den teckenspråkiga informationen ger samma information som förlagan

S15. Alternativa beskrivningar av teckenspråk

a) Teckenspråkiga filmer har alternativa beskrivningar

Bakgrund

Det finns ett visst behov av att den som inte kan teckenspråk ändå ska kunna förstå vad en teckenspråkig film handlar om. Till exempel kan den som ansvarar för den skriftliga informationen behöva avgöra om den teckenspråkiga informationen behöver uppdateras.

Därför kan det vara bra om teckenspråkiga filmer antingen förses med textremsa eller med en talad dialog. Om det inte finns sådana kan det vara bra att spara det textmanus som användes som underlag för att med hjälp av det kunna bedöma när det finns behov av uppdatering.

Lätfläst

S16. Lätflästa texter

a) De lätflästa texterna är begripliga

Bakgrund

Lätfläst är en speciell teknik för att producera text som underlättar läsning för personer med stora lässvårigheter. När det gäller informationsrika texter är det viktigt att först ta fram en vanlig text på enkel och begriplig svenska. Om det sedan inte räcker kan ytterligare en bearbetning behöva göras enligt principerna för lätfläst.

Ursprungligen var lätfläst tänkt att ge ett stöd till personer med utvecklingsstörning. Personer som har förmåga att lära sig läsa men som har svårt med vanliga texter kan ha stor nytta av lätfläst. Lätflästa nyheter och lätfläst litteratur är ofta uppskattade och fungerar bra. Det har visat sig vara svårare med lätfläst på webben. Det beror på flera saker. På en webbplats är ofta bara en del av sidorna "översatta" till lätfläst. Det gör dem svåra att hitta och den information besökaren behöver kanske inte ens finns på lätfläst.

Kommentar

Vi har inte hittat några texter skrivna enligt formatet lätfläst svenska.

b) De lätflästa texterna ger samma information som originaltexten

Om denna granskning

Urval

På stora webbplatser kan vi inte kontrollera samtliga sidor utan ett urval måste göras. Urvalet av granskade sidor på webbplatsen omfattar alltid följande sidor om dessa finns:

- Startside
- Kontaktsida/kontaktavdelning
- Om webbplatsen
- Sida med hjälpinformation
- Webbkarta
- Sökfunktion (sök sida och resultatsidor)
- Minst en sida av varje identifierad sidmall

Vi inkluderar alltid de vanligaste sidorna med följande sorters innehåll om detta finns:

- Sidor med film, ljud, webb-tv
- Sidor med datatabeller
- Sidor med ramar (frame och iframe)
- Sidor med skript, applets eller andra komplexa tekniker
- Sidor med formulär
- Sidor med information på olika språk

Om webbplatsen innehåller tjänster och funktioner som är inkluderade i granskningen och som har flöden ingår också de olika stegen i dessa flöden. Exempelvis ingår samtliga steg i en köpdialog.

Antalet undersökta sidor beror på webbplatsens omfattning:

Webbplatsens storlek	Minst antalet undersökta sidor
< 50	Samtliga sidor undersöks
50 - 1000	50 sidor + 5 sidor för var 100:e sida
1001 - 2000	För var 50:e sida undersöks 5 sidor
2000 <	200 sidor + 5 sidor för var 1000:e sida

Observera att detta är minimiantal, normalt sett genomförs granskningen på så stort antal sidor som praktiskt möjligt.

Det totala antalet sidor redovisas inte. Inte heller redovisas exakt vilka sidor som har granskats, men samtliga undersökta sidor som noterar avsteg redovisas under berörd punkt i granskningen ovan. Undantaget är om en stor del av sidorna uppvisar samma fel, då redovisas enbart exempel på sidor där avsteget återfinns, något som tydliggörs i rapporten. Vid en statusrapport redovisas inte var felen återfinns.

Felmarginal

På en levande webbplats kommer med all säkerhet en del avsteg från rekommendationerna att uppstå någon gång. Därför accepterar vi oftast en viss felmarginal på de undersökta punkterna. Felmarginalen redovisas för respektive punkt. Utgångspunkten är dock att de fel som kan accepteras inte ska skapa allvarliga tillgänglighetsproblem för någon användare i dagsläget och ska handla om enstaka undantag, inte regelmässiga fel eller fel i komponenter som används på många sidor.

Koppling till WCAG 2.0 och PTS Vägledning för webbutveckling

Nedan redovisas hur punkterna i detta dokument motsvaras av de olika punkterna i WCAG 2.0 och i PTS Vägledning för webbutveckling. Det framgår också vilka punkter som ingår i Funkas certifiering.

På ett par ställen anger vi "Ja" i rutan med koppling mot WCAG. Det betyder att punkten i vår checklista

är en förutsättning för att kunna uppfylla WCAG, men det finns ingen enskild punkt i WCAG som mappar mot det här utan det är i stället något som krävs på ett övergripande plan för att webbplatsen ska kunna anses följa riktlinjerna.

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
T1a	Använd tekniker som går att använda på ett tillgängligt sätt	Ja	Ja	1	<u>R86</u>	2
T1b	Tekniker används på ett tillgängligt sätt	Ja	Ja	1	<u>R1</u>	1
T1c	Html-koden innehåller inga allvarliga fel	Ja	<u>4.1.1</u>	1	<u>R80</u>	1
					<u>R81</u>	2
					<u>R84</u>	1
T1d	Html-koden följer angiven standard fullt ut				<u>R80</u>	1
					<u>R81</u>	2
					<u>R84</u>	1
T1e	Css-koden följer standard korrekt				<u>R80</u>	1
					<u>R81</u>	2

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0		Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
						<u>R84</u>	1
T1f	Teckenuppsättning är korrekt angiven						
T2a	Css används för all presentation	Ja				<u>R82</u>	2
T2b	Layouttabeller används inte	Ja				<u>R83</u>	4
T2c	Innehållets läsordning är logisk	Ja	<u>1.3.2</u>	1		<u>R92</u>	4
T2d	Innehållet är organiserat så att det är läsbart utan css					<u>R92</u>	4
T3a	All information och funktionalitet ska vara möjlig att nå och använda oberoende av skärmstorlek	Ja				<u>R91</u>	2
T3b	Webbplatsen är fullt användbar och läsbar vid förstoring upp till och med 200 procent	Ja	<u>1.4.4</u>	2		<u>R34</u>	1
			<u>1.4.8</u>	3			
T3c	Webbplatsen är användbar och läsbar vid en förstoring på mer än 200 procent					<u>R34</u>	1
T3d	Bilder bör redan på servern anpassas efter olika skärmbredder						
T4a	Minimera användandet av ramar	Ja				<u>R94</u>	3
						<u>R95</u>	3
T4b	Varje rams syfte är beskrivet i attributet title	Ja	<u>4.1.2</u>	1		<u>R1</u>	1
T4c	Det finns information till webbläsare som inte stöder ramar om varför det uppstått ett problem och vad man kan göra istället						
T5a	Använd skript för att öka användarnyttan					<u>R93</u>	3

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
T5b	Använd wai-aria för att förmedla information som inte kan förmedlas med html och som ökar användarnyttan	Ja	<u>4.1.2</u>	1		
T5c	Grundläggande funktioner som menyer och sök fungerar även utan skript	Ja			<u>R86</u>	2
					<u>R93</u>	3
T5d	Det finns information till användare vars utrustning blockerar skript	Ja			<u>R86</u>	2
					<u>R93</u>	3
T5e	När nya element läggs in i sidan placeras de på rätt plats både visuellt och strukturellt	Ja	<u>1.3.2</u>	1	<u>R1</u>	1
			<u>2.4.3</u>	1		
T5f	När nytt innehåll eller nya områden öppnas får användaren direkt fokus på detta	Ja	<u>2.4.3</u>	1	<u>R1</u>	1
			<u>4.1.2</u>	1		
T5g	När ett modalt fönster visas ska fokus stanna i modalen tills den är stängd		<u>2.4.3</u>	1		
T5h	Använd aria-expanded för områden som kan fällas ut och ihop	Ja	<u>4.1.2</u>	1	<u>R1</u>	1
T6a	Gränssnittet kan styras med enbart tangentbordet både på mobil och stor skärm	Ja	<u>2.1.1</u>	1	<u>R1</u>	1
			<u>2.1.2</u>	1		
			<u>2.1.3</u>	3		
			<u>3.2.1</u>	1		
			<u>3.2.2</u>	1		

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
T6b	Gränssnittet kan styras med pekskärm både på mobil och stor skärm	Ja				
T6c	Tangentbordsnavigationen följer en logisk ordning	Ja	<u>2.4.3</u>	1	<u>R1</u>	1
T6d	Klickbara ytor är enkla att träffa				<u>R34</u>	1
T6e	Länkgrupper och informationsområden är grupperade	Ja	<u>4.1.2</u>	1	<u>R27</u>	3
T6f	Det finns genvägar för att underlätta navigeringen med tangentbord	Ja	<u>2.4.1</u>	1	<u>R75</u>	1
T6g	Snabbkommandon bör användas				<u>R68</u>	3
T7a	Automatiska uppdateringar av sidor används bara om det ökar användarnyttan	Ja	<u>2.2.4</u> <u>3.2.5</u>	3 3		
T7b	Nya fönster och täckande lager öppnas inte utan att användaren valt att göra det	Ja	<u>3.2.1</u> <u>3.2.5</u>	1 3	<u>R1</u>	1
T7c	Automatisk vidareklickning av besökare sker inte på klientsidan	Ja	<u>2.2.3</u> <u>2.2.4</u>	3 3		
T7d	Tidsgränser används bara om det finns särskilda skäl	Ja	<u>2.2.3</u> <u>2.2.4</u>	3 3		
T7e	Om automatiska händelser eller tidsgränser används förvarnas användaren om detta	Ja				

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
T7f	Om automatiska händelser eller tidsgränser används finns det en möjlighet att pausa eller förlänga tidsintervallet		<u>2.2.1</u>	1	<u>R1</u>	1
			<u>2.2.2</u>	1		
			<u>2.2.4</u>	3		
			<u>3.2.5</u>	3		
T7g	Om automatiska utloggningar används ska i möjligaste mån data som användaren fyllt i sparas och finnas kvar när användaren loggar in nästa gång		<u>2.2.5</u>	3		
T7h	Om ett område uppdateras utan att sidan laddas om ska detta vara uppmärkt med WAI-ARIA attributet aria-live	Ja	<u>4.1.2</u>	1	<u>R1</u>	1
T8a	Formulärsobjekt är kodade med korrekt formulärskod	Ja	<u>1.3.1</u>	1		
			<u>4.1.2</u>	1		
T8b	Ledtexter är knutna till respektive formulärobject	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R55</u>	1
			<u>2.4.6</u>	2		
			<u>3.3.2</u>	1		
			<u>4.1.2</u>	1		
T8c	Delar i formulären är grupperade	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R53</u>	3
T8d	Utökade beskrivningar av ett specifikt formulärsobjekt är kopplat till detta formulärsobjekt	Ja	<u>1.3.1</u>	1		
T8e	Felmeddelanden knyts till respektive formulärsobjekt	Ja	<u>1.3.1</u>	1		
T9a	Text som visuellt fungerar som rubriker är också kodade som rubriker	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R1</u>	1

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
T9b	Rubrikstrukturen inleds med innehålllets huvudrubrik	Ja				
T9c	Rubrikstrukturen inleds med en huvudrubrik och hoppar inte över nivåer	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R105</u>	1
T9d	Rubrikstrukturen är logisk och återger innehålllets hierarki	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R105</u>	1
T9e	Listor är korrekt kodade och används på rätt sätt	Ja	<u>1.3.1</u> <u>3.1.3</u>	1 3	<u>R104</u>	4
T9f	Stycken är skapade med elementet p och används på rätt sätt		<u>1.3.1</u>	1	<u>R1</u>	1
T9g	Citat är markerade med q eller blockquote		<u>1.3.1</u>	1		
T9h	Förkortningar är förklarade med abbr		<u>1.3.1</u> 3.1.4	1 3	<u>R64</u> <u>R98</u>	2 4
T10a	Tabelldata är kodat med korrekt tabellkod	Ja	<u>1.3.1</u> <u>4.1.2</u>	1 1		
T10b	Överskrifter till tabeller är kodade med elementet caption	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R1</u>	1
T10c	Rad- och kolumnrubriker kodas med elementet th	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R98</u>	4
T10d	Attributet scope används för att anger riktning för samtliga rad- och kolumnrubriker	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R1</u>	1
T10e	Tabellceller används enbart för tabelldata					
T10f	Komplexa tabeller kompletteras med relevant kod	Ja	<u>1.3.1</u>	1	<u>R98</u>	4
T11a	Understrykning av länkar bestäms av css-koden, inte av inställningar i webbläsaren					

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
T12a	Text presenteras som text, inte som bilder av text	Ja	<u>1.4.5</u>	2	<u>R1</u>	1
			<u>1.4.9</u>	3		
T13a	Likvärdiga textbeskrivningar finns för alla meningsbärande grafiska element på webbplatsen	Ja	<u>1.1.1</u>	1	<u>R1</u>	1
T13b	Klientbaserade bildkartor har textbeskrivningar för både länkar och bilder	Ja	<u>1.1.1</u>	1	<u>R1</u>	1
			<u>2.4.4</u>	1		
			<u>2.4.9</u>	3		
T13c	Serverbaserade bildkartor används enbart när det ökar användarnyttan och då erbjuds alternativa vägar att få fram motsvarande information på	Ja	<u>1.1.1</u>	1	<u>R1</u>	1
T14a	Bakgrundsljud kan enkelt stängas av manuellt eller avslutas automatiskt inom 3 sekunder	Ja	<u>1.4.2</u>	1	<u>R1</u>	1
T15a	Det finns en lämplig textbeskrivning av material i komplexa format i anslutning till materialet	Ja	<u>1.1.1</u>	1	<u>R1</u>	1
			<u>1.2.1</u>	1		
			<u>1.2.3</u>	1		
T15b	Ljudinformation i förinspelad video och i ljudklipp återges genom textning	Ja	<u>1.2.2</u>	1	<u>R1</u>	1
			<u>1.2.9</u>	3		
T15c	Ljudinformation i livesändningar återges genom textning		<u>1.2.4</u>	2	<u>R1</u>	1
T15d	Visuell information i video förklaras med ljud	Ja	<u>1.2.3</u>	1	<u>R1</u>	1
			<u>1.2.5</u>	2		

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
T15e	Användaren kan välja mellan minst två olika kvalitetslägen när media strömmas					
T15f	Video erbjuds med en relevant bildkvalité					
T15g	Material som presenteras i andra format än video och vanliga webbsidor har tillgänglighetssäkrats					
T16a	Webbplatsen tillåter att användaren gör egna inställningar av färg och teckensnitt i webbläsaren och inställningarna slår igenom på ett bra sätt		<u>1.4.8</u>	3		
T17a	Webbplatsen presenteras utan störande skärmflimmer och utan rörliga och blinkande element som ej går att stänga av	Ja	<u>2.2.2</u> <u>2.3.1</u> <u>2.3.2</u>	1 1 3	<u>R1</u>	1
T18a	Sidorna har unika och relevanta sidtitlar	Ja	<u>2.4.2</u>	1	<u>R1</u>	1
T18b	Sidors adresser bör vara beskrivande					
T18c	Sidors adresser ska matcha sidans innehåll när de är läsbart utformade					
T18d	Metadata ger information som har betydelse för sidan och webbplatsen				<u>R22</u>	5
T18e	Sidans huvudsakliga språk är angivet i koden	Ja	<u>3.1.1</u>	1	<u>R17</u>	3
T18f	Språk som avviker från sidans huvudsakliga språk anges	Ja	<u>3.1.2</u>	2	<u>R17</u>	3
T18g	Om en förklaring finns för hur en användare med hjälpmedel ska hantera en viss funktion bör förklaringen och funktionen vara sammankopplade					
P1a	Webbplatsens övergripande syfte är lätt att förstå	Ja			<u>R30</u>	4

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
P1b	Startsidan hjälper användaren att förstå vad som är viktigt				<u>R28</u>	3
					<u>R30</u>	4
P2a	Webbplatsens avsändare är lätt att identifiera.	Ja			<u>R22</u>	5
					<u>R30</u>	4
P2b	Webbplatsen känns inte rörig	Ja				
P2c	Intrycket bekräftar användarens förväntning av hur "det borde se ut och fungera"				<u>R28</u>	3
P3a	Utformning och placering av objekt hjälper användaren att tillgodogöra sig innehållet	Ja			<u>R29</u>	1
					<u>R33</u>	4
					<u>R34</u>	1
					<u>R106</u>	3
P3b	Olika tjänster och avdelningar på webbplatsen är sinsemellan konsekventa i sin interaktion med användaren				<u>R29</u>	1
					<u>R31</u>	4
					<u>R66</u>	4
					<u>R74</u>	3
P3c	När användaren upplever sig göra samma sak blir resultatet också detsamma	Ja			<u>R29</u>	1
P3d	Sidor och funktioner beskrivs konsekvent i länkar, hänvisningar och rubriker	Ja	<u>3.2.4</u>	2	<u>R5</u>	1

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
P4a	Webbplatsens information förmedlas i olika format (exempelvis bilder, filmer, lättläst) med utgångspunkt i användarnas skiftande behov och förmåga		<u>3.1.5</u>	3	<u>R10</u>	1
					<u>R11</u>	2
					<u>R12</u>	3
					<u>R13</u>	2
P4b	Rubriker används för att beskriva viktiga områden på sidorna med undantag för sidhuvudet och menyer		<u>2.4.10</u>	3		
P4c	Begripligheten av instruktioner och hänvisningar är inte beroende av användarens förmåga att se och höra	Ja	<u>1.3.3</u>	1	<u>R92</u>	4
P5a	Användaren får relevant återkoppling	Ja			<u>R27</u>	3
P5b	Det framgår var i tjänsten eller på webbplatsen användaren befinner sig		<u>2.4.8</u>	3	<u>R63</u>	3
P5c	Användaren uppmärksammas när en förändring sker					
P5d	Uppdateringar och ändringar av innehåll sker så långt som möjligt efter den plats användaren befinner sig på					
P6a	Det går intuitivt att förstå hur man navigerar på webbplatsen	Ja			<u>R27</u>	3
					<u>R28</u>	3
					<u>R29</u>	1
					<u>R31</u>	4
					<u>R34</u>	1
P6b	Aktiv sida har aldrig aktiv länk till samma sida om det inte ändrar kontexten					
P6c	Nya fönster används enbart om det ökar användarnytan.	Ja			<u>R97</u>	3

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
P7a	Antalet val i toppmenyn är väl avvägt	Ja				
P7b	Förhållandet mellan djup och bredd i strukturen är välbalanserat	Ja				
P7c	Menystrukturen speglar enbart informationsstrukturen	Ja				
P7d	Menystrukturen speglar användarnas förväntningar av hur innehållet borde vara strukturerat.				R28	3
P7e	Menyer har ställts upp enligt en uttänkt sorteringsordning				R28	3
P7f	Menyobjekt konkurrerar inte med varandra				R28	3
P7g	När samma meny eller länksamling visas på olika sidor ska sorteringen vara konsekvent om det inte skulle uppfattas som ologiskt av användarna	Ja	3.2.3	2	R28	3
P8a	Sökfunktion finns om det inte finns särskilda skäl	Ja	2.4.5	2	R32	1
P8b	Sökning ger relevanta träffar	Ja				
P8c	Sökfunktionen är placerad högt upp på sidan					
P8d	Den första sökningen är enkel att utföra					
P8e	Den första sökningen gör en sökning som omfattar allt material på webbplatsen					
P8f	Användaren kan förfina sin sökning med en utökad sökfunktion					
P8g	Användaren kan påverka hur träffar presenteras					
P9a	Webbkarta finns om det finns behov av en sådan funktion				R32	1
P9b	Webbkartan innehåller hela menystrukturen					

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
P10a	A till Ö används om det finns ett behov av en sådan funktion				<u>R32</u>	1
P10b	A till Ö innehåller begrepp som riktar sig till besökaren och som tydliggör vilken information som finns på sidan det länkas till					
P10c	A till Ö används för att styra användaren till rätt del av webbplatsen					
P11a	Formulär har en tydlig utformning	Ja			<u>R50</u> <u>R53</u> <u>R55</u> <u>R58</u> <u>R72</u> <u>R101</u>	3 3 1 4 5 3
P11b	Det finns ledtexter och instruktioner som beskriver för användaren hur och vad denne ska fylla i formuläret	Ja	<u>3.3.2</u>	1	<u>R55</u>	1
P11c	Formulär är konsekvent utformade genom hela webbplatsen				<u>R29</u> <u>R58</u>	1 4
P11d	Formulär underlättar ifyllning av uppgifter				<u>R59</u> <u>R52</u> <u>R57</u>	5 4 3
P11e	Viktiga formulär ger användarna möjlighet att läsa en sammanställning av informationen som ska skickas innan de bekräftar och skickar formuläret	Ja	<u>3.3.4</u>	2	<u>R71</u>	3

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
					<u>R77</u>	2
P12a	Knappar är tydligt urskiljbara och ser klickbara ut				<u>R34</u>	1
					<u>R58</u>	4
P12b	Knappars funktion framgår tydligt	Ja	<u>4.1.2</u>	1	<u>R60</u>	2
P12c	Knappar är konsekvent placerade på hela webbplatsen				<u>R29</u>	1
P13a	När fel uppstår meddelas det tydligt för användaren	Ja	<u>3.3.1</u>	1	<u>R2</u>	1
P13b	Ge en förteckning av vilka formulärsobjekt som innehåller fel överst i formuläret					
P13c	Alla fel beskrivs med text	Ja	<u>3.3.1</u>	1		
P13d	När det är möjligt ska det framgå hur felen kan åtgärdas	Ja	<u>3.3.3</u>	2	<u>R2</u>	1
P13e	Om fel uppstår finns korrekt ifyllda uppgifter kvar	Ja			<u>R2</u>	1
P14a	Länkars mål framgår tydligt i sitt sammanhang	Ja	<u>2.4.4</u>	1	<u>R5</u>	1
P14b	Länkars mål framgår tydligt utanför sitt sammanhang	Ja	<u>2.4.9</u>	3	<u>R5</u>	1
P14c	Länk som öppnar nytt fönster är tydligt urskiljbar	Ja			<u>R5</u>	1
P14d	Länk som leder till extern webbplats är tydligt urskiljbar	Ja			<u>R5</u>	1
P14e	Länk som leder till dokument är tydligt urskiljbar	Ja			<u>R5</u>	1
P14f	Länk som leder till andra format är tydligt urskiljbar				<u>R5</u>	1

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
P15a	Komplexa format (exempelvis pdf) används bara när det är lämpligt och ökar användarnyttan				<u>R86</u>	2
					<u>R88</u>	2
P16a	Det är tydligt för användarna var de kan hitta alternativ till information som ges på annat sätt än med text	Ja	<u>1.1.1</u>	1		
P17a	Gränssnittet fungerar väl i olika skärmbredder	Ja	<u>1.4.8</u>	3	<u>R39</u>	2
					<u>R91</u>	2
P17b	Klickbara objekt och länkar är tydligt urskiljbara				<u>R34</u>	1
P17c	Fokus visas visuellt tydligt när användaren navigerar med tangentbordet	Ja	<u>2.4.7</u>	2	<u>R34</u>	1
P17d	Klickbara objekt framhävs visuellt när muspekaren hovrar över dem					
P18a	Begripligheten är inte beroende av användarens förmåga att uppfatta olika färger	Ja	<u>1.4.1</u>	1		
P18b	Texters förgrunds- och bakgrundsfärger ger tillsammans tillräckliga kontraster	Ja	<u>1.4.3</u>	2	<u>R34</u>	1
			<u>1.4.6</u>	3		
P18c	Grafiska objekt som förmedlar information, och texter som förekommer i bilder, illustrationer och filmer har tillräckliga kontraster					
P18d	Text bör inte presenteras mot en bakgrund som skiftar i färg eller nyans					
P19a	Rubriker är tydligt urskiljbara och läsbara	Ja			<u>R39</u>	2
P19b	Ingresser är tydligt urskiljbara och läsbara				<u>R39</u>	2
P19c	Brödtexter är tydligt urskiljbara och läsbara	Ja			<u>R39</u>	2

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
P19d	Bildtexter är tydligt urskiljbara och läsbara				R39	2
P19e	Listor är tydligt urskiljbara och läsbara				R39	2
P19f	Citat är tydligt urskiljbara och läsbara				R39	2
P19g	Text i video är tydligt urskiljbar och läsbar				R39	2
P19h	Radlängder överstiger inte 70 tecken per rad inklusive mellanslag		1.4.8	3	R39	2
P20a	Tabeller har en visuell utformning som underlättar förståelsen av det data som presenteras	Ja			R98	4
P20b	Tabeller är designade att fungera väl i liten skärm				R91	2
P21a	Det finns en sektion som kallas "Om webbplatsen"	Ja			R19	5
P21b	"Om webbplatsen" innehåller information om hur webbplatsen fungerar				R19	5
P21c	"Om webbplatsen" innehåller information som beskriver vilket stöd som finns för användare med särskilda behov				R19	5
P21d	"Om webbplatsen" bör erbjuda information om hur användaren anpassar presentationen av webbplatsen direkt i webbläsaren eller operativsystemet				R19	5
P22a	Komplexa funktioner och tjänster är försedda med någon form av hjälp-funktion	Ja	3.3.5	3		
P22b	Om det finns alternativa vägar att göra det som en komplex funktion är skapad för finns det även tydligt information om detta till användaren		3.3.5	3		
P22c	Om det krävs särskilda kunskaper för att hantera gränssnittet med någon form av hjälpmedel finns tydlig information om detta till användare med dessa hjälpmedel	Ja	3.3.5	3		
P22d	Det är lätt att identifiera kontaktuppgifter i form av telefonnummer och e-postadresser	Ja			R4	2

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
P23a	Webbplatsen erbjuder användaren en möjlighet att lyssna på textinnehållet		3.1.5	3	R10	1
					R11	2
P23b	Användaren kan påverka uppläsningen av texterna					
P23c	Vid uppläsning markeras det ord som läses					
P24a	Webbplatsen erbjuder viktig information på teckenspråk		3.1.5	3	R13	2
P25a	Språk hanteras på ett genomtänkt och konsekvent sätt på webbplatsen				R14	2
					R15	4
					R17	3
S1a	Menyformuleringar är lagom precisa	Ja				
S1b	Menyformuleringar innehåller inte interna ord och begrepp	Ja			R28	3
S2a	Länktexter är begripliga				R5	1
S2b	Länktexter inleds med nyckelord				R5	1
S3a	Texter har relevant innehåll				R51	1
S3b	Texter är formulerade ur läsarens perspektiv	Ja			R8	2
S3c	Komplicerad information är förtydligad med pedagogiska exempel					
S3d	Texter är lagom långa				R51	1

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
		Ja			R62	
S4a	Texter är skrivna så enkelt som möjligt	Ja	3.1.5	3	R10	1
					R51	1
					R64	2
S4b	Tilltalet till läsaren är "du"	Ja			R64	2
S4c	Texter är skrivna med aktiva verb	Ja				
S4d	Förkortningar och akronymer undviks				R64	2
S4e	Ord och begrepp som kan vara svåra för användaren är förklarade	Ja	3.1.3	3	R10	1
					R64	2
S4f	Samma ord eller begrepp används genomgående för beskrivning av samma sak				R65	3
S4g	Grammatiska fel och stavfel finns inte eller är få					
S5a	Det viktigaste i texterna kommer först	Ja			R51	1
S5b	Rubriker används för att strukturera texten	Ja			R61	1
					R62	3
S5c	Innehållsrubriker har täckning i texterna och lockar till läsning	Ja	2.4.6	2	R61	1
S5d	Områdesrubriker beskriver områdets funktion tydligt och kortfattat	Ja	2.4.6	2	R61	1

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
S5e	Ingresser och sammanfattningar används för att underlätta förståelsen av texten				<u>R10</u>	1
					<u>R51</u>	1
S5f	Texter är indelade i lagom långa stycken				<u>R62</u>	3
S5g	Listor används för information som radas upp				<u>R62</u>	3
S6a	Texter kompletteras med andra format som ger motsvarande information				<u>R10</u>	1
					<u>R11</u>	2
S6b	Tabeller och diagram underlättar förståelsen av omfattande datamängder					
S7a	Meningsbärande bilder hjälper användaren att förstå				<u>R11</u>	2
S8a	Alt-texten beskriver bilden eller bildens syfte	Ja	<u>1.1.1</u>	1		
S8b	Alt-texter är kortfattade					
S9a	Den som talar visas i bild					
S9b	Kameran är placerad så att talares ansikte syns tydligt					
S10a	Ljudkvaliteten skapar inte hinder för användarens möjlighet att höja och sänka ljudnivån					
S10b	Om bakgrundsljud finns kan det stängas av eller justeras					
S10c	Belysningen gör att den som talar syns tydligt					
S11a	Textskyltar som finns i filmen ligger kvar hela tiden eller tillräckligt länge för att även långsamma läsare ska hinna ta del av innehållet					

Nr	Beskrivning	Funkas certifiering	WCAG 2.0	Prioritet i WCAG	PTS Webbriktlinjer	Prioritet i Webbriktlinjerna
S12a	Om en speakerröst används hjälper den tittaren att förstå innehållet i filmen					
S13a	Syntolkning ger relevant information om det visuella skeendet					
S13b	Textning ger en relevant återgivning av ljudinformationen i filmen					
S13c	Texttranskribering ger en relevant beskrivning av hela innehållet					
S14a	Den teckenspråkiga informationen är begriplig					
S14b	Den teckenspråkiga informationen ger samma information som förlagan					
S15a	Teckenspråkiga filmer har alternativa beskrivningar					
S16a	De lättlästa texterna är begripliga					
S16b	De lättlästa texterna har samma informationsinnehåll som originaltexten					

Funka Nu AB

Funka startade som ett ideellt projekt inom funktionshinderrörelsen och är idag marknadsledande inom området tillgänglighet med 80 % av Sveriges myndigheter som kunder. Sedan år 2000 är vi ett privatägt bolag och vår nära relation till brukarorganisationerna innebär en unik kvalitetskontroll och förankring.

Vi har kontor i Stockholm, Oslo och Madrid och kunder över hela världen. Funka är en av grundarna till den internationella branschorganisationen för tillgänglighetsexperter, IAAP.

Funka arbetar med tillgänglighet vad gäller innehåll, design och teknik i digitala gränssnitt; webb, IT och dokument i alla tänkbara format, appar och automater men även skyltar och annan information. Vi har även en verksamhetsdel som fokuserar på tillgänglighet i byggd miljö, orientering, akustik och bemötandefrågor.

Våra rekommendationer bygger på internationella riktlinjer, praktisk erfarenhet och vetenskaplig grund. Ca 20 % av bolagets verksamhet finansieras av forskningsmedel och vi samarbetar med flera ledande universitet.

Genom förtroendeuppdrag och standardiseringsarbete sätter Funkas arbete normer för utveckling och analys samt utformning av krav vad gäller tillgänglighet. På uppdrag av EU-kommissionen har vi bland annat utarbetat kontrollmetodik och mätt status på webbtillgänglighet i samtliga EUs medlemsländer plus Norge, USA, Kanada och Australien.

Vi arbetar aktivt med standardisering på nationell nivå i Sverige, Norge och Spanien samt internationellt och på EU-nivå där vi bland annat har bidragit till gemensamma europeiska krav på tillgänglighet vid offentlig upphandling i EN 301 549.

Funka har på uppdrag av W3C genomfört den auktoriserade översättningen av WCAG 2.0 till svenska och våra experter anses vara världsledande inom webbtillgänglighet.

Funka är EPiServer Solution Partner, Microsoft Partner och Adobe Certified Training Provider. Vi står bakom Funkaportalen, en mötesplats för funktionshinderfrågor.

Bolagsfakta

Styrelsens säte: Stockholm

Styrelsen består av: Patrick Finch (ordförande), Lennart Engelhardt och Mats Wennberg.

Antal anställda: 2017: 42

Omsättning 2016: 41 MSEK